

Transcript (woordelijk verslag)

---

van de vergadering van de
Provinciale Staten van Drenthe

---

gehouden op 9 november 2022

Transcript

Vergadering van Provinciale Staten van Drenthe

Woensdag 9 november 2022

Locatie: Statenzaal van het Drents Parlement

Aanwezig:

mevrouw J. Klijnsma, voorzitter

de leden:

de heer E. Bos (GroenLinks)

de heer J.F. Bos (Forum voor Democratie)

(afwezig halverwege agendapunt J-2)

de heer R.A.A. Bosch (PvdA)

de heer R.W. Camies (JA21)

de heer B. van Dekken (CDA)

mevrouw G.J. Dijkers (SP)

de heer F.P. Duut (JA21)

mevrouw A.M. Kleine Deters (D66)

mevrouw S.D. Kort (STIP)

(afwezig vanaf agendapunt K)

de heer R. du Long (PvdA)

de heer H. Loof (PvdA)

mevrouw W.M. Meeuwissen-Dekker (VVD)

mevrouw F.S. Mensen-Maat (PvdA)

mevrouw C.M.J. Mentink-Broekhuis (CDA)

de heer J.J. Moes (VVD)

de heer W.L.H. Moinat (SP)

de heer H.R. Nijmeijer (GroenLinks)

(afwezig halverwege agendapunt J-2)

de heer H. Omlo (JA21)

de heer J.R. Oosting (VVD)

de heer S.R. Pormes (GroenLinks)

de heer H.J. Pragt (D66)

de heer R.R. Pruisscher (ChristenUnie)

(afwezig vanaf agendapunt K)

mevrouw J.A. Roggen (PvdA)

de heer A.K. Schoenmaker (Sterk Lokaal
Drenthe)

de heer J.G.M. Schomaker (PvdA)

mevrouw E. Slagt-Tichelman (GroenLinks)

mevrouw A. Udinga (VVD)

de heer N.A. Uppelschoten (PVV)

mevrouw E.C. Vedder-Monaster (CDA)

de heer S.J. Vegter (CDA)

de heer H.H. Veldsema (ChristenUnie)

de heer C. Vianen (VVD)

de heer A. Vorenkamp (PVV)

de heer H. van de Weg (SP)

mevrouw R.R.M. Zuiker (Partij voor de Dieren)

de heer G. Zuur (CDA)

mevrouw F. Zwaan-Alberts (VVD)

mevrouw S. Buissink, griffier

Voorts aanwezig de leden van het college van GS:

mevrouw N. Vedelaar (PvdA)

de heer H. Brink (VVD)

de heer H.G. Jumelet (CDA)

de heer J.N. Kuipers (GroenLinks)

de heer T. Stelpstra (ChristenUnie)

Afwezig:

mevrouw B. van den Berg-Slagter (ChristenUnie)

de heer T.P. Blinde (JA21)

de heer J.W. Drukker (JA21)

de heer H. Velzing (Forum voor Democratie)

A. Opening

De voorzitter. Goedemorgen. We zijn er weer, leden van de Drentse Staten, leden van het college van GS, bezoekers op de tribune, van harte welkom. Het is even over 9.30 uur en ik open de vergadering. Ik vind het fijn dat u er allemaal bent, want vandaag staan de Algemene Beschouwingen op onze agenda, en dat zijn de laatste algemene beschouwingen van deze bestuursperiode, én de Begroting voor 2023 staat centraal. Het is altijd een bijzondere dag en ik moet u zeggen, ik verheug me er wel op. Het streven is om in ieder geval, sprak zij opgewekt, de eerste termijn van de fracties voor de lunch af te ronden en na de lunch de beraadslaging te vervolgen. Maar als dat niet lukt, ja dan is dat zo. De lunch zal ongeveer rond 12.45 uur zijn. We installeren vandaag de heer Van de Weg als tijdelijk Statenlid. Hij vervangt, nogmaals, de heer Mäkel-van Luttikhuisen, die nog niet voldoende is hersteld. We beginnen straks met de installatie van de heer Van de Weg, zodat hij aan de gehele vergadering kan deelnemen.

B. Mededelingen

De voorzitter. Er zijn afmeldingen voor vandaag van de heer Drukker van JA21, mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie, de heer Velzing van Forum voor Democratie en de heer Blinde van JA21.

C. Vaststelling van de agenda

De voorzitter. Er zijn vier moties vreemd aan de orde van de dag aangekondigd. Ik wil namelijk graag de agenda vaststellen. De fractie van D66 heeft een motie vreemd aan de orde van de dag aangekondigd over Loskoppeling besluitvorming knooppunt/rotonde Gieten en mogelijke verdubbeling van de N34. Ik vraag u of er ingestemd kan worden met het agenderen hiervan. Dat is het geval. Daarmee is de motie vreemd aan de orde van de dag van D66 agendapunt K. De fractie van de PVV heeft de motie ingediend, vreemd aan de orde van de dag, over de Huisvesting en de noodopvang van asielzoekers. Ik vraag of u in kunt stemmen met het agenderen daarvan. Dat is het geval en daarmee is de motie vreemd aan de orde van de dag van de PVV agendapunt L, van Lodewijk. De fractie van de Partij van de Arbeid, heeft een motie vreemd aan de orde van de dag aangekondigd over Bollen binnen de perken. Ik vraag u of daarmee ingestemd kan worden. Dat is ook het geval. Dan is die motie vreemd aan de orde van de dag agendapunt M. En tot slot. De fractie van de ChristenUnie heeft een motie vreemd aan de orde van de dag aangekondigd over Internationale culturele samenwerking voor een sterke grensregio. Ook daarmee kan ingestemd worden, zie ik. Daarmee is de motie vreemd aan de orde van de dag van de ChristenUnie, agendapunt N, van Nicolaas. Er zijn verder geen aanvullende agendapunten aangedragen, dus de sluiting wordt agendapunt O. Ik stel voor om de Agenda als zodanig vast te stellen. Prima.

D. Vaststelling besluitenlijst van de vergadering van 28 september

De voorzitter. Dan kom ik bij agendapunt D, de Vaststelling van de besluitenlijst van de vergadering van 28 september jongstleden. Op die besluitenlijst zijn geen tekstuele opmerkingen binnengekomen, dus ik stel voor om die besluitenlijst van de 28 september conform vast te stellen. Dank u wel, zo is besloten.

E. Ingekomen stukken

De voorzitter: Dan ben ik bij agendapunt E, Ingekomen stukken. Toegezonden is een lijst met ingekomen stukken A.1 tot en met A.14 en B.1 tot en met B.9. Statenleden die vragen hebben over de lijst of die een brief van deze lijst willen agenderen, hebben dit van tevoren schriftelijk aan kunnen geven. Er zijn twee vragen binnengekomen, van de fractie van GroenLinks en de PVV. GroenLinks heeft de vraag gesteld naar aanleiding van beantwoording van schriftelijke vragen over het jachtverbod en ik geef nu het woord aan mevrouw Slagt van GroenLinks om haar vraag kort en krachtig te stellen. Ga uw gang.

Mevrouw Slagt: Voorzitter, GroenLinks heeft een enkelvoudige vraag aan GS. Zou GS tellingen van de wildbeheereenheden met betrekking tot de haas en het konijn vanaf 2017 tot nu per jaartal willen delen met PS?

De voorzitter: De heer Jumelet gaat antwoord geven. Ga uw gang.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. Dank voor deze vraag. De gegevens waar u om vraagt mevrouw Slagt, zijn gegevens die openbaar zijn en zijn opgenomen in de jaarverslagen van de FBE, welke op de site van de FBE staan vermeld. Dus het is goed om daar de gegevens op te halen. En als u daar hulp bij nodig hebt, dan willen we graag faciliteren. Maar ze zijn gewoon openbaar. Dus u kunt wat ons betreft daar de gegevens vinden. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel heer Jumelet. En u gaat even terug, maar u komt zo weer terug. Dat weet ik, omdat de heer Vorenkamp van de PVV ook een vraag aan u heeft en die gaat over de wolven. De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Dank u. Voorzitter, gedeputeerde Jumelet heeft in de laatste PS aangegeven tijdens de behandeling van onze motie Wolvenbeheer, dat hij op korte termijn zal komen met nadere informatie over wat er mogelijk nog meer gedaan kan worden tegen wolven in Drenthe. Dit heeft de gedeputeerde nog eens een keer herhaald op de volgende bijeenkomst in Diever, maandag 3 oktober, maar we hebben nog geen infostukje hierover gezien. Wanneer denkt de gedeputeerde dat wij die mogen verwachten?

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. Inderdaad, naar aanleiding van de motie aangenomen in uw Staten in september in de PS-vergadering heb ik ook aangegeven dat we zelf ook onderzoek willen doen, naast dat we het bedrag van de preventie willen ophogen en hebben opgehoogd inmiddels. Naast dat we ook aan monitoring doen en informatie verschaffen, dus ook een onderzoek. Ik heb al aangegeven dat we dat doen. Op 3 oktober heb ik daar ook iets over gezegd in die informatiebijeenkomst in Diever. Trouwens, de heer Vorenkamp gaf aan binnen 2 jaar. Toen heb ik in ieder geval gezegd: Dat moet toch sneller kunnen. Dus als u nu vraagt om nu vandaag of wellicht morgen een verslag van dat onderzoek, dat is wel heel snel. We hebben een aantal juristen gevraagd om er goed naar te kijken, om duidelijkheid te verschaffen. We willen ook nog met een aantal stakeholders kijken: Hoe en wat betekent dat dan precies? Dus daar zijn we op dit moment mee bezig. Ik heb het voornemen zo snel het er is, het u ook toe te zenden. Maar het is nog niet klaar, want juristen moeten er ook op een goede manier naar kunnen kijken. Dus bind me niet aan een dag of tijdstip. Ik wil het vooral goed laten onderzoeken.

Maar zo snel we het hebben, zullen we het u ook doen toekomen binnen, niet 2 jaar, maar in ieder geval een paar maanden voorzitter.

De voorzitter: De heer Vorenkamp nog een aanvullende vraag? Kort.

De heer Vorenkamp: Nee, een verzoek. Dan wil ik graag het verzoek indienen bij de griffie om dit op te nemen in de toezeggingenlijst.

De voorzitter: Er wordt sowieso een verslag gemaakt, maar dank u wel heer Jumelet. Ik stel voor om de stukken af te doen op de wijze zoals op de Lis onder a en b is aangegeven. Even kijken. De heer Uppelschoten heeft een voorstel van orde?

De heer Uppelschoten: Er is nog een rondvraagpunt, er zijn twee rondvraagpunten ingebracht.

De voorzitter: Wacht even, we zijn nog niet bij de rondvragen. We zijn bij de Lis-stukken. Oké. Goed, zo is besloten. Dank u wel.

F. Rondvraag

De voorzitter: Dan gaan we nu naar agendapunt F en er zijn inderdaad twee vragen binnengekomen voor de rondvraag, want agendapunt F is de rondvraag. En wat treft het nou, de PVV heeft een rondvraag ingediend over wolvenbeheer in Drenthe. Ik geef daarvoor graag het woord aan de heer Vorenkamp. Ga uw gang.

De heer Vorenkamp: Voorzitter dank u wel. Die vraag heb ik reeds gesteld aan de heer Jumelet, maar ik heb een andere rondvraag aan een andere gedeputeerde.

De voorzitter: Ik weet het. Dat is namelijk het tweede rondvraagpunt. Maar ik kijk nog even rond of er nog anderen aanvullende vragen zijn. Dat is niet het geval. Dan kom ik bij de rondvraag over het projectfonds Vitale Vakantieparken voor startende kleine vakantieparken. En ook daarvoor geef ik het woord aan de heer Vorenkamp van de PVV.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, dat gaat over het krantenbericht in het Dagblad van het Noorden van 3 november jongstleden onder de titel 'Ik vertrek'. Maar dan gewoon in Dalerveen. Onze fractie werd verrast door de berichtgeving dat ook startende kleine vakantieparken aanspraak kunnen maken op subsidie uit het projectfonds Vitale Vakantieparken. Dat wisten we nog niet voorzitter. We willen de boeren natuurlijk ook graag helpen, maar tot dusverre dachten we dat het fonds bedoeld was om bestaande grotere vakantieparken te vitaliseren. Kan de gedeputeerde dit toelichten? Dank u.

De voorzitter: Dank u wel heer Vorenkamp. Heer Brink, gedeputeerde Brink.

Gedeputeerde Brink: Voorzitter dank u wel. U moet eerlijk weten, het was voor mij een mooie krantenartikel, dat opnieuw weer de mooie vakantieparken in het zonlicht zet, want daar is het programma voor bedoeld. En het programma is inderdaad ook voor standaard ondernemers. U geeft trouwens aan of ze een landbouwbedrijf hadden, maar dat is al tijden gesloten. Ze hadden een grondverzetbedrijf. Daar zijn ze mee gestopt, dat is verkocht en ze zijn begonnen met een camping. En ik denk, als u ziet wat voor camping dat is, dan voldoet dat aan het Rijksprogramma

dat echt gaat voor excellente bedrijven: Ruim opgezet, duurzaamheid, kortom inspelen op de omgeving en het product van Drenthe. En daar voldoet dit bedrijf aan. En nogmaals, als u onder artikel 3 ziet, dan staat er wel dat er een bedrijf opgestart wordt en valt onder deze regeling. Voorzitter dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel heer Brink. Dan zijn we aan het eind gekomen van de rondvragen.

G. Rapportage van de commissie van de geloofsbrieven

De voorzitter. en kom ik bij agendapunt G, de rapportage van de commissie voor de geloofsbrieven. De heer Van de Weg, Henk Van de Weg, is door het centraal stembureau opnieuw benoemd tot tijdelijk Statenlid. De vraag ligt voor of hij toegelaten en beëdigd kan worden. Hij vervangt de heer Mäkel-van Luttikhuisen, die tijdelijk geen Statenlid is. De commissieleden mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren, de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe en de heer Duut van JA21 hebben de geloofsbrieven van de heer Van der Weg op woensdag 2 november onderzocht en de heer Schoenmaker is de rapporteur. Ik geef de heer Schoenmaker het woord.

De heer Schoenmaker. Dank u wel voorzitter. Als rapporteur van de commissie voor de geloofsbrieven wil ik eigenlijk even kijken naar de situatie waarom wij hier staan als commissie van onderzoek voor de geloofsbrieven. Dat is natuurlijk de situatie rondom ons Statenlid Robert Mäkel. Ik wil jullie graag... Ik heb gisteren met hem gesproken. Zijn situatie is niet prettig. Hij leeft tussen hoop en vrees. Hij is bezig met therapieën waarvan de uitkomst niet bekend is of het wel of niet aanslaat. Hij geeft ook aan: Het is in de Staten, en dat kennen jullie allemaal, ontzettend druk met vergaderingen, met overleg, met stukken lezen. Hij zegt: Ik zou er een moord voor doen, als ik op dit moment weer met jullie mag ruilen om hier te komen zitten om dat werk allemaal weer te mogen doen. Ik denk dat wij als Staten niets anders kunnen doen dan hem sterkte en kracht toewensen vanuit deze zaal en we wensen hem ontzettend veel sterkte bij het herstellen en we hopen hem dan ook graag weer terug te zien op termijn. Dus daarmee wou ik toch beginnen. [applaus]. En heel kort, ik heb dit wel overlegd met Robert dat ik dit mocht vertellen. Dat u niet denkt dat ik zomaar alles vertel. De commissie heeft de geloofsbrief en daarbij de overlegde stukken van het benoemde lid, de heer Van de Weg, onderzocht en in orde bevonden. Wij adviseren de Staten de heer Van de Weg toe te laten als lid van de Provinciale Staten in Drenthe. En dat zal dan voor de derde keer zijn dat hij de heer Mäkel vervangt. Dat was het voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel heer Schoenmaker. Fijn dat u ook even contact heeft gehad met de heer Mäkel-van Luttikhuisen, want het is inderdaad een feit dat het een zware weg is die hij gaat en fijn dat we hem ook met zijn allen heel veel sterkte daarbij wensen.

H. Installatie van de heer H. van de Weg (SP)

De voorzitter. Dan is nu het moment aangebroken om de heer Van de Weg opnieuw te installeren als Statenlid. Even kijken of hij aanwezig is. Ja, daar zit hij, mooi, helemaal achter in onze zaal. En ik wil hem vragen of hij naar voren wil komen. Ik wil de Statenleden vragen, voor zover mogelijk, om te gaan staan, want dan ga ik de eed voorlezen. Ja, u heeft het al vaker meege maakt. Ik zweer dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig

geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De heer Van de Weg: Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De voorzitter: Geachte heer Van de Weg, wederom welkom in ons midden. Henk ga lekker zitten hier in de kring en we maken er een mooie vergadering van. [De heer Van de Weg krijgt een bos bloemen]. Alsjeblieft.

De heer Van de Weg: Dank u wel. [Applaus].

De voorzitter: De heer Van de Weg maakt weer deel uit van onze Staten en wij gaan verder met onze agenda dames en heren.

I. Lijst met hamerstukken

De voorzitter: Ik stel de lijst van hamerstukken aan de orde.

I-A met algemene stemmen aan te nemen

De voorzitter: We hebben vandaag vier hamerstukken zonder stemverklaring en één hamerstuk met stemverklaring aan te nemen.

I-1 Aanwijzen Woo-contractfunctionaris voor Provinciale Staten; Statenstuk 2022-74

De voorzitter: Ik stel eerst de hamerstukken zonder stemverklaring aan de orde en dan gaat het over het aanwijzen van een Woo-contractfunctionaris door Provinciale Staten. Er is een voorstel van het presidium van Provinciale Staten op Statenstuk 2022-74. Kan iedereen met dit voorstel instemmen? Dat is het geval.

I-2 Wijziging commissie voor de geloofsbrieven; Statenstuk 2022-79

De voorzitter: Dan de wijziging commissie voor de geloofsbrieven. Voorstel van het presidium van Provinciale Staten op Statenstuk 2022-79. Kan iedereen met dit voorstel instemmen? Dat is ook het geval.

I-3 Ontheffing vereiste van ingezetenschap mevrouw Vedelaar; Statenstuk 2022-84

De voorzitter: De ontheffing vereiste van ingezetenschap van mevrouw Vedelaar onze gedeputeerde, op Statenstuk 2022-84. 84 kan iedereen met dit voorstel instemmen? Ook dat is het geval, aldus besloten.

I-4 Verordening op de (permanente) vertrouwenscommissie provincie Drenthe 2022; Statenustuk 2022-85

De voorzitter. En dan tot slot de Verordening op de (permanente) vertrouwenscommissie provincie Drenthe 2022, op Statenustuk 2022-85. Kan een ieder met dit voorstel instemmen? Dat is ook het geval.

I-B Met stemverklaring aan te nemen

De voorzitter. Dan stel ik nu het hamerstuk met stemverklaring aan de orde,

I-5 Noodhulp energiebesparing; Statenustuk 2022-78

De voorzitter. en daar gaat het om noodhulp energiebesparing. Dat is een voorstel van het college van GS van 4 oktober jongstleden op Statenustuk 2022-78. De fractie van de SP heeft aangegeven met een stemverklaring te willen komen. Ik geef kort het woord aan de fractievoorzitter de heer Moinat. U mag het ook achter het spreekgestoelte doen hoor. Wat u wilt. Inderdaad. Ga uw gang. De heer Moinat.

De heer Moinat. Ik grijp mijn kans eventjes, omdat ik hier verder waarschijnlijk niet kom te staan vandaag. Greetje Dijkers zal straks de show stelen. Beste mensen. Wij vinden het jammer dat duidelijke criteria ontbreken, waardoor volgens ons ook bedrijven die niet voldaan hebben aan de informatieplicht mogelijk gebruik kunnen maken van deze regeling. GS hebben ons echter verzekerd vorige keer, dat alleen diegenen in aanmerking komen die vanwege overmacht door de stijgende energieprijzen in de problemen zijn of kunnen komen. Hierdoor hebben we voldoende vertrouwen om toch in te stemmen straks met het voorstel. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel mijnheer Moinat en ik hoop dat het toch een fijne vergadering wordt, want Greetje weet ook van wanten, zal ik maar zeggen. Dan ben ik bij agendapunt J. Want we hebben dus nu besloten dat er ingestemd wordt met de Noodhulp energiebesparing, Statenustuk 2022-78.

J. Bespreekstukken

De voorzitter. Agendapunt J, de bespreekstukken.

J-1 Investeringskrediet grondbezit Programma Natuurlijk Platteland 2021-2030; Statenustuk 2022-77

De voorzitter. En dan gaat het om investeringskrediet grondbezit Programma Natuurlijk Platteland 2021-2030. Een voorstel van GS op Statenustuk 2022-77. Bij dit agendapunt worden spreektijden gehanteerd. In de eerste termijn is dit 3 min per fractie en voor het college is de spreektijd 9 min. In de tweede termijn is er 1 min spreektijd per fractie en voor het college 3 min. Ik hanteer de sprekerslijst die u hebt ingevuld voor de woordvoering en ik geef het woord aan mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren. Goedemorgen.

Mevrouw Zuiker: Dank u voorzitter. De Partij voor de Dieren kan moeilijk instemmen met deze ophoging van het investeringskrediet, want waar stemmen we precies mee in? Toen het nog Programma Natuurlijk Platteland heette, was het duidelijk wat de bedoeling was: Meer natuur in Drenthe. Maar nu wordt het een hele grote pot met geld voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied. En zo'n beetje alle opgaven moeten we dan aanpakken: Klimaat, water, stikstof, meer biodiversiteit, meer natuur. Maar wat houdt dat programma NPLG precies in? We hebben een startnotitie van het Rijk, maar geen uitwerking voor Drenthe. Welke keuzes gaan we in Drenthe maken voor een schonere leefomgeving, een beter klimaat en meer natuur? Dus met andere woorden: Wat zijn de uitgangspunten vanuit de ambtenaren? Straks aan de keukentafel gaan zitten en onderhandelen namens de provincie? Want waar willen ze naartoe? Een beetje minder broeikasgassen en stikstof in de verre toekomst, of radicaal minder op korte termijn? We begrijpen van het college dat zij innovatie en verplaatsing als oplossingen ziet. Maar verplaatsing van de intensieve veehouderij is slechts verplaatsing van het probleem. Want ook daar zal natuur zijn die niet tegen zoveel stikstof kan. En voor wat betreft innovatie, we weten immers inmiddels wel dat we niets moeten verwachten van tovervloeren en gebakken luchtwassers. En er zijn geen verbeteringen in het systeem van dieren houden te maken die afdoende zijn om het stikstofprobleem op te lossen. Echt oplossen kan alleen met minder dieren, want minder dieren maken minder mest. Dus de lapmiddelen als verplaatsingen innovatie, daarmee worden veehouders nog langer aan het lijntje gehouden. Voor de Partij, voor de Dieren is het essentieel dat we de intensieve veehouderij laten omschakelen naar regionale biologische akkerbouw. Pas dan gaan we echt minder stikstof en minder broeikasgassen uitstoten en onze leefomgeving weer gezond maken. Tot slot. Is er eigenlijk een nulmeting gedaan aan de vooravond van deze dure en omvangrijke exercitie? Hoeveel stikstofruimte is er bijvoorbeeld in Drenthe op dit moment vergund? Zouden PS daar een overzicht van kunnen krijgen? En weten we hoeveel broeikasgassen we nu uitstoten? Want pas dan kunnen we nagaan of we zinvol bezig zijn en dan kunnen PS controleren of het maatschappelijk geld doelmatig en doeltreffend wordt uitgegeven. Graag een reactie van het college. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Zuiker. Ik geef het woord aan de heer Moes van de VVD-fractie.

De heer Moes: Dank u wel voorzitter. In de commissie hebben we hier al uitgebreid over gesproken en de VVD-fractie heeft zich toen kritisch uitgelaten. En eigenlijk, we staan voor de ontwikkeling van de NNN, daar hebben we voor getekend. En van dat kunnen we instemmen om € 38 miljoen te verhogen, want immers ook de reserve grond die aanwezig is, is groeiende en vertegenwoordigt een kapitaal. Dus als dat terug op de markt komt, komt die € 38 miljoen ook wel terug. Maar het programma wordt verbreed met al het gedoe over stikstof. En daar is nog geen enkele duidelijkheid over, wat de provincie Drenthe krijgt vanuit het Rijk. We hebben het al gezien met het personeel voor de stikstof dat we aangenomen hebben, wat nog niet geheel gedekt wordt door Den Haag. En ook hierbij zijn bijdragen nog compleet niet vastgesteld. Dus we zullen dit zeer kritisch blijven volgen voorzitter. En in voorbereiding op deze Statenvergadering kwam ik er achter dat we in de commissievergadering het verhaal van het laaghangend fruit hebben benoemd. Het goede plan van de provincie Drenthe om via innovatie de stikstof te verlagen, waar ze € 180 miljoen voor vroegen en maar € 8 miljoen voor krijgen. Eigenlijk kwamen we in voorbereiding erachter dat de gedeputeerde in de commissievergadering hier nog geen antwoord op heeft gegeven. Dus onze vraag is: Is er nieuws te melden over het laaghangend fruit qua innovatie voorzitter. Kan het college hier nog de laatste stand van zaken geven of hier nog wijzigingen in zijn? Voorzitter kortom, wij kunnen instemmen, we willen nog graag antwoord over het laaghangend fruit, maar we blijven het heel kritisch volgen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel heer Moes. Ik geef het woord aan de heer Bosch van de Partij van de Arbeid.

De heer Bosch: Dank voorzitter. Het boek 'Gewogen Ruimte' van Bernhard Hanskamp bevat een lijst met Drentse toppers. En daarin noemt de auteur Drenthe kampioen kavelruil. De aankoop van gronden door de provincie om haar opgave in het landelijk gebied te realiseren, is natuurlijk van een andere orde van grootte. Het opbouwen van een provinciale grondvoorraad om ruimte te creëren voor de hoognodige transitie en een inrichting van het landelijk gebied dat natuur en watersysteem als uitgangspunt neemt, is wat de Partij van de Arbeid-fractie betreft een noodzakelijke voorwaarde om slagvaardig kansen te benutten waar deze opduiken. Voorzitter u merkt, de Partij van de Arbeid is voor een efficiënte slagvaardige overheid, die regie neemt in grote herverdelingsvraagstukken. mijn collega Michel Berends heeft tijdens de behandeling in de commissie al aangegeven, dat de Partij van de Arbeid met deze ophoging van het investeringskrediet prima kan leven. Maar gezien de forse ophoging vinden we principieel dat een besluit hierover in PS dient te vallen. Bovendien blijven we op het standpunt staan dat er in de koppeling met de opgave vanuit het NPLG tot stikstofreductie weliswaar koppelkansen ontstaan, maar dat door het uitblijven van de financiële compensatie hiervoor vanuit het Rijk wel potentiële risico's worden gelopen die afgedekt dienen te worden. We lezen namelijk dat uit de aan- en verkoopanalyse voor beide programma's blijkt, dat de kredietbehoefte de aankomende jaren op kan lopen tot € 210 miljoen. Is hiervoor de reserve Natuurbeleid wel toereikend? We willen natuurlijk niet blijven zitten op de financiële blaas van een woest aantrekkelijk aanbod vanuit Den Haag, waarvan de gelden uiteindelijk uitblijven. De VVD had het er ook al over. Voor de Partij van de Arbeid geldt hierin: Boter bij de vis. Daarop moet het college scherp blijven. Maar de beantwoording vanuit het college in de commissie stemt ons hierover positief, dat het hierover in gesprek blijft met het kabinet. Voor het overige hebben we alle vertrouwen in de ingezette gebiedsprocessen. Door zoveel mogelijk kansen te benutten die voortkomen uit vrijwillige grondruil of verkoop ten behoeve van natuuropgaven, houden we het draagvlak voor de Drentse koers overheid. Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel heer Bosch. Dan geef ik het woord aan de heer Van de Weg van de SP, en het is weer zijn maidenspeech, maar ik kijk even naar hem. Als er een interruptie voor u aan de orde zou zijn, bent u dan genegen om die te beantwoorden?

De heer Van de Weg: Dat ben ik zeker.

De voorzitter: Nou, dat vind ik mooi, dat vind ik mooi. Dit is geen oproep aan u hoor dames en heren, maar het is ook een beetje raar om steeds weer een maidenspeech te moeten afleveren. Ga uw gang heer Van de Weg.

De heer Van de Weg: Ik had u al willen vragen, u haalt me de woorden uit de mond inderdaad. Zoals wij in onze bijdrage in de commissie OGB hebben gesteld, de voortgang van het programma Natuurlijk Platteland is letterlijk van levensbelang voor de toekomst van onze natuur, van onze bodem, van ons water, van onze biodiversiteit et cetera, et cetera. Laten we ons nou eens realiseren, en ik trek het even heel erg breed dat realiseer ik mij, dat we onszelf te gronde richten als we de natuur te gronde richten. En wie stelt dat er door alle eeuwen heen sprake is geweest van een golfbeweging, sluit zijn ogen wel erg voor wat er de laatste 150 jaar op onze planeet is gebeurd en plaatsvindt. Met de industrialisatie zijn we zo ontzettend veel meer

grondstoffen gaan gebruiken en zijn er zoveel meer afvalstoffen de lucht in of de grond in geslingerd. Reken daar nog eens bij hoe exponentieel de chemische industrie zich heeft ontwikkeld met het fabriceren van onafbreekbare verbindingen in kunststoffen als plastic, gewasbestrijdingsmiddelen et cetera et cetera en daarbij de gigantische toename van de wereldbevolking die gevoed moet worden en die afval achterlaat en produceert. Wij realiseren ons wel, dat wat wij hier doen nog veel minder is dan een speldenknopje op de werldebol, maar we zijn als provincie daarin wel een vooruitgeschoven post. Wij kunnen gewoon niet ons permitteren om op onze handen te blijven zitten. En tot slot voorzitter, daar heb ik de vorige keer ook al even aan gerefereerd: We moeten te allen tijde voorkomen dat er een koehandel in stikstofrechten plaatsvindt. Dan heb ik nog een aanvullende vraag. Wij zijn tot nu toe altijd heel positief geweest over Prolander en de manier waarop ze werken en de manier waarop de processen in control zijn. Wel onze vraag: Wat als er geproduceerd wordt en de functiewijziging van gebieden, hoe wordt dat dan gecontroleerd? Wie controleert dan in feite dat Prolander kwalitatief en kwantitatief, kwantitatief is misschien wel te controleren, maar ook kwalitatief, dat het op een goede manier allemaal gebeurt? Misschien dat de gedeputeerde daar nog antwoord op kan geven. Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel heer Van de Weg en gefeliciteerd met uw maidenspeech. Dan ga ik naar mevrouw Slagt van GroenLinks.

Mevrouw Slagt: Voorzitter. We hebben het hier inderdaad binnen de commissie OGB al over gehad. En wat ons betreft kon het toen door als A-stuk. En waarom dan? Waarom vonden wij dat het als A-stuk door kon? Want we hadden van GS gehoord dat de naamsverandering, want we hadden dezelfde zorgen als de Partij voor de Dieren en de VVD dit keer, dat bij die naamsverandering van Investeringskrediet grondbezit Programma Natuurlijk Platteland naar Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied de concrete doelstellingen van het Programma Natuurlijk Platteland blijven bestaan. Daarom dachten we: Dan kan het door als A-stuk. Maar mocht er nu wederom twijfel over zijn, dan denk ik: Moeten we dan toch niet het investeringskrediet, alleen die € 38 miljoen, verhogen voor Programma Natuurlijk Platteland zonder die naamswijziging. Maar dat laat ik aan GS over. Maar we hadden er vertrouwen in, omdat we die garantie hadden gekregen in de commissie. Even kijken. Die concrete doelstellingen voor Programma Natuurlijk Platteland behalen is nodig, want de natuur staat er nog niet goed voor in Drenthe. Het perspectief van de landelijke en regionale doelen van de biodiversiteit worden nog niet behaald. Een robuust netwerk van de natuur als basis voor de gewenste kwantiteit, kwaliteit, biodiversiteit, van de Drentse natuur, daar gaat het ons om als GroenLinks. Bij de actualisatie van de 'BRP' is besloten die versnellingslag te maken hierin, in het realiseren van het Programma Natuurlijk Platteland. En daar zijn we heel blij mee en daar kan deze € 38 miljoen een grote bijdrage aan leveren. Even kijken. Bovendien waren we ook in de commissie verheugd dat GS zich oriënteren op het voorkeursrecht. We hadden daar vragen over, samen met het CDA. We worden graag op de hoogte gehouden. Net zoals de VVD op de hoogte gehouden wil worden over nieuws van laaghangend fruit, willen wij graag op de hoogte gehouden worden van de ontwikkeling daaromtrent van het voorkeursrecht. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Slagt. Dan gaan we nu naar de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Onze fractie was ook van mening: Het is behandeld in de commissievergadering, een A-stuk had van ons ook gemogen, maar we hebben het vandaag nog een keer hier in behandeling en dan vinden wij ook dat we daar iets over moeten

vertellen, zeker omdat er een paar zaken in staan die wij als fractie belangrijk vinden. Er wordt genoemd in het dossier de Drentse aanpak, om de Drentse bijdrage te leveren om de doelen te halen. Maar die Drentse aanpak spreekt ons ontzettend aan: Gezamenlijk met alle partijen een passend gebiedsplan op te stellen. Wij zijn als fractie blij dat dat er ook op die manier in staat. De ophoging met die € 38 miljoen. Als het nodig is om daar in gezamenlijkheid goede oplossingen te vinden, dan staan wij daar zeer voor open. Het is een zorgvuldig proces, dat nieuwe gebiedsplan. De tijd is eigenlijk de factor die zaken soms onder druk kan zetten en die zaken ook kan laten escaleren. Laten we vasthouden aan die Drentse aanpak die hier genoemd wordt. Wij zijn heel benieuwd en we willen graag de terugkoppeling hebben over de voortgang straks van het proces, maar wij kunnen hier zeker mee instemmen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Schoenmaker. En tot slot op mijn lijst de heer Vorenkamp van de PVV. Gaat uw gang.

De heer Vorenkamp: Dank u voorzitter. Dit voorstel voegt € 38 miljoen toe aan het investeringskrediet voor opkoop van gronden in Drenthe, rijp en groen, agrarische grond, overal waar de provincie maar de hand op kan leggen. Zo heb ik de uitleg van de gedeputeerde begrepen. We zien de provincie dan ook als mede veroorzaker van de sterk opgelopen grondprijs, wat uiteindelijk niet gunstig is voor de bedrijvigheid hier in Drenthe. Wat ons betreft zijn wij akkoord met de naamsverandering en het mee laten lopen van dit krediet in planning & control cyclus, maar we zijn niet voor het uitbreiden van het investeringskrediet, omdat onze fractie van mening is dat Natuurnetwerk Nederland in Drenthe niet verder uitgebreid dient te worden, zoals ik al in OGB vermeld heb. Temeer daar de verantwoordelijke gedeputeerde geen garantie kon geven, dat de nieuwe natuuruitbreidingen in dit programma toekomstig geen belemmeringen gaan opleveren voor andere economische activiteiten, waaronder agrarische activiteiten. Ik ben de gedeputeerde wel erkentelijk voor de duidelijkheid die hij hierover heeft verschaft. Dank u voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel heer Vorenkamp. Dan zijn we het eind gekomen van de beraadslagingen van de zijde van de Staten in eerste termijn. Mag ik gedeputeerde Jumelet vragen voor zijn beantwoording? Ga uw gang.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. Ik dank u als Staten voor de brede steun voor dit voorstel. Het is in de commissie denk ik, een aantal van u refereerde daar al aan, goed aan de orde geweest en we hebben er ook uitgebreid over kunnen spreken en vandaag om met elkaar te besluiten. Er zijn een aantal opmerkingen gemaakt door u en ik begin even bij mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren. Ik heb in ieder geval proberen aan te geven dat dit ook vooral faciliterend is, om zeker al die kansen die er zijn te kunnen benutten als het gaat om het realiseren van ons Programma Natuurlijk Platteland, maar zeker ook als het gaat om wat voor ons ligt, als het Nationaal Programma Landelijk Gebied met de opgave daarin van stikstof, de wateropgave en klimaat. Zo proberen we in ieder geval, en de heer Bosch van de Partij van de Arbeid duidde daar al op, een grondvoorraad op te bouwen om inderdaad weer te kunnen gaan schuiven, om aan de ene kant ruimte te creëren, maar tegelijkertijd ook kans te bieden in dit geval zeker ook voor agrariërs die door willen en door moeten kunnen, zeker als het gaat om bijvoorbeeld hun opgave, hun opdracht, om te extensiveren. Daar heb je gewoon meer grond voor nodig en we proberen met elkaar mogelijk te maken om die grond in te kunnen zetten. Dus het is ook een technisch verhaal, waarbij we de gronden proberen te verwerven om die opgave te kunnen realiseren voorzitter.

De voorzitter. Mevrouw Zuiker heeft een vraag voor de gedeputeerde.

Mevrouw Zuiker. Ja, we gaan dit ook doen voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied, maar dat is helemaal nog niet besproken in PS. Stellen we toch dat geld beschikbaar? Ziet u dat niet als een probleem?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, nee, dat zie ik niet als een probleem. 'Regeren is vooruitzien' is zo'n uitspraak en volgens mij zijn we dat ook aan het doen. We hebben met elkaar twee dingen aan de orde. Dat is dat we het investeringsbudget beschikbaar hebben voor het verder uitvoeren van het Programma Natuurlijk Platteland en we weten dat er heel veel op ons aankomt. U heeft gelijk, 10 juni was nog maar de startnotitie van minister Van der Wal om ons te informeren over wat zij voor ogen heeft en waar we met elkaar aan gaan werken. Ik moet u zeggen, en dat hebben we rondom het hele stikstofverhaal vaak aan de orde gehad, ze maken er wel een potje van. Want in september zou een vervolgbrief komen. Vervolgens zou dat, nog maar weer herhaald, 4 november zijn. Vervolgens wordt het 11 november, dat is aanstaande vrijdag. Ik maak me grote zorgen of dat vrijdag zo zal zijn, om het maar even wat te duiden, omdat er nadrukkelijk wordt gesproken over de brieven op dit moment. Tenminste wij hebben geen kennis van de brief, maar er wordt in ieder geval druk gesproken tussen de verschillende ministeries, want er zijn meerdere ministeries betrokken bij die hele grote opgave van het NPLG. Dus ik denk dat het terecht is dat u die vraag stelt. We weten niet precies hoe het is, maar stil zitten afwachten kunnen we ons niet permitteren, omdat die lijst van boeren die zich melden en de kansen die zich dus voordoen wat mij betreft, wat ons betreft, de mogelijkheid bieden om een stukje zekerheid te geven aan die boeren die zich aan aandienen, maar ook ons de mogelijkheid geeft om die schuifruimte te creëren. En dat is wat we hier doen. We proberen in ieder geval in die grondvoorraad de mogelijkheden te krijgen om op die opgave te kunnen anticiperen. En dat komt er snel aan. We hebben nog steeds, en dat zeg ik ook hier nog maar een keer, 1 juli 2023 voor ogen. Dat staat in de wet. Maar nogmaals, ik probeerde net aan te geven: Er kwamen brieven, er komen brieven en ze zijn er nog steeds niet en de tijd blijft nog steeds 1 juli 2023. U snapt wel waar het gesprek dan over gaat op dit moment. Voorzitter, hoeveel stikstof in onze vergunningen vergund, vroeg mevrouw Zuiker. Nou, dat is lastig, want we hebben aan de ene kant vergunningen via het omgevingsspoor. We hebben ook de melders, die zitten allemaal niet in lijstjes, dus we hebben eigenlijk geen compleet beeld. Maar uiteindelijk is de opgave natuurlijk wel om te reduceren. Dat is ook de uitspraak van de Raad van State in 2019. We moeten gewoon reduceren en daar is die opgave ook voor bedoeld. Voorzitter, de heer Moes van de VVD maakte inderdaad een aantal kritische opmerkingen bij het NPLG. Ik volg dat en ik snap dat. Ik ben zelf ook kritisch zal ik maar zeggen, vooral omdat we elke keer wel allerlei vragen krijgen, zaken op papier ontbreken en wij vervolgens met elkaar moeten constateren dat iedereen ongeveer op ons stuur is als het gaat om het landelijk gebied. En dan moet je blijven volgen en zeer kritisch. Ik denk dat het een terecht punt is. Ik hoor er ook meerdere geluiden over in de provincie. Waar het gaat over laaghangend fruit. We spraken elkaar na de Statenvergadering inderdaad. Die vraag heb ik niet beantwoord, dat heb ik bewust gedaan, beken ik hier maar, omdat we in onderhandeling waren met het ministerie, en ik mocht dat doen namens Noord-Nederland als het gaat om die middelen. Inmiddels is er een positiever geluid te melden. In ieder geval dat er voor de 2 jaren over 2022-2023 inmiddels niet meer twee keer € 8 miljoen, dus € 16 miljoen, hebben toegezegd gekregen, maar € 55 miljoen. En dat komt veel meer in de buurt bij datgene wat we hadden aangevraagd, € 60 miljoen voor 2 jaren. En de andere 3 jaren die daar op volgden, daarvan hebben we gezegd: Dat moeten we binnen het NPLG proberen op te lossen. Ik heb

daar dan maar van gezegd: Dat gaan we dan ook doen. Ik hanteer ook maar hier weer dezelfde uitspraak: De eerste helft komt eerst, laten we gewoon aan de slag gaan, laten we aan het werk gaan en ik zie kansen om met dat bedrag dat we nu toegezegd hebben gekregen, zo snel mogelijk aan de slag te gaan. Er zal een subsidieregeling voor moeten worden gemaakt. Maar in ieder geval is het een stuk beter dan het eerder genoemde bedrag. Dit is het antwoord op dit moment voorzitter. Voor de goede orde, wij maken vandaag nog een persbericht, zodat u dat ook weet, want het is kortgeleden pas bekend geworden.

De voorzitter. De heer Van de Weg heeft een vraag voor de gedeputeerde.

De heer Van de Weg. Dank u wel voorzitter. Even een detailvraag misschien: Maar van dat laaghangend fruit, wie doet de uitvoering daarvan? Komt dat ook onder Prolander, of komt er een andere uitvoeringsorganisatie?

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, misschien goed om even nog te zeggen waar het allemaal over gaat. We mochten in april versnellingsmaatregelen voorstellen aan het ministerie. Dat hebben we ook vanuit Drenthe gedaan. Dat gaat over natuurverbetering, dat gaat over hydrologie, dat gaat ook over laaghangend fruit noemden we dat. Het zijn de managementmaatregelen op het boerenerf. Daarvoor hebben de drie noordelijke provincies een aanbod gedaan. Dat betreft een aanbod voor 5 jaren en dat betreft een bedrag dat we gevraagd hebben van € 180 miljoen voor de drie noordelijke provincies voor de eerste 2 jaren, dus nu € 55 miljoen. Dat betekent dat de andere gelden nog moeten komen, maar dat moeten we met het NPLG vinden. En de bedoeling is, dat we dat zelf met elkaar uitvoeren via de SNN in een subsidieregeling. Dat moet uiteindelijk landen op het boerenerf, waardoor die afname van stikstof gerealiseerd gaat worden. En voor degenen die ook geïnteresseerd zijn in wat er nou met die stikstof gebeurt, dat is voor de natuur. Zodat u weet waar het voor bedoeld is. Voorzitter, dus dat antwoord heb ik gegeven aan de heer Moes van de VVD. De Partij van de Arbeid, de heer Bosch: Opbouw van de grondvoorraad, kansen benutten en de risico's die in de natuur zitten. Dat is wel hoe we het op dit moment hebben aangevlogen, in de veronderstelling dat al die regelingen straks opengaan als het gaat om wat het Rijk ter beschikking stelt in het instrumentarium voor het uitvoeren van het NPLG. En u snapt wel dat wij net zo benieuwd zijn als u. We hebben geen kennis van een brief, ook niet die aanstaande vrijdag wellicht komt of later. Dat is best lastig, want daarmee kijk je toch wel even in het voren. Je moet iets doen, maar je weet niet precies wat er gaat komen en we kunnen niet stil blijven zitten. Dat is ongeveer wat het is. En daarom ben ik blij met de steun voor dit voorstel, dat we gewoon wel aan de slag kunnen en wel op het boerenerf kunnen zeggen tegen stoppers: We gaan u faciliteren zoveel als mogelijk. Voorzitter. Dan de heer Van de Weg van de SP, waar het zijn vraag over Prolander betreft, of er dan uitgevoerd wordt zoals bedacht in onze vastgelegde natuuropgave. Dat wordt niet door Prolander gedaan, dat doet de provincie zelf, want wij zijn verantwoordelijk voor uiteindelijk de realisatie van natuur en ook de inrichting daarvan. En zoals u weet, Prolander werkt voor ons. Dus we zijn als het gaat over Prolander vaak gewoon onszelf aan het bespreken. Maar het is in ieder geval zo, dat de provincie daarvoor verantwoordelijk is, zeker als het gaat om de kwaliteit. Voorzitter, ik heb in ieder geval genoteerd dat mevrouw Slagt heeft gevraagd...

De voorzitter. Ja, maar de heer Van de Weg heeft nog een vraag voor u. Ga uw gang.

De heer Van de Weg. Dank u wel voorzitter. Even een aanvullende vraag. Dat is ook een beetje het punt van wat ik bedoelde: Prolander doet dat en ik ga ervan uit dat het best goed zal zijn, maar er moet toch wel op de een of andere manier iets van een vorm van controle zijn. Het is

een verlengstuk van de provincie, maar de provincie gaat het dan vervolgens zelf beoordelen of het goed gebeurd is en op de juiste manier. Is dat dan toch niet een beetje de slager, ik weet niet hoe het anders zou moeten, maar toch een beetje de slager die zijn eigen vlees keurt, op die manier.

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, Prolander doet niet meer dan aan tafel zitten bij ondernemers om te kijken of zij voor ons, aan de uitvoering, tot een overeenkomst kunnen komen. Dat is een koopovereenkomst. Dat zijn de gesprekken die er plaatsvinden. Uiteraard komen er nog meer onderwerpen aan de orde, dat kunt u zich voorstellen. Dat gaat ook over hoe zie je je bedrijf en hoe ga je verder? Maar uiteindelijk is Prolander voor ons aan zet om daar dat gesprek te voeren. Als het gaat om natuur, en dat is onze verantwoordelijkheid, dan gaat het over kwantiteit en het gaat over kwaliteit. Daar is de provincie zelf voor verantwoordelijk. Dus je moet het even uit elkaar trekken, de aankoop en het realiseren van die opgave die we met elkaar aan de orde hebben en waarvoor we als provincie getekend hebben. en dat is binnen de opgave die is vastgelegd in het Natuurpact in 2013. Dus ik hoop dat u zo het antwoord heeft, anders moet ik u later misschien nog even vertellen hoe dat precies in elkaar steekt voorzitter. Vervolgens mevrouw Slagt van GroenLinks, die inderdaad een aantal opmerkingen maakte. Volgens mij is het PNP gewoon aan de orde. NNN moet gerealiseerd worden, daar heeft de provincie dus voor getekend in 2013 en dat moet worden gerealiseerd. Want dat maakt onderdeel uit van de berekeningen, ook als het gaat om heel die natuuropgave binnen het nieuwe programma, het landelijk programma. Voorkeursrecht hebt u een opmerking over gemaakt. Daar heb ik al iets van gezegd, dat we daar op studeren op dit moment. Voorzitter, dank ook voor de opmerking van de heer Schoenmaker. En dan de PVV. Zoals dat zo mooi heet, ik hoor wat u zegt heer Vorenkamp, als het gaat om uw standpunt over het NPLG en stikstof. Tegelijkertijd zeggen wij: we worden veel gebeld door boeren. En we hebben in ieder geval de poging om zoveel mogelijk te faciliteren, in de omstandigheid dat er uiteindelijk het Rijk is dat moet gaan leveren. Ik denk dat het goed is die kansen te benutten, zeker als het gaat om die schuifruimte als het gaat om die grondvoorraad. En dan willen we het graag inzetten, ook voor de versterking van de agrarische sector. Laat dat duidelijk zijn voorzitter. Dank voor de gelegenheid.

De voorzitter. Dank u wel gedeputeerde Jumelet. Ik ga kijken of er behoefte bestaat aan een tweede termijn van de zijde van de Staten. Mevrouw Zuiker? Ja? Ga uw gang.

Mevrouw Zuiker. Het laatste wat de gedeputeerde zei: Die gronden gaan we inzetten voor het versterken van de agrarische sector. Dat is nou precies wat wij willen weten, wat we daarmee bedoelen. Want we gaan vast niet alleen maar gronden opkopen en dan wachten. Wachten we met die gronden om er iets mee te doen totdat we van PS duidelijk hebben? Totdat duidelijk is wat wij beslissen, wat we ermee willen? Dus nu gaan we gewoon gronden opkopen en op een gegeven moment krijgt dat een functie. En als het geen natuur is, dan is daar geen controlerende organisatie zoals PS, die de beslissing die daarover genomen wordt, kan controleren. Dus dat is het grootste probleem dat wij hiermee hebben. En ten tweede nog even die stikstofruimte. Ik snap dat het heel lastig is om te zeggen wat aan stikstof precies wordt uitgestoten in Drenthe. Maar wij zouden graag een overzicht krijgen, want we hebben natuurlijk allerlei vergunningen lopen met een bepaalde hoeveelheid stikstofemissie. Kunt u ons dat gewoon sturen? Hoeveel dat er zijn? Kunnen wij over een paar jaar kijken of dat inderdaad minder is geworden? Dat lijkt mij vrij duidelijk, vrij makkelijk ook. En dan kunnen we ook controleren waar we mee bezig zijn.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Zuiker. Heer Moes heeft u behoefte aan een tweede termijn? Dat is het geval. Ga uw gang.

De heer Moes: Dank u wel voorzitter. In een paar woorden over innovatie, maar ik denk dat het een heel groot moment is en ik wil het college hiermee feliciteren, gezamenlijk met de drie noordelijke provincies. Maar met het binnenhalen van gelden voor de innovatie, geborgde innovatie, liggen er mogelijkheden om de stikstofuitstoot tussen de 20% en 30% te verlagen. Als je daarbij meeneemt dat er gisteravond in de Tweede Kamer een motie is aangenomen, die uitsprekt dat er niet uitgegaan wordt van het vee van 2018, de stikstofuitstoot, maar kijkt naar wat er in 2022 en 2023 gebeurt en daar ook een reductie van 10% naar 12% mogelijk is, denk ik dat we met deze twee, de geborgde innovatie en de werkelijke cijfers van het werkelijk aantal vee in Nederland, al een grote stap gehaald hebben in de stikstofreductie. Dat gaat ons echt schelen in opkopen van bedrijven en dan houden we de leefbaarheid van de Drentse platteland. Dus voorzitter, tevreden gestemd, wij zijn tevreden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel heer Moes. Dan kom ik bij de heer Bosch. Heeft hij nog behoefte aan een tweede termijn? Dat is niet het geval. De heer Van de Weg nog behoefte aan een tweede termijn? De heer Van de Weg? Nee, dank u wel. Mevrouw Slagt? Ook niet. De heer Schoenmaker? Ook niet. Tot slot de heer Vorenkamp. Ja, die wel. Ga uw gang.

De heer Vorenkamp: Dank u voorzitter. Even heel kort. Wij zien het hele programma NPLG niet direct als een versterking van de agrarische sector. Want we moeten weer denken aan de uitstralingseffecten van die nieuwe natuur op diezelfde sector. Wij vinden het dus nogal optimistisch van de gedeputeerde. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel heer Vorenkamp. Ik kijk nog even rond. Dan geef ik het woord voor zijn tweede termijn aan de heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter, die maar gelijk richting de heer Vorenkamp zegt: Ik ben helemaal niet zo optimistisch, want het hele NPLG staat namelijk heel erg onder druk als het gaat om de voortgang. Dus ik ben zelf heel kritisch als het daarom gaat. Maar tegelijkertijd moeten we constateren dat we op het erf, als het gaat over de boeren, ook iets moeten laten zien van wat we zeggen. Dat moet echt leiden tot soms ook het faciliteren van boeren die zeggen: Ik stop ermee. En dat wil ik ook gestand doen. Dus ik denk dat het goed is dat gewoon tegen elkaar te zeggen. Voorzitter, mevrouw Zuiker maakte een opmerking over dat het toch wat door elkaar heen loopt en niet bekend is. Laat ik daar helderheid in verschaffen. Als het gaat om de aankoop binnen het Programma Natuurlijk Platteland, dan gaat het over het versterken van het NNN, dat gaat over het invullen daarvan. Voor alle duidelijkheid, binnen het NNN wordt die grond gewoon natuur, want dat is een afspraak. Helder is dat. En dat is niet vandaag, dat is gewoon onze werkwijze. Wanneer het gaat over aankoop in het kader van stikstof. Bijvoorbeeld, laatst hebben wij de uitvoering gehad van die regeling vanuit het Rijk: Vier bedrijven MGO-I. Daar is het zo, dat wanneer die bedrijven stoppen, de vergunningen inleveren, de grond ter beschikking blijft van de agrarische sector en kan ingezet worden in overgangsgebieden om te extensiveren. Dus dat zijn twee verschillende lijnen die er zijn. Dus voor het PNP wordt het natuur en voor de stikstofopgave wordt ingezet op overgangsgebieden, waar het gaat om andere landbouw en waar het in ieder geval veelal extensiveren betreft.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker heeft een vraag. Ga uw gang.

Mevrouw Zuiker: Ja, want als het dus gaat over twee verschillende lijnen, stikstof en natuur, waarom hebben we dan één grote pot met geld? Want dan kunnen wij niet controleren wat er precies mee gebeurt. En dat is ons probleem hiermee.

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, dit geld is niet bedoeld om iets uit te voeren in de zin van dat we dat gaan inrichten. In het stuk staat namelijk nadrukkelijk dat we bedrijven, plattegronden kunnen kopen. Dat is gewoon één beweging, dat is één actie. En vervolgens heb ik u aangegeven, dat is de ene keer ten dienste van het realiseren van het NNN. Het andere is ook een nieuwe mogelijkheid, dat we alvast een fors deel op het NPLG. Ik geef u aan dat het natuur is en dat daar de landbouw blijft. Volgens mij is dat heel helder. en in het stuk staat zelf ook opgeschreven dat we op dit moment niet zo gek veel kunnen verkopen, omdat we met elkaar moeten constateren dat niet helder is als je het verkoopt, wat er dan de bedoeling mee kan zijn. Voor mij is daar dus heel helder aangegeven, dat we daar met elkaar nog verder over moeten doordenken en ook duidelijkheid moeten krijgen van het Rijk, voordat wij überhaupt dat kunnen doen. Dus wat mij betreft is het helder. Ik hoop dat het u ook duidelijk is voorzitter. Vervolgens de heer Moes. Dank voor het compliment. Ik probeer toch altijd ook een beetje te dempen, want ik hoor u nu zeggen dat daarmee een groot deel van de opgave is gerealiseerd. Ik zou het met u hopen, maar ik zou het eerst wel eens doorgerekend willen zien, want we hebben dan wel geld, maar dan moeten al die boeren daar aan mee gaan doen. Dan moeten natuurlijk nog wel die resultaten worden behaald, dus voordat we het nu gaan inboeken. Ik ben direct uw man om dat te doen, maar zo werkt het niet. Dus we moeten met elkaar constateren dat de opgave blijft en dat dit een mooie manier is, en zeker een mooi resultaat is om in Noord-Nederland te zien, dat innovatie ook mogelijk is voorzitter. Dat waren de vragen volgens mij. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel heer Jumelet. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslaging en kunnen wij gaan stemmen. En dat doen wij over Statenstuk 2022-77, Investeringskrediet grondbezit Programma Natuurlijk Platteland. Er zijn geen moties en amendementen ingediend, dus we gaan over tot stemmen over het voorstel. Vóór dit Statenstuk hebben gestemd 33 leden, daartegen 4, zodat dit Statenstuk 2022-77 is aanvaard. Dank u wel.

J-2 Begroting 2023 en 12e wijziging van de Begroting 2022; Statenstuk 2022-76

De voorzitter: Dan gaan we over naar agendapunt J-2 en dat is de Begroting 2023, de 12e wijziging van de Begroting 2022 en dat is het Statenstuk 2022-76. Ik nodig de fracties uit om bij de Begroting hun Algemene Beschouwingen te houden en ik verzoek de fracties om zoveel mogelijk in de eerste termijn de amendementen en moties in te dienen, want dan kan er ook overling over gesproken worden en maken ze deel uit van de beraadslaging. De spreektijd is per fractie 7 min, inclusief het indienen van amendementen en moties en de spreektijd voor het college in totaal is 50 min. Verder nog een opmerking even heel praktisch: Na indiening van een amendement of motie plaatst de griffie de motie in de GO-app, en op het SIS. En dat betekent dat zowel de Statenleden als de collegeleden de actuele versie van de motie in de app kunnen aantreffen. Dus het is goed om de zaak regelmatig te verversen, te herladen. We hebben de sprekersvolgorde natuurlijk zoals altijd zodanig dat de grootste oppositiepartij als eerste het woord krijgt en dan om en om. Dus ik geef graag het woord aan de heer Camies van JA21. Goedemorgen. Ga uw gang.

De heer Camies. Dank u wel voorzitter. Ik wil dit even correct doen. Zoals bekend begon JA21 2 jaar geleden in dit huis. Onervaren en soms wat naïef, maar vol enthousiasme om ons ideaal van fatsoenlijk rechtsliberaal beleid in de praktijk te brengen. Maar het was zo nu en dan wel even slikken. Als je steeds opnieuw ziet hoe efficiënt de coalitiepartijen de rijen gesloten houden. Een paar voorbeelden: Het TopDutch dossier, waar de coalitie het goed vond ons zelfs niet vertrouwelijk te informeren. En tot de dag van vandaag wil men er nog steeds niet aan, dat bedrijven zich hier echt niet gaan vestigen op basis van een peperdure gelijke advertentiecampagne alleen. Zoals bij de zandwinning van de Huttenheugte, waar het voor iedereen duidelijk was dat er een blunderende gedeputeerde beschermd moest worden. Zoals bij de RES waar vooral wordt ingezet op zon en wind als oplossing. Langer eigen aardgas gebruiken en vooral met kernenergie begint gelukkig langzaam door te dringen. Dankzij de Haagse moederpartijen, die verordoneert hebben dat wind alleen nog op zee en zonnepanelen alleen nog op daken mogen, ging ook het college flink doen en bepalen dat er vanaf nu niet zomaar nog meer zonneweides bij mogen komen. Maar inmiddels heeft het Drentse landschap wel de nodige littekens opgelopen, zoals bij de waterstofprojecten die iedere keer weer te duur blijken. Logisch, want waterstof moet je eerst met dure energie maken en daarna levert dat vervolgens laag calorische energie op. Een energie inefficiëntie van een ruime factor 10. Pure verkwisting. Zoals met de 'Drenthe reist duurzaam', dat geheel vrijblijvend mensen uit de auto moest krijgen. Kosten: Miljoenen, maar gaat natuurlijk niks substantieels opleveren. Zoals met de overbodige instellingen, zoals regiovisie Assen- Groningen, of de loketten voor energieclubjes enzovoort. Opgeteld gaat het over heel veel miljoenen, die je ook terug kunt geven aan de Drenten, bijvoorbeeld in de vorm van een verlaging van de opcenten. Omdat we steeds meer buslijnen moeten schrappen, wordt de auto voor menig Drent wederom een noodzaak. Dat geldt ook voor bedrijven, die steeds vaker vanwege onder andere de hoge wegenbelasting gaan vertrekken. Hiervoor zullen we overigens een amendement inleveren. Ik zie dat er een interruptie is.

De voorzitter. Dat zie ik ook, en als u een amendement wil indienen, wilt u dat dan ook doen tijdens uw eerste termijn?

De heer Camies. Dat doe ik in eerste termijn.

De voorzitter. Mooi zo.

De heer Camies. Ik zal hem straks voorlezen.

De voorzitter. De heer Loof heeft een vraag voor u. De heer Loof van de Partij van de Arbeid.

De heer Loof. Dank u voorzitter. Mijnheer Camies ook dank voor het compliment aan de efficiënte coalitie, de al 3½ jaar dit bedrijf op een keurige manier runt wat ons betreft. U komt met heel veel voorbeelden waar u kennelijk op stukloopt als JA21, omdat u niet tegen de efficiënte coalitie op kunt op wat voor manier dan ook. Maar wat is de bijdrage van 2 jaar JA21 precies geweest? In hoeverre bent u constructief aanwezig geweest en heeft u bijgedragen tot het mooi voor elkaar maken van Drenthe? Daar zou ik dan ook graag antwoord op willen in uw bijdrage. Dank u.

De voorzitter. De heer Camies.

De heer Camies. Nou, ik zou daar natuurlijk graag een voorschot op willen nemen. Op het moment dat wij volgend jaar in de coalitie zitten, zullen wij dat uiteraard laten zien. Maar wij zitten helaas niet in de coalitie, dus wat dat betreft kunnen wij enkel vanuit de oppositie ons best doen.

De voorzitter. De heer Loof in tweede instantie.

De heer Loof. ik gun JA21 uiteraard een plek in de coalitie volgende keer. Je weet maar nooit hoe de hazen lopen, zolang ze nog niet afgeschoten zijn natuurlijk. Maar dan zou het publiek wel graag willen weten, de Drentse inwoners wel graag willen weten, waar dan het rechts fatsoenlijke liberale beleid voor staat en waar u dan mee komt en wat uw bijdrage daaraan is. En dat heb ik tot op heden niet van u gehoord.

De voorzitter. De heer Camies.

De heer Camies. Dank u wel voorzitter. Nou, als de heer Loof, excuseer ik ben heel slecht in namen, als de heer Loof nog even geduld heeft, dan zal die dat terug kunnen zien in zowel het amendement als de motie die we in gaan dienen.

De heer Loof. We wachten het in spanning af voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel heer Loof. De heer Camies vervolgt zijn betoog.

De heer Camies. Dus de buslijnen worden geschrapt. Daardoor nemen meer Drenten de auto en dan lijkt het ons heel logisch dat de opcenten naar beneden gaan. Of neem bijvoorbeeld de immigratieproblemen in Ter Apel. Ik kan me de huidige 'revolte' binnen de VVD goed voorstellen. Ooit was daar de heer Bolkestein, die feilloos aangaf wat er niet deugde aan de internationale asielaafspraken. Vandaag weigeren de Oost-Europese landen van de Unie nog steeds asielsezoekers. Ze houden zich dus niet aan afspraken. Blijkbaar kan dat. Waarom zouden wij dat dan nog wel doen? Over de veiligelanders. Dit is slechts een kleine groep wordt er gesteld. Maar dat is het punt niet voorzitter. Al is het er maar één, je moet tegenover je inwoners laten zien dat je niet onnodig druk wil leggen op een asielsysteem, door mensen met enkel een economisch motief toe te laten. Als je draagvlak wilt voor een eerlijk asielsysteem ten minste. Dus direct terugsturen en niet in een eindeloze procedure, dan ben je geloofwaardig. Voorzitter, om geloofwaardig te blijven als bestuurslaag zijn wij overtuigd dat we nu eens iets moeten doen voor onze inwoners. Ik heb de opcenten al genoemd, maar ook de energiekosten moeten lager. In eigen land kunnen we dat realiseren met meer kernenergie en langer het eigen aardgas gebruiken, maar vooral door te stoppen met miljarden te spenderen aan utopische energieprogramma's. Voorzitter, wij komen met één amendement en één motie. Ik begin even met het amendement. Ik ga gelijk tot de constatering. Wij constateren dat de provincie Drenthe haar geld structureel niet op krijgt, vele Drenten en Drentse ondernemingen lijden onder een te hoge belastingdruk en daarom besluiten we: Op pagina 8 van dit voorstel wordt onder besluitnummer 3 de tekst vervangen door: Het tarief voor de opcenten op de motorrijtuigenbelasting voor 2023 te verlagen met een gemiddelde geldelijke onderbesteding van de provincie Drenthe vanaf 2016, en gaan over tot de orde van de dag.

De voorzitter. Het amendement is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging. De heer Camies vervolgt zijn betoog.

De heer Camies: Ik zie dat ik een interruptie heb, ik weet niet of...

De voorzitter: Ja, zelfs twee. ...

De heer Camies: ik de motie nog moet voor dragen.

De voorzitter: De heer Pormes. Ik denk dat dit de eerst gaat over dit amendement. De heer Pormes.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, ik heb wel een vraag. Hij noemt het wel, maar om hoeveel gaat het dan?

De heer Camies: Welk bedrag? Hoeveel gaat het waarbij?

De heer Pormes: U heeft het over de opcenten om die te verlagen. Maar ik hoor u geen bedrag noemen. Dat willen we natuurlijk wel weten. Want op het moment dat u zegt, dat moet weggehaald worden, dan moeten we ook weten waar de dekking vandaan komt. Dan kunnen wij uw amendement een beetje serieus nemen. Maar u noemt geen bedrag.

De voorzitter: De heer Camies.

De heer Camies: Zo veel mogelijk.

De heer Pormes: Voorzitter, maar op deze manier kunnen we natuurlijk niet met een begroting omgaan. Maar goed, ik heb een ander punt. Voorzitter, staat u mij toe.

De voorzitter: Ja.

De heer Pormes: Ik heb nog even gewacht, want ik dacht: Zal ik dat nou doen of niet? Maar ik ga het toch zeggen. U refereerde net dat u 2 jaar geleden hier als JA21 binnenkwam. Toch? U bent gekozen op het programma van Forum voor Democratie. Toen bent u overgestapt in uw verhaal over conservatief liberalisme. Dat verschilt met het programma waarop u bent gekozen. En dat betekent, en ik weet niet of u dat met mij deelt, dat is een vorm van kiezersbedrog. Maar dat heeft u nooit gezegd.

De voorzitter: Wilt u via de voorzitter debatteren heer Pormes? En ik geef het woord aan de heer Camies.

De heer Camies: Ik ben er niet van om heel onfatsoenlijk... Voorzitter, ik ben er niet van om heel onfatsoenlijk te zijn tegenover andere Statenleden. Maar als we het over bedrog hebben of over oude koeien uit de sloot, dan houd ik mij daar op dit moment even over op de vlakke.

De voorzitter: Dank u wel heer Camies. De heer Van Dekken van het CDA.

De heer Van Dekken: Voorzitter dank u wel. In aansluiting op wat collega Loof zojuist vroeg aan JA21, ben ik ook nog wat in afwachting van helderheid vanuit JA21 over dat thema, wat u in uw bijdrage zojuist wat verwerkte. Kijk dat wij hier in Drenthe her en der hekken moeten zetten om hele andere redenen, dan dat uw partij ons soms wil voorhouden, dat is al tragisch genoeg.

Maar ik zou ook willen wijzen op de dankbare constatering, dat voor wat betreft de Marokkaanse veiligelanders het eindelijk is gelukt om die mensen weer terug te sturen, omdat zij hier zeker niet horen. Op het moment dat ze problemen maken in het openbaar vervoer, en dan kijk ik ook even naar de collega's van de VVD, dat hebben we gewoon keurig voor elkaar gemaakt, met elkaar. Door te verbinden op de juiste dossiers en elkaar te vinden in samenwerking die er toe doet. Maar mijn vraag aan u is op het moment dat u blijft zeggen, en mensen moeten gewoon terug. Dus ik snap dat gewoon niet. Mensen moeten gewoon terug. Wat is dan de bijdrage van het jaar 2021 om dat mogelijk te maken op het moment dat mensen gewoon simpelweg niet terug kunnen? Dus dat is mijn vraag aan u, voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel heer Van Dekken. De heer Camies.

De heer Camies. Voorzitter, een hele lange introductie voor wat in principe een korte vraag had kunnen zijn van de heer Van Dekken. Het antwoord is eigenlijk heel simpel. Gisteren heeft onze fractievoorzitter, de heer Eerdmans een plan ingediend bij onze premier, het 'Wat-Kan-Wel Asielplan'. Daar staat onder andere in, om even terug te komen op dit onderwerp, dat de drukmiddelen op tegenwerkende landen gewoon eindeloos zijn en gewoon absoluut niet worden gebruikt. Dus dat zou bijvoorbeeld een van de dingen kunnen zijn om dat gewoon te versnellen.

De voorzitter. De heer Van Dekken in tweede instantie.

De heer Van Dekken. Voorzitter hartelijk dank, ook dat collega Camies dat herkent als een goed doordacht plan. Ik heb dat ook gezien, wat mijnheer Eerdmans daar heeft aangeleverd. Maar mijn vraag blijft toch staan, of wij ook in Drenthe vanuit het draagvlak dat we hier nodig hebben, toch niet moeten toegaan naar een manier van werken waarbij wij Drentse gemeenten die extra opvang mogelijk willen maken bijvoorbeeld moeten belonen, en gemeenten die dat nog niet voor elkaar kunnen krijgen nog beter moeten beluisteren in wat dan hun bezwaren zijn. Dus met alle respect voor wat er allemaal in Den Haag gebeurt, en ook dit is weer een wat langere inleiding dus ik zal mij beperken tot een compacte vraag: Vindt u eigenlijk ook niet dat we in Drenthe ruimhartig onze deur open moeten houden voor vluchtelingen?

De voorzitter. En nogmaals, via de voorzitter debatteren, dus niet rechtstreeks. Heer Camies.

De heer Camies. Voorzitter, in het antwoord op de vraag van de heer Van Dekken, 'Vindt u ook niet dat wij onze deur ruimhartig open moet houden voor vluchtelingen: Ja, als het gaat om echte vluchtelingen.

De voorzitter. Helder antwoord.

De heer Camies. Dat lijkt me evident.

De voorzitter. De heer Van Dekken nog?

De heer Van Dekken. Ja voorzitter. Excuus, via u dan toch nog een keer. Zou de heer Camies het met mij eens kunnen zijn dat dat predicaat 'Echte vluchtelingen' misschien hier in deze Statenzaal zo is uitgesproken... Maar ik wil even kijken naar de moeite die een IND en andere partners in de justitieketen op dit moment voor zich hebben staan, om dat goed te beoordelen. En ik snap wel dat u vanuit een zeker populistische retoriek dat heel snel afdoet met: Nee, gewoon meer druk. Maar dat is toch de werkelijkheid geweld aandoen? Voorzitter, zo vraag ik via u.

De voorzitter: Dank u wel heer Van Dekken. Er is via mij een vraag aan de heer Camies gesteld.

De heer Camies: Voorzitter, de heer Van Dekken noemt dat populistisch. Voor wat ons betreft is dat pure noodzaak. Natuurlijk zul je op dit moment de druk van de ketel moeten halen met allerlei lapmiddelen. Maar op het moment dat wij niet onze asielprocedure aan de voorkant efficiënter en ook eerlijker inrichten, blijven we dweilen met de kraan open. Letterlijk.

De voorzitter: De heer Camies vervolgt zijn betoog.

De heer Camies: We hebben hier de motie Kernenergie opnemen in de RES 2.0. Ik zal het dan in zijn geheel voorlezen. Provinciale Staten van Drenthe, in vergadering bijeen op 9 november 2022 ter bespreking van de Begroting 2023 Algemene Beschouwingen. Overwegende dat: Nederland sinds de energietransitie van energie producerend land is veranderd in een energie importerend land, deze afhankelijkheid ervoor zorgt dat Nederland niet meer zelf bepaalt wat de burgers voor energie moeten betalen. Constateerend dat: kernenergie uiteindelijk rendabel is; betrouwbaar en altijd beschikbaar, kernenergie in de Europese taxonomie is opgenomen, de huidige centrales zeer compact zijn; veilig en vele malen efficiënter dan de oude centrales, er al een RES bestaat in Nederland, namelijk Zeeland, waarin kernenergie is opgenomen. Verzoeken wij: Ge-deputeerde Staten om de RES 2.0 open te stellen voor kernenergie én daarbij de deadline van de te behalen RES-ambities van 2030 los te laten. En gaan over tot de orde van de dag.

De voorzitter: De heer Veldsema heeft een vraag voor de heer Camies.

De heer Camies: Ja mijnheer Camies, voorzitter. De heer Camies heeft ervaring als het gaat over productie van culturele projecten. Daar zit een bepaalde doorlooptijd in en daar bent u ook al een poosje mee zoet. Heeft de afgevaardigde dan ook een beeld wat de doorlooptijd van zo'n kernenergieproject is? Want ongetwijfeld is hij op de hoogte van mijn positieve grondhouding ten aanzien van dit onderwerp, maar kunnen wij dat op redelijk afzienbare termijn realiseren? Wat is daarop... Wat is zijn beeld daarbij?

De voorzitter: Dank u wel heer Veldsema.

De heer Camies: Dank u wel voorzitter. Als de heer Veldsema bedoelt binnen een redelijk afzienbare termijn, laten we zeggen binnen 20 jaar, ja dan kan dat gerealiseerd worden. U moet zich wel bedenken dat een kerncentrale ook nog vele jaren langer meegaat dan een conventionele kolencentrale bijvoorbeeld, laat staan windmolens die, ik geloof om de 15 jaar vervangen moeten worden. Dan lijken mij kerncentrales een ideale oplossing.

De heer Veldsema: Dank u.

De voorzitter: De heer Veldsema in tweede instantie.

De heer Veldsema: Voorzitter, dan weten we over wat voor doorlooptijd we het ongeveer hebben. En is het dan wel nodig om hier op dit moment een motie voor in te dienen? Dat is dan mijn vraag, omdat het over een lange doorlooptijd gaat.

De heer Camies: Voorzitter, het lijkt mij juist dat we nú die motie moeten indienen, omdat we daar dus, zoals de heer Veldsema al aangeeft, het enige tijd duurt voordat ze draaien, niet vroeg genoeg mee kunnen beginnen.

De voorzitter: Dank u wel. De motie is ingediend door de heer Camies en maakt deel uit van de beraadslaging ik geef het woord aan de heer Loof van de Partij van de Arbeid voor zijn interruptie.

De heer Loof: Dank u voorzitter. Ik zou de heer Camies ook graag nog willen vragen, het volgende: We hebben de RES natuurlijk na een intensief participatieproces in Drenthe met elkaar opgesteld. Daar hebben we een klap op gegeven. Heel veel bedrijven, organisaties, bewoners hebben daaraan meegedaan. En in een keer fietst daar totaal doorheen de heer Camies met zijn partij en zegt: Voeg kerncentrales ook nog even toe aan de RES. Terwijl we die met elkaar hebben vastgesteld in een ander proces, op een andere manier. Is dat de wijze waarop JA21 dan om zou willen gaan met inbreng van derden? Dank u.

De voorzitter: De heer Camies.

De heer Camies: Dank u wel voorzitter. De heer Loof was volgens mij zelf aanwezig bij de voorlichtingsdag die we hier hebben gehouden over kernenergie. Dus het is niet zo dat dit zomaar uit de lucht komt vallen. Dit is natuurlijk al jaren dat wij hiermee bezig zijn. En voorts is het zo dat dit landelijk ook al gewoon opgenomen is als optie. Dus waarom zouden we gewoon ook niet de RES 2.0 actualiseren hiermee? Ik zie niet in waarom dat nu plotseling vreemd zou zijn.

De voorzitter: De heer Loof.

De heer Loof: Voorzitter, de heer Camies beantwoordt mijn vraag niet. Ik heb gevraagd: Is het kies om volledig voorbij te gaan aan datgene wat we met elkaar in Drenthe in gezamenlijkheid hebben opgehoest, uiteindelijk de RES 2.0. Daar zitten ongetwijfeld voorstanders van kerncentrales bij, maar ongetwijfeld ook tegenstanders van kerncentrales. Die worden nu allemaal aan de kant geschoven door uw motie, door te zeggen: Voeg kernenergie even toe aan de RES 2.0. Volgens ons kan dat niet voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel heer Loof. Ik kijk nog even naar de heer Camies. Wilt u nog even?

De heer Camies: Voorzitter, volgens ons kan het wel.

De voorzitter: Dan geef ik het woord aan de heer Uppelschoten voor zijn interruptie.

De heer Uppelschoten: Als ik het antwoord van de heer Camies goed begrepen heb, het feit dat iets over 10 of 20 jaar kan, is geen reden om het nu niet in een motie te formuleren. Zo heb ik het begrepen.

De heer Camies: Exact.

De heer Uppelschoten: Nou, daar ben ik het volstrekt mee eens, want dan zouden we heel veel dingen hier niet meer kunnen doen. Al is het maar bestrijden van de klimaatverandering of het herstellen van natuur, want dat zijn ook hele lange termijn trajecten. Dus dan valt dit erin. Een tweede vraag die ik wilde stellen: Je hoort tegenwoordig ook dat er bedrijven zijn die kleine

kerncentrales aan het ontwikkelen zijn en dat die vrij snel op de markt komen. Bedoelde u ook dat die mogelijkheid er in moet komen?

De voorzitter: De heer Camies.

De heer Camies: Dank u wel voorzitter. Dank u wel mijnheer Uppelschoten voor de vraag. Wanneer wij het over kernenergie hebben, dan bedoelen wij kernenergie in de breedste zin. Dus dan gaat het niet alleen over de grote conventionele kerncentrales, dan gaat het ook over inderdaad de kleine gesmolten zoutreactoren waar u het over heeft. Ja, die zouden we ook daarin op moeten kunnen nemen als optie.

De heer Uppelschoten: Oké. Want ik begrijp, u wilt de RES openbreken, want in de RES was eigenlijk kernenergie buitengesloten. En u zegt nu: Bij het zoeken van alternatieve vorm van energie, als je kernenergie zo mag noemen, zou dat ook opgenomen moeten worden in dat rijtje? Want we hebben nu een RES gemaakt met een heel beperkt pakket.

De voorzitter: Tot slot de heer Camies voor deze interruptie.

De heer Camies: Voorzitter, wederom dank u wel mijnheer Uppelschoten voor de vraag. Het bevreemdt ons van JA21 enorm, dat partijen die heel hard roepen dat we alle hens aan dek moeten zetten wat betreft de klimaatverandering, dat het vijf over twaalf is, dat er grote paniek is want anders verzuipen we allemaal en dan vliegen we allemaal in de fik omdat het veel te warm wordt, dat daar geen enkel taboe voor is, maar dat kernenergie daar binnen wel een taboe is. Dit is compleet onvoorstelbaar in onze optiek.

De heer Uppelschoten: Oké.

De heer Camies: Dus waarom zou je dat niet opnemen?

De voorzitter: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Bos van GroenLinks voor zijn interruptie.

De heer Bos: Voorzitter dank u wel. De heer Camies en zijn fractie hier spreken in hun motie over kernenergie opnemen. En daarin halen ze aan dat het in de Zeeuwse RES reeds gedaan is. Die heb ik er net even op nageslagen, maar in de Zeeuwse RES staat duidelijk omschreven dat de Zeeuwse overheden geen bevoegdheid hebben ten aanzien van kernenergie. Dus in die zin is het dus niet opgenomen, ook niet met ambities. Is de heer Camies daarvan op de hoogte?

De voorzitter: De heer Camies.

De heer Camies: Dank u wel voorzitter. Ik ben niet helemaal 100% doordrongen van de tekst. Maar het is een elk geval zo, dat in de Zeeuwse motie die aangenomen is, in elk geval het Zeeuwse parlement om het daar even over te hebben, openstaat voor die mogelijkheid. En dat is al een hele grote stap voorwaarts.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Voorzitter, is de heer Camies het met mij eens dat het openstaan voor de mogelijkheid van een kerncentrale nogal makkelijk is in een provincie waar reeds een kerncentrale gevestigd is?

De voorzitter: De heer Camies.

De heer Camies: Dank u wel voorzitter. U bedoelt omdat daar de aanwezigheid van water groter is dan in Drenthe?

De heer Bos: Is de heer Camies ervan op de hoogte dat er reeds een kerncentrale staat in Zeeland, die al levert aan het elektriciteitsnet. En dat het daardoor dus makkelijker is om te stellen dat het een deel uitmaakt van je elektriciteitsvraagstuk?

De heer Camies: Ongetwijfeld.

De voorzitter: De heer Camies.

De heer Camies: Ongetwijfeld, maar we hebben het nu niet over Zeeland, we hebben het nu over Drenthe en het lijkt ons gewoon ontzettend verstandig om ook gewoon kernenergie op te nemen in onze RES. Dus waarom u dan van mening bent dat wij dat niet zouden moeten doen omdat er reeds in Zeeland een kerncentrale staat en hier niet, is mij niet helemaal duidelijk.

De voorzitter: De heer Bos tot slot, kort.

De heer Bos: Voorzitter dank u wel. Is de heer Camies zich ervan bewust dat de bevoegdheid om te gaan over kernenergie ook niet aan onze Staten is?

De voorzitter: De heer Camies.

De heer Camies: Ik weet niet precies waar de heer Bos naar toe wil. Waar het ons om gaat, is dat wij kernenergie in de energiemix niet buitensluiten. En als er één partij zou moeten zijn die buitensluiten ook geen goed idee vindt, dan zou GroenLinks dat moeten zijn natuurlijk.

De voorzitter: De heer Camies vervolgt zijn betoog. En is bijna, denk ik, bij zijn afronding.

De heer Camies: Dan moet ik even kijken waar ik was gebleven. Ik heb het amendement voorgedragen en een motie, dus hiermee sluit ik mijn bijdrage. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel heer Camies. Dan ga ik naar de heer Loof van de Partij van de Arbeid. Oh, de heer Uppelschoten komt nog in gestrekte draf. De heer Uppelschoten heeft nog een vraag voor de heer Camies. Ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Volgens mij is er wel duidelijkheid over het amendement, want in het amendement staat dat de gemiddelde onderbesteding, die gebruikt zou moeten worden om de opcenten te verlagen... maar volgens mij hebben jullie zelf...

De voorzitter: Niet jullie, via de voorzitter.

De heer Uppelschoten: Dat dat uitgezocht wordt, dus dat bedrag wordt binnenkort bekend. Toch? Dat is al bekend.

De heer Camies: Laten we dat hopen, dat dat bedrag binnenkort bekend wordt.

De heer Uppelschoten: Het bedrag is bekend.

De voorzitter: Dank u wel heer Uppelschoten. Dank u wel heer Camies. We gaan verder met de heer Loof van de Partij van de Arbeid voor zijn inbreng aan de Algemene Beschouwingen.

De heer Loof: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, oud-Statenlid en PvdA-fractiegenoot Peter Zwijs, was afgelopen zondagavond te horen op NPO Radio 1 in een uitzending over het rumoer van de afgelopen jaren rondom de windmolens in onze Veenkoloniën. Naast Peter was iemand van Platform Storm aanwezig. En als luisteraar hoorde je gaandeweg het gesprek de emoties weer terugkeren bij de sprekers. Het gevoel om niet gehoord te worden, het gevoel voor een voldongen feit geplaatst te worden. In feite was het een uitzending over afgehaakt Nederland, over de Randstad en het zogenaamde verre hoge noorden en over de vermeende diepe kloof tussen beide. Voorzitter, in mijn bijdrage vandaag zal ik hier nog een aantal malen op terugkomen, want het houdt ons als Drentse PvdA enorm bezig. Laat ik beginnen met even kort terug te halen hoe deze Statenperiode is begonnen op dag één, 29 mei 2019, met het programma Drenthe, mooi voor elkaar! gepresenteerd en het college geïnstalleerd. Dezelfde datum kwam de Raad van State naar buiten met een mededeling dat het Programma Aanpak Stikstof niet als basis gebruikt mag worden om toestemming voor activiteiten te verlenen. De stikstofcrisis was daarmee een feit en is dat tot op heden. Het kabinet houdt hardnekkig vast aan het zoeken naar allerlei geitenplaatjes, die stuk voor stuk door de rechter worden afgeschoten, zodat er dus geen oplossing komt voor herstel van de natuur en onze agrarische sector nog steeds niet weet waar ze aan toe is. De sector heeft luidkeels van zich laten horen de afgelopen jaren en hangt nu compleet in de touwen, omdat meerdere Haagse coalitiepartijen met toedoen van de lokale achterbannen elkaar in een ijzeren wurggreep houden. Terwijl we hier in Drenthe graag aan de slag willen met de sector en ook goede voorbeelden van agrariërs die goede stappen zetten. Zoals een groep van tien boeren onlangs liet weten vanuit rondom Veenhuizen. Resultaten van al dat politieke getouwtrek: Onzekerheid in vele economische sectoren, boosheid ook, en groeiende overheden met een afnemend vertrouwen in de politiek. Amper een jaar na het uitbreken van de stikstofcrisis kregen we de coronapandemie voor de kiezen, gevolgd door een hele serie andere crises, zoals het falende asielbeleid, het woningtekort en de stijgende energiearmoede. Voorzitter, als visie ontbreekt, komt het volk om. Uitspraak van Joop den Uyl in 1973. We hebben nu al 12 jaar van doen met een premier die er tegenover zet: Als je visie zoekt, moet je naar de oogarts. En daarmee is een verklaring voor de zojuist genoemde boosheid, de onvrede en afnemend vertrouwen in de politiek afdoende verklaard. De coronacrisis versterkt het beeld van afnemend vertrouwen, maar vooral van kansenongelijkheid. Veel inwoners werden hard getroffen, vooral de meest kwetsbaren. En al die grote problemen op dit moment maken het niet makkelijker in de politiek. Aan onze democratische beginselen wordt stevig gesjord, zelfs van binnenuit ons Haagse parlement. Het blijft ontzettend belangrijk dat ook het Drents parlement zich uitspreekt tegen organisaties, of ze nu politiek of anderszins actief zijn, die onze kwetsbare democratie ondermijnen, tegen complottheorieën, versterken antisemitische, racistische of fascistische denkbeelden. Het is een gif dat in Drenthe, ook in Drenthe, mensen tegenover elkaar zet in plaats van naast elkaar. Dit brengt mij op het programma Politiek Actief, waarover onze fractie bij de Voorjaarsnota heeft gepleit voor structurele opname in de Begroting. Dat is niet gebeurd

en daarom hebben we een motie ingediend die hierin voorziet. De tekst hiervan luidt: Provinciale Staten van Drenthe in vergadering bijeen et cetera, Overwegende dat: Er inwoners zijn die erover nadenken politiek actief te worden, maar niet weten wat de mogelijkheden zijn; Het voor een goed functioneren van ons democratisch bestel- op alle niveaus- van belang is dat mensen die mogelijkheid wel wordt geboden. Constaterende dat: Met het programma Politiek Actief in de afgelopen jaren honderden mensen zijn bereikt en het programma ook in Drenthe met succes is uitgevoerd en er veel deelnemers vervolgens politiek actief zijn geworden. Wij roepen het college op: Om ingaande 2023...

De voorzitter. Motie Politiek Actief is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging neem ik aan.

De heer Loof. Oké.

De voorzitter. Dank u wel.

De heer Loof. Ik moet nog even zeggen dat hij mede ingediend wordt door SP, CDA, PVV en VVD, de coalitie van de toekomst. [Gelach]

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters. Mevrouw Kleine Deters heeft een vraag voor de heer Loof.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter dank u wel. Op zich een prima initiatief. We hebben het afgelopen jaar ook gezien, de belangstelling. Waar wij erg mee worstelen en dat wil ik dan toch maar voorleggen aan de heer Loof, is: We moeten het mogelijk maken voor alle mensen om deel te kunnen nemen. Ook de laatste keer hebben we toch gehoord van een mede-inwoner, beperkt in de bewegingen, dat ze toch niet de vervolgstap ging zetten, omdat onze Statenzaal met een rolstoel heel ontoegankelijk is. Ik zou dan eigenlijk toch wel graag... Voorzitter, de vraag van D66 aan de heer Loof is: Zou u niet een derde bullet kunnen en willen toevoegen, dat we ook een onderzoek starten naar de toegankelijkheid van onze Statenzaal. Uit eigen ervaring heb ik dit jaar mogen merken hoe het is om in deze zaal met een rolstoel lang niet overal te kunnen komen, met krukken niet. Bij mij was het tijdelijk. Sindsdien zie ik onze commissaris ook met af en toe stuntelen, bij bepaalde plekken gewoon niet kunnen komen. Ik ben me dit jaar erg bewust geworden van de ontoegankelijkheid van deze Statenzaal. En toen een van de deelnemers van Politiek Actief zei: Ik ga mij niet kandidaat stellen, omdat ik met mijn rolstoel hier niet overal kan zijn. Nou, kijk naar de toegankelijkheid, ontoegankelijkheid van de interruptiemicrofoon. Beste voorzitter, zou mijnheer Loof een derde bullet willen toevoegen: Starten een onderzoek naar de toegankelijkheid van de Statenzaal. En de dekking hetzelfde als bij de tweede bullet, om dan vervolgens met een voorstel naar de Staten te komen, zodat we kunnen spreken over de eventuele aanpassing. Lang verhaal, maar in ieder geval, verzoek derde bullet.

De voorzitter. De heer Loof geeft een antwoord op de interruptie van mevrouw Kleine Deters.

De heer Loof. Voorzitter, laat ik beginnen te zeggen dat ik het volledig eens ben met de inbreng en de vraag van mevrouw Kleine Deters. Als het gaat om toegankelijkheid moet iedereen in de gelegenheid worden gesteld en daar hebben wij ook programma's voor lopen. Daar hebben wij ook al eerder, ook vanuit onze partij met name, aandacht voor gevraagd, ook als het gaat om het provinciehuis. Deze motie Politiek Actief gaat net even over iets anders. Ik vind het weinig toevoegen om daar een bullet aan toe te voegen die gaat over toegankelijkheid. Ik wil daar best

nog even zo meteen in een schorsing met anderen overleg over gaan voeren, maar ik heb hem vanuit een andere invalshoek aangevlogen en dat is waarop ik hem heb ingediend, samen met andere partijen die zich hier nu achter hebben geschaard. Maar los daarvan, ik ben het met u eens, dat in feite iedereen hier op een goede manier binnen zou moeten komen en mee zou moeten kunnen doen.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel voorzitter. Het brengt mij... omdat juist een van de deelnemers van de cursus Politiek Actief, en dat was nu zo en dat was 4 jaar geleden ook zo... Dus wij moeten ook zorgen dat de omstandigheden van dien aard zijn, dat men ook kán deelnemen. Dus toch een dringend verzoek mijnheer Loof: Wilt u daarover nadenken, eventueel straks tussendoor in de schorsing daar even overleggen. Ik zou het heel graag willen toevoegen om het toch wel mogelijk te maken. En dan zijn wij enthousiast over de motie.

De voorzitter: Tijdens de schorsing gaan er mooie dingen gebeuren, denk ik. De heer Uppelschoten heeft ook een vraag aan de heer Loof.

De heer Uppelschoten: Want de heer Loof heeft ook terecht gezegd: Wij dienen de motie mede in, maar wij zijn vooral bezorgd over de mensen die niet stemmen. Dat zijn de 50% die waarschijnlijk met de Provinciale Statenverkiezingen niet zullen gaan stemmen. En we hopen dat deze activiteiten ertoe leiden dat meer mensen betrokken raken bij het politieke middel. Maar dan schrik ik een beetje als je het over rechtse partijen, weet ik wat heb, want ik denk dat het juist gaat over die 50% die niet stemt. Daar zitten waarschijnlijk ook mensen bij die andere opvattingen hebben dan socialistische opvattingen. Hoe krijgen we dat de socialistische mensen mee willen doen? Dat begrijp ik goed vanuit uw partij. Maar wij hebben het juist gesteund, om die andere groep mensen, die helemaal niet meedoet, helemaal niks, er ook bij betrokken wordt. Dus dan vind ik het niet handig om het nou zo neer te zetten van: rechtse partijen, ondermijning en weet ik wat allemaal. Het is gewoon een activiteit van de provincie, gericht op alle bewoners, los van hun politieke opvattingen. Ze moeten gewoon mee... Of ze moeten... We willen heel graag dat ze mee gaan doen. Zo heb ik die motie begrepen.

De voorzitter: De heer Loof.

De heer Loof: Voorzitter, ook hiervan kan ik zeggen dat ik het eigenlijk hartstikke eens ben met datgene wat de heer Uppelschoten te berde brengt. Ik heb het ook helemaal niet gehad over rechtse partijen of wat dan ook in mijn inleiding. Ik heb het gehad over het feit dat wij ons als Drents parlement moeten blijven uitspreken tegen gezagsondermijnd democratisch bestel, ondermijnende groeperingen en wie zich daartoe geroepen voelt, trekt dan zelf de schoen maar aan. Zo heet dat geloof, zo iets. Maar ik heb niemand bij naam genoemd. Wat wij willen, is dat wij een sterke en weerbare samenleving opbouwen met elkaar en daar horen ook mensen bij die het leuk vinden, die het plezierig vinden, die het fijn vinden om deel te nemen aan onze democratische organisaties, onder andere het Drents parlement, de gemeenteraden, vul maar in.

De heer Uppelschoten: Maar goed, dat is een groep die het misschien al leuk vindt of alleen maar betrokken moet worden. Maar ik zie het ook als een instrument, juist om mensen die ondermijnd zijn of complotdenkers of wat dan ook, om die mensen erbij te betrekken. Want als die groep steeds groter wordt, dan kun je wel met die andere 50% gezellig over de democratie

praten, maar het is juist hoe je de mensen die de democratie niet zien zitten, erbij betrekt. Dat was onze insteek.

De voorzitter. De heer Loof tot slot.

De heer Loof. We zijn het nog steeds met elkaar eens mijnheer Uppelschoten.

De voorzitter. Helder. De heer Loof vervolgt zijn betoog.

De heer Loof. Voorzitter, ik ga nog even door op het thema van zojuist, mensen die tegenover elkaar staan in plaats van naast elkaar. De Partij van de Arbeid maakt zich daar grote zorgen over. Daarom zijn we blij met de terugkeer van sociale thema's in het Drents parlement in de afgelopen periode. De Sociale Agenda, die wij stevig hebben gepromoot, zet in op samen en sociaal. Daar liggen wat ons betreft sleutels voor kansen en oplossingen die Drenthe echt verder brengen en daar willen we graag ook in een volgende periode mee door. Voorzitter, het worden dus spannende maanden voor veel mensen in Drenthe. Ik heb het dan over de stijgende energierekening, die veel particulieren en bedrijven en maatschappelijke organisaties gaan treffen. Onze complimenten aan het college waar het gaat om het adequaat reageren op deze problemen. We hebben zojuist nog van harte ingestemd met het voorstel noodhulp en energiebesparing. Maar gaandeweg de crisis wordt steeds duidelijker waar de problemen het meest gaan knellen. Daarom is het van belang om de steun juist daar in te zetten waar toekomstperspectief aan wordt verbonden. Naast huishoudens en niet-duurzame woningen zijn er cruciale maatschappelijke voorzieningen en bedrijven. Dat zijn wat ons betreft vooral die bedrijven en voorzieningen waarvan omvallen of verdwijnen onomkeerbare gevolgen heeft voor de leefbaarheid en de omgeving. Zo vernamen we onlangs dat de enige buurtsuper in Barger-Compascuum sluit. We zijn daar geweest om de achtergronden te vernemen. En ja, dat komt door de stijgende energielasten. En ja, dat komt omdat verduurzaming onbetaalbaar is geworden. Dat soort voorzieningen voorzitter komt niet terug wanneer zij een keer zijn verdwenen. Er valt met gemak een lijst van dit soort voorzieningen te maken. Eentje die we in elk geval nog noemen, is het openbaar vervoer in onze dunbevolkte contreien. Essentieel wat ons betreft. We vragen juist voor deze categorieën in het bijzonder aandacht vanuit het college bij het uitwerken van de plannen. Tenslotte voorzitter, de rol van de overheid. Deze bijdrage gaat er natuurlijk in zijn volledigheid over. Ondanks alles wat er de laatste jaren door Den Haag niet is aangepakt, het is wel de overheid die, als het er echt op aankomt en dat doet het nu, oplossingen moet aandragen en perspectief moet bieden. Wij zijn en blijven ervan overtuigd, dat een sterke overheid met voldoende financiële armslag ook op provinciaal niveau, om bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt slagvaardig te kunnen zijn, absoluut noodzakelijk is. Daarbij zijn er wat ons betreft andere politieke keuzes wél aan de orde. Wij maken keuzes vanuit vrijheid, democratie, rechtvaardigheid, duurzaamheid en solidariteit. Dat vertaalt zich onder meer in bestaanszekerheid, eerlijk delen en een dak boven je hoofd en een betaalbare energierekening. Afrondend voorzitter. Wij zijn hartstikke trots op onze coalitie, die keihard aan 'Mooi voor elkaar!' heeft gewerkt. Best een avontuur natuurlijk, om met vijf partijen een avontuur aan te gaan... of met vijf partijen, die ook nog eens over allerlei thema's heel verschillend denken, aan de slag te gaan. Maar met nog enkele maanden te gaan, lijkt het te gaan lukken. Dat is een compliment waard, vindt Partij van de Arbeid. Met de verwijzing naar het begin van mijn betoog en een knipoog naar de Statenverkiezingen van volgend jaar, sluit ik af met de opmerking dat Drenthe voor Den Haag dan ver weg mag zijn, de PvdA Drenthe is altijd dichtbij. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel heer Loof. Mag ik het woord geven aan de heer Moinat van de... Ah, ja. Dat was al aangekondigd, mevrouw Dijkers van de SP-fractie, aan u het woord.

Mevrouw Dijkers. Dank u wel voorzitter. Onze fractie kiest ervoor om de Begroting van 2023 aan te grijpen om onze zorgen te uiten voor de toekomst, hoewel we ook mooie ontwikkelingen zien. PS heeft de taak alle inwoners in in de samenleving te vertegenwoordigen en de SP wil de zorgvuldige afweging van alle belangen waarborgen. Of het nu gaat om de leefbaarheid, of dat iedereen mee kan doen in de samenleving, over het klimaat, of over het milieu. We moeten ervoor waken dat mensen uitgesloten worden. Dat kan door de politieke keuzes die we hier gezamenlijk maken. In maart zijn de verkiezingen voor Provinciale Staten. De neoliberale politiek loopt vast. Voor de SP is duidelijk dat de zorg, het openbaar vervoer en de energievoorziening allemaal beter en goedkoper uitgevoerd kunnen worden onder publiek beheer. Ook vanuit de provincie kunnen we deze beweging maken. Het wordt tijd dat de overheid zich niet langer afkeert van de burger. Met betrekking tot water. Door het overkoepelend orgaan van de waterleidingbedrijven is onlangs de noodklok geluid over de continuïteit van de drinkwatervoorziening. Daarom dienen we samen met D66 en de Partij voor de Dieren straks twee moties in, in de aanloop naar de nieuwe Omgevingswet met betrekking tot spuit- en/of teeltvrije zones en bescherming van oppervlaktewaterwinning in de Drentsche Aa. Uit onderzoek van Bout & Partners in opdracht van de commissie van onderzoek blijkt dat er juridisch meer mogelijk is dan wat er nu gebeurt. Klimaat en milieu. We moeten alles in het werk stellen om de klimaatproblemen te lijf te gaan en geen onomkeerbare activiteiten toestaan. Een voorbeeld van hoe het niet moet, is voor ons het landelijk besluit om voor eind 2022 afvalwater uit Schoonebeek in Drenthe te gaan injecteren. Een slecht besluit. Dat de provincie daarbij aandringt op een zorgvuldige procedure met een goede afweging van alle belangen in het gebied, is de SP te slap. We hebben garanties nodig en willen alleen het injecteren van afvalwater zonder gevaarlijke stoffen toestaan. Graag een reactie van de gedeputeerde hierop. Verduurzamen en vergroenen. Het ondersteunen van zoveel mogelijk inwoners en bedrijven richting verduurzaming en vergroening is een goed streven en de provincie investeert hierin. We zien echter ook, dat grote kapitaalkrachtige bedrijven met subsidies ondersteund worden. We willen dat alleen bedrijven die aan hun verplichtingen voldoen op het gebied van verduurzaming en CO₂-reductie gesubsidieerd worden en dat er in het algemeen heldere subsidievoorwaarden gesteld worden aan bedrijven, zoals we dat ook doen aan inwoners. Denk bijvoorbeeld aan 120%, 130% van het minimumloon als grens. Economie en armoede. Economische groei is niet zaligmakend. Welzijn voor iedereen moet veel meer het uitgangspunt zijn. Wat we nu zien gebeuren, is dat we armoede opgedeeld zien in soorten armoede, gerelateerd aan verschillende crises: Klimaatarmoede, energiearmoede, huisvestingsarmoede, menstruatie armoede. Belachelijk. Er is maar één soort armoede, en dat is dat je structureel te weinig inkomsten hebt om de basis op orde te hebben. En ja, daarvoor kunnen we vanuit de provincie niet veel doen, want dat is immers inkomenspolitiek. Dus wat we wel doen is symptoombestrijding en dat is goed, omdat alle beetjes helpen. Maar dat er structurele verandering nodig zijn, wordt steeds duidelijker. Vanuit de provincie zou de SP willen beginnen met de energievoorziening zoveel mogelijk onder publiek beheer te brengen. De provincie kan hier wat ons betreft de rol van regisseur, coördinator en initiator pakken. Vervoer. Het OV-knooppunt De Punt kan wat ons betreft opnieuw naar de tekentafel. Dit veel te ambitieuze en te dure plan willen we vervangen door het inrichten van kleinere lokale P-voorzieningen. GAE blijft een luchtkasteel waar zonder luchtruimherziening en uitwerking van een Luchtvaartnota geen toekomstgericht provinciaal beleid op gevoerd kan worden. De SP vindt onveranderd dat deze luchthaven haar eigen broek op moet kunnen houden. en niet onder het mom van het realiseren van een goed vestigings- en ondernemersklimaat aan het infuus moet hangen. We moeten stoppen met

geld te pompen in een diepe put ten gunste van ondernemers die niet eens hun afspraken nakomen laat staan gebruiken maken van GAE. We zijn voor het versterken van het openbaar vervoer en de spoorverbindingen, waaronder de Nedersaksenlijn en de lijn Emmen-Bentheim. We zullen daarom tegen de motie van de PVV met betrekking tot dit onderwerp stemmen. Gezien vanuit het tekort aan financieringsmiddelen in de toekomst, vanaf volgend jaar € 40 miljoen en daarna juist jaarlijks rond de € 150 miljoen, toch maar even weer de vraag: Zou het niet verstandig zijn om de verdubbeling van de N34, € 92 miljoen, af te blazen. Voorzitter, het heilige geloof in privatisering, deregulering en marktdenken loopt op zijn laatste benen. De burger keert zich niet af van de overheid. De overheid keerde zich af van de burger. De vraag is op welke wijze de kiezer ons wakker zal schudden. Op basis van wat we nu zien gebeuren met de huidige crisis en oorlogssituaties roep ik de ongeruste en boze stemmers op te kiezen voor een sociale en duurzame SP-koers voor nu en de generaties na ons. Tot zover mijn bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Dijkers. Ik zie dat de heer Uppelschoten een interruptie voor u heeft. De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: U heeft interessante dingen gezegd en dat mag ook van een vertegenwoordiger van de Socialistische Partij. Ik wil niet langer pleisters plakken, maar als we naar het inkomenspolitieke Nederland kijken met al die toelagen, heeft u daar dan ook een conclusie over?

Mevrouw Dijkers: Ja. Een toelagen systeem is een manier om pleisters te plakken op een wijze die niet nodig zou moeten zijn. Als mensen voldoende basisinkomen hebben, heb je al die toelagen niet nodig. Dat scheelt een ontzettende hoop gedoe, rare situaties, misstanden. Dus ja, daar hebben we wel een idee over.

De voorzitter: De heer Uppelschoten in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Dus eigenlijk zegt u: Ja, daar ben ik het zelfs van harte mee eens. Dus u zegt eigenlijk: De inkomenspolitiek voor werkende mensen is zo laag, dat het alleen maar kan werken met allerlei toelagen systemen, waardoor mensen die werken toch nog fatsoenlijk kunnen leven.

De voorzitter: Mevrouw Dijkers.

Mevrouw Dijkers: Het toelagen systeem is om te stutten en te steunen, maar neemt de ongelijkheid in de basis niet weg. Er zit een ongelooflijk verschil in een belasting op arbeid ten opzichte van de vermogensbelasting. Daar zit heel veel ruimte en daar zou je een begin moeten maken.

De heer Uppelschoten: Oké. Ik zou...

De voorzitter: Dank u wel. Dank u wel, dank u wel. We doen de interrupties in tweeën. Dank u wel mevrouw Dijkers en we gaan door met mevrouw Meeuwissen van de VVD.

Mevrouw Meeuwissen: Voorzitter, hij staat nog aan, ja, de laatste Algemene Beschouwingen van deze periode. Het voelt wat onwerkelijk, want door de coronaperiode voelt het eigenlijk alsof we nog maar net uit de startblokken zijn en nu zijn we ons alweer op aan het maken voor de volgende verkiezingen. En tijdens de coronatijd smachtten we ernaar om weer de draad op te pakken van ons oude leven. En deels is dat ook gebeurd en hebben we de coronabedreiging

voor een groot deel achter ons gelaten. Maar hoe rap zijn we ondertussen in een nieuwe werkelijkheid terechtgekomen. En eerlijk gezegd, dat hadden we niet voor mogelijk gehouden. Een tijd met grote uitdagingen voor onze energievoorziening en oplopende prijzen die we allemaal in onze portemonnee voelen. De oorlog in Oekraïne met de Russische agressor die niet tot stoppen lijkt te bewegen, en met een toenemende dreiging vanuit China. En ook dichterbij huis, politieke partijen en actiegroepen die zich steeds extremer uiten en uitsluitend nog polariseren. Een groot tekort aan woningen, een land dat op slot staat door de natuurwetgeving in combinatie met stikstofuitstoot. De wolf die nu wel heel dichtbij de mensen begint te komen, en inwoners van Drenthe die zich grote zorgen maken en zich door de landelijke politiek niet gezien en gehoord voelen. De heer Loof noemde dat ook al dat punt, al is zijn analyse van de oorzaak daarvan een heel andere dan die van mij: Een land met oplopende personeelstekorten en een toenemend gebrek aan leverbare grondstof en een land waarin de immigratie van mensen te grote proporties aanneemt om ze goed te kunnen opnemen in de samenleving. Een weinig rooskleurig beeld. Maar aan de andere kant zien we ook ontwikkelingen waaruit we hoop kunnen putten. Bijvoorbeeld, vorige week waren we bij Senbis en hoorden we over de ontwikkeling van natuurlijke vezels die op termijn de plastic vezels, bijvoorbeeld in kleding, kunnen vervangen. We zien ontwikkelingen in de precisielandbouw die leiden tot meer opbrengst bij minder land, mest en watergebruik, en de eerste elektrische vliegtuigen in Europa gaan vliegen in 2026. De mens is tot veel in staat en dat biedt perspectief voor de toekomst. Juist ook hier in Nederland en ook in Drenthe. Door het college, door de provincie, is de afgelopen jaren veel bereikt. Ik noem een paar punten. Op ons initiatief is een knelpuntenpot wonen ingesteld, die zijn vruchten begint af te werpen. Er is coronasteun geboden aan verenigingen en horecaondernemers en we zien mooie resultaten van het MKB Fonds. We bieden minder ruimte aan voor zonneakkers in ons landschap en de recreatiesector is gegroeid in Drenthe. Nieuwe hubs zagen het licht, de IT Hub en de TechHub, en de Universiteit van het Noorden is gestart. We hebben toonaangevende wielrijders evenementen naar Drenthe gehaald en we geven mensen met een laag inkomen steun bij het isoleren van hun huis. Daarnaast hebben we ook binnensteden een impuls kunnen geven om tot bloei te komen. En als VVD kijken we daar met tevredenheid op terug en we complimenteren het college daarmee. Voor het laatste staartje van deze collegeperiode en ook in de aanloop naar een nieuwe periode noem ik een aantal punten die de VVD wil realiseren. Als eerste perspectief voor de landbouw. Onze boeren hebben het gevoel dat de eigen regie is weggevaagd door de onzekere plannen van de overheid met een onduidelijk toekomstperspectief en dit moet zo snel mogelijk veranderen. Waarbij we het belangrijk vinden om dátgene te doen wat nodig is en wat echt helpt om de natuur te verbeteren op plekken waar dat moet. Maar daarnaast is het ook belangrijk om ruim baan te houden voor de agrarische sector, die ook in onze provincie een belangrijke rol speelt. We moeten voorkomen dat de leefbaarheid in de dorpen wordt aangetast. De plattelandsgemeenschap met de boeren van waaruit lokale evenementen worden georganiseerd en verenigingen bestaan, die moeten we koesteren. Ook voor de bollenteelt zien we toekomst in Drenthe. We hebben in Nederland strenge regels voor gewasbeschermingsmiddelen, gelukkig maar, en we hebben dat als land goed geregeld. Wanneer men zich daaraan houdt, zien we geen reden tot bezorgdheid en dus ook geen enkele reden om de bollenteelt te weren. Dan de wolf. De wolf rukt op en leidt tot angst onder de mensen in het buitengebied, tot schade en verdriet bij de boeren en bij de houders van hobbydieren en tot steeds meer hekken in ons landschap, die we liever kwijt dan rijk zijn.

De voorzitter: De heer Van de Weg heeft een vraag van mevrouw Meeuwissen.

De heer Van de Weg: Ja voorzitter. Mevrouw Meeuwissen, u heeft het over de bollenteelt en dat het eigenlijk toch wel op een rechtmatige manier gebeurt op dit moment, maar wat vindt u dan

van de situatie bij de Drentsche Aa? Van het oppervlaktewater waar na jaren van proberen en verbeteringen en aanpassingen en nog is het water gewoon het oppervlaktewater, en daar komt het juist in de focus, omdat daar het oppervlaktewater gewonnen moet worden voor waterleiding. Dat betekent dus, ook op andere bollenvelden wordt hetzelfde soort gif gebruikt, dat wat daar in het oppervlaktewater zit elders ook in de grond zal zitten. Dus dat kan toch dan niet goed zijn?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: De VVD-fractie is vorige week op bezoek geweest bij de WMD. Overigens winnen zij daar geen water, maar zij weten daar natuurlijk ook alles van. Het is natuurlijk zo dat het belangrijk is dat wij schoon drinkwater hebben en houden. Daar moet van alles voor gebeuren. En als er uit allerlei metingen en onderzoek blijkt dat we tegen bepaalde oorzaken en gevolgen moeten optreden, moeten we dat doen. Dat is een heel algemeen antwoord en daar wil de VVD zich ook graag aan committeren, dat we daar stappen in zetten. En dat is is ook gebeurd de afgelopen jaren, er is ontzettend veel overleg geweest, ook vanuit de waterschappen, vanuit de watermaatschappijen, met de boeren, met de natuurbeheerders, met iedereen die daar maar een rol speelt. Daar wordt ontzettend veel overlegd en er wordt gekeken: Hoe kunnen we de zaken verbeteren? Het is ook zo, dat dingen die jaren geleden in dat water terecht zijn gekomen, pas 70 jaar later of zo bij de watermaatschappij binnenkomt. Dus dat moet je allemaal in beschouwing nemen. En wat ons betreft moet je dan niet met actiegroepen en zou in de weer gaan, maar moet je gewoon uitzoeken hoe dat zit. Gewoon nuchter met elkaar kijken: Wat is hier aan de hand en wat zijn oplossingen die kunnen werken? Zo zitten wij daarin.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Meeuwissen. Mevrouw Kleine Deters D66 heeft ook een vraag voor u.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel voorzitter. Mevrouw Meeuwissen u zegt: Als het nodig is, dan moeten we er wat aan doen. Ik veronderstel dat u ook het eindrapport van het uitvoeringsprogramma Drentsche Aa gelezen hebt. Daar staat toch behoorlijk vermeld wat de uitkomsten zijn van de onderzoeken. En dat er wel degelijk, waar mijnheer Van de Weg net over sprak, uitkomsten zijn die zeer zorgelijk zijn, ook door het waterbedrijf Groningen, waterschappen bevestigd. Ik veronderstel dat dat niet de door u bedoelde actie of de benoemde actiepartijen zijn, dan hebben wij dat toch serieus te nemen. En als u zegt dan moeten we er iets aan doen, is mijn vraag dan ook: De VVD is dus ook bereid op basis van het eindrapport vervolgstappen te zetten, dat we er iets aan gaan doen?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Ja, als VVD vinden wij dat we verantwoordelijkheid met elkaar dragen voor goede drinkwatervoorziening. En wat daarvoor nodig is, moeten we doen. Het is een heel algemeen antwoord en dat is ook expres een heel algemeen antwoord, omdat ik niet in alle details alle maatregelen... Ik vind niet dat wij als politieke partijen ons daar op die details moeten storten. Ik wil dat heel graag vragen aan het college, aan de partijen die hier in dit veld werken, om daar samen goede oplossingen voor te bedenken. Maar als u vraagt of we dat moeten doen, dan zeggen we 'ja'.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters nog in tweede instantie?

Mevrouw Kleine Deters: Ja voorzitter, met name omdat mevrouw Meeuwissen aangeeft: Niet in details. Het eindrapport hebben we gehad en dat zijn toch geen details, de uitkomsten daarvan? En daar gaan we toch als PS over?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Het gaat erom hoe je dat vervolgens omzet naar verantwoord beleid: uitvoerbaar, realiseerbaar, betaalbaar, enzovoorts. En die stap moet nog genomen worden.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen vervolgt haar betoog. Nee, mevrouw Slagt rent naar de interruptiemicrofoon. Ga uw gang.

Mevrouw Slagt: Voorzitter, TNO is gisteren gekomen met een groot rapport over microplastics en het terugdringen van microplastics. En aan de ene kant is dat noodzakelijk. Om die microplastics terug te dringen is ook regelgeving nodig. Regelgeving stimuleert bedrijven om het gebruik te verminderen, hetzelfde als bij PFAS. Hoe staat de VVD daartegenover, over aanvullende regels om de doelstellingen te behalen om de microplastics te verminderen?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: We waren vorige week ook bij Senbis, ik zei het net al. Er was net een voorbeeld van een partij die alternatieven ontwikkelt voor die rubberen autobandkorrels voor kunstgrasvelden. Dus dat is zo'n voorbeeld. Ze gaven ook aan: Het helpt ons als daar regelgeving voor komt, want het is nu nog te duur. Als VVD geloven wij heel erg in innovatie. Wij geloven, en dat heb ik ook net in mijn verhaal betoogd: Daar zitten de oplossingen. Dus ook hier zien wij heel erg de oplossing voor dit soort vraagstukken. En als daar regelgeving voor nodig is, dan is dat nodig, maar dan wel echt vanuit kennis en feiten en niet vanuit gevoel.

De voorzitter: Mevrouw Slagt nog in tweede instantie.

Mevrouw Slagt: Ja. Voorzitter ik ben blij dit antwoord te horen, dat regelgeving behulpzaam kan zijn voor het behalen van de doelstellingen, in dit geval microplastics, en ook bedrijven kan helpen. En ik denk dat de link snel gemaakt is naar de biologische landbouw.

Mevrouw Meeuwissen: Nou, dat ben ik dan weer totaal niet met u eens, want ik zie de oplossing in precisielandbouw. Want als wij met zijn allen aan biologische landbouw willen beginnen voor de hele wereld, dan hebben we veel te weinig plek. Ik ga door, want ik was eigenlijk al met de wolf begonnen. Kort samengevat. De VVD zegt: Er is geen plek voor de wolf in Drenthe. Ook landelijk is hier aandacht voor vanuit VVD en CDA. We willen dat er snel concrete maatregelen getroffen worden om de wolf te weren. En dat kan ook binnen de Europese wetgeving, andere landen doen dat ook. Dat geldt ook in meerderheid in deze Staten, hebben we eerder geconstateerd.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker heeft een vraag voor mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Zuiker: Ik zou graag aan mevrouw Meeuwissen willen vragen of zij vindt dat wij ons in Nederland aan de wet moeten houden. En dus, dat als de wet zegt dat jij je dieren moet beschermen tegen roofdieren, dat je dat ook moet doen.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Uiteraard moeten wij ons aan de wet houden. Ook binnen de Europese regelgeving zijn er mogelijkheden om ons binnen de wet tegen de wolf te weren. En wij vinden dat we die regels moeten gebruiken.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ja, maar mevrouw Meeuwissen, u gaat niet helemaal in op wat ik vraag. Ik vraag: Als je verplicht bent als dierhouder om je dieren te beschermen, die je houdt, waar je verantwoordelijk voor bent, als dat je verplichting is volgens de wet, vindt u dan ook dat die nageleefd moeten worden?

Mevrouw Meeuwissen: Uiteraard vind ik... oh sorry.

De voorzitter: Gaat uw gang mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Uiteraard vind ik dat we ons aan de wet moeten houden, maar niemand is gehouden tot het onmogelijke. Dat kan ik er dan toch ook wel weer aan toevoegen. Want als je dat tot achter de komma wil uitleggen, dan moet je hekken van 5 m hoog gaan plaatsen en dat houdt wel ergens op natuurlijk.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker nog één keer.

Mevrouw Zuiker: Echt even in het laatste, want het laatste wat mevrouw Meeuwissen zegt, is compleet niet waar. Het is echt niet onmogelijk om je dieren te beschermen. Ik vind het echt heel fout, verkeerd, dat hier onjuiste informatie wordt gegeven.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Wij horen genoeg verhalen uit de praktijk hoe mensen hun best doen om hun dieren te beschermen. Die liggen er ook 's nachts wakker van en het lukt gewoon onvoldoende. Dus wij blijven bij ons standpunt.

De voorzitter: De heer Loof heeft ook nog een vraag voor mevrouw Meeuwissen. Ga uw gang heer Loof.

De heer Loof: Dank u voorzitter. Als ik naar mevrouw Meeuwissen luister, het gaat over de bollenteelt, het gaat over 'gebruik je gezonde verstand' en 'laten we er nuchter naar kijken', Nou, daar kan ik aankomen, dat kan een opvatting zijn. Als het om de wolf gaat, gaat het plotseling om een heel andere benadering. Dan voeren de emoties de boventoon, dan wordt er gesproken over 5 m hoge hekken. Volgens ons is dat helemaal niet aan de orde. Je kunt even los van die emoties ook op een andere manier kijken naar: Hoe gaan wij nu met elkaar om in deze provincie met een nieuwe inwoner? Er zijn ook andere methodes om daar met elkaar over van gedachten te wisselen. Nuchter en met gezond verstand. Daar zou ik graag een reactie op willen hebben.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: De tijd dat je het kan afdoen als 'Het is emotioneel' en ' 'Het is niet aan de orde', die hebben we eigenlijk wel achter ons gelaten. Het is nu ook gewoon feitelijk zo, dat er elke nacht dieren worden aangevallen, dat de wolf steeds dichterbij de mensen komt. En dan kan je zeggen 'Je hoeft daar niet bang voor te zijn', maar het lijkt mij dat we daar steeds in opschuiven. En hoelang wachten we dan totdat het te laat is? Dus daar ga ik niet met u in mee, dat dat alleen maar onderbuikgevoelens zijn of angstgevoelens die niet reëel zijn. Die zijn gewoon wel reëel en dat komt steeds dichterbij. En ik vind dat wij daar een verantwoordelijkheid hebben om daarop in te grijpen. En dan kan ik niet begrijpen dat wij met elkaar voor een aantal wolven zo veel geld en energie daarin stoppen en mensen aan gevaar bloot kunnen laten stellen en dat we daar niet paal en perk aan zouden kunnen stellen. Dat gaat er bij mij niet in.

De voorzitter: De heer Loof in tweede instantie.

De heer Loof: Voorzitter, ik constateer toch dat mevrouw Meeuwissen in de emotie blijft zitten als het gaat over dit onderwerp. Even los van de ellende die het beest veroorzaakt, want dat zien wij ook, erkennen wij ook dat dat problematisch is, vinden wij dat je ook op een andere manier zou kunnen kijken: Hoe leren wij met elkaar omgaan, zonder daarmee de onderbuik de boventoon te laten voeren? Want dan kom je nooit tot oplossingen. En dat is in feite een suggestie min of meer, die ik mee zou willen geven. Eigenlijk is het geen vraag, dat realiseer ik mij ook.

De voorzitter: Dit was een statement van de heer Loof. Wil mevrouw Meeuwissen er nog op reageren?

Mevrouw Meeuwissen: Ja, wij zijn het niet eens, kan ik in de richting van de heer Loof zeggen. Wij vinden echt dat het nu tijd is om daar actie op te ondernemen en daarom is mijn laatste vraag in deze paragraaf ook: Het wordt nu tijd voor actie en we vragen het college hoelang onze inwoners hierop nog moeten wachten? Ik ga door met het volgende punt. Dat gaat over de energiekosten en de energietransitie. Mensen moeten hun rekeningen kunnen blijven betalen en daarom is het belangrijk dat we ook vanuit de provincie huiseigenaren, bedrijven en maatschappelijke organisaties helpen bij het isoleren van hun panden, zodat hun energierekening omlaag gaat. En voor wat betreft de energietransitie: De VVD zet zich vol in voor kernenergie. In Drenthe is dat echter niet mogelijk vanwege het gebrek aan koelwater, maar er zijn andere plekken in ons land, zoals in Zeeland, het kwam al even aan bod vanochtend, waar goede mogelijkheden zijn en ook waar veel draagvlak onder de bevolking is. Verder hoorden we onlangs een idee om het mogelijk te maken dat boeren 25 m hoge windmolens op het eigen erf plaatsen voor opwek voor eigen gebruik. Dat lijkt ons een goed idee en een goede aanvulling op ons energiebeleid.

De voorzitter: De heer Schoenmaker wil een vraag stellen.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Op zich wel wijze woorden over kernenergie, maar het is natuurlijk wel redelijk goedkoop om te zeggen: Het mag wel, we staan erachter, maar even niet bij ons in de achtertuin omwille van een reden van water. Maar als we nu net hebben in de breedste zin van het woord, in die context, met die melting salt unities, die zijn klein en we eigenlijk geen koelwater nodig, staat de VVD daar wel open voor om die te plaatsen in Drenthe?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Oh sorry. Volgens mijn informatie is het nog steeds niet mogelijk. Tenminste, ik heb dat laatst nog eens een keer nagevraagd. Maar goed als het mogelijk is, ja wij zijn voor kernenergie, ja, dus ook in Drenthe, waarom niet.

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dat vind ik een helder standpunt. Dan sta je in ieder geval open voor een nieuwe vorm van energie en dus ook in Drenthe, als het op die manier wel zou kunnen. Dus dank u.

Mevrouw Meeuwissen: Zeker.

De voorzitter: De heer Pormes heeft een vraag voor mevrouw Meeuwissen.

De heer Pormes: Dank u wel voorzitter. Het is heel helder, u bent voor kernenergie en het kabinet ook, maar dat is op lange termijn. Dat bent u met mij eens. U vindt dat wij echt een versnelling moeten toepassen met betrekking tot die energietransitie, maar ik hoor u geen maatregelen noemen die die versnelling beogen.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: En daarom is het ook zo jammer, nu het nog zo lang duurt, dat partijen als de uwe dat jarenlang hebben tegengehouden. Als we toen waren begonnen met kernenergie, waren we nu al een stuk verder geweest. Dus dat is echt heel erg jammer. Maar goed...

De voorzitter: De heer Pormes in tweede instantie. ...

Mevrouw Meeuwissen: gepast commentaar vanuit de zijlijn.....

De heer Pormes: Voorzitter, misschien is het goed om toch even naar de geschiedenis te kijken. GroenLinks heeft niet eerder in het kabinet gezeten, dus wij draaiden niet aan de knoppen. Dat is één. In de tweede plaats kan ik ook heel rustig zeggen: Als u 30 jaar geleden naar ons had geluisterd, dan zaten we niet in de problemen.

De voorzitter: Dit is een statement. Wil mevrouw Meeuwissen daar nog op reageren?

Mevrouw Meeuwissen: Nou ja, daar zijn we het dan niet over eens. Laat ik het daar maar toe beperken.

De voorzitter: Ik zie de heer Camies met een vraag voor mevrouw Meeuwissen.

De heer Camies: Dank u wel voorzitter. Ik was zeer verrast over uw antwoord jegens collega Schoemaker. Dan is mijn vraag natuurlijk: Als het mogelijk is om in Drenthe kleinschalige kerncentrales te bouwen, zij het nu of in de toekomst, is het dan ook logisch dat we dat op gaan nemen in de RES 2.0?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Voor mijn gevoel is dat niet mogelijk, maar ik ben niet zo technisch thuis in alle omstandigheden van de RES 2.0, dus ik wacht graag even de reactie van het college af en dan denk ik dat ik mij daarbij kan scharen. Volgens mij kan dat namelijk niet nu. Dus uw motie is volgens mij technisch niet mogelijk. Maar dat doet niets af aan het feit dat wij als VVD staan voor kernenergie.

De voorzitter: De heer Camies nog in tweede instantie.

De heer Camies: Ja voorzitter. Mocht het hypothetisch gezien wel mogelijk zijn, zou u dan wel een voorstander zijn om het op te nemen in de RES 2.0?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Dat is van de categorie 'as is verbrande turf'.

De voorzitter: En dat is in de context van energie een aardige opmerking. Mevrouw Meeuwissen vervolgt haar betoog.

Mevrouw Meeuwissen: Oh ja, want er werd ook nog gevraagd om een oplossing. Ik heb er dus hier weer een waar ik net mee begonnen was, dat wij onlangs over een idee hoorden dat het mogelijk zou kunnen worden om 25 m hoge windmolens op het boerenerf te plaatsen voor opwek voor eigen gebruik. Dat vinden wij heel interessant. Dan heb je minder last van het verstopte netwerk, zo kunnen wij ons voorstellen. Dus we zijn wel benieuwd of dat inderdaad een optie is en of het college daarop wil reageren. Dan ga ik door naar wonen. Onlangs organiseerden wij het Woonoffensief Drenthe. Dat was een evenement waarbij politiek, adviseurs, bouwers, ontwikkelaars, ambtenaren enzovoort, bij elkaar kwamen om praktische oplossingen te vinden voor het versnellen van de woningbouw. Ik noem wat punten die we daar ophaalden. Als eerste: Het versnellen van procedures bij de gemeenten. Dat staat nog steeds op één als belangrijk punt. Het impulsteam wonen zet zich hiervoor in. Vooral doorgaan, zeggen wij. Gaan werken met een generiek toelatingsbeleid werd gezegd. Nieuwe corporatiewoningen lijken erg op elkaar qua opzet, qua indeling en we zouden in één keer door de toetsingsmolen kunnen. Dat scheelt veel tijd. Een ander onderwerp. Kruipt als ontwikkelaar en ambtenaren dicht tegen elkaar aan. Doe geen werk van elkaar over. Houd het oog op de bal, voorkom dat die stil in de bosjes ligt. Het vierde punt. Verlaag het aantal eisen waaraan een woonwijk moet voldoen. Stel als gemeenten een duidelijke bouwvelop op met de doelen die je wil bereiken en laat de ontwikkelaar daarna vrij bij de invulling ervan. Dat scheelt heel veel tijd. En begeleidt het gehele proces aan de voorkant, misschien wel met stadsbouwmeesters zoals in Meppel, tot en met de begeleiding van de bouw. En dat zou dan misschien wel vanuit de provincie kunnen of vanuit grotere gemeenten.

De voorzitter: De heer Van de Weg heeft een vraag voor mevrouw Meeuwissen.

De heer Van de Weg: Dank u wel voorzitter. Ik heb al een tijd zitten wachten om nog even op uw woorden te reageren. Ik wil even de link leggen naar waar u het in het begin over had, over de werkgelegenheid. Net als in ieder geval de SP, wij zijn ook heel erg... Inderdaad, die werkgelegenheid is wat ons betreft ook heel belangrijk, maar wij benaderen waarschijnlijk... onze invalshoek is meer vanuit de werknemerskant. Laat ik het maar even zo benadrukken. Maar nu ligt de link inderdaad naar het huisvesten van de arbeidsmigranten. Ik sprak gisteren toevallig met een inwoner van Hoogeveen, waar in de buurt een woning was verkocht en waar nu dus

Poolse arbeiders in werden gehuisvest. Waar de hele buurt dan weer behoorlijk van in de war is, want grote auto's, stapels...

De voorzitter: Kunt u een beetje beknopt een vraag stellen. Ja?

De heer Van de Weg: Ja. Hoe kijkt de VVD daartegen aan, dat probleem de huisvesting van onder andere arbeidsmigranten, we weten hoe groot de druk is op de woningmarkt, dat ook voor arbeidsmigranten een goede huisvesting is? Want dat heeft ook met werkgelegenheid te maken.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Wat de VVD betreft moet er voor iedereen goede huisvesting zijn. Ook voor arbeidsmigranten, maar ook voor alle anderen, voor Nederlanders, voor statushouders die in ons land komen. Het enige recept is meer huizen. Iets anders is er niet. Dus wij zetten vol in op het versnellen van de bouw van huizen of het ombouwen van bestaande panden. Volgens mij kunnen we ook geen enkele categorie uitsluiten. Alles hebben we nodig.

De heer Van de Weg: Voorzitter.

De voorzitter: De heer Van de Weg in tweede instantie, kort.

De heer Van de Weg: Het triggerde mij, omdat u zei: Om de eisen in woningwijken te verlagen. Dan denk ik: Dan krijgen huisjesmelkers, pandjesbazen, nog meer de ruimte om nog meer pandjes te verhuren, woonruimten te verhuren aan arbeidsmigranten om voor een zo goed mogelijke prijs zoveel mogelijk mensen te huisvesten.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Het punt is dan, als je met zo'n bouwvelop werkt als gemeente, ga je dus bepalen: Wat willen wij met deze wijk? Dan heb je het over groen, je hebt het over hoeveel parkeerplaatsen, parkeergelegenheid, hoe je dat ziet. Je hebt het over eventueel percentages sociale huur, of wat je maar mee wil geven. Dat stop je allemaal in die bouwvelop en dan kan de ontwikkelaar eigen creatieve ideeën bedenken hoe hij dat gaat opvullen, invullen. En hoe het nu is, is dat de gemeente bij elke stap nog weer plannen laat toetsen en zelf nog weer een plasje eroverheen doet. Moet dit nog weer anders, moet dat nog weer anders en dan duurt het allemaal veel langer. Dus als je van tevoren goed nadenkt wat je wil bereiken, wat je eisen zijn, en misschien moet je ook wat eisen laten vallen... Want als we met zijn allen de eisen torenhoog laten houden, dan kan die ontwikkelaar helemaal niet binnen het budget bouwen wat je allemaal wil. Dus daar moet je ook realistisch in zijn. En dat is ons pleidooi.

De voorzitter: Dank u wel. Nee, dank u wel. We doen het in twee... Ja, mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel voorzitter. Ik zou graag willen vragen, ik hoorde mevrouw Meeuwissen zeggen dat ze alles wil zetten op meer huizen opbouwen. En nou hebben we natuurlijk vorige week de uitspraak gehad van de bouwvrijstelling. En nu gaat het er op aankomen op een gegeven moment, dat we moeten kiezen tussen bouwen, Groningen Airport Eelde, intensieve veehouderij, uitbreiding van de N34. Waar kiest de VVD dan voor?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Dat was een zeer alarmerend bericht vorige week. We balen daar ontzettend van. Eigenlijk in de grond beschouwd vinden wij dat we met elkaar onze wet en regelgeving... Het stapelt, het stapelt, het stapelt, ook wat we in Europa hebben afgesproken. Als je kijkt wat zijn de afspraken over stikstof of over natuur, versus welke afspraken over migranten toelaten, allebei, het komt hier bij elkaar en het kan gewoon niet allemaal. Dus we moeten andere keuzes gaan maken. Dat is heel fundamenteel en daar kun je natuurlijk niet van vandaag op morgen mee aan de slag. Dus dit is echt een enorm probleem, waar we als politiek moeten kijken: Hoe kunnen we toch kleine stappen maken binnen de ingewikkeldheid die er nu eenmaal is op dit moment. En we hopen ook echt, dat we meer aan de fundamentele kant andere afspraken kunnen gaan maken, ook in Den Haag en in Brussel.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Voorzitter, ik kom tot de conclusie dat de VVD mijn vraag niet beantwoordt waar ze voor zouden kiezen. En dat ze nu zitten met de wetgeving waar ze zelf bij aan het roer hebben gestaan, is inderdaad heel treurig.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen vervolgt haar betoog en is door haar spreektijd heen. Kan zij voorzichtig...

Mevrouw Meeuwissen: Ja, maar hij stond niet de hele tijd stil bij de interrupties volgens mij.

De voorzitter: Ja, ja, ja.

Mevrouw Meeuwissen: Maar ik ben al klaar hoor.

De voorzitter: Ik heb een nauwgezette griffier.

Mevrouw Meeuwissen: Ik ben bijna klaar.

De voorzitter: Oké.

Mevrouw Meeuwissen: Even zien. Ik had vijf punten genoemd vanuit het Woonoffensief en ik vraag de gedeputeerde, die er overigens ook bij aanwezig was, waarvoor onze dank, of die daar een korte reactie op kan geven. Dan sluit ik af voorzitter. Wij kijken terug op een bijzondere periode, die we volgens ons goed doorgekomen zijn. Maar de uitdagingen op ons pad naar de toekomst zijn groot. En toch blijven wij optimistisch, want dat zit in onze aard. Samen met de vindingrijke en ondernemende mensen in onze provincie, die naar elkaar omkijken, die oog hebben voor elkaars belangen, die kansen zien, en uitdagingen nuchter tegemoet treden, blijven we ook de komende jaren hard aan de slag om Drenthe een prachtige plek te houden voor onze inwoners. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Meeuwissen en ik geef nu het woord aan de heer Uppelschoten van de PVV voor zijn 7 min. Ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Dank u wel mevrouw de voorzitter. Eerst nog wat algemene opmerkingen over de Begroting. We hebben een rare periode achter de rug, we hebben nog nooit zo'n

periode gehad waarbij er sprake was van zoveel onderbestedingen en er zoveel geld moest worden doorgeschoven naar de volgende jaren. Onderbestedingen, die trouwens ook in de motie genoemd wordt van JA21, zijn volgens mij iets anders dan een positief saldo voor een jaar. Maar goed, dat is een andere discussie. Het is ook opvallend dat we deze periode voor € 90 miljoen aan investeringsagenda's hebben gehad en dan zou het mooi zijn, dat als je terugkijkt kunt zeggen: Nou, die € 90 miljoen hebben Drenthe beter op de kaart gezet. Het vervelende of liever zelfs het verontrustende is, dat wij dat niet kunnen. Wij van de PVV, maar ik denk dat iedereen in de Staten best moeite zou hebben om te zeggen: Hoeveel beter is Drenthe nu geworden nu wij € 90 miljoen hebben besteed. Het nieuwe college zal volgens mij een hele grote opdracht krijgen om de financiën in orde te houden, laat ik het zo zeggen. Er zal de komende jaren volgens ons flink bezuinigd moeten worden. En een ander probleem: Dat wij geen geld meer hebben op de bank van de Rijksoverheid, dat onze rekeningcourant nul is. Dus we zitten wel in een hele bijzondere situatie, het nieuwe college dat gaat komen. Maar ze zijn nog in orde. Daarmee complimenten aan de huidige gedeputeerde, dat die dat in zo'n korte tijd zo goed onder de knie heeft gekregen. In Drenthe spelen volgens ons acht grote problemen. Het eerste probleem is de stikstofproblematiek. Alle zogenaamde objectieve berekeningen van stikstofdeposities suggeren nauwkeurigheid en beheersbaarheid die er niet zijn. Erger is, dat deze berekeningen en de geobsedeerdheid met de kritische depositiewaarde afleiden van het eigenlijk probleem in Drenthe. In Drenthe zijn er te veel Natura 2000-gebieden en een verlangen bij politici om de natuur te herstellen. Hoge stikstofdeposities leiden niet tot een sterven van de natuur, maar tot een andere natuur. Een natuur die ecologen misschien niet zo wensen, maar die wel natuur is en blijft. Het streven zou niet moeten zijn om onder de kritische depositiewaarde te komen, maar naar vermindering tot een niveau waarbij normale landbouw- en veeteeltactiviteiten nog kunnen plaatsvinden. Ditzelfde geldt voor bouw- en infrawerkzaamheden. Met andere woorden: We kiezen voor innovatie en niet voor het rigide streven om onder de kritische depositiewaarde te komen, die trouwens gelden voor bepaalde plantjes en bepaalde dingen. Kritische depositiewaarden zijn geen maat voor de kwaliteit van de natuur. Als er een keuze gevraagd wordt, dan kiezen wij meer voor het normale leven, normale landbouw en normale veeteelt. En dan aanvaarden wij dat stikstofgevoelige planten dan misschien verdwijnen. We worden volgens ons gegijzeld door de ecologen met hun rampverhalen. Een tweede groot probleem is volgens ons: De natuur moet gered worden. De ecologen vinden, dat is hier ook al een paar keer gezegd, dat de natuur in Drenthe er slecht voorstaat. Dat betekent dat allerlei speciale planten mogelijk gaan verdwijnen en dat de natuurlijke aanpassing van de natuur aan veranderde omstandigheden gestopt moet worden. De heide mag geen grasland of bos worden en zandverstuivingen mogen niet dichtgroeien met struiken en gras. Met allerlei kunstmatige menselijke ingrepen moet het landschap, dat trouwens het resultaat is van eerdere menselijke activiteiten, in een stabiele toestand worden gehouden. Alles verandert, maar de natuur moet in een stabiele toestand worden geforceerd, in een toestand die ecologen als ideaal hebben gedefinieerd. Bovendien komt de esthetiek aan de orde. Wat is mooie natuur? Percelen bos worden gekapt om het bos mooier te maken. Vreemde elementen moeten verwijderd worden om er een meer natuurlijk bos van te maken. De maakbaarheid van de maatschappij is overgewaaid naar de maakbaarheid van de natuur. Ecologen bepalen niet alleen wat natuur is, maar ook wat mooie natuur is. We worden wederom gegijzeld door de ecologen. De PAS-crisis. Er zijn in Drenthe landbouwbedrijven die geen natuurbeschermingsvergunning hebben, de PAS-melders. Ze zijn te goeder trouw ervan uitgegaan dat ze konden uitbreiden of dat hun bedrijf geen vergunning nodig had. De situatie is nog steeds niet gelegaliseerd. Deze bedrijven worden nu klemgezet. Doordat de milieuactiegroep MOB vijf rechtszaken heeft aangespannen tegen de provincie met een verzoek tot handhaving. Dat betekent dat deze bedrijven moeten worden... dat de provincie tegen deze bedrijven moet optreden, dat de bedrijfsvoering moet worden stilgelegd. De PVV vindt dat de provincie niet tot

handhaving moet overgaan, zelfs als er een gerechtelijke uitspraak is om te handhaven. We worden gegijzeld door de milieugroep MOB. Daar hebben wij twee moties bij. Ik zal alleen het dictum voorlezen: Geen gedwongen uitkoop boeren. PS spreken uit dat Gedeputeerde Staten van Drenthe in geen geval dienen mee te werken aan gedwongen uitkoop van agrarische bedrijven. Dat is één. Het beleid ten aanzien van de PAS-melders.

De voorzitter: De motie is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer Uppelschoten: En die wordt ingediend door de PVV en Forum.

De voorzitter: Ik zie het. Ja.

De heer Uppelschoten: En dan de motie Beleid ten aanzien van de PAS-melders. We roepen het college van Gedeputeerde Staten op duidelijk uit te spreken dat de Provincie Drenthe niet handhavend zal optreden tegen deze PAS-melders, al dan niet gedwongen door derden.

De voorzitter: De motie over beleid ten aanzien van de PAS-melders is ingediend en maakt deel uit van de beraadslagingen en is ondertekend door de PVV en Forum voor Democratie. Ik zie de heer Schomaker die een vraag wil stellen aan de heer Uppelschoten.

De heer Schomaker: Mevrouw de voorzitter dank u wel. Wat bedoelt u met al dan niet gedwongen door derden? Wie zijn die derden?

De heer Uppelschoten: Die derden kunnen zijn: De MOB, die rechtszaken aanspant; Het kan zijn de rechter die uitspraak doet.

De heer Schomaker: De rechter. Dus daarmee roept u GS op om niet te volgen wat de rechter zou beslissen.

De heer Uppelschoten: Ik denk dat je in sommige gevallen ook zou moeten zeggen: Is het rechtvaardig wat hier gebeurt? Het is wel heel wettig om altijd de rechter te volgen, maar ik denk dat wij ook een andere verantwoordelijkheid hebben. Is het in dit deze situatie rechtvaardig om deze mensen, die te goeder trouw zijn geweest, zo klem te zetten? En dan zeggen wij: Nee, dan mogen wij duidelijk maken dat we niet optreden.

De heer Schomaker: Mevrouw de voorzitter, dan vraagt de PVV iets aan GS wat in onze ogen niet kan.

De voorzitter: Dit is een statement.

De heer Uppelschoten: ... .. antwoord. Ik denk dat er meer situaties zijn waarbij een overheid niet optreedt, terwijl dat eigenlijk volgens de wet zou moeten, maar dat zij bij nader inzien vinden dat dat te veel, nou laat ik maar zeggen, onrechtvaardigheid creëert om dat te doen. Ik heb het idee dat we hier ook met zo'n situatie te maken hebben en dat door ons als politiek orgaan best zo'n afweging gemaakt mag worden. En wij hebben hem gemaakt en in deze situatie vinden wij dat we aan de kant van de mensen moeten staan die te goeder trouw gehandeld hebben.

De voorzitter: De heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Dank u wel voorzitter. Ik meende toch gehoord te hebben zojuist, dat de heer Uppelschoten een klein debat voerde met mijnheer Loof over het ondermijnen van de rechtsstaat en dat hij zich daar op aangesproken voelde, omdat hij dat niet terecht vond. Is hij nu van mening veranderd?

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik ben helemaal niet van mening veranderd. Ik vind dat door deze acties en door deze uitspraken de rechtsstaat ondermijnd wordt. Als mensen volstrekt te goeder trouw zijn geweest en zij toezegging hebben gekregen dat zij hun bedrijf konden continueren of konden uitbreiden en dan naderhand wordt gezegd 'Nee dat kan niet', en dat heeft dan als consequentie dat je misschien je bedrijf moet sluiten, dát heb ik het idee ondermijnt de rechtsstaat. En dat is een van de problemen in Nederland.

De voorzitter: De heer Bos in tweede instantie.

De heer Bos: Dank u wel voorzitter. Kan de heer Uppelschoten het met mij eens zijn, dat als wij zelf als overheid onze wetten serieus zouden nemen en langdurig meerjarig beleid zouden voeren, deze situaties helemaal niet zouden ontstaan?

De heer Uppelschoten: Nou, daar wil ik het volgende op zeggen. Ik heb het idee dat we in Nederland wetten afsluiten, maken, waarin ambities worden geformuleerd. Maar als je ambities in wetten zet, dan worden ze normen. En nu is de situatie ontstaan, dat de overheid zelf aan de normen die zijn wetten hebben geformuleerd niet meer kunnen voldoen, omdat ze geen onderscheid meer hebben gemaakt tussen ambities die je hebt en normen die je vastlegt. En ambities zijn de normen geworden en dat betekent dat de overheid er zelf niet meer aan kan voldoen. En dus, dat de rechters met de wetten ook niks anders kunnen dan volgens die wetten zeggen: Nee het kan niet, want het staat in de wet. We hebben een probleem met een soort wetgeving die we hebben. En daarom zeg ik: Als ik zie dat die wetgeving leidt tot hele onrechtvaardige situaties, dan vind ik dat de politiek moet zeggen: Nee, wij voeren dat niet uit. Als Den Haag zulke taal... .

De voorzitter: Dank u wel, want dit zijn wel hele lange antwoorden en ik denk dat u uw statement gemaakt heeft. Ik ga naar mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren, die ook een interruptie wil plegen.

Mevrouw Zuiker: Ik heb een vraag aan de heer Uppelschoten: Denkt u niet dat de rechtsstaat juist ondermijnd is door die geitenpaadjes waarvoor gekozen is? En dat wat er nu gebeurt, het recht zetten is van alles wat we aan verkeerde beslissingen hebben genomen? En dat dat hard is, maar dat dat het enige is als je in een rechtsstaat wil leven, dat het de enige mogelijkheid is?

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Nou, ik heb het idee dat het niet de geitenpaadjes zijn, maar dat mensen in het algemeen zien dat er wetten zijn, waarvan zij denken: Zijn die nog wel rechtvaardig en zijn die met name in de uitvoering rechtvaardig? Want we hebben het hier ook over de uitvoering van wetten. Ik denk dat dát het probleem is en niet de geitenpaadjes.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker in tweede instantie.

Mevrouw Zuiker: Ik concludeer dat de PVV dus de geitenpaadjes het probleem niet vindt. Volgens mij hebben ze dan het probleem niet te pakken.

De voorzitter: Dank u wel. Dat was een statement. Wilt u daar nog op reageren?

De heer Uppelschoten: Ik wil zeggen: Ik denk dat de stikstofproblematiek geen geitenpaadje is. Dat is een heel groot probleem en dat heeft te maken met een soort wetgeving die we hebben. Het is juist geen geitenpaadje.

De voorzitter: De heer Van de Weg.

De heer Van de Weg: Wel voorzitter, ik probeer even een statement, of de heer Uppelschoten het daarmee eens is. Dus: De club die nu bij elkaar zit in Egypte is een cultclub, een hobbyclub. De natuur gaat helemaal niet zo slecht en monocultuur is ook niet slecht. Alleen, bent u er ook niet van overtuigd dat, als die monocultuur zich verder doorzet en de bijen en de insecten geen bloemen meer hebben om te bestuiven en van voedsel te voorzien, ook de boeren die nu boeren met monoculturen met hun Engels raaigras of Italiaans raaigras of wat voor gras dan ook, maar heel erg monoculturen, dat hun nakomelingen op den duur ook ten dode zijn opgeschreven zoals onze nakomelingen allemaal.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik zal proberen het kort te houden, maar het antwoord dat ik hier geef, is: We hadden vroeger christelijke onheilsprofeten die allerlei rampen voorspelden, maar er zijn nu klimaatonheilsprofeten gekomen. En die geven aan wat er allemaal fout is. JA21 heeft het ook aangegeven: Het is een wonder dat we nog leven, dat we niet gestikt zijn in de CO2, dat we niet verdrongen zijn, dat we niet veranderd zijn, dat we niet gekookt zijn. Ik heb het idee, dat het beeld dat over de natuur geschetst wordt, is: Of het een ramp is; dat de natuur op instorten staat. Ik heb het idee dat mensen dat in het dagelijks leven niet meemaken. Ik heb alleen maar gezien, ook hier in Drenthe, dat het steeds beter gaat. En waarom dan die vreselijke rampverhalen over monoculturen? Dat is nogal wat om dat dan te zeggen. Er zal een andere natuur ontstaan en bepaalde dingen zullen verdwijnen en andere dingen zullen meer gaan groeien en sterker worden.

De voorzitter: Oké.

De heer Uppelschoten: Maar monoculturen niet.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker nog een interruptie. Ga uw gang.

Mevrouw Zuiker: Voorzitter, ik kon het toch echt niet laten, ik moet toch echt even zeggen dat we hier luisteren naar iemand die een klimaatontkenner is, die zegt dat er geen mensen verhoorden, dat mensen niet verdrinken, dat mensen niet in hitte moeten leven. Dat vind ik echt heel erg kwalijk, want je kunt ook alleen naar Drenthe kijken. Maar de wereld is wel wat groter dan Drenthe. Ik moet het echt even kwijt.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Zuiker. De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Een klimaatontkenner ben ik zeker niet. Ik zou zeggen: Klimaatadaptieve maatregelen moeten zeker genomen worden, maar de grootte en de zwaarte en de rampen die voorspeld worden, daar ben ik het absoluut niet mee eens. Dat het klimaat aan het veranderen is, natuurlijk. Maar dan zou ik me meer richten op klimaatadaptatie dan op al die rampverhalen die eromheen verteld worden.

De voorzitter: De heer Uppelschoten vervolgt zijn betoog.

De heer Uppelschoten: De vierde is wat ons betreft de energiecrisis. Maar kijk even hoeveel tijd ik nog heb.

De voorzitter: U heeft nog 1 min.

De heer Uppelschoten: Dat is niet veel, nee.

De voorzitter: Dus als u een beetje kan comprimeren, dan graag.

De heer Uppelschoten: Ik kijk even snel. De immigratiecrisis komt aan de orde bij de motie vreemd aan de orde van de dag. Dan zullen we het daar over hebben. De woningcrisis, daar zou ik willen zeggen: Laat gemeenten alsjeblieft toch bouwvergunningen gaan afgeven en zich niet te zeer laten beperken door de stikstofregels. Er is hier ook weer een spanning. In de grondwet staat dat de overheid moet zorgen voor voldoende huisvesting voor zijn bewoners. Nou, dan heb je dat te doen, al is dat dan in strijd met andere regels. Maar dit staat zelfs in de grondwet. En dan zou ik ook nog willen zeggen: Er is een gebrek, er staat in de grondwet: De overheid moet zorgen voor voldoende huisvesting voor zijn bewoners. Dan geldt dat voor Nederlandse bewoners. Die hebben dan de prioriteit. En ik zou nog verder willen gaan. Als er nieuwe woningen gebouwd worden in gemeenten, geef dan 50% van die woningen aan mensen in die gemeenten, zodat jongeren de kans krijgen in gemeenten nog huizen te kopen. En dat ze niet alleen gaan naar mensen die een dikke beurs hebben. Mobiliteit, want daar zal ik nog een motie voor indienen.

De voorzitter: Dat moet u dan nu doen, want u heeft nog een paar seconden. Dus als u de... Nee serieus, als u nou even het dictum opleest, dan...

De heer Uppelschoten: Dat gaat over de situatie in Oost-Drenthe. Wij hebben daar de Nedersaksenlijn als oplossing voor de problemen. Daar geloven wij niets van. We hebben het idee dat Emmen meer geholpen zou zijn met een goed geëlektrificeerde spoorbaan tussen Emmen en Hoozeveen, en dat dan de vier steden hier in Drenthe met elkaar verbonden zijn. En, ik denk dat Emmen dat zelf ook wil, dat de N34 nou eindelijk eens een vierbaansweg wordt zo snel mogelijk en dat de verbinding tussen de twee grootste steden in het noorden, Groningen en Emmen, op een fatsoenlijke manier tot stand komt en dat het OV dan veel beter kan zijn, omdat er een weg is waar geen files meer komen. We gaan zo ook praten over de rotonde bij Gieten, dat die onzinnige rotonde ook aangepakt wordt.

De voorzitter: Heeft u nu... ?

De heer Uppelschoten: De motie is, alleen het dictum dus: de aanleg van de Nedersaksenlijn geen prioriteit meer heeft; de aanleg van een directe treinverbinding Hoogeveen-Emmen via Dalen een hogere prioriteit heeft; de verdubbeling van de N34 ter verbinding van Emmen met Groningen de absolute prioriteit heeft. Ook PVV en Forum.

De voorzitter: De motie is ingediend, ondertekend door PVV en Forum, en maakt deel uit van de beraadslaging. Er is nog een interruptie van de zijde van de heer Schomaker en dat is dan meteen ook het einde van de bijdrage van de heer Uppelschoten als hij die interruptie heeft beantwoord. De heer Schomaker.

De heer Schomaker: Dank u wel mevrouw de voorzitter. Uit onafhankelijk onderzoek blijkt dat de leefbaarheid van het oosten van onze provincie enorm gebaat zou zijn bij de Nedersaksenlijn. Dat staat onomstotelijk vast. Realiseert u zich dat u met deze motie juist het tegenovergestelde bewerkstelligt?

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik heb het idee dat het voor Drenthe prachtig zou zijn als de vier grote steden per trein goed met elkaar verbonden zijn en dat je ook uit Emmen makkelijk naar Groningen kunt en naar Leeuwarden. En dat dat een veel groter goed zou zijn dan een Nedersaksenlijn aan de oostrand van het land.

De voorzitter: De heer Schomaker in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Mevrouw de voorzitter, toch is het goed om te realiseren, dat ook uw doelgroep voor een deel, ongehoord en afgehaakt Nederland, dat is eigenlijk, het zorgenkind toch wel van onze provincie, enorm gebaat zou zijn bij de Nedersaksenlijn, zoals onderzoek uitwijst. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Uppelschoten tot slot.

De heer Uppelschoten: Ik denk dat de mobiliteit in Oost-Groningen heel erg gebaat zou zijn als ten eerste, en dat kan op redelijk korte termijn, er een goede verbinding komt, een vierbaanse verbinding tussen Emmen en Groningen. Daar profiteert ook Oost-Drenthe en zelfs Oost-Groningen van. En een spoorlijn... De vraag is hoeveel mensen van die spoorlijn gebruik gaan maken als daar een dieserverbinding komt, enkelspoor, en dat heet dan de Nedersaksenlijn. Ik denk dat het veel te opgeblazen is.

De voorzitter: Heer Uppelschoten hartelijk dank. De heer Schomaker eveneens. Dan gaan we naar de heer Van Dekken van de CDA-fractie. Ga uw gang.

De heer Van Dekken: Voorzitter, wat een verbindende woorden al her en der en wat een mooie bijdrage. Maar ik ga toch iets anders doen. Als je tegen elkaar zegt 'Minder ik en meer wij', wat bedoel je daar dan eigenlijk mee? Naar ons oordeel voorzitter, is het tijd voor maatschappelijke verzoening. En wij hebben hier verbindende taal her en der gehoord, maar ik zou het toch nog wat scherper willen zeggen. Collega's hadden het erover, er zijn hele mooie dingen gedaan hier in Drenthe, maar ik wil me toch beperken tot drie essentiële punten die voor onze, deze, Algemene Politieke Beschouwingen ertoe doet. De leefbaarheid voor iedereen, waarbij je omziet

naar elkaar, dus eigenlijk naoberschap, is ons eerste prangende punt. En als er niet meer toezegging kan worden gedaan om die voorzieningen overeind te houden, dat vinden wij dat we daar nog krachtiger voor moeten pleiten. Een sociaal platteland en ontspannen veiligheid voor alle mensen. En voorzitter, leefbaarheid en sociaal gaat voor het CDA hand in hand en draagt als het ware dat veilige en mooie Drenthe. De BOKD weet ons te melden, dat als we straks niet meer bijdrage leveren aan onze dorpen, dorpshuizen en andere leefbaarheidsvoorzieningen, het gewoon niet goed komt. Dus daarom ook de vraag in de richting van het college: Op welke wijze kunnen wij de Sociale Agenda intensiveren? Wij willen gewoon meer steun voor maatwerk in de richting van alle lokale leefbaarheidsdragers. En ik veronderstel dat dat begrip inmiddels voldoende bekend is, want die moeten financieel overeind gehouden worden en blijven. Dat is onze noodzaak. Dan het tweede punt voorzitter. Ik wil ons college vragen of er al zicht is om ook onze boeren tegemoet te komen in hun wensen om anders door te gaan. En zonder meel in de mond te nemen, wat fijn dat het inmiddels beruchte stikstofkaartje van tafel is. Maar is er nu concreet geld voor boeren die willen stoppen of verplaatst zouden moeten worden?

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen heeft een vraag voor de heer Van Dekken.

Mevrouw Meeuwissen: Nog even een paar zinnen terug, over de leefbaarheid, waar u uw pleidooi over gaat. Er is denk ik niemand die tegen leefbaarheid is op het platteland. U zegt: Er moet meer geld naartoe en college doe een voorstel. Dat vind ik wel heel makkelijk. Waar moet volgens u dan meer geld naartoe, ook als je weet wat de rol is van het Rijk, van de gemeente en de provincie? Waar vindt u dat de provincie vanuit onze rol, of waar vindt de heer Van Dekken dat de provincie vanuit onze rol meer geld aan zou moeten besteden? Kunt u daar wat specifiek in worden?

De voorzitter: De heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Zeker, dank u wel voor uw vraag. Er bereiken ons signalen en berichten dat lokale dorpshuizen en wijkcentra, maar ook sportvoorzieningen, onvoldoende in staat zijn om niet alleen die duurzaamheidsmaatregelen die ze zouden moeten nemen, overeind te houden en, zoals wij allemaal weten, her en der warme plaatsen van ontmoeting te organiseren... Die moeten kunnen rekenen op meer financiële bereidheid dan bijvoorbeeld alleen de € 5 miljoen die er nu is, vanuit dat ook overigens onder onze steun aangenomen voorstel. Maar dus dat even in reactie op. Aan die voorzieningen zou u kunnen en moeten denken en daarbij ook die, de PvdA sprak over de buurtsuper, dat zijn echt voor wat ons betreft hele essentiële leefbaarheidsdragers die ertoe doen. En die zouden we naar onze opvatting nog beter moeten steunen.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen in tweede instantie.

Mevrouw Meeuwissen: Ik zit te kijken wat de reikwijdte is van wat de heer Van Dekken nu zegt. Want u zegt: We moeten de wijkcentra, de buurtcentra, financieel gaan steunen als provincie, over de hoofden van de gemeentes heen, want het is hun taak. Zij zijn er ook mee bezig, zij maken daar keuzes in. Maar u zegt: Nee, dat moet de provincie gaan doen. Het tweede wat ik hoor, is dat u zegt 'de buurtsupers steunen', dus dat is in feite dat je ook het bedrijfsleven met steun van de provincie... En ik weet niet of dat dan voor alle buurtsupers geldt in heel Drenthe, dat we daar ook geld naar... . Ik vind het een nogal ingewikkeld plan, moet ik zeggen.

De voorzitter: De heer Van Dekken.

Mevrouw Meeuwissen: Wilt u dat nog uitwerken?

De heer Van Dekken: Ik denk voorzitter, dat is eigenlijk mijn tweede punt, we hebben hier als provincie te constateren dat we soms heel lang wachten op Rijksgelden en ik kom daar dadelijk ook nog wel even op wat dat zou kunnen betekenen voor bijvoorbeeld het stikstofbeleid. Maar toch even terug naar uw vraag. Kijk, ik heb vooralsnog niet gezegd dat alleen de provincie die lasten zou moeten dragen. Dat zouden we prima in samenwerking met de gemeenten kunnen doen, maar dit is wel een heel essentieel punt. Het platteland moet leefbaar en vitaal blijven en daarom ook meer steun richting die belangrijke leefbaarheidsdragers.

De voorzitter: Dank u wel allebei. De heer Van Dekken vervolgt zijn betoog.

De heer Van Dekken: Voorzitter, want her en der lopen de moties natuurlijk hoog op. Ik was gebleven volgens mij bij dat het fijn is dat dat beruchte stikstofkaartje inmiddels van tafel is. Maar hebben we nu voldoende geld beschikbaar voor boeren die we moeten compenseren voor geleden schade? En toch ook even vanuit de Rijksactualiteit, wat...

De voorzitter: De heer Uppelschoten heeft een vraag, maar u bent middenin een zin. Wilt u uw zin afmaken?

De heer Van Dekken: Ik zou toch willen voorhouden: Wat betekent nou die tussenuitspraak van de Raad van State met betrekking tot opheffing bouwvrijstelling? Hier in Drenthe is miljarden steun in het vooruitzicht gesteld, maar wat zien we daar op dit moment concreet van?

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik kom even terug op wat u een paar zinnen eerder zei. Er moet geldelijke steun komen voor de boeren. Als ik het goed begrepen heb, zodat de boeren anders kunnen verdergaan. Maar wat bedoelt u daarmee, 'Anders kunnen verder gaan'?

De voorzitter: De heer Van Dekken.

De heer Uppelschoten: Doen ze het dan nu niet goed of zo?

De voorzitter: De heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Ik kom daar dadelijk in mijn bijdrage nog op terug, wat we daarmee zouden kunnen bedoelen.

De voorzitter: Oké, zullen we daar dan even op wachten? Dank u wel. De heer Van Dekken vervolgt zijn betoog.

De heer Van Dekken: Ja, want voorzitter, die miljarden steun die her en der in het vooruitzicht wordt gesteld, wat zien we daar nu van? Ik heb zojuist goed geluisterd naar de heer Uppelschoten rondom de PAS-melders. Want inderdaad ben ik het met hem eens: Wat zie je daar nu van op het moment dat dat in Overijssel nu speelt en Arjan en Liset daar in hun vierde generatie boerenbedrijf geconfronteerd worden met een uitspraak, waardoor zij inmiddels begrijpen dat die veestapel grotendeels moet verdwijnen. Dat ze anders een dwangsom € 117.000 per kwar-taal in het vooruitzicht hebben staan. Deze mensen voorzitter, waren altijd te goeder trouw. Dus

ik ben dat helemaal met u eens, mijnheer Uppelschoten. Alleen op het moment dat je hier ook in deze Statenzaal dan vervolgens verder gaat en zegt: Kijk, en ook uitspraken van welke gerechtelijke autoriteit dan ook, leg je even naast je neer. Dat vind ik wel erg ingewikkeld. Dus op de inhoud ben ik volledig met u eens. Maar volgens mij is het te ver om hier te zeggen: Dan moeten we al die gerechtelijke uitspraken, of alle wettelijke kader maar overboord zetten. Dat is natuurlijk niet wat we hier kunnen waarmaken. Voorzitter, wij moeten gebiedsplannen maken en dat alles voor een bepaalde termijn, te weten juli 2023. Maar wanneer er geen goed instrumentarium komt om maatwerk te leveren vanuit de juiste inrekenbaarheid van innovatie en een ruimhartige vergoeding in het vooruitzicht kan worden gesteld, bij voorbeeld bij een verplaatsing of bij stoppers, dan kunnen we niet anders dan ad ultimo een opdracht teruggegeven. Dat is wel even heel wezenlijk, want wij zien ook in Drenthe burgers die het nodige wantrouwen hebben in de richting van die overheid. Grote mannen die soms met tranen in de ogen een vlag omgekeerd aan de lantaarnpaal gingen hangen. Aan de ene kant snap ik die mensen, want het is werkelijk essentieel. Als daar niet meer boter bij de vis kan komen dan wat we nu in het vooruitzicht hebben gesteld, dan gaat dit niet brengen tot die verzoening die we zo nodig hebben. Wij willen dat in Drenthe samen met onze boeren blijven doen. Voorzitter, ik sprak daar in de interruptie zojuist ook al over. Drenthe is goed en veilig voor mens en dier, want we hebben het hier mooi voor elkaar. Wij vangen vluchtelingen op zoals dat hoort. De mens gaat bij het CDA trouwens altijd voor. En ook hier is 'minder ik en wat meer wij' aan de orde. Ik heb al gesproken over hoe we dat richting de gemeente en de samenwerking met de gemeente zouden kunnen doen. Ik kom tot mijn laatste punt, met een blik even op de klok. Dat is toch de discussie die de VVD zojuist ook hier naar binnen bracht: De wolf. En op het moment dat je dat zo vrij simpel uitspreekt, denk je: Ja, de wolf. Afgelopen zaterdag op ons congres spraken we daar ook over. En de indieners uit Hoogeveen, die daar op dat congres spraken over veel meer dingen, namelijk over sociale veiligheid. En een beest dat hier inmiddels rondloopt, dat hier naar onze beleving niet hoort, daar zouden we toch op zijn minst over moeten zeggen: Wat is nu de stand van zaken met betrekking tot het overbrengen van het standpunt van de aangenomen motie aan de minister van natuur? Ik vraag ook ons college naar de mogelijkheden om via de minister aan te sluiten bij die landen die de beheerjacht op probleemwolven hanteren. Ik begrijp dat daar onlangs in Europees verband ook over gesproken is. Kan Nederland alsnog een poging doen om daarin ook effectieve maatregelen te nemen en kan Drenthe daarin, in al haar bescheidenheid gezegd, nog helpend zijn? Voorzitter, ik rond af. Ik begon met leefbaarheid, naberschap in Drenthe. Die moet bestaan uit het behoud van onze leefbaarheidsdraggers. En daar hoort voor het CDA een vitaal platteland bij, met koeien en schapen in een wei, en boeren, burgers en buitenlui die zij en zij samengaan en onze toekomst leven als rentmeesters die oog hebben voor elkaar. Waarbij we luisteren naar elkaar en ook naar de bezwaren die op het moment dat ze gehoord worden, naar verzoening moeten worden gebracht of begrepen kunnen worden. Ik kijk nog even naar de interruptiemicrofoon voorzitter.

De voorzitter: Ik ook heer Van Dekken. De heer Uppelschoten heeft een vraag voor u.

De heer Uppelschoten: Ik vind het heel mooi dat de rechtvaardigheid voor u ook heel belangrijk is. Ik hoorde u zeggen: Dan kan dat betekenen dat wij de opdracht teruggegeven. Betekent dat dan ook dat u zegt: Dan gaan wij niet handhaven? Betekent dat het?

De voorzitter: De heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Dat is natuurlijk een beetje een lastige vraag voor iemand die jaren zijn professioneel leven in het openbaar ministerie heeft doorgebracht.

De heer Uppelschoten: Dan hoeft u alleen maar te knikken.

De heer Van Dekken: Ja precies nee, maar op het moment dat dat nu non-verbaal zichtbaar wordt in uw richting, dan zou ik dat vooral graag willen verduidelijken. Dat kan natuurlijk nooit. Op het moment dat een Raad van State uitspraak doet als ultiem rechter, waarna ook geen jurisprudentie meer te verwachten is van welke gerechtelijke autoriteit dan ook, dan zullen we het daarmee moeten doen. Alleen, ook in de context van wat ik zojuist heb voorgehouden, op het moment dat wij hier met elkaar moeten ervaren dat een opdracht voor wat betreft het realiseren van gebiedsplannen niet uitvoerbaar is, op grond van verwachtingen die niet recht gedaan kunnen worden omdat er bijvoorbeeld geen geld genoeg is volgens de boeren, daar zit voor ons de pijn mijnheer Uppelschoten. Dan zouden ze zo'n opdracht on hold moeten zetten.

De heer Uppelschoten: Dus, allen als er maar voldoende...

De voorzitter: De heer Uppelschoten in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Ik begrijp, het is dus een geldkwestie. Ik dacht: Bij het CDA zijn ze heel principieel, rechtvaardigheid is heel belangrijk. Ik dacht dát het argument was waarom u een opdracht terug gaf. Maar u geeft hem terug omdat er niet voldoende geld is.

De voorzitter: De heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Voorzitter, wat prachtig hè. Een schitterende vraag. Nee, u had het helemaal bij het rechte eind. Het zit vanuit gespreide verantwoordelijkheid, het zit vanuit solidariteit diep in onze genen, dat wij op een goede manier met de boeren in gesprek moeten blijven, met elkáár in gesprek moeten blijven. En we zien ook dat daar geld voor nodig is om ook... Want hoe krijg je het verzonnen, dat je eerst zo'n stikstofkaart presenteert, en wel heel erg bedenkelijk begint bij boeren die heel terecht vervolgens zeggen: En waar is dan de discussie in de richting van de luchtvaart, de bouw? Waar is de discussie richting zware industrie? Daar wringt die bij ons. En dat kunt u niet wegboeken als kennelijk alleen een financiële discussie bij het CDA. Wij zitten daar toch anders en principiëler in.

De voorzitter: Hartelijk dank, hartelijk dank. Was u aan het eind gekomen van uw betoog?

De heer Van Dekken: Ik heb nog 10 sec.

De voorzitter: Ja dat heeft u. U mag nog hoor.

De heer Van Dekken: Zullen we een soort stilte inbouwen? Stilte in bouwen. en ik hoor hier vanuit GS ook: Een goed idee. Dus we blijven doorgaan met deze beschouwingen. Dank u voorzitter.

De voorzitter: Dank u heer Van Dekken. En we ademen inderdaad heel even uit, maar ik zou willen voorstellen om in ieder zo rond 12.45 uur te gaan lunchen. Hoever we dan ook zijn met onze eerste termijn. Want ik vind het ook jammer om de interrupties een beetje te beknootten. Dus als we rond 12.45 uur bijna het aan het eind zijn van onze eerste termijn, dan gaan we nog even door. Maar ik voorzie dat dat niet het geval zal zijn. Mag ik mevrouw Kleine Deters uitnodigen, die namens de D66-fractie haar inbreng bij deze Algemene Beschouwingen zal geven en al een

aantal obstakels terzijde heeft geschoven? Gaat uw gang. Mevrouw Kleine Deters. Mag ik wat rust in de zaal? Dank u wel.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter dank u wel. D66 is deze Statenperiode ingegaan met als hoogste prioriteit: Inzetten op het halen van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord. Een grote en soms ingewikkelde opgave. Het vraagt van politici dat ze laten zien waar ze voor staan. Politiek is ook de verantwoordelijkheid nemen voor de grote en soms ingewikkelde opgaven. Van D66 dus geen pleidooi over stilstand en behoud. Politiek is meer dan dromen en wensen over een betere provincie. Politiek is ambitieuze plannen waarmaken. Voorzitter, wij realiseren ons dat ons dat niet alles direct kan, hoe graag we dat misschien ook willen, maar wij willen wel vooruitgang boeken. D66 wil zich inzetten voor schone lucht, schone bodem en schoon water. Een aantal aspecten zijn net tussendoor al genoemd. Maar wij willen ook keuzes maken. Wij willen inzetten op meer biologische, kleinschalige voedselteelt. Wij willen de keuze maken voor voedselteelt in plaats van sierteelt op onze landbouwgronden. Maar D66 wil een structurele aanpak van het vraagstuk rondom de impact van gewasbeschermingsmiddelen op de leefomgeving. En we daartoe ook een motie in die net door mevrouw Dijkers van de SP al genoemd is, samen met de SP en de Partij voor de Dieren. We hebben diverse discussies gehad en wij komen met een motie om in ieder geval: Het college op te roepen om op basis van het voorzorgsbeginsel te beginnen met het voorbereidende werk. Om bij invoering van de nieuwe Omgevingswet spuit- en/of teeltvrije zones opgenomen kunnen worden in alle situaties. Voor de SP, de Partij voor de Dieren en D66 is onze insteek heel duidelijk: Wij maken ons grote zorgen. De constatering wordt genoemd in de rapporten van uitgesproken de ambtelijke memo en het advies van Bout Advocaten, en wij maken ons dusdanig ernstig zorgen dat wij zeggen: Dit is mogelijk en we moeten maar... wij gaan uit van de omgekeerde bewijslast: Niet doen, geen gebruik tenzij het tegendeel bewezen is. Het rapport Bout is daar duidelijk in. Het geeft ons mogelijkheden. Voorzitter, mag ik u hierbij deze motie alvast overhandigen? Dan voorzitter...

De voorzitter. We hebben hier een motie gekregen van de zijde van de D66, Partij voor de Dieren en SP en deze motie maakt deel uit van de beraadslaging. Ga uw gang.

Mevrouw Kleine Deters. Dank u wel voorzitter. Bij D66 gaat welzijn vóór welvaart. Daarom willen wij investeren in impact ondernemen, circulaire kringloopbedrijven en het gebruik van reststoffen. Hierbij is voor ons leidend de impact op mens, samenleving, natuur, milieu en duurzaamheid. De keuze voor agroforestry bijvoorbeeld is daar een mooi voorbeeld van. Voorzitter, wij zijn ervan overtuigd dat wanneer je echt verantwoordelijkheid neemt, doelen met elkaar afsprekt en keuzes maakt die duidelijkheid geven, waar iedereen behoefte aan heeft, voor bestuurders, agrariërs en inwoners, dán is ook duidelijk wat er wel en niet kan in onze provincie. Voorzitter, wij kunnen niet speculeren over woningbouw en het is net al even aan de orde geweest, maar als we geen voortgang gaan boeken in de stikstofreductie, is de discussie zinloos. Wij begrijpen dan ook niet de cofinanciering onrendabele toppen woningbouw van de Knelpuntenpot Impulsteam woningbouw zoals voorgelegd door GS. Geen Statenvoorstel, geen onderbouwing geen doelen. Ja, dit stuk steunen wij niet. We willen de discussie aan de voorkant. Voorzitter, dan onze waterkwaliteit. Wij hebben het dan over zowel oppervlakte-, grond- als drinkwater. Zoals vaker gemeld, maken wij ons grote zorgen over de kwaliteit van ons water, want ook Drenthe heeft te maken met vervuild water. En recentelijk ontvingen wij het eindrapport 'Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa' met zorgelijke conclusies over de directe bedreiging voor de kwaliteit van het drinkwater. De uitspraak van de gedeputeerde vorig jaar: We moeten nu maatregelen nemen om ook in de toekomst voldoende en schoon drinkwater te hebben. Het eindrapport is in april besproken met alle betrokken partijen. De provincie zou een

commissie van deskundigen benoemen die eind 2022 een advies zou uitbrengen. Uiteraard ontvangen wij het advies ook graag. Voorzitter, ook hierover spreekt D66 samen met de Partij voor de Dieren en de SP hun grote zorgen uit en wij willen dan ook met een motie de gedeputeerde oproepen om de urgentie te onderkennen en vanuit de verantwoordelijkheid van het college voor eind 2022 te komen met een aanvullend maatregelenpakket en daarbij actief te sturen door de noodzakelijke maatregelen vanuit de huidige POV toe te passen. En dat was ook mijn interruptie naar mevrouw Meeuwissen. Ik ben benieuwd met de insteek die ze koos in haar betoog... Volgens mij kan ze dan alleen de motie steunen, maar dat horen we dan. In ieder geval, vanuit deze zorgen dienen SP, Partij voor de Dieren en D66 deze motie in. Alstublieft.

De voorzitter: Ook deze motie wordt ondertekend door D66, Partij voor de Dieren en SP en maakt deel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, daar wil ik eigenlijk mijn eerste termijn voor D66 mee afsluiten. We horen graag de beantwoording alvorens ik in tweede termijn op de andere zaken in zal gaan. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Kleine Deters. Mag ik het woord geven aan de heer Pormes van GroenLinks. Er ligt een briefje op het spreekgestoelte dat niet van mevrouw Kleine Deters is. Ik denk van de heer Uppelschoten. Dit briefje, van wie is het? [Gepraat in de zaal]. Oké, dank je wel. Heer Pormes, aan u het woord.

De heer Van Dekken: Dat is de opstelling voor de komende week voorzitter.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter dank u. Is er een samenleving mogelijk waarin we grenzen stellen om onszelf en onze leefomgeving te beschermen, terwijl wij iedereen uitzicht bieden op een gelukkig en gezond leven. En hoe ziet dat er dan uit? Wij putten de planeet uit en roepen onheil over ons zelf af. Dus ecologische grenzen stellen aan de groei, globaal, nationaal en lokaal. Voorzitter wij voeren deze Algemene Beschouwing tegen de achtergrond van een onzekere onvoorspelbare wereld: Een strijd tegen de smeulende corona, de oorlog in onze regio. En als je dit negeert, ben je wereldvreemd. Dan ben je blind en doof voor wat er in de samenleving gebeurt. Deze oorlog zal ook na beëindiging nog lang naweeën. Niet alleen voor onze economie en bestaanszekerheid, maar ook staan onze waarden op het spel. Daarom moeten wij blijven onderhouden, delen en doorgeven. Dat brengt mij bij de vraag in wat voor Drenthe willen wij wonen? Overal is er het pleidooi van een inclusieve samenleving. Inclusie begint bij de herkenning en het accepteren dat wij verschillend zijn en dat dit verschil nu juist de kracht is van een diverse samenleving. Inclusiviteit vraagt om een betrokken nieuwsgierigheid naar de verschillen en het tonen van begrip dat leidt tot verbinding. Het ontstaat als wij die verschillen overbruggen. Verschillen ten aanzien van andersgelovigen, niet-westerse vluchtelingen, mensen van kleur of genderidentiteit. Juist door een dialoog slaan wij een brug tussen de verschillen om met elkaar samen te leven. Deze waarden uiten zich ook in een sterke verzorgingsstaat, waarin wij niet alleen omkijken naar elkaar, maar ook met elkaar willen samenleven. En uiteraard internationale solidariteit, zoals de opname van de 'SVG'. Maar samen vormen zij het weefsel en cement van onze samenleving. Het was voor onze fractie dan ook enigszins teleurstellend te ervaren, dat de bijeenkomst met de nationaal coördinator tegen discriminatie en racisme geen doel kan vinden, omdat een aantal politici in deze zaal het te druk hebben. Ook al is die afspraak gemaakt. Maar voorzitter, de allergrootste bedreiging die we hebben, is klimaatverandering. Hoelang de oorlog nog voortduurt weten wij niet, maar één ding staat als een paal boven water: De versnelling van de klimaatverandering is een feit. Het college neemt haar verantwoordelijkheid

voor onze aandelen. Zo heeft het college de subsidieregeling Collectieve energie-initiatieven verhoogd. Meer energietoöperaties kunnen worden opgericht en begeleid. De opbrengsten moeten wel ten goede komen aan de inwoners. Maar we zien ook twee beren op de weg. Een spoedpakket netcapaciteit laat op zich wachten. Chronisch tekort aan technisch personeel op VMBO- en MBO-niveau. Wat kan het college hieraan doen? Maar gezien de urgentie van de huidige staat vraag ik het college te versnellen. Bijvoorbeeld kosteloze leningen voor iedereen die zijn huis wil isoleren of zonnepanelen op zijn dak wil leggen. Schaf die rente af. Verhuurders verleiden hun woningen te voorzien van minimaal energielabel B, zodat hun huurders de energiekosten kunnen dragen. Onderzoek of het model van de coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân, OVEF, toepasbaar is voor Drenthe. En wat is de stand van zaken met de subsidie voor inwoners met een koopwoning voor spouwmuur- en bodemisotatie? Is het college bereid deze regeling te versnellen en te verbreden en op te nemen in de meerjarenbegroting. Graag een reactie van het college. Voorzitter, we houden vast aan het doel om de uitstoot van stikstof in 2030 met 50% te reduceren voor verkeer, huishoudens, industrie en landbouw. Maar richt niet alle pijlen op de boeren. Dat is niet rechtvaardig. Boeren hebben recht op een eerlijke boterham en perspectief. Het gaat niet om minder boeren, maar om minder vee. Samen kiezen wij voor het duurzaam verbouwen van gezond voedsel voor natuur en landschap herstel. Boeren dragen bij aan de leefbaarheid van het platteland: Als landschapsbeheerders, als vrijwilligers in besturen van verenigingen. Zij vormen een spil in dorpsgemeenschappen. Daarbij is het voortbestaan van dorpshuizen ook van groot belang. € 1000 voor dorpshuizen zou structureel kunnen worden verhoogd. Graag een reactie. Voorzitter, mest en klimaatbeleid betekent ook kijken naar mobiliteit. En wat betekent dit voor GAE? GAE heeft de ambitie om te groeien naar minimaal 8300 vluchten per jaar, 691 per maand, 160 per week, 22 per dag en een dagelijks de toename van 800 auto's. Zo gaan we de klimaatdoelen niet halen, zeg ik tegen D66 en mijn coalitie vrienden.

De voorzitter. De heer Schoenmaker heeft een vraag voor de heer Pormes.

De heer Schoenmaker. Dank u wel voorzitter. Ik hoor een heel vurig pleidooi richting de dorpshuizen en uw voorganger hoorde ik daar zojuist ook al hele mooie woorden over zeggen. U heeft het over € 1000 ondersteuning voor dorpshuizen. U geeft het aan als een grote ondersteuning, maar dat is natuurlijk een hele kleine ondersteuning in relatie met de energieprijzen. Hoe ver zou u als fractie willen gaan om dorpshuizen in de toekomst ook te blijven ondersteunen vanwege de leefbaarheid? Zegt u: Dit is het, of ziet u het anders?

De voorzitter. De heer Pormes.

De heer Pormes. Ik ben blij dat u die vraag stelt. Kijk, ik heb gevraagd om die steun die wij verlenen structureel te maken én te kijken of we dat kunnen verhogen. Dus ik wacht keurig een reactie van het college af.

De voorzitter. De heer Pormes vervolgt zijn betoog.

De heer Pormes. Voorzitter, wij laten de boeren niet in de steek. Onlangs hebben wij een luisterbijeenkomst met de boeren gehad. En wij beluisterden, hoe zij worden weggezet door de Rabobank, die geen leningen wenste te verstrekken voor verduurzaming met verwijzing naar de kaart van de VVD-minister. De kaart zal toch allang in de prullenbak liggen. Maar ook het college heeft dan wat uit te leggen. Provincie Drenthe, Rabobank, FrieslandCampina hebben afspraken gemaakt om de verduurzaming in de melkveesector te versnellen en de inspanningen van melkveehouders financieel te belonen. Maar hoe verhoudt zich dat dan tot de houding van

de Rabobank? Graag een reactie. En kan de uitspraak van de Raad van State van 12 oktober jongstleden voor de boeren... Kan het college een indicatie geven wat de gevolgen hiervan zijn voor de agrarische sector in Drenthe? Hoeveel bedrijven zijn hiervan de dupe of kunnen hiervan de dupe worden? Graag uw oordeel. Wij willen een sociaal Drenthe: Initiatieven steunen om een sociale samenleving te versterken, door inwoners die dat nodig hebben een steuntje in de rug te geven. Daarom is sociaal beleid structureel. Dus opnemen in de meerjarenraming. Ik zie een reactie tegemoet. Voorzitter, tenslotte. Wij staan voor grote uitdagingen. GroenLinks gaat deze niet uit de weg. Pijn moet zo eerlijk mogelijk worden verdeeld. Wij zijn kritisch en pakken door. We pakken samen de kansen en uitdagingen voor Drenthe. Filosofen interpreteren de wereld: Waar het op aankomt, je staat er voor anderen. Voorzitter, dan rest mij een motie samen met SP en Partij voor de Dieren, maar ongetwijfeld dat mijn sociaaldemocratische vrienden zich daarbij zullen aansluiten. Het is motie vreemd aan de orde van de dag van de klimaatnoodtoestand. Ik kan het wel heel snel noemen, maar ik kan me ook tot maar een paar beperken. Dat scheelt ook in tijd. Voorzitter, iedereen weet natuurlijk over 8 jaar de uitstoot van schadelijke broeikasgasen. We weten dat er op dit moment een klimaattop is in Egypte en iedereen maakt zich ongehoorlijk zorgen om het klimaat. Vandaar dat wij het college vragen om de klimaatnoodtoestand op verzoek van de secretarisgeneraal van de Verenigde Naties, naast de provincie Drenthe uit te dragen en alle Drentse gemeenten stimuleren om ook hun verantwoordelijkheid te nemen op het gebied van klimaatverandering, dit over te brengen aan het kabinet en, nog belangrijker, aan te dringen om substantieel bij te dragen aan het Provinciaal klimaatbeleid. Tot zover. En keurig op tijd.

De voorzitter. Dank u wel, wel, want zo is het. U bent keurig op tijd. Eens even kijken. Deze motie wordt... Oh, wacht even. Is er nog een interruptie? Neem me niet kwalijk. Mevrouw Kleine Deters. De heer Pormes gaat terug naar het spreekgestoelte, maar we concluderen eerst dat de motie van de zijde van GroenLinks, de SP en Partij voor de Dieren deel uitmaakt van de beraadslagingen. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, eerst een vraag over de motie. Het Provinciaal klimaatbeleid. Hebben wij een Provinciaal klimaatbeleid als Drenthe?

De voorzitter. De heer Pormes.

De heer Pormes. O ja voorzitter. Leest u ons collegeprogramma maar. Ik zou het maar doen.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters in tweede instantie.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, blijkbaar geen concreet antwoord te geven en dan de verwijzing naar de notitie. Ik ben helemaal verbaasd dat we het kabinet nu moeten doordringen van het Provinciaal Klimaatbeleid Drenthe. Terwijl, als ik al 4 jaar met partijgenoten, waaronder de minister Klimaat en Energie zit, dan zit Drenthe niet in de top wat betreft prestatie. En dan vraagt u nu van mij om een boodschap, die ik wel rechtstreeks met de minister kan communiceren, te ondertekenen dat zij ons moeten ondersteunen, terwijl wij wel onderaan bungelen qua provincie van Nederland. Ik begrijp het echt helemaal niet.

De voorzitter. De heer Pormes.

De heer Pormes. Nou, dat kan wel kloppen dat u niet alles heeft begrepen. Maar weet u, weet u, onze friet...

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, we kennen de heer Pormes met zijn waardeoordelen, maar ik wil hier toch echt even weer afstand van nemen, maar u begrijpt dat ik het niet begrijp. Dank u wel mijnheer Pormes. Ik beëindig hiermee dan maar de interruptie.

De heer Pormes: Wat ze zelf zegt, dat ze het niet begrijpt, dat begrijp ik ook wel. Dit is vrij complex. Het is ook niet makkelijk om alles te begrijpen wat er in Den Haag gebeurt met betrekking tot het klimaat. En we weten van onze vriend Rob Jetten dat hij niet heeft kunnen waarmaken wat is beloofd. Dat weten we allemaal.

De voorzitter: Dit was het antwoord van de heer Pormes op de interruptie van mevrouw Kleine Deters. En ik zie dat nu de heer Loof bij de interruptiemicrofoon staat. Ga uw gang.

De heer Loof: Dank u wel voorzitter. We zijn net uitgedaagd als sociaaldemocraten om ons achter deze motie te scharen. Ik zoude heer....

De voorzitter: Mag ik een beetje rust in de Statenzaal? Dank u wel.

De heer Loof: Dank u voorzitter. De heer Pormes daagde ons uit om in een vroegtijdig stadium bekend te maken of wij met deze motie kunnen instemmen. Het was zelfs zo, dat bij de rondzending deze week van de motie onze logo met name was toegevoegd, zonder dat ik daarvan op de hoogte was. Dat was wel heel erg voortvarend, maar dat is het rechtgezet. Maar ik zou de heer Pormes willen vragen: Wat levert dit ons op? Zou u dat nog wat nader kunnen duiden? Want we hebben er natuurlijk uiteraard over gesproken. We staan in grote lijnen achter het gedachtegoed van deze motie. Maar wat gaat ons dit nu eigenlijk opleveren en wat is er nu anders dan wat er al gebeurt?

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Loof: Dat is een uitermate interessante vraag die u stelt mijnheer Loof. In de eerste plaats heb ik natuurlijk gezegd over de sociaaldemocratie, maar dat heeft onder andere te maken met... Ik heb jarenlang samengewerkt met de Evert Vermeer Stichting en ik weet hoezeer zij dit steunen. Het is tegenwoordig geen Evert Vermeer Stichting meer, maar Foundation Max van der Stoel.

De voorzitter: Kunt u wat beknopter zijn.

De heer Pormes: Ja, ik zal wat beknopter zijn. Weet je wat belangrijk is? Als de secretarisgeneraal van de Verenigde Naties zich richt op ook lokale overheden, dan moet je dat heel serieus nemen. En dat doen we ook en zeggen: Die oproep, daar wil ik graag gehoor aan geven. Het heeft ook een belangrijke signaalfunctie. Iemand zei: Het is al vijf over twaalf. Dat klopt. En u weet dat de secretarisgeneraal heeft gezegd: We zitten nu op een snelweg en we drukken maar op dat gaspedaal. En dat moet echt verspreid worden, ook middels deze motie, zodat we dat ook kunnen laten zien aan de burgers. We verkeren echt in een klimaatnoodtoestand. Dat is wat wij beogen.

De voorzitter: De heer Loof in tweede instantie nog.

De heer Loof: Dank voor dit antwoord voorzitter. Wij denken er nog even over na.

De voorzitter: Dank u wel heer Loof. Ik zie de heer Bos van Forum voor Democratie. Ga uw gang.

De heer Bos: Dank u wel voorzitter. Supermooi verhaal van de heer Pormes. Duidelijk gesproken en superveel kracht bij het verhaal over klimaatverandering. Daar verschillen wij over van mening. Echter, u had het ook over verbinden. En wij vinden op zich dat we in de energievoorziening verandering moeten aanbrengen. Dat is voor ons reëel. Maar als we het over verbinding hebben en wij willen mogelijkheden hebben om inderdaad op een andere manier onze energievoorziening te doen, bent u dan ook bereid als fractie GroenLinks om mee te denken met mogelijkheden tot kernenergie? Dank u wel.

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Volgens mij denken we al 30 jaar mee met de mogelijkheden om kernenergie te plaatsen. We plaatsen daarbij natuurlijk ook onze visie daarop en de problematiek van het afval, die nog steeds niet is opgelost. Maar wij denken altijd mee en we praten ook mee, we discussiëren erover, we voeren het debat daarover in de Kamer, dus wat dat betreft is daar toch een vorm van verbinding. Toch?

De voorzitter: De heer Bos nog in tweede instantie. Hij komt even terug. Ga uw gang.

De heer Bos: Naar mij weten heeft GroenLinks het altijd proberen tegen te houden. En ik hoor mijnheer Pormes nu ook roepen over problemen in plaats van oplossingen. Problemen over afval en waarom het niet verstandig is. Maar mijn doel is juist, dat was ook mijn vraag, bent u bereid om te kijken naar mogelijkheden om te innoveren dat ze wel kernenergie kunnen plaatsen? Dank u wel.

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Maar verbinden wil niet zeggen dat we het met elkaar eens moeten zijn. Toch? Maar wat belangrijker is, dat we die dialoog voeren, dat we het debat voeren, dat we de argumenten uitwisselen. Daar gaat het om. En dat we voornamelijk ook de rechtsstaat respecteren.

De voorzitter: Oké. De heer Uppelschoten heeft ook een vraag voor de heer Pormes.

De heer Uppelschoten: Er zal ongetwijfeld een discussie gevoerd worden over kernenergie, maar de discussie die ik ken van GroenLinks is wel een discussie over het radioactieve afval. Dat dat de grote tophit was als we over kernenergie praatten. En niet over het daadwerkelijk plaatsen van kernreactoren. Maar misschien heb ik het altijd verkeerd begrepen of verkeerd gelezen.

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Het probleem is, die discussie over kernenergie en kerncentrale is een discussie die in Den Haag gevoerd moet worden. Maar we hebben ons standpunt en dat is bekend.

De heer Uppelschoten: Kernafval.

De heer Pormes: En wij wisselen dat ook met iedereen uit, ook in de argumenten en de risico's die we daarbij nemen als we overgaan tot plaatsing. Maar goed. Op het moment dat het kabinet besluit tot het aanwijzen van locaties, dan ben je daaraan gebonden. Ik bedoel, dat zijn democratische besluiten die in het parlement worden genomen. Dat kunnen we niet omdraaien. En dat betekent gewoon: Als wij ooit in het kabinet zouden verkeren, dan heb je daar mee te dealen.

De voorzitter: De heer Uppelschoten nog in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Ik loop al een aantal jaren mee, ik heb die kernenergie discussie ook gevolgd, maar ik heb het idee dat dit bij jullie altijd geleid heeft tot: Hoe kunnen we kernenergie tegenhouden? En dan stond het probleem van het radioactieve afval centraal. En ik heb nooit een discussie gezien bij jullie: Hoe kunnen we kernenergie in Nederland mogelijk maken? Maar nu wordt er ineens een heel ander beeld geschetst. We kunnen over alles praten, maar ik heb die discussie niet gezien en meegemaakt.

De voorzitter: De heer Pormes nog.

De heer Pormes: Mevrouw de voorzitter, omdat u misschien heel selectief die discussie volgt, al 30 jaar voeren wij actie tegen kernenergie, pleiten wij, wacht even, om die duurzame energie in te voeren. En als iedereen had meegedaan 30 jaar geleden, hadden we geen probleem met de andere... [er wordt door elkaar gesproken] ... hadden we ook geen discussie gehad over kernenergie, want dat was helemaal niet nodig geweest.

De heer Uppelschoten: Denkt u? Nou ja.

De voorzitter: Dit was het antwoord van de heer Pormes op de vraag van de heer Uppelschoten. Nee, u bent in twee instanties reeds geweest heer Uppelschoten. Dames en heren, de heer Pormes is aan het eind van zijn inbreng voor deze eerste termijn. We hebben nog vijf inbrengen te gaan. Ik stel u voor om eerst te gaan schorsen en te gaan genieten van een herfstlunch die is aangericht. Daar gaan we wat extra tijd voor nemen, want dan kunt u ook even met elkaar in conclaaf over de moties die al ingediend zijn en de amendementen. En u kunt met elkaar gewoon ook eens even weer gezellig spreken, zal ik maar zeggen. Niet dat het vanochtend niet gezellig was, maar soms kun je het ook over andere dingen hebben dan politiek en besturen. En dan stel ik mij zo voor dat wij hier om 13.30 uur terugkeren en dan de eerste termijn van de zijde van de Staten vervolgen. Dank u wel.

De voorzitter: ik heropen de vergadering en meld u dat de heer Nijmeijer van de fractie Groen-Links andere verplichtingen heeft, dus die heeft de Statenzaal verlaten. En ik geef de heer Bos van Forum voor Democratie het woord voor zijn bijdrage aan de Algemene Beschouwingen hier hedenmiddag in de Statenzaal, in de context van de begrotingsbehandeling. Ga uw gang. Mag ik een beetje stilte in de Statenzaal? Dank u wel. Dank u wel. Aan u het woord.

De heer J. Bos: Dank u wel voorzitter. Helaas heb ik gistermiddag te horen krijgen dat Hendrikus Velzing ziek is en dat ik het moet overnemen. Dus het wordt voor jullie schieten met eventueel interrupties. Voorzitter. [Gelach]

De voorzitter. Ho, ho, ho, ho, dan gaat de voorzitter eerst maar eens even interrumpen, want ik ga daarover. Oké, u gaat nu rustig beginnen met uw betoog en we zullen zien wat ervan komt. Mooi zo!

De heer J. Bos. Voorzitter, voordat ik begin met een betoog over hoe Forum voor Democratie kijkt naar de effecten die de provincie de afgelopen 4 jaar en met name de laatste jaren heeft bereikt voor haar burgers, vraag ik de aandacht voor de volgende fundamentele punten: Landelijk, maar ook provinciaal, wordt Forum voor Democratie vaak verweten dat wij ons bezig houden met complottheorieën en verspreiden van fake nieuws. Dat is dan ook de reden dat ik het wil hebben over de volgende punten: Voor en voor wie zijn we hier als provinciaal bestuur bezig? Welk mandaat heeft het provinciaal bestuur om de werkzaamheden uit te voeren? Deze twee vragen zijn de inleiding voor de wijze waarop Forum kijkt naar de door Provinciale Staten uitgevoerde werkzaamheden. Op de eerste vraag, door en voor wie we als provinciaal bestuur bezig zijn, zal door iedereen in deze zaal kunnen worden beantwoord met 'burgers'. De vraag is of de doelgroep, die we zojuist hebben gedefinieerd, ook door hebben wat en op welke manier wij als Staten voor hen bezig zijn. In het rapport Inwonersonderzoek Verbindend Besturen uit 2021 wordt op pagina 4 gesteld: De Provinciale Staten vormen de volksvertegenwoordiging van de inwoners van Drenthe. We vroegen respondenten daarom in hoeverre zij zich verbonden voelen met de Provinciale Staten Drenthe, ofwel het Drents Parlement. De resultaten hiervan zijn weergegeven in figuur 2.3 van het dossier. Het laat zien dat een groep van 13% zich redelijk tot sterk verbonden voelt, 24% zegt neutraal verbonden en 49% zegt zich niet erg tot helemaal niet verbonden voelt met het Drents Parlement. Van de respondenten kent een op de zeven het Drents Parlement niet. Voorzitter, daarnaast wordt in het rapport 'Meer zicht op het democratisch middenbestuur' uit 2020 op pagina 13 gesteld dat bijna zeven van de tien inwoners niet geïnteresseerd is in een provinciale politiek. Dit zijn de burgers die wij als doelgroep hebben gedefinieerd. Voorzitter, Forum voor Democratie komt op basis van onder andere deze rapporten tot de conclusie, dat in deze zaal heel erg naar binnen gekeken wordt over hetgeen wij aan het doen zijn. Dit staat volledig los van de beleving van de burgers die wij als doelgroep hebben gedefinieerd. De vraag door en voor wie de Provinciale Staten dus bezig zijn, hangt sterk af van wie het vraagt. Forum voor Democratie vindt dat de Provinciale Staten op dit moment niet uit de naam van de burgers dan wel in het belang van de burgers handelt. Voorzitter, nu de tweede vraag: Welk mandaat heeft het provinciaal bestuur om de werkzaamheden uit te voeren? Los van de discussie over wettelijke bevoegdheden is in de ogen van Forum voor Democratie het politiek mandaat, dat het provinciaal bestuur van burgers krijgt, basis voor het rechtvaardig handelen van de Staten.

De voorzitter. De heer Pruisscher van de ChristenUnie heeft een vraag voor de heer Bos. De heer Pruisscher.

De heer Pruisscher. Dank u wel voorzitter. De heer Bos nodige ons natuurlijk ook uit, maar daarvoor sta ik hier niet. Want ik vind het heel fijn dat de heer Bos na anderhalf jaar ook fijn bij is met het lezen van dat rapport. Wij hebben daar als Staten ook allerlei besluiten opgenomen om juist meer naar buiten te treden of inwoners hier in huis te krijgen. Ik ben benieuwd welke instrumenten hij daar dan aan zou willen toevoegen.

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Voorzitter, ik heb mijn betoog nog niet afgemaakt, dus het komt aan bod. De verkiezingen laten zien dat de opkomst de afgelopen 10 jaar varieert tussen de 46% en 56%.

Voorzitter, dat is een opkomst van net onder dan wel net een flinterdunne meerderheid van de kiesgerechtigden die de moeite hebben genomen om de gang naar het stemlokaal te maken. Koppelen we deze cijfers aan het feit dat zeven op de tien burgers niet weten wat de Staten doen, niet alleen verontrustend, maar een kenmerk van een systeem dat niet functioneert. Daarnaast is het ook een feit dat slechts 3% van de kiesgerechtigden lid is van een politieke partij, waarmee je vraagtekens kunt zetten bij de legitimiteit van de deelnemende partijen. Bovendien worden door partijen verkiezingsprogramma's opgesteld die de dag na de verkiezingen al niets meer waard zijn. Alle verkiezingsbeloften worden onder het mom van 'We moeten een bestuur vormen' opzij gezet. Dat is dan ook de reden dat Forum voor Democratie verkiezingen per definitie misleiding vindt.

De voorzitter. De heer Bos van GroenLinks heeft een vraag voor de heer Bos van Forum voor Democratie.

De heer E. Bos. Voorzitter dank u wel. Misschien dat we al nieuwsgierig beginnen te worden aan deze kant, maar ik heb eigenlijk een beetje een vraag in het verlengde van de heer Pruijscher: Wat is het alternatief volgens u?

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Voorzitter, ik ben blij dat ik deze vraag voor de tweede keer krijg, dan kan ik het hierop volgend direct uitleggen. Forum voor Democratie is voor directe democratie. Dus wij staan voor referenda en meer inbreng vanuit de burger. Daarbij zijn wij van mening dat een kabinet of een collegesamenstelling je eigenlijk... maak je... Je hebt als kiezer al een compromis gesloten met de partijen. Je bent het nooit 100% met GroenLinks eens, stemmen van GroenLinks zijn het vaak nooit 100% eens of met ons of met de PvdA. Dus dan doe je al een compromis en vervolgens gaan de partijen alle verkiezingsbeloftes door elkaar heen husselen en komt er iets uit waar niemand voor gekozen heeft.

De voorzitter. De heer Bos in tweede instantie.

De heer E. Bos. Voorzitter dank u wel voor de gelegenheid. Ik vroeg me af of de heer Bos van Forum voor Democratie ons mee kan nemen in een praktische uitwerking van die directe democratie.

De heer J. Bos. Directe democratie in de vorm zoals in Zwitserland met referenda.

De voorzitter. De heer Bos vervolgt zijn betoog.

De heer J. Bos. Voorzitter, in de ogen van Forum voor Democratie blijkt het politieke mandaat voor het werk van de Provinciale Staten nauwelijks te bestaan. Dat het gebrek aan mandaat niet verandert of dat er weinig tot geen verbetering is gerealiseerd in de afgelopen decennia, geeft in de ogen van Forum voor Democratie alleen maar aan dat het zittende bestuur zich niets aantrekt van de positie van de burger. Voorzitter, op grond van de voorgaande twee punten, die slechts enkele van de vele punten zijn die Forum voor Democratie als fundamentele kritiek heeft op het functioneren van het provinciaal bestuur, zal ik de huidige thema's benaderen. Dan nu de huidige...

De voorzitter. De heer Loof heeft ook een vraag voor de heer Bos. De heer Loof.

De heer Loof: Dank u voorzitter. Ik zit met verbijstering te luisteren naar dit betoog van de heer Bos, want we hebben natuurlijk met een aantal partijen, die volgens u geen mandaat van de kiezer hebben, Drenthe gemaakt zoals Drenthe er nu uitziet. Daar werken wij ook nu al weer 4 jaar onder de vlag 'Mooi voor elkaar' nog steeds heel erg stevig aan. U heeft het over partijen zonder legitimatie, zonder mandaat, daar vraag ik me werkelijk af: Wat is uw bijdrage geweest de afgelopen jaren? Wat mogen wij verwachten? Gaat u weer meedoen met de volgende verkiezingen? Want bij voorbaat zegt u: Eigenlijk is het allemaal maar één pot nat, daar heb ik geen enkele boodschap aan. Waar hebben wij de afgelopen tientallen jaren als redelijke partijen met elkaar de slag gemist volgens u?

De voorzitter: De heer Bos.

De heer J. Bos: Voorzitter, afgelopen 4 jaar, de eerste vraag, afgelopen 4 jaar zat Forum voor Democratie niet in het bestuur. Wellicht kunnen we daar komende maand veranderingen aanbren- gen. Over het vervolg, of Forum voor Democratie mee gaat doen met de verkiezingen in maart volgend jaar: ja, of ik daar persoonlijk, want volgens mij vroeg u dat aan mij persoonlijk, mee ga doen, ben ik nog niet over uit.

De voorzitter: De heer Loof.

De heer Loof: Dat interesseert me eigenlijk ook niet zo heel erg veel voorzitter. Het ging mij er meer om van: Waar hebben wij, niet alleen over de laatste 4 jaar, waar u inderdaad geen bij- drage aan heeft kunnen leveren, althans in bestuurlijke zin, maar waar hebben wij in de periode daarvoor als partijen de slag gemist? Wat is er mis met Drenthe, zou ik willen zeggen. Drenthe scoort hoog als het gaat om het welvaartsgevoel, welzijnsgevoel, alles. Er is natuurlijk ook wel wat mis met individuele situaties, dat realiseren wij ons ook, daar werken we ook hard aan, maar wat is er nu in uw ogen helemaal fout?

De heer J. Bos: Voorzitter, we hebben...

De voorzitter: De heer Bos.

De heer J. Bos: Voorzitter, in mijn ogen wonen we in de mooiste provincie van Nederland. Dus niet alles is slecht aan Drenthe. Het gaat niet om provincie zelf, maar om het bestuur. We praten nu bijvoorbeeld de afgelopen 4 jaar al over stikstof, de toeslagenaffaire. Wat heeft de provincie daar bijvoorbeeld mee gedaan? De energietransitie, ook punten die trouwens in mijn betoog weer terug gaan komen. Maar de kiezer voelt zich op dat soort punten vaak in de steek gelaten door het bestuur, zowel provinciaal als landelijk.

De voorzitter: De heer Loof tot slot nog.

De heer Loof: Over dat laatste, daar ben ik het wel met de heer Bos eens, dat gevoel herken ik. Daar begon ik ook mee in mijn eigen bijdrage over een afgehaakt Nederland in feite. Dus dat onderschrijven wij ook. Maar wij proberen wel vanuit onze fractie, samen met een heleboel an- dere partijen, ook hier aanwezig, daar daadwerkelijk iets aan te doen en dat heb ik nog niet echt van Forum kunnen vernemen. U bent met veel bombarie binnengekomen 4 jaar geleden. Er zijn nog twee personen over, dat kan gebeuren, maar ik mis de urgentie van uw kant om daad- werkelijk een bijdrage te leveren aan het mooie Drenthe. Dank u voorzitter.

De voorzitter. Dank u heer Loof. De heer Bos vervolgt zijn betoog.

De heer J. Bos. Om te beginnen met stikstofproblematiek. Forum voor Democratie heeft altijd gesteld, dat zij niet gelooft in de huidige discussie over stikstof. Uit de risico- en crisisbarometer van de NCTV van 19 juli 2022 blijkt dat 47% van de burgers, een minderheid dus, zich zorgen maakt over de uitstoot van stikstof en impact op het milieu. 44% van de burgers willen meer actie vanuit het kabinet tegen de stikstofuitstoot dan minder actie. Meer dan de helft, 56%, zegt achter de boerenprotesten te staan. Slechts een kwart van de bevolking vindt dat het huidige stikstofplan zonder aanpassingen snel moet worden ingevoerd. Binnen de landelijke coalitie zijn met name VVD en CDA 'critici' sterk verdeeld over de weg die het kabinet moet inslaan met betrekking tot de stikstofproblematiek. Voorzitter, wat doet de coalitie met deze informatie? De coalitie smijt problematiek, die ze zelf hebben veroorzaakt en waar ze binnen de coalitie sterk over verdeeld zijn, over de schutting bij de Provinciale Staten. Met andere woorden, ook Forum voor Democratie moet de chaos van met name partijen als D66 en GroenLinks opruimen. Kortom, daar waar Forum voor Democratie al niet gelooft in de stikstofhysterie, blijkt dat slechts een minderheid van de burgers het beeld van het kabinet vertrouwen.

De voorzitter. De heer Bos van GroenLinks. Ga uw gang.

De heer E. Bos. Dank u voorzitter. Ik kan deze uitdaging natuurlijk niet laten liggen, mijnheer Bos. Bent u bekend met het feit dat wij als GroenLinks zijnde niet gereageerd hebben in de afgelopen decennia?

De heer J. Bos. Nee, alleen heeft GroenLinks wel op een of andere manier de kracht om, ook via D66, het kabinet onder druk te zetten tot die maatregelen.

De voorzitter. De heer Bos van GroenLinks.

De heer E. Bos. Voorzitter dank u wel. Nu raken we volgens mij wel een van de kernen van wat we de laatste tijd zien rondom Forum van Democratie. Geloof u dat er bepaalde krachten zijn, behalve goed oppositievoeren, die invloed hebben op politieke keuzes?

De voorzitter. De heer Bos van Forum voor Democratie.

De heer J. Bos. Nou ja, goed. Ik ga niet in op de vraag zoals u hem stelt, maar het is wel waar dat GroenLinks vrij veel mogelijkheden heeft bij het kabinet. Toch vrij veel invloed. Maar ik geloof niet dat daar wazige krachten bij bestaand of zo.

De voorzitter. De heer Bos tot slot, van GroenLinks moet ik er altijd even bij zeggen. Ga uw gang.

De heer E. Bos. Voorzitter, ik ben blij om te horen dat deze mijnheer Bos, geen rare krachten daarin ziet. Ik wil hem eigenlijk aanprijzen, om in ieder geval te kijken in de politieke geschiedenis hoe wij die invloed hebben kunnen uitoefenen en misschien wel ter lering te nemen.

De voorzitter. De heer Bos van Forum vervolgt zijn betoog.

De heer J. Bos: Komt eigenlijk mooi terug op het verhaal van zonet. Daarmee zal ik niet zeggen dat het een complottheorie is, maar het heeft wel kenmerken van een complottheorie. Voorzitter, dan de staat van de energiecrisis. Daar willen wij als Forum kort over zijn. Wij zijn tegenstander van de horizonvervuilende windturbines, die op geen enkele wijze een continuerende energiebron zijn. Uitsluitend het belang van de windturbinelobby en bezitters hebben er voordeel van. Forum ziet atoomkernenergie als zekere bron voor energie. Als provincies zouden we derhalve ook zo spoedig mogelijk moeten inzetten op het bouwen van kerncentrales. Voorzitter dan de woningcrisis. Forum vindt het opmerkelijk dat er nog steeds mensen worden gehuisvest uit andere landen, terwijl onze huidige inwoners, eigen jeugd in Nederland, of mensen die zijn gescheiden, geen woning kunnen krijgen. Forum is van mening dat er eerst ingezet moet worden op het op orde krijgen van de woningvoorraad voor de burgers die hier al hun hele leven wonen. Tevens dient ingezet te worden op het op orde krijgen van de veiligheid. Er zijn onvoldoende beveiligers en politie voor additionele taken die samengaan met opvang en huisvesting van immigranten. Met andere woorden, een meerderheid van de burgers vindt dat de overheid eerst moet zorgen dat zij haar eigen zaken op orde heeft, alvorens je de barmhartige Samaritaan uit gaat hangen. In dit kader is het trouwens bijzonder, dat ten aanzien van het onderzoek naar discriminatie op de woningmarkt in Nederland in vergelijking met andere landen als de Verenigde Staten en dichterbij huis in België, Nederlands onderzoek nog in de kinderschoenen lijkt te staan. Verwacht zou worden, dat naar een onderwerp dat voor tweedeling in de samenleving zorgt, meer onderzoek wordt gedaan. Dat er weinig onderzoek naar is gedaan, blijkt uit een in 2021 gedaan onderzoek door de Erasmus Universiteit, genaamd: Discriminatie op de woningmarkt. Voorzitter, als laatste wil ik het nog hebben over het rechtmatig handelen van de Provinciale Staten. De laatste jaren worden gekenmerkt door overheidshandelen dat in strijd is met de wet en regelgeving. Zo hebben we de toeslagenaffaire gehad, maar ook het proberen de wet te omzeilen als het gaat om de stikstofdiscussie. Alles bij elkaar, wordt het handelen van de overheid er niet fraaier op. Forum voor Democratie, vraagt zich af welk voorbeeld wij als Provinciale Staten hebben gegeven in de richting van de burgers. Hebben wij gemeenten gesommeerd om burgers bij te staan die de dupe zijn geworden van de toeslagenaffaire? Nee. Hebben wij als PS actie ondernomen om inzichtelijk te krijgen hoeveel kinderen de dupe waren van het toeslagenschandaal? Nee. Hebben wij boeren op grond van onjuiste opvattingen van de wet gewaarschuwd om niet te investeren, waardoor sommigen nu toch nog verlies hebben? Nee. Wat overigens wel wordt gedaan is, dat Provinciale Staten zonder enig gemor het moreel verwerpelijk beleid klakkeloos uitvoeren. Voorzitter, Forum voor Democratie vindt dat partijen die Forum beschuldigen van complottheorie en fake nieuws, eerst eens de hand in eigen boezem moeten steken. [Opmerking in de zaal]. Dank je wel. Feitelijk zitten we hier zonder mandaat, omdat er tijdens de verkiezingen een beeld wordt geschetst naar de burgers, dat niets te maken heeft met de realiteit en er nog maar weinig burgers zijn die voldoende vertrouwen hebben om naar de stembus te gaan. Tevens is het verontrustend dat de rechtsstaat slechts geldt voor de burgers: Die moeten van alles en maken ze fouten, dan worden ze als fraudeur weggezet. Ik schaam me als statenlid voor het feit dat de overheid, en met name het kabinet, zich niets aantrekt van het feit dat de overheid de wet regelmatig aan haar laars lapt.

De voorzitter: De heer Loof heeft een vraag voor de heer Bos.

De heer Loof: Dank u voorzitter. De verbijstering gaat door. Een enorme partij 'jij-bakken': Hebben PS dit gedaan, nee, hebben PS dat gedaan, nee. Maar op geen enkele manier krijgen wij van de heer Bos informatie los over datgene waar Forum dan graag mee had willen komen. Ik heb ze ook niet gehoord, ik heb ze ook niet gezien op deze thema's. U heeft het opnieuw over het

legitimatieverhaal van PS, terwijl u dan allerlei landelijke problematiek aanhaalt, waar wij misschien wel helemaal niets aan zouden kunnen doen. En tenslotte, wie van onze fracties heeft het vandaag gehad over complottheorieën van Forum voor Democratie? De enige die erover begint, bent u zelf. Dan denk ik: Nou, waar rook is, is vuur, zou ik bijna willen zeggen. Maar er is nog geen enkele partij die zich rechtstreeks tot u heeft gericht vanuit dit huis: U bent bezig met complottheorieën. U vindt er van alles van, maar niemand heeft het gezegd.

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Voorzitter, wij hebben wel vaker vragen gesteld of interrupties gepleegd over de toeslagenaffaire, ook schriftelijke vragen opgesteld. Daar zitten wij als Forum voor Democratie best wel bovenop. Voor de rest was het volgens mij meer een opmerking dan een vraag.

De voorzitter. De heer Loof in tweede instantie?

De heer Loof. Dat was een duidelijk voorbeeld van uw kant mijnheer Bos. Ik laat het er even bij. Ik wil het even verwerken. Dank u voorzitter.

De voorzitter. Mevrouw Meeuwissen heeft een vraag voor de heer Bos.

Mevrouw Meeuwissen. Als ik de heer Bos goed beluister, dan is Forum voor Democratie dé partij die voor Drenthe de zaken goed regelt, want de andere partijen bakken er helemaal niks van, maar deze partij doet het allemaal geweldig, fantastisch. Ik zit nu heel diep na te denken: Wanneer heb ik een motie gezien van Forum voor Democratie op deze onderwerpen die echt goed doorwrocht was, waarvan getoetst was of die ook haalbaar was, waarin afgestemd was met de partijen zodat die ook een goede kans maakt? Want voor goede suggesties staan andere partijen altijd open. Ik kan er niet opkomen. Misschien kan de heer Bos mij daar even bij helpen? We hebben ooit een motie ingediend...

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Voorzitter dank u wel. We hebben eens een keer een motie ingediend over kernenergie. Die is mede dankzij jullie ondersteund en heeft het gehaald. Dank je wel daarvoor. Verder communiceren wij veel met andere partijen over moties welke wij ook indienen, waar we wel achter staan, waar we niet achter staan. Dus op die manier dragen wij onze dingen bij.

De voorzitter. Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen. Uw interpretatie is wel heel smal en mager, want kernenergie, het lijkt wel thema van de dag aan het worden, is een heel belangrijk punt, maar eerlijk gezegd, in Drenthe is dat niet zou aan de orde. Dus het gaat juist om die andere dingen, juist specifiek voor Drenthe. In het begin haalde u ook aan dat andere partijen hun verkiezingsprogramma's niet realiseren. Nou, dat vind ik heel spijtig. We hebben net weer een doorwrocht verkiezingsprogramma gemaakt voor de komende jaren, met heel veel pagina's met allemaal goede ideeën. Ik herinner mij nog van de vorige verkiezingen dat Forum voor Democratie geen Drents verkiezingsprogramma had, alleen acht punten op de website die allemaal landelijk zijn, waar de provincie helemaal niet over gaat. Dus ik vraag mij oprecht af: Hoe kan de heer Bos beweren dat zij het beste voor hebben met Drenthe, dat zij goede ideeën hebben? En er blijkt gewoon helemaal niets uit.

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Voorzitter, natuurlijk denk ik dat wij een van de betere plannen hebben. Ik heb niet gezegd dat we de beste partij zijn, dat moet je nooit over jezelf zeggen, iedereen heeft daar een andere mening over. Maar dat het niet goed gaat, constateren wij wel. Wij zitten niet in het bestuur en wij lezen alle documenten na en wij stellen vragen en doen mee eventueel aan moties, maar voor de rest zitten wij niet in het bestuur en kunnen wij het niet veranderen. En al zouden wij in het bestuur zitten, dan zullen wij ongetwijfeld ook wel iets fout doen. En dan hoop ik dat de VVD ons daar ook op aanspreekt, want alleen daarvan kun je leren en verder gaan.

De voorzitter. De heer Van Dekken heeft ook een vraag.

De heer Van Dekken. Voorzitter dank u wel. Ik wil ten eerste mijn collega Bos voorhouden dat we hier niet in Den Haag zijn, maar in Assen, voor zover u daar nog vragen over had met betrekking tot het realiteitsbesef. Het gaat hier echt over de Drentse belangen proberen te vinden. Ik zit nu al een tijdje naar u te luisteren en ik vraag me echt oprecht af: Wanneer komt nou die verzoenende taal tegen de polarisatie, de scherpe kantjes die we soms voelen en ervaren, waardoor burgers soms wat kwijt zijn? Blijft u ook in de komende periode, op het moment dat we u horen, dat is overigens ook een hele mooie, maar een beetje doorgaan op deze lijn van: De rest snapt het niet en stem vooral op Forum, dan komt het allemaal wel goed. Dus ik ben gewoon even benieuwd: Waar ontstaat nu straks uw taal van verbinden, om te komen naar samenwerking die ertoe doet?

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Voorzitter wij zijn als Forum voor Democratie ook voor het verbinden en het zoeken naar oplossingen samen. Het stikstofdossier hebben wij een andere mening over, maar we hebben wel aangedragen bijvoorbeeld: Kijk naar innovatie in plaats van drastische maatregelen zoals het nu is. Ondanks dat wij stikstof niet erkennen als een probleem. Zo is dat ook met energie. Ik heb toevallig net met een interruptie op de heer Pormes aangegeven: Wij kijken daar anders tegenaan, maar wij zien wel... Op zich is het niet gek als we toch een andere route voor onze energievoorziening bedenken. Maar zijn jullie dan ook bereid om te kijken naar eventueel kernenergie? Zo zoeken we toch de verbinding op.

De voorzitter. De heer Van Dekken nog in tweede instantie.

De heer Van Dekken. Ja voorzitter, dank u wel. Ik wil toch vragen aan u: Hoe effectief vindt u nu zelf dat dit soort bijdragen is, om te komen tot die verbinding? Want ik luister ook met heel veel belangstelling naar de collega's, dus ik zou u willen vragen: Hoe gaat het nu eigenlijk met u op dit moment? Heeft u er nog een beetje zin in of hoe staat u daar eigenlijk?

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Voorzitter, ik heb er op dit moment behoorlijk veel zin in. Dank u wel.

De voorzitter. De heer Uppelschoten heeft ook een vraag voor de heer Bos.

De heer Uppelschoten: Ja, maar ik zit nog een beetje met dit debat. 50% van de mensen stemt niet, die mening horen we helemaal niet. Op Forum zijn in ieder geval nog mensen die gestemd hebben. Hij vertelt hier een verhaal dat voor aantal mensen blijkbaar helemaal niet leuk is. Maar dit verhaal horen we nog ten minste. En misschien is de opdracht wel dat we ook met een partij als Forum toch op de een of andere manier een bestuur moeten vormen. Wij zijn het bestuur van alle Drenten en daar vallen ook mensen van Forum onder. Ik krijg nu het idee dat er bijna gezegd wordt: Forum bestaat niet of mag niet meedoen. Maar ik denk, zij komen hier in ieder geval nog een verhaal vertellen. Een verhaal waar we het niet mee eens zijn, maar ik maak me nog meer zorgen over die 50% die helemaal niet meer stemt. Want die vertellen misschien verhalen die nog scherper zijn dan die van Forum. En als we al niet eens met Forum hier tot een soort gesprek kunnen komen en tot een vorm van bestuur, dan maak ik me heel veel zorgen over Nederland. En dan kun je hem aanvallen en misschien belachelijk maken, maar dat is niet de manier waarop wij hier een bestuur met zijn allen moeten gaan vormen.

De voorzitter: Dit is meer een statement, constateer ik, en geen vraag. Ik wil wel graag gewoon ordentelijk debatteren. Dus als u achter de interruptiemicrofoon gaat staan, een van u allen, wilt u dan ook een vraag stellen. Uw statement kunt u kwijt in uw eigen bijdrage. Heer Loof.

De heer Loof: Het lastige is natuurlijk, ik heb een reactie op de heer Uppelschoten en ook wat vragen aan mijnheer Uppelschoten voorzitter, als dat mag.

De voorzitter: Ja, nou ja, kijk, we debatteren natuurlijk via het spreekgestoelte. En als we achter het spreekgestoelte staan, dan gaan we onze eigen vragen stellen aan de rest van de wereld. We kunnen op deze manier gaan debatteren, maar dat lijkt mij niet handig voor het debat.

De heer Loof: Dan doe ik dat in tweede termijn.

De voorzitter: Dat vind ik heel plezierig. Dank u wel heer Loof. De heer Van Dekken. Oh, neem me niet kwalijk. Was u eerder? Ja, de heer Pormes was eerder. Neem me niet kwalijk, ga uw gang.

De heer Pormes: Dank u wel voorzitter. Ik heb twee vragen. De eerste vraag is... Ik deel overigens de problematiek van de burger en politiek. Volgens mij zijn we het allemaal met elkaar eens, dat het niet goed is als de opkomst laag is. Mijn vraag is in dit verband: Twee derde van uw fractie heeft zich afgescheiden van u. Hoe duidt u dat, tot datgene wat u heeft gezegd over het vertrouwen in de politiek? Als uw fractie nog een jaar hier met zes personen... Twee derde stapt eruit en niet alleen in Drenthe, maar over heel Nederland. Welke bijdrage levert dat met betrekking tot de kloof tussen politiek en burger?

De voorzitter: De heer Bos.

De heer J. Bos: Voorzitter, allereerst wil ik nog even weer teruggaan op het puntje van verbinden. Volgens mij hebben we ik vandaag al twee keer samen met de heer Pormes een punt van verbinding gevonden, dus daarvoor dank. Heel veel energie, als dat u net ook aangeeft, dat we het ergens over eens zijn. Even kijken. Ja, het punt van het afsplitsen van Forum voor Democratie. Natuurlijk, dat klopt, dat heeft een hele schade toegebracht aan de kiezers van Forum voor Democratie die destijds op ons hebben gekozen. Dat is 100% waar en daar heeft Forum voor Democratie ook het boetekleed voor aangetrokken.

De voorzitter. De heer Pormes.

De heer Pormes. Maar ok het aanzien van de politiek in het algemeen, toch niet alleen maar voor Forum voor Democratie.

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Ja voorzitter, zo zijn de afgelopen jaren, altijd eigenlijk al, heel veel partijen gesplitst. Afgelopen jaar groot voorbeeld: Pieter Omtzigt functie elders. Wat ook totaal geen vertrouwen in de politiek bracht. Zo heeft Forum ook fouten gemaakt. Die hebben we gemaakt en dat geven we ook toe en daar hebben we ons boetekleed voor aangetrokken. Die heeft Groen-Links gehad, schandalen, die heeft eigenlijk elke partij gehad. Wat niet moet.

De heer Pormes. Voorzitter, mijn laatste vraag. U weet, Voorjaarsnota Algemene Beschouwing, alle maatregelen op het terrein van energie, hebben een directe relatie met de oorlog in Oekraïne, dat is duidelijk, daar zijn we het allemaal met elkaar over eens. Daarom zitten we echt in de shit. Hoe verhoudt zich dat tot Forum voor Democratie, die zich helemaal achter Poetin stelt en eigenlijk blij is dat die oorlog aanwezig is? Terwijl we echt in de shit zitten door die oorlog.

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Ja voorzitter, die oorlog is verschrikkelijk. En heel eerlijk, in het begin van de oorlog heb ik uw twitterberichten gelezen en die kwamen overeen met wat wij toen vonden, Forum voor Democratie. De oorlog is verschrikkelijk. Dat heeft ook de fractievoorzitter duidelijk gemaakt: Waar oorlog is, vallen doden, dat is verschrikkelijk. Laat ik er wel bij opmerken, dat ik Poetin geen vriendelijke gozer vindt. Dus daar deel ik een andere mening over met mijn fractievoorzitter, wat gelukkig mag binnen onze club. Maar die oorlog is verschrikkelijk en ik denk dat we dat allebei vinden.

De voorzitter. Dank u wel. De heer Van Dekken.

De heer Van Dekken. Voorzitter, ik heb toch een korte vraag. U spreekt in uw bijdrage steeds over: Helaas zitten wij dus niet in dat bestuur. Maar meent u nu werkelijk, dat wanneer je automatisch in een bestuur zit ergens, dat het dan makkelijker wordt om politiek te bedrijven? Dat wou ik nog even vragen.

De voorzitter. De heer Bos.

De heer J. Bos. Nee voorzitter, dat wordt hartstikke moeilijk. Alleen, we hebben wel plannen om bijvoorbeeld directe democratie, bijvoorbeeld referenda, naar de burger toe te brengen. En dat is ook een middel om tussentijds aan de burger te checken of we nog op het juiste spoor zitten. En dat is iets wat nu totaal ontbreekt.

De voorzitter. De heer Bos was aan het eind gekomen van zijn betoog?

De heer J. Bos. Ik maak er een einde aan. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel. Goed, dan gaan we nu naar de heer Pruisscher van de ChristenUnie. Ga uw gang.

De heer Pruisscher. Dank u wel mevrouw de voorzitter. Zo'n vraag, hoe komen we dit nou weer te boven? Maar goed, gewoon onverstoord doorgaan maar. Mevrouw de voorzitter. Hoe moeten we de tijd waarin we leven eigenlijk duiden? Aan het begin van deze bestuursperiode hadden we niet kunnen bedenken wat er nu allemaal voorbij is gekomen: Een pandemie, oorlog, crisis op crisis en eigenlijk onzekerheid als nieuwe 'normaal'. Hoe positioneren we onszelf als overheid in deze tijd? Wat ons betreft vraagt dat om regelmatige zelfreflectie: Hoe en waarin kunnen wij van betekenis zijn? Er is een brede behoefte aan een overheid die daadkrachtig is, die leiderschap toont. Het door ons ingebrachte uitgangspunt van programma 4 geldt wat dat aangaat in de volle breedte. Richting geven en ruimte bieden. Richting geven door toekomstbeelden te schetsen en duidelijk te maken waar het naartoe moet met Drenthe, maar ook ruimte bieden aan maatschappelijke organisaties, inwoners, door dat zelf vorm te geven. Ook ruimte om fouten te kunnen maken. Ruimte voor de samenleving, dus met al haar verschillen daarin. Juist in onzekerheid stelt een wat oud christelijk lied: Tel uw zegeningen. En met de laatste Begroting van deze coalitie zo voor de Statenverkiezingen, willen we daar ook als Christen-Unie toch even naar kijken. Zeker als kleinste coalitiepartner past dan natuurlijk bescheidenheid. En succes kent vele vaders, maar toch, een terugblik is ook wel weer goed. Te beginnen met het bespreekbaar maken van ondermijnende criminaliteit in onze Statenzaal. Niet die criminaliteit in onze Statenzaal, maar het bespreekbaar maken van dit onderwerp en daaronder ook drugsafval. Het is goed dat we als provinciale overheid daar werk van maken en regelmatig worden bijgepraat door het RIEC over wat er speelt in Drenthe. Het is nodig om dat wat verborgen is aan het licht te brengen en als overheid aan te pakken. Meer actueel speelt ook de discussie om de toekomst van de kazerne in Assen. Bijna een terugkerend probleem eens in de zoveel jaar. Telkens probeert ook onze fractie de contacten met Den Haag goed te benutten. Het moet duidelijk zijn, dat is ook bij onze Haagse fractie zo, dat defensie in Assen hoort. Wat nauw daarmee samenhangt, is de inzet om Rijksbanen in onze provincie te behouden en het weerstand bieden tegen die gedachte dat alles draait om kwaliteitsverbetering en efficiency door geconcentreerd te werken, zoals de discussie ook rond het hartcentrum in Groningen vanmorgen in het Dagblad te lezen. Kan het college op die drie punten, dus de kazerne, de Rijksbanen en het hartcentrum, reflecteren of eventueel de stand van zaken melden? Ook op het gasdossier wil onze fractie zich steeds laten gelden. Vooral de constant opkomende ongelijke behandeling is wat ons betreft onbegrijpelijk en past ook niet bij een rechtvaardige overheid. We lazen gisteren in de Besluitlijst van het college dat er een beroep wordt ingesteld tegen het besluit Groningerveld. Kan het college dat nader duiden? Dan een meer positieve ontwikkeling. 'Het compliment van Drenthe' als prijs om vrijwilligerswerk te waarderen. Zonder vrijwilligers geen bruisend Drenthe. Mooi instrument. Een vorige periode, zolang ga ik inmiddels al mee, noemde ik wel eens: Zouden we niet eens kunnen denken aan een treinverbinding door de Veenkoloniën? Dat werd toen niet met heel veel enthousiasme ontvangen, maar gelukkig zijn we ook een periode verder. En maandagochtend had ik een gesprek met de voorzitter van de stichting Nedersaksenlijn. Hij memoreerde ook een gure, beetje winderige dag op het station in Emmen met CU-ers van drie provincies en de Kamerfractie. Met gepaste trots hadden we het ook over het bidbook dat er nu ligt en hoeveel stappen er dus de laatste tijd gezet zijn. De ambitie staat nu zelfs op rijden in 2030. En die gepaste trots past ook bij het college, want onze provincie speelt daar een belangrijke rol in. Ga daarmee door. Voorzitter, dan de komende tijd met deze Begroting met dus de vraag: Waar kunnen wij het verschil maken of als overheid van betekenis zijn? Sommige zaken die we nu urgent vinden, zoals klimaat en energie, maar ook de Sociale Agenda, zijn niet naar die urgentie meegenomen in de Meerjarenbegroting. Wij vinden het juist voor de hand liggend om in een volgende periode en ook bij een volgende coalitie wellicht, te kijken naar een meer gron-

dige herprioritering. Waar willen we als provincie structureel op inzetten, ook voor de lange termijn? Binnen het programma Economie zien we bijvoorbeeld veel meer uitdaging om ons te richten op de toekomst. De transitie naar een circulaire economie gaat enorm veel vragen en kent ook enorme ambities. In 2030 moet het gebruik van fossiele grondstoffen met 50% zijn afgenomen. Dat vraagt enorm veel van bedrijven, maar ook sturing van onze overheid. Hierin ligt een enorm potentieel om als Drenthe een innovatieve regio te worden, maar ook een enorm risico waar de economie gestoeld is op maakindustrie. We moeten de boot niet missen, want dat heeft enorme gevolgen voor onze inwoners. Tot slot voorzitter een voorstel om als provincie in de huidige onzekerheid van betekenis te zijn. Vanaf 1 november opent het Leger des Heils overdag de deuren van buurthuis kamers, zodat mensen in de koude maanden toch kunnen besparen en warm kunnen zitten. Samen met andere organisaties zorgen ze voor warme kamers bij iedereen in de buurt. Zuid-Holland is daarin ons voorbeeld en heeft in de voormalige Statenzaal in het provinciehuis een buurtkamer gerealiseerd, waar tijdens kantooruren plek is voor 50 personen. Wij vragen het college of zij genegen is een warme buurthuis kamer in onze provincie te realiseren en daarvoor contact op te nemen met het Leger des Heils. Voorzitter, tot zover in eerste termijn. Dank u.

De voorzitter. Dank u wel mijnheer Pruisscher. De heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker. Dank u wel voorzitter. Vandaag spreken we onder andere over het vaststellen van de Begroting 2023, inclusief de 12e wijziging van de Begroting 2022. Inhoudelijke behandeling heeft plaatsgevonden van de Begroting op 26 oktober in de commissie FCBE. En daar heeft ons commissielid Jan Steenbergen inhoudelijk namens Sterk Lokaal input geleverd en dat zullen we dus ook niet herhalen. Daar was vandaag niet voor bedoeld. De fractie van Sterk Lokaal Drenthe kijkt vandaag liever vooruit. Welke uitdagingen komen op ons af en hoe gaan we met die uitdagingen om? Onze fractie vindt het belangrijk om onderscheid te maken tussen uitdagingen waarbij er sprake is van overmacht en uitdagingen waarbij er bewuste keuzes aan ten grondslag liggen. De eerste categorie, lees overmacht, heeft te maken met de geopolitieke situatie. Het conflict dat Rusland opzoekt met de Oekraïne is zo bizar dat er niet of nauwelijks op viel te anticiperen. De gevolgen raken ons allemaal. Voedselzekerheid en leveren van fossiele brandstoffen worden door Rusland ingezet als wapen tegen Europa en zijn bedoeld om de boel te ontwrichten en te laten escaleren. Dat voelen we allemaal dagelijks in ons leven. Wij spreken de wens, de hoop uit dat het gezonde verstand uiteindelijk toch zal zegevieren en dat de geopolitieke situatie zich zal normaliseren. Zodra die situatie zich zal normaliseren, zullen de prijzen waarschijnlijk ook weer naar een niveau gaan van wat wij als normaal ervaren. Maar er zullen wel lessen getrokken moeten worden die nu blootgelegd worden, hoe kwetsbaar onze gehele economie is. Er zijn ook uitdagingen waarbij wij in Nederland wel invloed op hebben. Het is een bewuste politieke keuze geweest om in het verleden in Nederland ruim 160 Natura 2000-gebied aan te wijzen. Natura 2000-gebieden zijn ontstaan uit de vrijblijvende Vogelrichtlijn 1979 en later uit de vrijblijvende Habitatrichtlijn 1992. In 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht geworden, als vervanger van een aantal voorafgaande wetten. En de Wet natuurbescherming omvat een aantal... Met deze wet in de hand is het mogelijk om de weg naar de rechter te maken om handhaving te vragen. Kortom, de keuze om zoveel Natura 2000-gebieden aan te wijzen, is een keuze en de gang naar de rechter is ook een keuze. En daar wringt de schoen. De landelijke politiek heeft zeer lang gepoogd om de Europese wetgeving te negeren of zeer ruim te interpreteren. Boeren werden genoodzaakt om schaalvergroting door te voeren, om te kunnen overleven. De roep om handhavend op te treden vanuit de milieuhoeft werd steeds groter. Inmiddels is de bom duidelijk gebarsten. Waar de boeren aangeven wel te willen innoveren, geven milieuo-

groepen als Mobilisation of the Environment aan, dat ze die tijd niet meer willen geven. De politiek zoekt naar uitwegen en de landbouwsector staat op zijn achterste benen en dat is dus volstrekt logisch. De fractie van Sterk Lokaal Drenthe heeft de wijsheid niet in pacht om zomaar een gedragen oplossing uit de zak te toveren. Onze fractie is wel overtuigd van het feit dat actiebereidheid van de milieugroepen om geen tijd meer te willen bieden om te komen tot een gedragen oplossing, alleen maar zeer polariserend zal gaan werken. In het vorige onderwerp vanmorgen hadden wij het over de Drentse aanpak en dat spreekt ons zeer aan. Dat houdt in: Het niet bewust opzoeken van het conflict. Laat Drenthe in gesprek gaan met de landbouwsector en kijken wat er op vrijwillige basis mogelijk is. Laat de provincie Drenthe zijn uiterste best doen om oplossingen te bieden voor de sector. Dat kan zijn in het investeren in ruilgronden, investeren in het mogelijk maken van circulaire landbouw en vooral een gedragen oplossing te bieden voor de ontstane situatie. Het doel moet zijn om te voldoen aan de Wet natuurbescherming, dat is immers een verplichting waar we niet onderuit komen. Tot slot. Over dit onderwerp wil ik afsluiten met de opmerking dat de gang van de milieugroep richting de rechter een bewuste keuze is en dat het de zaak alleen maar op scherp zet. Die gang naar de rechter heeft grote gevolgen voor onder andere de bouworganisaties, de evenementen en de landbouwsector. We hopen dat de partijen constructief om tafel kunnen gaan, om te zoeken naar een constructieve oplossing. Dan wil onze fractie nog graag iets vertellen over de woningbouw, lees woningnood. In de provincie moet gebouwd worden. In alle gemeenten in Drenthe ligt een grote bouwambitie. Waar veel gemeenten tegen aanlopen, is, dat zodra je buiten de dorpen wilt uitbreiden, de provincie meestal als tegenstander gezien wordt. Inbreiding moet mogelijk zijn, maar uitbreiding? Ho maar. Wij zien graag meer regie van de gemeenten waar het gaat om woningbouw. Geef gemeenteraden het vertrouwen dat ze zelf de goede afweging kunnen maken. Geef gemeenteraden de mogelijkheid om de bouwambities waar te maken. Geef de inwoners van Drenthe de mogelijkheid om in Drenthe te kunnen blijven wonen. In veel dorpen worden jongeren gedwongen om weg te trekken, omdat er grote woningschaarste is. En die schaarse woningen worden dan ook ver boven de vraagprijs verkocht. Die blijken voor mensen uit andere regio's nog wel betaalbaar, waar dat voor jongeren dus onmogelijk is. Sterk lokaal Drenthe zal zich de komende jaren inzetten om de roep vanuit de gemeenten waar te kunnen maken. Een andere houding van de provincie is daarbij noodzakelijk. Laat de provincie alstublieft ook een ja, mits houding aannemen. In de gemeentes zijn lokale partijen de grootste van Drenthe. Deze lokale vertegenwoordiging mag de provincie Drenthe niet negeren. Sterk Lokaal Drenthe is het platform voor deze partijen en bij een goede verkiezingsuitslag staan wij ook in de startblokken om bestuursverantwoordelijkheid te nemen. Tot slot mevrouw de voorzitter. Een aantal zaken waar wij ons de komende jaren voor willen inspannen. Drenthe moet goed leefbaar blijven. Voorzieningen als dorpshuizen, bibliotheken, verenigingsleven, zijn basisvoorzieningen die over eind dienen te blijven zolang er draagvlak is. Wij zijn ook blij dat wij 4 jaar geleden die roep iets minder hoorden... of het signaal wat minder opvingen in de Staten, maar ik heb vandaag via meerdere partijen, onder andere GroenLinks en het CDA, hetzelfde geluid gehoord. Dus wij zijn blij dat deze partijen onze inzichten delen. Blijvende goede huisartsenposten in de Drentse dorpen, ontzettend belangrijk. De vlaktaks, onlangs ook over gesproken. Het rekeningrijden per kilometer, waarbij het voor iedereen gelijk is om te betalen, moet van tafel, want voor het platteland pakt dat ontzettend slecht uit. En de gedeputeerde is daar, zover wij geïnformeerd zijn, inderdaad ook mee bezig om dat probleem aan te wakkeren... aan te roeren, op te pakken. Openbaar vervoer moet op niveau blijven als serieus alternatief voor de auto. En natuur is mooi, maar er dient wel balans te zijn tussen beleven, beschermen en benutten. En daar wou ik het bij laten. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel heer Schoenmaker. En dan geef ik nu het woord aan mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker. Dank u wel voorzitter. Je hoort vaak mensen zeggen, 'Politici', ook dit college, het staat weer in de Begroting, 'zoeken een balans tussen economie en ecologie'. Voorzitter, dat is een heel vreemd uitgangspunt. Dat heb ik in de commissievergadering aangestipt en dat zal ik nu verder toelichten. Economie is een systeem dat door mensen is gecreëerd. Ecologie is veel groter dan dat. Het is namelijk de benaming van het systeem van al het leven van alle organismen op aarde. Mensen met hun economie zitten in dat systeem. Zonder ecologie, zonder natuur, geen economie en die natuur staat onder zware druk. Het huidige verlies van biodiversiteit is ongekend, zodanig zelfs dat we nu in de zesde uitstervingsgolf zitten. Voorzitter, zonder leefbare aarde geen mensen. Ik hoor mensen zeggen: Dat is erg zwaar wat je allemaal gaat zeggen, maar zo is de realiteit op dit moment. Daarom is de aarde leefbaar houden, als het goed zou zijn, volgens ons het ultieme uitgangspunt bij alle keuzes die we maken. En al die keuzes zijn alleen maar goede keuzes als we de leefbaarheid op aarde niet in gevaar brengen. En alle keuzes die de grenzen van de aarde overschrijden zijn geen goede keuzes. Wij merken dat nog niet zo hier in het rijke westen, maar andere mensen, voornamelijk de mensen die in het zuiden van deze planeet leven, zijn nu al in groot gevaar. Overstromingen, onleefbaar hoge temperatuur, klimaatrampen. Het is nu aan de hand in de wereld. Binnen afzienbare tijd krijgen wij er ook mee te maken. En zodra wij dat echt beseffen, als we dat écht beseffen, gaan we andere keuzes maken, ook in Drenthe. Als we kiezen voor bestaanszekerheid voor de huidige en toekomstige generaties, dan zou hier een andere Begroting liggen. Dan schrijven we in de tekst: We kiezen ervoor om met ons beleid binnen ecologische grenzen te blijven. En dan pakken we problemen bij de oorzaken aan en dan stoppen we met vooruitschuiven, pappen en nathouden en doorgaan op de doodlopende weg. Dan kiezen we bijvoorbeeld voor: Een ander voedselsysteem; zetten we vol in op biologische plantaardige regionale landbouw; minder gehouden dieren; worden veel problemen van waterkwaliteit, droogte, luchtkwaliteit, gezondheid aangepakt en het bespaart talloze dieren een leven vol ellende. Bij alles wat we doen in Drenthe moeten we ons af gaan vragen hoe het op de lange termijn uitpakt. Niet alleen kijken voor de gevolgen op korte termijn, maar ook en vooral de gevolgen op lange termijn. Dus nu en later en ook hier, maar ook elders in de wereld. Voorzitter, onlangs hebben de Verenigde Naties een schone, gezonde, duurzame leefomgeving erkend als een mensenrecht. Ieder mens heeft het recht op een gezonde en schone leefomgeving en dat geldt uiteraard ook voor de inwoners van de Drenthe. Zij zijn onvoldoende beschermd tegen gifstoffen en fijnstof. Voor de Partij voor de Dieren is gezondheid belangrijker dan de winst van bedrijven. Daarom moeten we bijvoorbeeld alles doen om de gangbare sierteelt tegen te gaan. Daarom dienen wij vandaag samen met D66 en SP de moties in over bescherming van het oppervlaktewater, het aan banden leggen van de sierteelt via de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Voorzitter, het is jammer dat wij in onze westerse cultuur zo zijn losgeraakt van de natuur. Een voorbeeld is hoe we naar de wolf kijken. Ook naar de wolf zouden we moeten kijken met een ecologische bril. Als we kijken naar de rol van een wolf in het ecosysteem, dan waardeer je hun aanwezigheid en dan snap je dat het veilig samenleving met de wolven de enige juiste weg is. Ik zag net de brief van het college, waarin het college weigert vragen te beantwoorden die door de Partij voor de Dieren zijn gesteld over de voorlichtingsbijeenkomst op 3 oktober. Wij vinden het jammer en ook kwalijk dat inwoners door politici en bestuur niet eerlijk worden voorgelicht over de wolf. Sterker nog, ze worden tegen de wolf opgezet. En als wij daarover vragen stellen en die worden door het college niet beantwoord, dan is dat echt een dieptepunt, zorgelijke ontwikkeling, want de gedeputeerde duikt voor kritische vragen. Graag horen wij een reactie van de gedeputeerde daarop. Voorzitter, de zorg van de natuur en de daarin levende dieren is een provinciale taak. En om onszelf daarin te

verbeteren, dienen we vandaag samen met de Partij van de Arbeid de motie in om wildopvangcentra financieel te gaan ondersteunen als provincie. Een van de vele maatschappelijke diensten die wildopvangcentra ons leveren, is bijvoorbeeld het opruimen en helpen van slachtoffers van vogelgriep. Hierdoor blijven de zieke en dode dieren niet in de natuur liggen, waarbij zij andere dieren kunnen besmetten. De vrijwilligers lopen zelf risico op besmetting met het opruimen van de dode dieren en hebben persoonlijke beschermingsmiddelen nodig. Dierenopvangcentra spelen bovendien een grote rol in de voorlichting van de inwoners van Drenthe, hoe ze met in het wild levende dieren omgaan. Ik zal de motie voorlezen. Dus het is de motie die wordt ingediend door Partij voor de Dieren en Partij van de Arbeid. Constaterende dat: natuurbescherming een kerntaak van de provincie is; de raad voor dierenaangelegenheden de minister van LNV adviseert structurele financiering van wildopvang bij de provincies te leggen; de provincie Drenthe nog geen budget heeft gereserveerd voor het ondersteunen van opvang van zieke of gewonde dieren die in het wild leven. Overwegende dat: de meeste provincies hun verantwoordelijkheid nemen en reeds financiële ondersteuning bieden aan wildopvangcentra; wildopvangcentra belangrijke maatschappelijke diensten voor de provincie Drenthe leveren, zoals het opruimen en opvangen van vogels die slachtoffer zijn van vogelgriep; door de energiecrisis ook vogelopvangcentra geraakt worden; het gevaar groot is dat wildopvangcentra de deuren moeten sluiten vanwege financiële problemen en dieren die in nood verkeren hiervan de dupe zijn; door op korte termijn financiële hulp te bieden de provincie de opvangcentra kan helpen. Wij verzoeken het college: te onderzoeken hoe de provincie Drenthe financiële ondersteuning kan bieden aan wildopvangcentra in Drenthe; gezien de urgentie van het onderzoek dit af te ronden voor 15 maart 2023. Getekend: Renate Zuiker, Hendriks Loof. Alstublieft. Dat was mijn bijdrage.

De voorzitter. Dank u wel mevrouw Zuiker en de motie van de Partij voor de Dieren en de Partij van de Arbeid maakt deel uit van de beraadslaging. Tot slot voor haar bijdrage, mevrouw Kort van de fractie van STIP en dan zijn we aan het eind van de eerste termijn van de zijde van de Staten. Ga uw gang.

Mevrouw Kort. Dank u wel voorzitter. Het is een bijzonder moment om als laatste te spreken over onze laatste Begroting van het huidige college van Gedeputeerde Staten. Het college van Gedeputeerde Staten, wat als strijdkreet had gekozen: Drenthe, mooi voor elkaar! Drenthe mooi voor elkaar, maar hebben wij het in Drenthe wel mooi voor elkaar? Zijn er op dit moment geen groepen die zich ernstig zorgen maken over de toekomst? Wat gebeurt er nu eigenlijk in de wereld om ons heen? Wat als we het in Drenthe mooi voor elkaar hebben, maar door wetgeving van een hogere overheid blijkt dat we het niet meer mooi voor elkaar hebben. Hoe mooi blijven we dan voor elkaar? Neem onze boeren. In ons mooie Drenthe waren we in gesprek over de uitstoot en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. We waren samen aan het werk voor een betere toekomst voor de boer, zijn onderneming, zijn omgeving. We hadden het mooi voor elkaar. Totdat de hogere overheid alles in een stroomversnelling wil gaan brengen, boeren wil gaan uitkopen, bedrijven wil laten inkrimpen, waardoor ze geen gezonde bedrijfsvoering meer kunnen voeren. Hebben we het in Drenthe dan nog steeds mooi voor elkaar? Hoe mooi hebben wij het in Drenthe voor elkaar als onze inwoners jaren op wachtlijsten moeten staan om in aanmerking te komen voor sociale huurwoningen? In mijn gemeente zijn wachtlijsten van 5 jaar inmiddels normaal geworden. Deze woningnood neemt alleen maar toe, gezien de enorme stroom van immigranten en vluchtelingen naar ons land en naar onze provincie. Een deel van deze mensen zullen met voorrang een woning krijgen, terwijl de wachtlijsten verder blijven groeien. Wij zouden graag zien dat er meer snelheid komt in de verbouwing van leegstaande gebouwen welke nu geen woonfunctie hebben. De afgelopen jaren hebben wij ons hierin de Staten ingezet voor een goede bereikbaarheid, leefbaarheid en behoud van voorzieningen in

kleine kernen. Helaas zien we nu om ons heen dat dit als een kaartenhuis in elkaar dreigt te vallen. De bereikbaarheid van kleine kernen staat onder druk door het wegvallen van busdiensten en de benzine- en dieselprijzen die de pan uit rijzen. Bij de voorzieningen in kleine kernen voor het behoud van leefbaarheid zien wij nu ook dat vele van deze voorzieningen noodgedwongen moeten sluiten. De buurtsuper, de bakker, de slager en het café, waar de lokale voetbalclubs een overwinning viert. Ook de lokale voetbalclub en andere sportverenigingen zien door stijging van de energierekeningen dat zij helaas moeten stoppen. Wij kunnen ook niet alles wat minder goed gaat in Drenthe aan onze overheid wijten. Neem bijvoorbeeld het vastgoedbeheer van ons zelf. Hier in deze Staten zijn wij akkoord gegaan met de aanschaf van de gebouwen van de Health Hub in Roden, en de IT Hub in Hoogeveen. Hierbij hebben wij allen te weinig oog gehad voor financiële risico's die we als provincie lopen. Een voorbeeld is de IT Hub in Hoogeveen. Hier zijn de risico's pas in kaart gebracht nadat de bouw was begonnen. Als Staten zullen wij hiervoor meer oog moeten hebben, om ons Drenthe mooi voor elkaar te houden. Het is mogelijk dat we volgend jaar een hele andere samenstelling van de Provinciale en Gedeputeerde Staten krijgen. En graag zou ik de bestuurspartijen alvast iets mee willen geven. De strijdkreet 'Drenthe, mooi voor elkaar!' zegt eigenlijk alles waar het om zou moeten gaan. Maar we moeten er ook voor waken, dat deze woorden geen betekenisloze woorden worden. Vooral in de politiek is het belangrijk dat je zegt wat je doet en doet wat je zegt. Het is belangrijk dat wij ook mooi voor elkaar blijven en dat we ons blijven inzetten voor onze provincie en dat wij en dat wij blijven houden van ons mooi, eigen Drentheland in zijn eenvoud en zijn schoonheid.

De voorzitter. Dank u wel mevrouw Kort. Dat was een quote uit het Drentse volkslied. We zijn het eind gekomen van de eerste termijn van de zijde van de Staten. Ik kijk even rond. Kunnen we meteen beginnen met de eerste termijn van de zijde van het college of heeft u behoefte aan een korte schorsing? Dat heeft u niet. Dan kijk ik naar gedeputeerde Vedelaar, want zij trapt af. Het college heeft 50 min.

Gedeputeerde Vedelaar. Voorzitter dank u wel. In aansluiting op de mooie woorden, en overigens breed vele mooie bijdrage vandaag gehoord. Drenthe mooi, maar voor elkaar. Zo lees ik hem eigenlijk altijd. Een jaar geleden stond ik in de tuin te luisteren naar de begrotingsvergadering en toen wist ik niet hoe mooi het zou zijn om daar ook onderdeel van te zijn. En vandaag delen we met elkaar de grote vraagstukken. Grote vraagstukken in crisistijd, maar ook de zaken die bereikt zijn. En voorzitter, ik kan u zeggen, het is mooi om daar onderdeel van te zijn en er elke dag weer hard voor te mogen werken. Het college houdt het kort vandaag, we gaan de moties langs en de vragen die gesteld zijn. Maar die zijn veel meer in de andere portefeuilles, dus van mij een korte bijdrage. Allereerst het amendement over de opcenten. In de richting van de opsteller zou ik willen zeggen: Dit is niet de manier waarop je een amendement voor de Begroting maakt. En alle argumenten over het al dan niet verlagen van de opcenten hebben we volgens mij onlangs gewisseld. Maar een amendement van de Begroting moet toch echt wel een financiële vertaling kennen. Daar is de griffie altijd bij behulpzaam en ikzelf ook. Maar op deze manier kan het in ieder geval niet voorzitter. Dan twee moties die ik zal beantwoorden hier. Dat is motie M 2022-37, dat was de derde vandaag ingediend, van de Partij van de Arbeid, Politiek Actief. Het college gaat, als de Staten hiermee instemmen, hiermee graag aan de slag om dat in de Begroting zo te regelen en verder is het dan uiteraard goed belegd, onder andere bij de griffier.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters heeft een vraag.

Mevrouw Kleine Deters: Ja voorzitter. Toch even de typering van de gedeputeerde over het amendement van JA21. Ik begrijp dat u zegt: Procedureel is die onjuist, zoals die geformuleerd is. Ik weet niet of u daarmee de suggestie doet om hem opnieuw te formuleren. D66 zou op zich dat amendement wel willen steunen, omdat wij het wel zien als gebaar, een eenmalige tegemoetkoming aan inwoners wat betreft de financiën. Dus ik versta even niet goed hoe de gedeputeerde het amendement aan het duiden is.

Gedeputeerde Vedelaar: Voorzitter...

De voorzitter: Mevrouw Vedelaar.

Gedeputeerde Vedelaar: Het is niet alleen procedureel onjuist, maar ook feitelijk. En al helemaal als je het incidenteel wil doen. Want een motorrijtuigenbelasting incidenteel verlagen, dat gaat helemaal niet. Je kan niet een incidentele verlaging van de mrb doen, dan hebben we echt een structureel besluit nodig. Maar dan moet je wel weten hoe hoog de belasting dan voortaan zou moeten zijn, zodat we dat kunnen verwerken in onze Begroting. Dan wil je ook weten wat de structurele consequenties daarvan zijn. Dat zijn behoorlijke gevolgen voor ons. 40% vanuit... Zeg ik dat goed, 40%, motorrijtuigenbelasting van onze begroting? Nou, grosso modo, ik kijk nog wel even of ik geen hele gekke dingen zeg. 60% ongeveer uit het Provinciefonds en dan een groot deel ook motorrijtuigenbelasting, daar bestaat onze begroting uit. Datgene wat wij met elkaar aan inkomsten hebben, om vervolgens ook voor de grote opgaven ons werk te kunnen doen. Als je dat naar beneden wil brengen, betekent dat een structurele verlaging van de begroting en moet je exact weten om welke cijfers het gaat. Dat is wat ik zeg.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters nog?

Mevrouw Kleine Deters: Ja voorzitter. Maar dan kijk ik met name even naar JA21. Ik veronderstel dat zij dan in de tweede termijn op terugkomen, omdat u wel in de voetnoot dat aangeeft. En het structurele karakter is lijkt me niet aan de orde, omdat het een amendement is waar het 1 jaar betreft. Maar ik verwacht dan dat JA21 in tweede termijn daarop terugkomt.

De voorzitter: Dank u wel en mevrouw Vedelaar vervolgt haar betoog.

Gedeputeerde Vedelaar: Voorzitter, een van de hele mooie dingen waar ik aan mag werken, is de Nedersaksenlijn. En ik kijk even naar de heer Pruisscher, want daar is ie, en overigens ook naar alle anderen die er een warm pleitbezorger voor zijn. Ik kan dat zeggen in reactie op een motie die eigenlijk voor het tegendeel pleit. Maar misschien kan ik zelfs de heer Uppelschoten nog wel enthousiast krijgen voor deze lijn. Want als het ergens mooi samenwerken is, dan is het voor de Nedersaksenlijn: Met de Drentse gemeenten, met de Overijsselse gemeenten, met de Groningse gemeenten, met drie provincies, met de Stichting Nedersaksenlijn, waarin ondernemers, de inwoners van Zuidoost-Drenthe maar eigenlijk het hele gebied vertegenwoordigen. Die zijn er ontzettend enthousiast over en ik heb nog nooit zo'n leuke groep mensen bij elkaar met zo veel enthousiasme en hart en ziel aan het werk zien gaan voor hun gebied. En het is vandaag al eerder gememoreerd: Dit gebied verdient het om aandacht te krijgen, de ontsluiting te krijgen die het gebied ook kan helpen bij de sociale en economische ontwikkeling van het gebied. Ik denk dat daar al die energie ontstaat. En ik ben heel blij. Helaas lekte het nieuws een beetje uit vorige week, maar dat kwam omdat de griffie van Groningen het alvast naar de Staten had gestuurd. Vandaar dat u het ook als de sodemieter heeft gekregen. Eerder dan de staatssecretaris, want die hadden we het eigenlijk als eerste willen aanbieden. Maar dat maakt niet uit, want

ik denk dat we de staatssecretaris hier ook enthousiast voor gaan krijgen. In de hoop daarvoor vervolgspraken over te willen maken. En dat is de reden waarom ik deze motie M 2022-40 ont-raad. De N34 kom ik later nog over te spreken, maar daar gaan we gestaag verder met alle stap-pen die daarvoor ook genomen moeten worden. Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel gedeputeerde Vedelaar. En dan gaan we nu naar gedeputeerde Brink. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Brink. Voorzitter dank u wel. Volgens mij moeten we proberen om als college in dit tempo door te gaan. Dank aan mevrouw Vedelaar, die voor mijn gevoel weinig tijd als gede-puteerde financiën genomen heeft, maar ik zal dan ook uw vragen beantwoorden. Ik heb een aantal vragen voorzitter en een aantal opmerkingen en één motie volgens mij. Misschien is het goed om te melden, de VVD opperde dat, het is misschien wel goed om dat hier te melden, dat we inderdaad een proef gaan doen met gemeenten om een aantal windmolens te gaan plaatsen van 25 m hoog. Dat past binnen onze Omgevingsvisie. Gemeenten hebben ons daar om ge-vraagd en die proef gaat inderdaad lopen om te kijken voor eigen gebruik, indien dat mogelijk is en wat de impact is, met name natuurlijk vanuit landschappelijke inpassing en het effect op het landschap. Die proef gaat wel lopen. Voorzitter, dan richting met name de ChristenUnie. Die heeft een aantal vragen gesteld als het gaat over de Rijksbanen en over de kazerne. Ik hoop dat u het mij vergeeft dat ik over de kazerne niet zoveel kan melden. Maar dat had u denk ik al enigszins gehoord, we hebben een aantal keer een goed gesprek gehad en we zijn eigenlijk al vanaf vorig jaar de jaarwisseling in gesprek met het kabinet en nu met de staatssecretaris, om te kijken hoe we omgaan met zijn voornemen voor een eventuele sluiting van de kazerne. Ik kan hier wel melden: Het waren gesprekken in goede sfeer en harmonie en dat ik ook het gevoel heb dat we de goede kant opgaan en dat ik daar ook een positief beeld bij heb. Tegelijkertijd zeg ik erbij: We zijn er niet... en ik denk dat we even van de inhoud weg moeten blijven om beide partijen de ruimte te geven om die puzzelstukjes te kunnen leggen.

De voorzitter. De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker. Dank u wel voorzitter. Ik hoor u hier de kazerne in Assen benoemen, maar we hebben nog een kazerne in Drenthe, hoe hangt daar de vlag erbij? En dan heb ik het over de kazerne in Havelte.

De voorzitter. De heer Brink.

Gedeputeerde Brink. U mag van de afvaardiging van hier, en dan kijk ik richting onze commissaris en de gedeputeerden, verwachten dat wij niet alleen kijken naar de belangen van Assen, maar naar de belangen van Drenthe breed, dus ook naar de kazerne van Havelte. Daar is geen enkele twijfel over. Ik wil hier nog wel uitspreken, dat zeg ik ook maar richting de ChristenUnie, dat wij zeer erkentelijk zijn voor de steun die we hier trouwens breed in de Staten met elkaar zien, maar die we ook in de Tweede Kamer krijgen. En ook uw partij zijn we daar erkentelijk voor, want af en toe heb je dat soort steuntjes in de rug nodig. Ook een aantal moties in het ver-leden, die van de heer De Vries, Bisschop en Van Dijk geloof ik, die aangenomen zijn als het gaat om de verdeling van de Rijksbanen, helpen ons daarbij. Kortom die steun loopt goed. Als het gaat om algehele zaken van Rijksbanen, we hebben de discussie al eens gevoerd over de gevan-genissen. Gevangenis zouden verbouwd worden. Ik kan u melden dat de aanbesteding zoda-nig liep dat die weer ingetrokken is. Men is nu opnieuw bezig met een procedure om te kijken: Hoe krijg je toch die verbouwing van de gevangenis in Veenhuizen weer van de grond en onder

welke condities moeten ze dat doen en hoe gaan ze daarmee om? Daar wordt op dit moment volop over gesproken, maar de intentie blijft dat ze worden verbouwd, dat ze dus ook behouden blijven. Dat houdt zelfs in dat ook Bankenbosch eventueel daarna weer tijdelijk moet gaan fungeren als gevangenis. En dat is wel iets, denk ik, waar wij op zich trots op kunnen zijn, dat we dat ook met elkaar hier bereikt hebben en dat die banen voor ons hier in onze provincie blijven. Tegelijkertijd geef ik aan, we hadden natuurlijk graag een uitbreiding gewild, zoals ook in sommige andere provincies is qua Rijksbaan, terwijl wij hier eigenlijk praten over een discussie van een kazerne, waar het misschien wel gaat, maar er dreigt vermindering te komen. Wij gaan alles doen om te kijken hoe die banen natuurlijk met elkaar behouden blijven voor de provincie. Dan nog een opmerking over, maar dat is door velen denk ik gezegd, laten we helder zijn, dat daar in het college met de Staten geen verschil van mening over is. Als we het over de nieuwe economie hebben, een economie waar wij als provincie het verschil willen maken... Ik hoorde mevrouw Meeuwissen van de VVD vanmorgen over het werkbezoek in Emmen vanuit het MKB Fonds, een aantal van u heeft dat ook benoemd. Ik denk dat wij zowel vanuit het MKB Fonds, maar ik zeg maar even veel breder, als provincie ons zwaar, maar dan ook zwaar, uittrekken en onze middelen inzetten op ondernemen met impact. Dat zeg ik tegen de D66-fractie, maar ook over die circulariteit. Er komt een voorstel over NICE voor de nieuwe 4 jaar naar u toe om als aanjager te fungeren. Wij zijn trekker van projecten in Emmen, zoals het CuRe project waar het met name gaat over textiel. Wij zijn over Senbis in gesprek over het kunstgrasveld en over kunstgraskorrels. We hebben een aanjager, een taskforce, we zitten volop in GENPORT. Ik kan u melden dat gisteren Friesland Heerenveen toegetreden is tot GENPORT. Het is een noordelijk verband nu en dat we dus ook kijken, want Europa zet ook zwaar in op die circulariteit, hoe kun je vanuit Noord-Nederland projecten indienen om nog meer die aanjaagfunctie te kunnen doen? Kortom voorzitter, ik denk dat wij vanuit ons economisch beleid daar zwaar en goed op inzetten, conform de wens die hier ook in de Staten leeft. Maar die ook trouwens geen enkel verschil van mening heeft binnen ons college om daar onze middelen met name voor in te zetten. Voorzitter, dan het laatste, de motie van D66, M 2022-41, als het gaat over de oproep aan het college. Voorzitter, volgens mij is door een fractie gezegd: U hebt als het goed is vanmorgen... Ik zag dat het iets misgegaan is, maar er is ook iets toegezonden over wat gisteren in het college geweest is over alles wat we hier met elkaar afgesproken hebben en wat ik u beloofd heb in de Statenvergadering, om alles nog eens op de rij te zetten. Wat betekent het voor het huidige instrument van ruimtelijke ordening, wat betekent het voor de Omgevingswet en wat betekent het voor het Europees recht? Dat is uw kant op gekomen. Maar voorzitter, u vraagt in uw besluit dat u roept op basis van het verzorgingsbeginsel. Voorzitter, ik wil dat nog eens een keer doen, want ik zie ook naar aanleiding van wat er op RTV Drenthe is, er wordt veel gezegd en geschreven. Maar voorzitter, dit college heeft ook in die 18 pagina's, zoals in bestaande situaties en historische situaties op dit moment, maar ook in de nieuwe Omgevingswet geen ruimte om daar het verzorgingsprincipe van toepassing te verklaren, dat er zodanige geluiden zijn dat je daar enig recht hebt, dat je dat met elkaar ook haalt. Dus die problematiek is historisch gegroeid en dan blijkt het lastig te zijn en dan wordt het lastig. In de huidige wet, maar ook nogmaals in de nieuwe wet, zien we dat de gezondheidsrisico's voor omwonenden zodanig zijn, dat je daar geen rechten aan kan ontleen die zeggen, daar zouden we kunnen handhaven of in ieder geval maatregelen kunnen nemen. Laat ik het zo formuleren. Voorzitter, ik kom wel bij iets wat we wel als college richting de Staten hier willen meegeven.

De voorzitter: Maar, eerst wil mevrouw Kleine Deters nog iets met u delen.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, ik vind het wel verrassend. Ik zie nu 11.31 uur. Vanmorgen hebben we 18 pagina's informatie gekregen. Ik denk dat u minimaal kunt veronderstellen dat

wij die nog niet gelezen hebben, dus laat staan bij het debat betrekken. Dus ik wil het nu dan maar beperken tot de informatie waarover we wel beschikten toen ik misschien om 11.40 uur ofzo de motie voorlas. Dat is onder andere voetnoot 2, die refereert aan een ambtelijke memo van april 2021. Waarin ambtelijk eigenlijk dezelfde strekking heeft als wat Bout Advocaten adviseert. Begrijp ik dan nu, zonder de 18 pagina's gelezen te hebben van 11.31 uur vanmorgen, dat de gedeputeerde afstand neemt van die ambtelijke memo van vorig jaar en dat die onjuist zou zijn?

De voorzitter. De heer Brink.

Gedeputeerde Brink: Ik heb niet helemaal scherp welke memo van vorig jaar u bedoelt. In de laatste memo en de laatste informatie die ik hier verstrekt heb en die u ook terug zult zien in de pagina's, waarvan ik u trouwens niet kwalijk nemen dat u die niet gelezen hebt, ik geef alleen maar aan dat het wel richting de Staten is toegekomen, is dan het voorzorgprincipe... Dat zegt trouwens Bout ook als het gaat over bestaande situaties. En ik wil nog een keer uitleggen voorzitter, als we het over de bestaande situatie hebben, dan hebben we het over agrarische grond. Agrarische grond waar het gaat om gras, aardappelen, bieten dan wel lelies. Dus we praten veelal over bestaande situaties. En dan zegt Bout ook dat het bijna onmogelijk is. En Bout onderbouwt trouwens niet onder welke condities het wel mogelijk is. Dat is ook de insteek in dit huis van onze juristen en trouwens van meerdere juristen gekregen, dat het voorzorgprincipe er nu ook al is, die zal ook in de nieuwe Omgevingswet komen. Maar we hebben op dit moment geen handvaten om daar gebruik van te kunnen maken als j dat zou willen.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters in tweede instantie.

Mevrouw Kleine Deters: Ik zal daar in tweede termijn op terugkomen voorzitter, dat lijkt me wel zo efficiënt.

De voorzitter. Dank u wel. De heer Brink.

Gedeputeerde Brink: Voorzitter, toch nog een opmerking over wat we denk ik richting de Staten willen kijken. Want het blijkt, het leeft enorm. Laten we daar helder zijn. En het komt ook veelvuldig terug. Ook in het college hebben we dit besproken. Het lijkt mij wenselijk toe, want nogmaals, het college staat op het standpunt dat het voorzorgprincipe op dit moment niet wordt toegepast. Dat we onvoldoende gereedschappen, instrumenten hebben om dit te doen. Er komt een nieuwe Omgevingswet, die is weer uitgesteld. Volgend jaar juli gaat in werking, als het goed gaat. Wij krijgen een nieuwe Omgevingsvisie. Voorzitter, in de Omgevingsvisie is het aan de staten, samen met een nieuw college, om te gaan kijken hoe wij Drenthe opnieuw gaan inrichten en op welke plaatsen en op welke plek wij met elkaar Drenthe willen inrichten. In de nieuwe Omgevingswet zal opnieuw jurisprudentie komen. Wij als college zullen natuurlijk kijken wat voor mogelijkheden er daar zijn. Dat is iets anders dan dat je zegt: Als er mogelijkheden zijn, dat het college dat ook doet. Want dat hangt natuurlijk af van de nieuwe setting van een nieuw college dan wel van de nieuwe Staten. Maar we zullen u op de hoogte houden op het moment dat daar iets gebeurt. Maar u weet wat er onder de nieuwe Omgevingswet voor ruimte dan wel geen ruimte is. En dan nogmaals, dan is het aan de nieuwe Staten en aan een nieuw college om daar invulling aan te geven. Voorzitter dank u wel. Ik ontraad ook namens het college de motie. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel gedeputeerde Brink. Dan geef ik nu het woord aan gedeputeerde Jumelet. En tot nu toe gaat het goed met de spreektijd van het college. Goed. Ik zeg het maar even.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, ik voel de druk, maar daar kunnen we wel mee omgaan. [Opmerking in de zaal]. Dank je. Voorzitter, er zijn een heel aantal zaken aan de orde geweest die ook de portefeuille die ik mag doen raken op de een of andere manier. Dank voor alle bijdragen. Ik heb goed geluisterd en in veel bijdragen kwam ook landbouw voorbij. Om met de VVD te beginnen, het belang van een leefbaar platteland is ook gegeven door een sterke agrarische sector. Dat zijn mijn eigen woorden, maar ik hoor dat op een of andere manier ook terugkomen in de verschillende bijdragen. Dank daarvoor. U snijdt ook het onderwerp, Peter zegt het dier, de wolf aan. Ik denk dat het inderdaad een van de onderwerpen is dat zomaar opeens weer alle aandacht krijgt. Voor mij is hij in ieder geval leidraad voor handelen, datgene wat u als Staten hebt gezegd in die motie die ook breed is aangenomen. En die motie zegt, dat aan het college wordt gevraagd om kenbaar te maken dat de situatie in Drenthe onhoudbaar is, dat er gekeken moet worden naar beheer. Daar hebben we als college op gereageerd dat we natuurlijk moeten doen aan preventie, dat we doen aan monitoring, dat we doen aan informatievoorziening en dat we ook het voornemen hadden, en dat doen we inmiddels dus, om informatie nog weer op te halen wat betreft de juridische status en hoe daarmee om te gaan. Ik heb, en dat zeg ik ook even naar de heer Van Dekken van de CDA, aangegeven dat dit speelt bij het Rijk, bij de ambtelijke organisatie daarvoor LNV, maar ook vorige week met de minister mogen spreken over dit onderwerp in de zin van, u hebt ook vragen gekregen. Heel belangrijk is om goed met elkaar te weten: Wat doen we nou op dit punt? Hoe kunnen we elkaar helpen om in ieder geval duidelijkheid te verschaffen van, aan de ene kant preventie, hoge staat van bescherming van de wolf en de andere kant: Hoe gaan we er dan mee om, met de zorgen die er zijn bij de veehouders en zeker ook onder de inwoners in dit geval zeker in Zuidwest-Drenthe, maar inmiddels ook in andere delen van onze provincie. En dan gaat het vooral om hoe wij met elkaar daar duidelijkheid over kunnen geven. En volgens mij hebben we dat op deze manier goed aan de vork gestoken, om vervolgens te kijken wat onze mogelijkheden zijn. Want er kan wel geroepen en gezegd worden 'Er moet actie komen', maar dan moet je ook de instrumenten hebben en dan moet je ook helderheid kunnen verschaffen van wat er dan van ons allen verwacht wordt, naast informatie, naast gewoon met elkaar in gesprek gaan, ook kijken wat er juridisch mogelijk is. Want bijvoorbeeld, en dat zeg ik ook hier maar, de vraag: Wat is nou een probleemwolf? Dat heb ik ook aan de minister gevraagd. Dat is een lastig te definiëren begrip. Het is denk ik goed daar helderheid naar elkaar over te kunnen verschaffen. En als u daar op enig moment over geïnformeerd kunt worden, over het onderzoek, dan zullen we dat zeker op korte termijn gaan doen. Dat heb ik ook aan de heer Vorenkamp bij het begin van deze vergadering aangegeven voorzitter.

De voorzitter. Mevrouw Meeuwissen heeft een vraag.

Mevrouw Meeuwissen: De gedeputeerde geeft aan: Wij hebben toegezegd, we gaan informatie geven over de juridische status, over de mogelijkheden. We hebben een gesprek met de minister daarover. Want dat is allemaal nodig om ook eventueel tot een actie over te kunnen gaan. Dan begrijp ik allemaal. Maar mijn vraag is: Wanneer komt die actie er? Want dit kan nog wel een jaar zo doorgaan, als ik het zo hoor. Wanneer kan Drenthe overgaan tot actie?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Ik heb een aantal keren horen zeggen van mensen achter dit spreekgestoelte: Dank u wel voor de vraag, want dat biedt mij de kans om... Ook in dit geval... Acties wat mij betreft, datgene dat we op dit moment aan het doen zijn. Als u het alleen maar over actie hebt, over beheer, het is voor ons van belang om helderheid te verschaffen wat mogelijk is. En dat begint bij preventie. Ik denk, als het goed is, dat de minister nu ook de beantwoording van de vragen van de partijen SGP, VVD en CDA aan de Kamer heeft gestuurd. Daar ziet u ook een weergave van hoe het ministerie erin zit en dat gaat dan vooral over de staat van instandhouding. Dat gaat over wat je allemaal moet hebben gedaan voor, dat je ook iets anders aan instrumentarium zou kunnen gebruiken. Maar dat is de zoektocht dan van wat we aan het onderzoeken zijn. Actie is wat mij betreft: Informatie delen, preventiemiddelen ter beschikking stellen, uitzoekwerk en gewoon met elkaar in gesprek gaan. Ik doe het zelf door heel veel schaphouders te bezoeken, gewoon met elkaar met TBO's te kijken: Hoe gaan we nou met elkaar ermee om? Dat is wat mij betreft ook actie. En zeker als het gaat om de zorgen die er zijn, is er ook contact met de burgemeesters, om te kijken in het kader van de openbare orde en veiligheid wat we voor elkaar kunnen betekenen. Voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Meeuwissen nog in tweede instantie.

Mevrouw Meeuwissen: Als ik het heb over actie omtrent het beheer, want daar heb ik het over, proef ik eigenlijk dat u nog heel erg afhankelijk bent van wat er allemaal gebeurt in Den Haag, voordat u weer een verdere stap kan maken. Ik kan niet anders interpreteren dan dat ik denk dat het nog heel lang gaat duren. Of ben ik nou te negatief gestemd vanuit mijn referentiekader?

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, ik had de opdracht om kort te zijn. Ik vergeet dan zomaar even te zeggen dat we ook binnen het IPO met de twaalf provincies in gesprek zijn over het nieuwe Wolvenplan. En dat betekent echt dat we moeten kijken: Wat zijn de mogelijkheden? Maar als er zich situaties voordoen, waarbij een gevaar zich voordoet waarbij de mensen in de buurt daar direct agressie van een wolf meemaken, dan zijn er maatregelen te nemen en daar is ook een escalatieladder voor. Als we kijken naar meermalen hetzelfde vee aanvallen en de wolf is geconditioneerd, dan staat er in dat wolvenplan dat het gaat om 'herhaaldelijk'. En wat betekent dat dan? Als we het hebben over een wolf die zich niet meer laat afschrikken, zoals op de Veluwe, dan zul je inderdaad moeten proberen hem zover te krijgen dat hij zich schuw gaat gedragen. Als dat niet zo te doen valt, dan betekent dat iets. Dat zijn allemaal voorwaarden en situaties die zich voor kunnen doen. Die kennen we op dit moment op deze manier niet in Drenthe, zeg ik maar even kort door de bocht. Maar dat betekent wel dat we er op voorbereid moeten zijn. En wij denken er ook over na om vooral te kijken naar ontheffingen, hoe dat in Duitsland is geregeld, om ook voorbereid te zijn, mocht zo'n situatie zich voordoen. Dat is wat we doen voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker ook een vraag, van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Mijn vraag aan de gedeputeerde is: Op 3 oktober was er een bijeenkomst. Wij hebben als Partij voor de Dieren daar kritische vragen over gesteld. Want ik kan vertellen: De gedeputeerde wist geen voordelen van de wolf te noemen. De voorzitter van de wolvencommissie vond dat de wolf maar beheerd moet worden, et cetera, et cetera. En wat krijgen we vandaag?

Geen antwoorden. Voorzitter, het kan toch echt niet dat wij gewoon geen antwoorden krijgen van dit college?

De voorzitter. Gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, als u de vraag bedoelt die u naar aanleiding van 3 oktober heb gesteld en u zojuist aanhaalde in uw bijdrage, dan hebben we het in één antwoord vervat. En ik zal u zeggen waarom. Er zijn 2½ uur lang vragen en antwoorden aan de orde geweest in een setting die met veel emoties gepaard ging. U haalt daar in uw vragen een aantal zaken uit. Het doet geen recht, heb ik ook aangegeven in de beantwoording, aan de setting van die avond. Als u een aantal vragen stelt, zoals u ook vrij bent om te doen, los van die bijeenkomst, dan worden ze ook beantwoord. Maar in de setting zoals ze daar aan de orde zijn geweest, is het denk ik niet terecht dat er dan een enkele vraag uit wordt gehaald en wordt gerefereerd aan een opmerking die gemaakt is, want dat maakt dat je die andere antwoorden even buiten schot laat. En dat kan wat mij betreft toch echt lastig worden, zeker als het gaat om zo'n beantwoording in de setting waarin we daar met elkaar hebben gestaan: 2 uur lang vragen. U hebt dat wellicht zelf gezien via internet. Die emotie was denk ik via internet wat minder te voelen, maar in de zaal hebben we denk ik recht gedaan aan de emotie. En ik stel in ieder geval vast dat vragen altijd beantwoord worden, maar op deze wijze beantwoord, omdat die emotie niet kan worden meegenomen. Voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel. Ja? Mevrouw Zuiker in tweede instantie.

Mevrouw Zuiker. Want het is toch niet zo dat de gedeputeerde zelf kan bepalen welke antwoorden hij wel of niet beantwoordt? Wij vragen gewoon naar de standpunten van het college. Wij vragen hele nette vragen. Het was een avond waar wij niet bij konden zijn, want er was gewoon een te klein zaaltje. De gedeputeerde heeft daar uitspraken gedaan als gedeputeerde, niet als politicus van het CDA. Er heeft ook een burgemeester uitspraken gedaan, de voorzitter van de wolvencommissie heeft uitspraken gedaan. Het kan toch niet zo zijn, dat u als college ons daar niet gewoon netjes op kan beantwoorden.

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, het is onze intentie zeker wel om vragen te beantwoorden. Volgens mij hebt u net voor deze vergadering nog antwoorden gekregen op vragen waar het het grondbeleid betrof. Er wordt altijd gepoogd om tijdig allerlei vragen te beantwoorden en u stelt er vele. Maar op dit moment, op deze wijze de vragen stellen naar aanleiding van de bijeenkomst op 3 oktober, dat heb ik uitgelegd. En als u vragen stelt, worden ze altijd beantwoord voorzitter.

De voorzitter. De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp. Dank u voorzitter. Ik heb speciale toestemming om nog even een vraag te stellen over de beantwoording van een schriftelijke vraag van ons. Denkt de gedeputeerde, gezien de ontwikkelingen van de afgelopen maand op wolvengebied nog steeds dat de huidige ingezette maatregelen tegen de wolven voldoende zijn? Want dat zou betekenen dat alle vee in heel Drenthe zodoende tussen hoge wolfwerende hekken gehouden dient te worden of zal verdwijnen in Drenthe.

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, als de heer Vorenkamp even de laatste zin wil herhalen, want ik werd even wat afgeleid.

De voorzitter. Kan het even een beetje rustiger? Oké. De heer Jumelet, eh sorry, de heer Vorenkamp voor de laatste zin.

De heer Vorenkamp. Dank u voorzitter. Dat alleen opsluiten, die ene maatregel die u dus voldoende vindt, betekent alleen opsluiten van alle vee tussen hoge hekken. Dat zou betekenen dat alle vee in heel Drenthe zodoende tussen hoge wolfwerende hekken gehouden dient te gaan worden of zal verdwijnen uit het Drentse landschap.

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, volgens mij is dat nou juist onze uitvraag geweest. Dat je aan de ene kant aan preventie moet doen, is duidelijk. Hekwerken zijn daar een mogelijkheid toe. Dat ziet vooral met het huidige Wolvenplan van het IPO, en waar we met elkaar denk ik over spreken, op hekwerk die schapen moeten beschermen. Ik denk dat dat vooral van belang is om nog een keer te onderstrepen. Maar we hebben zelf ook geconstateerd dat inmiddels andere dieren schade oplopen, zelfs gedood worden door wolven. Dat zijn bijvoorbeeld inderdaad een pony, of runderen. Daar kunnen we ons niet bij voorstellen dat we heel Drenthe volzetten met hekwerken. En dat is ook de vraag, niet zozeer of dat nou wenselijk of niet wenselijk is, maar als je bij de ene diersoort probeert het maximaal mogelijk te laten zijn zich in Drenthe te vestigen en daar ook te leven, dan moet je je andere dieren dus beschermen. Maar dat betekent ook, dat andere dieren die beschermd moeten worden of die een leefgebied hebben, daarin gehinderd zouden kunnen worden. Dus wat gaat dan voor? Is het dan alleen de bescherming van de wolf die onze inzet vraagt om dan maar allerlei maatregelen te nemen waarbij je dus andere soorten misschien weer benadeelt, enzovoort. Dus ik denk dat dat van belang is om te onderkennen. En dat onderkennen wij, want die vraag hebben we namelijk uitstaan.

De voorzitter. Heer Vorenkamp nog in tweede instantie.

De heer Vorenkamp. Even een korte opmerking voorzitter. Dan begrijp ik dus dat het standpunt veranderd is. Dank u wel.

De voorzitter. De heer Duut.

De heer Duut. Voorzitter dank u wel. In de opsomming van alle maatregelen en opties waar aan gedacht wordt, ook in IPO-verband, is tot nu toe altijd gesteld: Afschieten mag niet. Verboden. Punt uit. Maar nu blijkt uit jurisprudentie dat dat wel degelijk mogelijk is. Dat wil zeggen, je kunt ontheffing krijgen en dat ligt dan bij de provincies. We hebben daar inmiddels vragen over gesteld, daar wacht ik netjes op. Maar zou dat kunnen betekenen dat, als dat klopt, als blijkt dat dat klopt, het is van het Europese Hof, als dat klopt, dat dat dan wat u betreft een plaats kan krijgen in de discussies?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, ik heb vandaag, of gisteren moet ik beter zeggen, kennisgenomen van de beantwoording van de minister op vragen die deze kant op gaan. En ik heb in ieder geval geconstateerd dat de minister zegt: Het gaat vooral nu over de staat van instandhouding. Dat is een voorwaarde om iets te kunnen doen, zo wordt ons steeds door juristen verteld. Tegelijkertijd zijn er uitzonderingen en dat gaat dan vooral over probleemsituaties. Ik heb daar net een duiding aan gegeven en volgens mij moeten we het daar eerst met elkaar over eens zijn wat dat dan betekent, voordat je aan beheer kunt denken. Beheer kan op verschillende manieren. Ik denk dat daar vooral de studie op moet zijn, wat dat dan betekent en wat je daar dan voor kunt inzetten. Het neemt niet weg dat er in andere Europese landen wel degelijk beheerd wordt. Dus de vraag is natuurlijk heel terecht dan: Waarom kan dat in Duitsland wel, of in andere landen ook en in Nederland niet? En die vraag moet beantwoord worden, alleen al om duidelijkheid te kunnen verschaffen over de juridische context.

De voorzitter: De heer Duut nog in tweede instantie.

De heer Duut: In de ultieme situatie sluiten we het niet uit.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, er zullen zich altijd situaties voordoen waar je het maximale moet inzetten. En dat gaat dan ook over een situatie waarin een dier wellicht zeer problematisch gedrag vertoont, dat kan. Maar dat is nu niet aan de orde.

De voorzitter: De heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Voorzitter, dan toch nog even op het risico dat het al te technisch wordt, want niemand wil hier in dit huis een soort strafbare uitlokking in de richting van dit college ontwikkelen rondom de wolf. Maar gewoon nu even casuïstisch. We hebben een paar weken geleden hier een boer gehad, die bracht hier zijn door de wolf gedode schapen naar het provinciehuis. Ik wil gewoon heel concreet nu graag van de gedeputeerde horen: Op het moment dat diezelfde boer nu volgende week hier weer staat met door dezelfde wolf gedode schapen, zou er dan... Maar even met alle respect, ik hoor op de achtergrond hier: 'Dat weten we dus niet', Maar stel nou dat dat op grond van DNA-materiaal aantoonbaar zo is, dan is er naar onze opvatting ook in juridisch perspectief sprake van een probleemwolf. Dan zouden we toch kunnen spreken over een andere manier van uitwerken van beheer in de richting van die wolf. Dat zeg ik ook even met het oog op een aantal mensen dat nu meekijkt. Ik bedoel, boeren die van ons verwachten dat we dit gewoon scherper doen, dat we dit beter doen. Met alle respect voor wat de collega's van de VVD daar net over zeiden, ik zie dat de gedeputeerde daar hartstikke goed mee bezig is. Maar nu toch nog even in deze casus: Op het moment dat we hier straks wederom diezelfde boer hebben met misschien slachtoffers, dieren, door dezelfde wolf gedood, is er dan in de beoordeling van het college ook sprake van andere maatregelen nemen in de richting van deze wolf?

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, laat duidelijk zijn dat ons college zeer serieus omgaat met de onrust in de samenleving, zeker als het gaat om onrust onder veehouders. Tegelijkertijd weten we dat de wolf een hogere bescherming heeft. Ik zeg maar gewoon heel helder en duidelijk op uw vraag: Dat weet ik niet. Want de vraag die aan de orde is, is dan volgens het wolvendraaiboek of het wolvenplan, herhaaldelijke aanvallen door dezelfde wolf op dezelfde groep vee gehouden door een boer. Dat betekent dat dan moet worden gesproken over: Wat betekent dat

dan, 'herhaaldelijk'? Je kunt een ontheffing verlenen en dan wordt die uiteindelijk weer aangevochten. Daar zitten we niet op te wachten. Volgens mij hebben wij hier juist vandaag met elkaar aan de orde: Zoeken naar verbinding. En laten we één ding ook nog een keer tegen elkaar durven zeggen: We nemen dat serieus, maar we moeten ook met het goede verhaal naar buiten treden wat wel en wat niet kan. En dat zoeken we zeer zorgvuldig uit, gefundeerd, maar ook met de kennis van de Europese wetgeving.

De voorzitter: Ik had u geloof ik al twee keer het woord gegeven. Toch? Nee? Oh sorry, ga uw gang.

De heer Van Dekken: Heel hartelijk dank voorzitter, Natuurlijk kijk ik ook in de richting van de gedeputeerde. Op het moment dat wij die constatering dus maken, dat die wolf voor de tweede keer slachtoffers onder vee maakt, dan snap ik heus dat ook het college zegt: Dan zitten we natuurlijk niet te wachten op al die bezwaren rondom een ontheffing die we eventueel zouden kunnen geven. Maar toch iets anders gevraagd: Zou het college hypothetisch gezegd, op enig moment toch in de verleiding komen om die ontheffing rondom de wolf te verlenen? Om die...

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, de heer Van Dekken probeert mij daar iets te ontlokken en dat ga ik niet doen, omdat ik vind dat je ook met het eerlijke verhaal naar buiten moet gaan. We kunnen wel heel dapper doen en van alles roepen. En ik hoor, sorry dat ik het zo zeg, 'Actie'. Dat hoor ik vaker, ook buiten dit huis: Er moet wat gebeuren. Maar ik ga alleen maar.... Of, wij gaan naar buiten als we ook echt weten hoe het zit, maar ook dat het standhoudt. Ik vind dat we dat verhaal ook moeten kunnen vertellen richting de samenleving, richting de veehouders. Er is denk ik veel waardering voor de wijze waarop we nu met elkaar bezig zijn om te zoeken, want ik merk dat, ik hoor dat. Maar ik denk ook dat mensen het eerlijke verhaal nodig hebben om verder te kunnen. En ik denk dat we dat dan doen zijn. Daarom gaat het geen 2 jaar duren wat mij betreft, maar zijn we eerder in staat om aan te geven wat onze mogelijkheden zijn voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Kort van de fractie van STIP.

Mevrouw Kort: Dank u wel voorzitter. Ook wij maken ons zorgen over de wolf. En wij vinden het helemaal zorgelijk dat bijvoorbeeld de Natuurmonumenten een verdienmodel lijkt te gaan maken rondom de wolf, aangezien zij onlangs excursies hebben gegeven en daar ook geld voor hebben gevraagd. Hoe kijkt u daartegen aan?

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, ik heb vrijdag jongstleden de terreinbeheerderorganisaties gevraagd om in gesprek te gaan. Dat heb ik ook gedaan, omdat ik vind dat ze moeten weten dat bedreigingen niet kunnen. Heel simpel, dat gaan we niet goedkeuren. Daar is gewoon veel mis mee. Dus ook via sociale media, of het oproepen tot, of ik weet niet wat, dat ziet op die bijeenkomst van Natuurmonumenten. Ik vind het eigenlijk niet aan de orde of het een verdienmodel is. Het is geen verdienmodel, dat is volgens mij in de media al aangegeven. Het is goed dat tegen elkaar te zeggen, dat mensen zich gesteund weten. Aan de andere kant heb ik ook met de vertegenwoordigd van LTO gesproken, om aan te geven dat we het zeer serieus nemen wat er gebeurt. Daarin denk ik zijn we een vooruitgeschoven post op dit moment in provincieland,

maar ook op zoek naar een gezamenlijkheid en een oplossing. Dus ik ga daar verder niet veel meer over zeggen. Ik heb in ieder geval de poging gedaan om mensen bij elkaar te brengen en elkaar gewoon te bellen als ze wat op hun lever hebben. Ik denk dat dat goed is.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Dank u wel. Ik wil even ingaan op de casus van het CDA net en wat u daarop gaat zeggen gedeputeerde. Als voor de tweede keer iemand komt met zijn dieren, die voor de tweede keer is aangevallen, dan hoop ik toch echt wel dat u zegt: Waar was de bescherming van uw dieren? Want wat u steeds zegt, een probleemwolf kan een probleemwolf worden genoemd als hij herhaaldelijk vee aanvalt. Maar dan vergeet u even een heel belangrijke zinnetje, namelijk 'Een probleemwolf kan een probleemwolf worden genoemd als hij herhaaldelijk goed beschermd vee aanvalt'. Ik zou u willen vragen of u die nuance ook aanbrengt in uw discussie met de inwoners.

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, mevrouw Zuiker snijdt een belangrijk punt aan. Wij hebben niet voor niets die subsidieregeling verhoogt. Ik maak daarvan de gelegenheid gebruik en dan zeg ik maar weer: Dank u wel voor deze vraag. Ik maak van de gelegenheid gebruik om aan te kondigen dat het budget voor de preventie omhoog zal gaan. Dus dan weet u dat alvast. Hoeveel, daar zal ik met een voorstel komen. In ieder geval gaan we daar vanuit, ook mijn college. Mijn collegegenoten weten het nog niet, maar dat moet gewoon, omdat het budget zo meteen op is. Maar daarnaast moeten we constateren dat het gaat over paarden en dat het gaat over runderen en dan vraag je toch iets heel anders van veehouders. Ik denk dat dat niet aan de orde kan zijn als het gaat bijvoorbeeld om een boer met 100 ha grond, die daar dan van ons verwacht, als het gaat om bescherming van de dieren, heel het land vol te zetten met hekken. Echt, dat is een onmogelijke opgave. Trouwens, ook de bedrijven die echt schaapskuddes verplaatsen ten dienste van het afvreten van het grasland in het najaar, het is onmogelijk om al die dieren te beschermen op de wijze zoals dat wordt voorgesteld met allerlei hekwerken. En dat is een constatering die ik doe, maar uiteraard zal daar het gesprek ook over moeten gaan.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker in tweede instantie. En mag ik de Statenleden oproepen om over dit onderwerp zo meteen tot een afronding te geraken. Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Wat ik de gedeputeerde hoor zeggen, is dus dat de dieren die gehouden worden door mensen in Drenthe dus niet beschermd kunnen worden, omdat er dan te veel hekken komen. Maar ten eerste staan er nu al heel veel hekken, en ten tweede hebben we het hier over stroomdraden, dus wat ik begrijp, is gewoon dat de gedeputeerde de Wet dieren, namelijk een houder dient zijn dieren te beschermen tegen aanvallen van roofdieren, dat staat in de wet, dat hij dat dus gewoon niet erkent. Dat hij ook zegt van: Het kan gewoon niet. We kunnen ons niet aan onze wet houden. Ik vind dat een ernstige zaak.

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, er is wederom een groot verschil tussen de tekentafel, de theorie en de praktijk. Dat proberen we hier te beschrijven en daar kunt u van vinden wat u wilt. Maar ik doe de constatering dat we met elkaar pogen draagvlak te krijgen op de een of andere manier. We hebben te maken met de wolf in Drenthe en tegelijkertijd zien we dat er veel onrust

is. Aan ons als overheid de emotie wat te dimmen, om het met elkaar weer te hebben over: Waar gaat het nou over? Om mensen uit te nodigen om juist hun vee te beschermen, maar dan moet het wel mogelijk zijn. En ik moet u eerlijk zeggen, ik heb de beantwoording van de minister gezien. We moeten wel even kijken naar vraag 3 en het antwoord, dan ziet u staan dat de minister zegt, dat inderdaad alle vee moet worden beschermd. Ik heb de vraag aan de minister gesteld: Hoe stelt u zich dat voor in een landschap in Drenthe waar in ieder geval schapen lopen, maar ook runderen, ook paarden en zoveel meer andere dieren. En daar is de vraag gesteld en het antwoord gebleven. Ik stel maar gewoon vast dat wij daar met elkaar tegen de grenzen aanlopen. Ook met budgetten, ook met € 20.000 maximaal die wij kunnen uitgeven aan boeren om maximaal te doen wat we van ze vragen. Zo is de situatie en niet anders volgens mij voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel heer Jumelet. Heer Uppelschoten mag ik vragen of u een korte vraag wilt stellen.

De heer Uppelschoten: Heel kort. Ik ben in ieder geval blij met het antwoord, waarvan u uitspreekt: Er worden wetten gemaakt in Den Haag, maar de uitvoerbaarheid van die wetten kan wel eens probleem zijn. En dat het onmogelijk is om alle beesten in Drenthe te beschermen met wolfwerende hekken. En wat de heer Vorenkamp zei, dat zou betekenen dat je die beesten moet binnenhouden. Maar dat kan niet de bedoeling zijn, dat begrijp ik uit uw antwoord. De tweede, maar de tweede zou ik... want de vraag van de collega van het CDA, dat het operationeel wordt. Wij stellen: Als het twee keer gebeurt, gaat er dan iets gebeuren? Of drie keer, of vier keer? Ik zou bijna wel zeggen: Probeer alsjeblieft in operationele termen aan te geven waar mensen aan toe zijn. En 'herhaaldelijk' is inderdaad een rekbaar begrip. Maar ik denk dat mensen gewoon willen weten waar ze aan toe zijn. En als het in operationele termen vertaald wordt, dan treden we op.

De voorzitter: Ik denk heer Uppelschoten dat deze vraag al eerder gesteld is door de geachte afgevaardigde die achter u staat, dus ik weet niet of de gedeputeerde de beantwoording nog een keertje wil doen.

Gedeputeerde Jumelet: Volgens mij is dat in de handelingen wel terug te halen.

De voorzitter: Zo is het. Heer Van Dekken, heeft u nog een nieuwe vraag?

De heer Van Dekken: Jazeker, dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Van Dekken: Op moment dat we dus tegen elkaar zeggen: Dat valt in Drenthe niet te doen, overal hoge hekken. Ik ben blij met het antwoord van de gedeputeerde dat het niet alleen over schapen gaat, maar het gaat ook over runderen en pony's. En dan vind ik het toch wel heel curieus dat de Partij voor de Dieren hier het toch steeds omdraait, vanaf het moment dat er dus weer een schaap of een pony op een rund ergens dadelijk ligt, dan komt dat altijd omdat de eigenaar de dieren onvoldoende heeft beschermd. Ik zou die redenering toch graag wat van me willen werpen. Wij gaan hier volgens mij ordentelijk om met ons vee en volgens mij heb ik eigenlijk alleen nog aan de gedeputeerde te vragen: Komen wij voldoende uit met de gelden die we nu hebben voor die wolvenrasters, of hebben we daar nog een verwachting om dat wat te verhogen?

De voorzitter. Heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, volgens mij heb ik dat net gezegd. Volgens mij moeten wij met elkaar constateren dat we met dat bedrag niet gaan uitkomen. Zeker niet omdat de vraag toeneemt. We hadden een maand geleden al € 400.000 met elkaar besteed. Dat is in een maand tijd een extra € 100.000 aan aanvragen die ons hebben bereikt. Dus dat gaat snel met het geld, zal ik maar zeggen. Voorzitter.

De voorzitter. De heer Jumelet vervolgt zijn betoog.

Gedeputeerde Jumelet. Ik heb alleen nog maar de wolf gedaan, dus ik doe mijn best. De PAS-melders. Toch ook wel van grote betekenis, zeker als het gaat om de problematiek. Daar is ook door een aantal mensen iets over gezegd, onder andere de heer Vorenkamp en de heer Van Dekken, het CDA. Ik sta hier voor de zoveelste keer, dat we het daarover hebben met elkaar. En volgens mij hebben we elkaar goed verstaan, al in een eerdere vergadering. Ook met een motie, waarin u heeft aangegeven: De PAS-melders, dat moet opgelost worden. Volgens mij is daar geen woord verkeerd aan. Dat moet gewoon opgelost worden en we zien helaas dat dat nog steeds niet gebeurd is. Daar kunt u zich en daar kan ik mij erg over opwinden, zal ik maar zeggen. Ik vind het eigenlijk, ik gebruik dat woord nu toch maar eens, een schande dat het nog niet opgelost is. Zeker als het gaat om wat we nu zien gebeuren in Overijssel, vind ik dat echt eigenlijk niet meer te verkroppen om het maar zo te zeggen. Dat betekent dat we constateren dat er echt iets moet gebeuren. Ik zie de collega's in Overijssel nu, die ook met het hele college naar de minister zijn gegaan al een heel lange tijd geleden, om dat kenbaar te maken, nog weer een brief schrijven naar de minister. Maar die motie, die u indient mijnheer Vorenkamp, gaat te ver. Laat duidelijk zijn dat dat te ver gaat, of in ieder geval de PVV moet ik zeggen. Want het gaat er inderdaad over dat u de komma zet 'al dan niet gedwongen door derden'. Dat kan dus helemaal niet. We hebben te maken met de rechtsstaat en laten we ons daar vooral voor in blijven zetten en dat ook met elkaar gewoon hier constateren. Maar dat legt nadrukkelijk nog een keer, nog een keer de verplichting, de verantwoordelijkheid neer bij het kabinet om als de wiedeweerga nu echt een keer door te pakken en voor mijn part een noodwet, of doe wat. Maar het is schrijnend. Het kan wat mij betreft gewoon niet langer op deze manier, want ook wij hebben PAS-melders in onze provincie, die nog steeds in onzekerheid zijn en die, zeker als het gaat om de vijf handhavingsszaken, met de rug tegen de muur staan. Het kan wat mij betreft niet heel lang meer duren voorzitter.

De voorzitter. De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten. Het debat dat we al eerder hebben gehad, ik had het idee dat ik bij u proefde van 'Nood breekt wet'. En dat u hier heel diplomatiek zei: Dan wordt een opdracht misschien teruggegeven. Want u kunt ook in de situatie komen, net als in Overijssel, dat u moet gaan optreden naar die boeren, op grond van een rechterlijk vonnis.

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, het verschil met Overijssel is, dat wij hier met elkaar hebben afgesproken dat we niet gaan handhaven. Dat wil zeggen, dat doen wij gefundeerd en daar proberen we ook verweerschriften maximaal voor op te stellen samen met de ondernemers. In deze zaal hebben we 50 ondernemers gehad die wij verteld hebben hoe wij dit gingen aanpak-

ken. Dat is ook duidelijk gecommuniceerd. Wij vullen nu alle verweerschriften met alle argumenten om dat goed te doen. We hebben tegen elkaar uitgesproken dat we tot het gaatje gaan, om het maar even zo te zeggen. Dat we maximaal gaan en dat verschilt wat met wat men in Overijssel doet. Men heeft geconstateerd dat er geen argumenten meer zijn. Je moet je afvragen of dat dan zo is. Voor ons is dat niet aan de orde op dit moment en daarom zeg ik maar: De overheid, ook de Rijksoverheid, de minister heeft hierop te acteren. Iedereen vindt het schandelijk, met veel onrecht als u het goed beschouwt. Te goeder trouw hebben mensen geacteerd, hebben gewerkt, hebben de overheid vertrouwd en dan kan het niet zo zijn dat het op het bordje van een ondernemer wordt geschoven, die dan tussen wal en schip dreigt te vallen. De heer Van Dekken heeft daar een voorbeeld van genoemd, hoe dat dan in zijn uitwerking tot die mensen komt.

De voorzitter. De heer Uppelschoten in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Bij de toeslagenaffaire werd ook gezegd: Wat gek dat overheidsinstanties niet zelf ingegrepen hebben toen ze zagen dat het volstrekt onrechtvaardig was wat er gebeurde, terwijl de wet wettig werd toegepast. Maar ik denk dat we hier ook zo'n situatie kunnen krijgen, dat iedereen vindt, en met name u die ook die situaties kent, dat ze volstrekt onrechtvaardig zijn. Het is dan volgens de wet en ik wou wel opdracht krijgen om te doen, maar het is niet te verkopen om hier op te treden. Dan mag je toch ook als bestuurder wel zeggen: Dat doen wij niet.

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, wij staan naast de ondernemers, we staan achter ze, we proberen ze zoveel als mogelijk te helpen. Zij helpen ons om het verweerschrift ook goed te vullen en ook op te stellen. We zitten in de fase dat we dat nu aan het doen zijn en ook richting de rechtbank gaan. Daar zal een uitspraak op komen en vervolgens zeggen wij tegen elkaar: We gaan door om recht te doen. Maar als u zelf een motie indient met de strekking, 'al dan niet gedwongen door derden' en u zelf een toelichting geeft MOB, of de rechter, dan gaat dat voorbij aan de rechtsstaat en daar kan het college niet in meegaan.

De voorzitter. Dank u wel.

Gedeputeerde Jumelet: Maar dat neemt niet weg voorzitter dat er lobby en druk zal zijn op het kabinet om het te regelen.

De voorzitter. De heer Jumelet vervolgt zijn betoog.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, dan moet ik even goed kijken. Ik heb gezien dat de PVV ook een andere motie heeft ingediend. Dus de motie M 2022-39 PAS-melders stelt het college voor om te ontraden. Die ontraden we, moet ik zeggen. Geen dwang bij uitkoop boeren. Daar zegt de motie dat Gedeputeerde Staten van Drenthe in geen geval dient mee te werken aan gedwongen uitkoop van agrarische bedrijven in Drenthe. Als je dat zo hoort, dan denk je: Dat zou op zich niet verkeerd zijn, maar ik zeg er wel bij: Ons grondbeleid is leidend. En in ons grondbeleid staat wel degelijk ook iets over de laatste kavelproblematiek. Dat gaat inderdaad toch echt over de mogelijkheid, als je tien boeren het bijvoorbeeld, en één ligt dwars en negen willen graag verder, dan zou je met elkaar uiteindelijk kunnen komen tot... Dat is nog niet gebeurd. Maar dat is wel iets dat we in ons eigen grondbeleid hebben staan. Daarnaast studeren we ook op het mogelijk maken van volledige schadeloosstelling als instrument om ook te kunnen versnellen. En

schadeloosstelling is alleen mogelijk als je aan het eind van de tunnel iets van onteigening ziet. Dat wil niet zeggen dat je gaat onteigenen, maar de grondslag is bedoeld om dan vervolgens te kunnen schadeloosstellen, maximaal en volledig. Voorzitter, dus ook voor deze motie zeg ik dan maar: Daarop ziende moeten we die ontraden. Want het gaat eigenlijk in tegen ons eigen beleid voorzitter.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: De strekking van deze motie is toch niet dat we het grondbeleid ter discussie stellen. Het gaat erover of boeren gedwongen kunnen worden met hun bedrijf te stoppen. En de regeling in het kader van het grondbeleid, dat als er negen willen stoppen en de tiende moet ook om het hele plan... dat staat helemaal niet ter discussie. De feitelijke vraag is nu steeds en dat is gewoon de hete de vraag: Kunnen boeren gedwongen worden en wilt u daaraan meewerken, dat ze met hun bedrijf moeten stoppen in het kader van de stikstofproblematiek? Dat is de vraag, niet het grondbeleid. doordat....

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, u hoeft hem niet in stemming te brengen. Ik heb op de platte kar gestaan in juli vorig jaar en gezegd: In Drenthe gaat dat niet gebeuren, voorzitter. Dan ga ik door naar de vraag van GroenLinks, waar het betreft... over de Rabobank en de discrepantie die u onder woorden bracht tussen enerzijds duurzame melkveehouderij en het stapelen van beloningen en anderzijds, wat we wel eens horen: Het niet financieren door de Rabobank van verduurzaming of van bedrijven die willen investeren. Zo heb ik hem even gepakt, tenminste zo heb ik hem verstaan. U moet maar eens in tweede termijn reageren, maar in ieder geval, ik heb het zo verstaan. Ik denk dat het goed is te zeggen dat we wel eens met de Rabobank en ook andere banken aan tafel zitten om gewoon te kijken: Hoe staan jullie in die gebiedsprocessen? De Rabobank heeft toch wel een stukje terughoudendheid vanwege het kaartje. Ik heb gezegd: Dat kan niet waar zijn. Tegelijkertijd zal de bank moeten verantwoorden als zij lening verstrekken, dat dat geld uiteindelijk terugkomt. En dat geeft in de context van nu met onduidelijkheid wel enige terughoudend. Ik kan me daar iets van voorstellen dat dat bij de bank is. Maar dat gesprek is juist bedoeld met al die banken om daarin ruimte te krijgen en juist wel die duurzame ontwikkelingen mogelijk te maken. Dus ik denk dat het een goed signaal is en ik had hem al vaker opgepakt door met die banken in gesprek te zijn, voorzitter. Dan als het gaat om 12 oktober. Ik heb begrepen dat het zag en ziet op de Rav-codes en de stalvloeren. Ik denk dat hem is, hè? Vervolgens hebben we daar die uitspraak van gezien, de Rav-codes die ter discussie staan. U moet zich voorstellen dat de algemene lijn is vervallen. Maar daar is nog wel degelijk een berekening op losgelaten: Wat is daar op dat bedrijf aan de orde? Want er kan altijd nog een passende beoordeling aan de orde zijn. Maar de algemene lijn, daar is een streep door. En nieuwe vergunningen worden natuurlijk dan ingewikkelder, omdat er dan een passende beoordeling, dat ziet weer op die natuur, zou moeten worden aangevraagd en moeten worden gerealiseerd, voorzitter. Dan iets heel anders. De buurthuiskamer. Daar heb ik zojuist ook iets over gehoord. Dat gaat in deze situatie, in deze tijd, over ruimte ter beschikking stellen voor mensen om daar naartoe te gaan waar het warm en gezellig is. Zo stel ik me dat voor. In ieder geval in Assen heb ik het Leger des Heils genoemd gekregen en ook de bieb, de bibliotheekvisie dat bibliotheek op die manier ook een functie kan hebben. En dat is een heel... als je zegt 'sympathiek' dan bedoel je vaak iets anders, maar het is een goed voorstel, waar we zeker naar willen kijken hoe we dat in ons provinciehuis gestalte kunnen geven. Dus dank voor het idee en we zullen kijken hoe we dat kunnen gaan doen. Ik heb zojuist van de collega's al een paar kamers aangereikt gekregen,

beschikbaar gekregen, om daar ook wat van te organiseren. Dus we gaan zien hoe dat dan tot uiting komt. En als laatste voorzitter, want ik heb al veel te veel tijd op gebruikt, de motie van de Partij voor de Dieren en de Partij van de Arbeid, waar het gaat over ondersteuning wildopvang. Dat is dan van de Raad voor Dierenaangelegenheden. Er is een rapport uitgebracht op 11 juli 2022, daar verwijst ik u naar. Ik heb een tekst gezien, maar dan ga ik maar gewoon even wat ik heb gezien, want ik heb me er niet heel erg op kunnen oriënteren wat dit nou allemaal precies voor ons betekent, maar ik weet wel dat daar de minister wordt opgeroepen, of het ministerie wordt opgeroepen aan de slag te gaan, te initiëren, in overleg met de sector ook het geld te organiseren zodat daarmee aan de slag gegaan kan worden, waarbij dan ook de provincies een rol gaan hebben. U vraagt nu een onderzoek. Eigenlijk heb ik al het onderzoek klaar, want het rapport ligt er al. Het is een beetje flauw, maar we bedoelen maar te zeggen: We wachten natuurlijk wel even op wat het ministerie gaat vragen en gaat financieren, want uiteindelijk zul je daar gevolg aan moet uitgeven. Dus u kunt hem aanhouden, u kunt u ook zeggen: Laat ik hem zo benoemen, het onderzoek is wat ons betreft niet eens helemaal nodig, want het Rijk moet iets gaan doen. Dan gaan wij ook in actie komen. Niet omdat we in afwachting van de situatie zitten, maar zo heeft het rapport van de Raad van Dierenaangelegenheden in ieder geval aangeboden. Ik kan me voorstellen dat we die lijn volgen voorzitter. Dus ik weet niet hoe u met de motie om wilt gaan. Kijk, als het is dat wij onderzoek moeten doen, dan zou ik zeggen: Ontreden. Maar we staan er niet onwelwillend tegenover als wij iets moeten gaan doen naar aanleiding van de vraag van het Rijk. Voorzitter, dat waren volgens mij de vragen.

De voorzitter. Dank u wel gedeputeerde Jumelet. U heeft eigenlijk niet zo vreselijk veel minuten opgesoupeerd, want het waren allemaal interrupties. Dus voor de laatste twee gedeputeerden resterende nog 28 min, maar daar hoeven ze niet per se gebruik van te maken. Mag ik het woord geven aan gedeputeerde Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers. Dank u wel voorzitter. Collega Stelpstra en ik begonnen ons wel wat zorgen te maken, maar dat was weer compleet ongefundeerd. Dus alles komt weer goed in Drenthe. Een paar dingen voorzitter. Er zijn een aantal dingen gevraagd als het gaat om de portefeuille wonen, als het gaat om leefbaarheid en sociaal, en dan zal ik nog ingaan op een motie over de Drentsche Aa. Dan begin ik bij de VVD. U haalde dat woonoffensief aan, dat u had georganiseerd. Nou, daar was ik ook bij en ook een aantal van onze medewerkers vanuit het impuls-team. Nogmaals dank voor de uitnodiging. Het was een heel prettige bijeenkomst om het met elkaar te hebben over wonen en ook een goede aanvulling op het jaarlijks wooncongres dat wij hier hadden georganiseerd. Dus heel fijn. Ook leuk om eens een keer op een VVD-bijeenkomst te zijn overigens, dat raad ik iedereen aan. U heeft een vijftal punten samengevat: Wat zijn nou die lessen? Ik kan ze allemaal bij langsgaan, maar misschien moet ik dat niet doen. Maar ik kan u wel zeggen: Dat zijn nou precies dingen die wij kunnen ondersteunen bij gemeenten, kunnen inbrengen bij gemeenten, vanuit ons impulsteam, ook met de gecontinueerde inzet die wij voorstellen met deze Begroting om daar structureel budget voor vrij te maken. Dat doen we allemaal in de samenwerking die ook van ons gevraagd wordt tussen Rijk, provincie en gemeenten, bouwers, corporaties en die wij ook voor de kerst zullen vastleggen in drie regionale woondealsporen voor Drenthe, waarin we nogmaals met de gemeenten de samenwerking bekrachtigen om minimaal die 13.000 woningen te realiseren de komende jaren. Dat is daar volgens mij een welkome aanvulling op en wie dit hoort, zegt het voort, zou ik zeggen. Dan ga ik eerst de woningen even bij langs. De PVV zei nog: Er is nu ook een spanningsveld tussen stikstof en wonen. Dat klopt, al denk ik dat zeker voor grote woonprojecten de stikstofimpact tot op heden in Drenthe best nog wel meevalt. Zo hebben we een aantal projecten met een beroep op de stikstofdata... de stikstofbank, ik kijk even naar collega Jumelet, maar stikstofbank heet dat. We zijn langzaam

gaan rijden, we hebben een aantal stikstofprojecten mee weten te vergunnen, maar over het algemeen is er wel dusdanig veel uitbreidingsruimte nodig in het gebied, dat daar ook boerderijen of andere activiteiten mee gemoeid zijn. Die stoppen en lost dat zich zelf wel weer op. Dus voor wonen an sich is stikstof niet eens het grootste probleem als ik een heel globale inschatting maak. Natuurlijk specifieke projecten, dat moeten we er altijd bij zeggen welke knelpunt er zijn. Dan had u een heel betoog over volkshuisvesting, hoe dat in onze grondwet staat. Nou, ik vond dat u nogal selectief shopte uit onze prachtige grondwet. Maar als u tegelijkertijd ook een motie indient, daar heeft u het net over gehad met collega Jumelet, die de democratische rechtsstaat ondermijnt voorzitter, dan gaan we niet in discussie over de grondwet wat mij betreft. Het CDA vraagt terecht: Wat is nou de impact van die bouwvrijstelling? In de breedte en ook op wonen hebben we daar natuurlijk mee te maken. Daar heeft u op RTV Drenthe van mijn zijde namens het college ook een eerste reactie op kunnen horen. Voor korte termijn, als je echt nu van start wil met je project, is dat natuurlijk een enorme domper want je hebt meer huiswerk te doen, namelijk de bouwfase in beeld brengen. Voor alles wat op wat langere termijn ligt, kan het eigenlijk nog gewoon meegenomen worden in het werk dat je toch al moet doen om je project in beeld te brengen. We weten ook dat die bouwfase in het algemeen een klein effect heeft ten opzichte van de totale werk- en gebruiksfase. Daarom werkte die vrijstelling ook best nog wel lang. De raad van State heeft nu geoordeeld: Dat klopt in het algemeen. Maar omdat we niet in specifieke gevallen kunnen aangeven dat er nooit een effect is, is nu geoordeeld dat die vervalft. Dat betekent eigenlijk dat iedereen zijn huiswerk opnieuw moet doen en wij moeten dat opnieuw gaan beoordelen, extra erbij beoordelen. Dat betekent wel meer werk, maar het is niet nieuw, want voordat de bouwvrijstelling er was, deden we dit ook al. En wat ik ook eerder heb aangegeven, veel ontwikkelaars waren ook al op dit scenario voorbereid, want men wist dat uitspraak er ging komen. Dit was een van de scenario's die er uit kon komen, dus het huiswerk ligt voor een deel ook al weer op de plank, individuele gevallen daargelaten voorzitter. Tot slot over wonen. Sterk Lokaal heeft het over inbreiding versus uitbreiding. Nou, dat is de ladder van duurzame verstedelijking die we hanteren. We proberen het buitengebied zo goed mogelijk te beschermen en dat is ook een rol die de provincie heeft. Maar hoe zit het dan met het waarmaken van de bouwambities? Wat ik altijd zeg en dat zal collega Brink ook kunnen beamen: Er kan veel meer in onze provinciale Omgevingsverordening en de Omgevingsvisie dan vaak gezegd wordt. Het is alleen wel een kwestie van op het juiste moment in de planvorming rekening houden met de aandachtsgebieden zoals die door de provincies zijn verwoord. Een van de dingen die fijn is in de grotere betrokkenheid die we sinds deze periode hebben als het gaat om wonen met ons impulsteam, is dat we ook direct aan tafel zitten bij gemeenten, zodat we hen daar ook direct op kunnen wijzen en ook hier intern die link kunnen leggen tussen wonen en ruimtelijke ordening. Zodat die plannen ook niet hier, als ze definitief klaar zijn, worden ingediend en dan opeens terugkomen met heel veel commentaar, maar dat van meet af aan in de planvorming onze zaken meegenomen zijn. En voor die 13.000 woningen voor de komende 8 jaar hebben we niet voor niks getekend als college. Die zijn haalbaar binnen wat wij zien. Dat wil niet zeggen dat ieder plan zomaar door kan, maar dat met de Omgevingsvisie in de hand, dat nog steeds realistische plannen zijn voorzitter. Kom ik nog even op de portefeuille Leefbaarheid. De heer Van Dekken heeft nog een heel pleidooi gehouden voor wat hij noemt: Leefbaarheidsdragers. Ik zoek nog naar een pakkende term, maar daar kunnen we elkaar mee helpen. En u zegt: Ja, kunnen we nou niet nog vanuit de Sociale Agenda daarop intensiveren om hen te steunen? Er zijn partijen met wie wij een vaste relatie hebben, om het zo te zeggen. Bijvoorbeeld diverse musea et cetera, andere organisaties waarvoor wij steun bieden en organisaties waarvoor we dat niet hebben. En die laatste categorie gaan we bijvoorbeeld met die € 5 miljoen van het noodfonds, maar misschien kan de collega Stelpstra daar nog wat op ingaan, ondersteunen om daar wat

middelen voor uit te trekken. Als het nu gaat om, u zegt meer steun voor die leefbaarheidsdragers, dan zoek ik met u even, dat zit in ieder geval niet in de Sociale Agenda. Dus mocht u zeggen, wij breiden onze invloedssfeer uit, we gaan ook nieuwe doelgroepen aanboren, dan zou ik net als een aantal van uw collega's al hebben gezegd, u vragen: Maak het plan eens concreter en doe daar ook budget bij en dan kunnen we zorgen dat dat ook daar landt, als dat op een meerderheid kan rekenen. U mag het zelfs zo doen, dat u wel budget vrijmaakt en dat u het college vraagt een voorstel te doen, daar ben ik ook wel toe bereid. Maar het lijkt mij een beetje ingewikkeld om de temperatuur van de Staten zelf in te schatten, over wie zouden we dan tot in welke graad moeten gaan helpen? Want daar ontstond nogal wat debat over. Dus ik leg de bal in die zin even bij u terug. GroenLinks zei nog iets over de steun voor de dorpshuizen, maak dat structureel. Nou, we hebben nu voor het tweede jaar alle dorpshuizen via de gemeente € 1000 gegeven. Voor het ene dorpshuis is dat inderdaad helemaal niks als het gaat om de energielasten, voor een ander dorpshuis is dat bijzonder veel. Maar dit is zoals we het vorig jaar ook hebben gedaan. Dit hebben we nu kunnen vrijmaken voor de situatie waar ze inzitten. Maar als je kijkt naar het einde van de brief die wij u daarover hebben gestuurd, hebben we ook geschreven: Als het nou twee keer lukt om daar incidenteel mee te schuiven en middelen vrij te maken, dan is dat eigenlijk iets wat ons structureel zou kunnen lukken vanuit sociaal beleid, maar net zo goed vanuit de collega's als het gaat om erfgoed, als het gaat om maatschappelijk vastgoed. Dus we kijken naar één pakket voor de dorpshuizen en hoe we daar structureel een ondersteuning voor kunnen bieden. Dus ik hoop dat dat afdoende is voor de heer Pormes. Voorzitter, dan kom ik bij de motie over de Drentsche Aa, zoals die is ingediend door een drietal partijen. U vraagt ons in eerste aanleg twee dingen. De eerste is het onderkennen van de urgentie. Nou, dat doen wij, dat heb ik hier ook al een aantal keer gedaan en dat wil ik hier nogmaals uitspreken. Het is bijzonder urgent dat wij de Drentsche Aa op de juiste kwaliteit brengen, niet alleen voor de Kaderrichtlijn Water met het meetjaar 2027, maar ook voor de drinkwaterbronnen van het waterbedrijf Groningen. Dus daar heb ik de eerste helft van de motie ingelost. Ik wil wel even over die urgentie iets zeggen, want het eindrapport UPDA laat zien: 2021 hadden we opeens 21 overschrijdingen, dit jaar zijn er tot nu toe 3 gemeld. Dus dat is weer een ander perspectief. En daarmee is het einddoel van het UPDA, het Uitvoeringsprogramma Drentsche Aa, excuus, maximaal 1 overschrijding volgend jaar, nog helemaal niet buiten beeld. Dat zouden we best kunnen halen met wat ik nu zie. Allen, de conclusie die we met elkaar hebben getrokken is: We kunnen niet zien dat dat een structureel bestendig doel is, omdat de focus moet verschuiven van, hoe gaan wij om met gewasbeschermingsmiddelen in het Drentsche Aa-gebied, naar, we hebben te maken met een veranderend klimaat. Dus daarom hebben we ook gekeken met elkaar: Hoe kunnen we daar gevolg aan geven? Wij zien met de middelen die nu in de provinciale Omgevingsverordening staan, zoals die is vastgesteld, geen extra instrumenten. We hebben nog een keer intern gecheckt na de commissievergadering. Ik heb ook aan het waterschap en het waterbedrijf gevraagd en die zien we niet. U vraagt in uw motie heel specifiek: Kunnen we de beschermingszones actualiseren en verbreden? Verbreden, zonder al te technisch te willen worden, we hebben geconcludeerd dat die 4 m ontzettend goed werkt tegen drift, het uitwaaien bij het uitspuiten van middelen. Maar het gaat nu om uitspoeling als er opeens een hoosbui valt en die vallen steeds meer. Dus dan moet u niet denken overigens dat het gaat helpen om die zone 4, 5 of 6 m te maken. Dan gaat het echt om hele grote afstanden, die a) niet in de POV passen, want daar staat gewoon 4 m, maar b) een wijziging van de Omgevingsvisie vereisen. Voorzitter, maar...

De voorzitter: Ik zie dat mevrouw Kleine Deters naar de interruptiemicrofoon wandelt en ik geef haar het woord.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, ik zit even in de notulen van de stuurgroep van het UPDA te zoeken naar de uitspraken en toezeggingen die mijnheer Kuipers daar gedaan heeft, maar ik kan ze niet zo heel snel vinden. Maar mijnheer Kuipers, bij de bijeenkomsten heeft u zelf aangegeven bij de stuurgroep dat bij de start, en dat was voor uw tijd als gedeputeerde en voor mijn tijd als Statenlid hier, er afspraken gemaakt zijn als de doelen niet gehaald zouden worden, welke mogelijkheden dan tot uw beschikking zouden staan. Die zijn er dus, want die zijn ook onder andere in de POV, de Provinciale Omgevingsverordening, mogelijk. Dus dat zijn instrumenten. Ik heb u daar ook apart over gemaïld en we hebben daarover gesproken een paar weken geleden hier. Dat zijn mogelijkheden die tot uw beschikking staan. Dus eigenlijk, de drie indienende partijen SP, Partij voor de Dieren en D66, begrijpen dan ook niet dat u dat niet oppakt. En als ik in de verslagen kijk, zijn die ook al weer door uzelf genoemd. En daar hebt u op een gegeven moment van gezegd: Om daar toch nog het maatregelenpakket nader in te vullen, kom ik met een commissie van deskundigen, die eind 2022 daar ook nog adviezen over uitbrengt. Dus dan ben ik toch wel verbaasd dat u nu zegt: Ze zijn er niet. Omdat u ze gewoon zelf al een aantal keren genoemd hebt.

De voorzitter. De heer Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers. Dan ben ik bijzonder benieuwd naar die notulen. Het klopt dat er is afgesproken: Als het UPDA niet werkt, gaan we naar andere instrumenten kijken. Dat zijn we nu dus ook aan het doen. Ik geef u alleen aan dat, met wat er nu zonder de POV aan te passen mogelijk is, wij geen mogelijkheden zien. Maar ik ging 'maar' zeggen, voorzitter: Maar, ik ben de laatste die niet aan zichzelf twijfelt. En daarom hebben we ook met elkaar afgesproken dat we die onafhankelijke commissie om advies gaan vragen met mensen uit kennisdomeinen, dus vanuit de universiteiten, wetenschappelijke kennis en bestuurlijke ervaring, om ons te adviseren over wat wij kunnen doen. En ik heb daar afgelopen maandag nog de laatste afstemming over gehad met het waterschap en het waterbedrijf. Het is mijn verantwoordelijkheid, onze verantwoordelijkheid, om die commissie in te stellen, maar ik wil dat wel in goede afstemming doen, zodat het ook leidt tot een product waarop gerekend kan worden. De laatste aanpassingen zijn nu mogelijk en zullen we binnenkort benoemen, zodat ik op een korte termijn advies zal geven, dat ik dan het eerste kwartaal verwacht: Wat kunnen we nu doen? En een lange termijn advies, dat ik voor de zomer bestel: Hoe zouden we de Omgevingsvisie wel kunnen aanpassen met dat soort keuzes en wat zijn strategische keuzes voor een Nationaal Programma Landelijk Gebied die wij daarin in kwijt kunnen?

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters nog in tweede instantie?

Mevrouw Kleine Deters. Ja, voorzitter. Ik dacht even heel snel schakelen, dan kunnen we heel efficiënt reageren in gezamenlijkheid.

De voorzitter. Misschien kan het in uw tweede termijn, is dat een goed idee?

Mevrouw Kleine Deters. Ja, gedeeltelijk kunnen we het in tweede termijn meenemen, maar dan is het antwoord van de gedeputeerde wel relevant. Dus in tegenstelling met wat u bij de evaluatie van het eindrapport zei, dat het december 2022 opgeleverd wordt, zegt u nu: Nee, dat komt niet, de commissie moet nog geïnstalleerd worden en het wordt eerste kwartaal 2023 en zomervakantie 2023 voordat we het hier weer bespreken. Dus u bent mooi in staat om het een jaar lang voor u uit te schuiven. Begrijp ik dat goed?

De voorzitter. Gedeputeerde Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers. Voorzitter, hoe u dat telt, dat laat ik aan u. Afgelopen maandag heb ik nog de laatste afstemming gehad, want ik zeg al: Ik vind het belangrijk dat we bijgaande commissie instellen, maar dat we dat goed samendoen met het waterschap en het drinkwaterbedrijf. Het heeft tot een aantal aanpassingen geleid. Tevens zoekt niet iedereen alleen maar naar ecologen of hydrologen op dit moment, maar dat geldt hetzelfde voor de mensen die deze commissie gaan vormen. Dus, wat ik sinds maandag weet, wat ik u nu ook twee dagen later kan vertellen, is dat we die commissie op korte termijn gaan we benoemen en dat zij uiterlijk het eind van het eerste kwartaal dat zal opleveren, met een collegereactie op wat we daarmee gaan doen. En dan is het dus ook voor u beschikbaar, en voor de zomer, die ingrediënten voor de Omgevingsvisie en voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Ik zie nu in ieder geval in de motie voorzitter, geen instrumenten die we hiervoor kunnen gebruiken. Daar heb ik het inderdaad nog met mevrouw Kleine Deters over gehad. Geeft u dan concrete dingen die er zouden zijn aan? En als u die verslagen heeft, zou dat bijvoorbeeld een voorbeeld kunnen zijn, maar anders blijven we een beetje: U ziet iets, ik zie iets niet. Maar die commissie gaat ons volledig onafhankelijk adviseren. Ik zou u dus aan aanraden om deze motie aan te houden tot u dat advies heeft, en dan te kijken of GS doen met dat advies wat u verwacht. Mocht u hem toch in stemming brengen, dan zou ik hem op dit moment ontraden. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, hoor ik de gedeputeerde nou echt zeggen, als ik de notulen van zijn stuurgroep heb, of ik hem die verstrek? Ik wil ze wel doormailen, maar het zijn gewoon openbare notulen van stuurgroep vergaderingen.

De voorzitter. Gedeputeerde Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers. Nee voorzitter, ik heb een heleboel notulen op mijn bureau liggen, want er wordt nogal wat vergadert, kan ik u vertellen. Het gaat mij erom, als u concrete mogelijkheden ziet in de Provinciale Omgevingsverordening die wij kunnen inzetten, dan verneem ik die graag van u. En als ik die zelf ergens heb verteld, dat hoop ik eigenlijk niet, want dan begin ik aan mijn eigen mentale capaciteiten te twijfelen. Maar in onze POV staan nu twee dingen voor de drinkwaterbronnen. Namelijk een verbod voor het vullen en spoelen van machines en er staat een 4 m zone afgesproken, die gebaseerd is op een convenant tussen drinkwaterbedrijf en de LTO. Die hebben we in regels vastgelegd en daar moeten we het voorlopig mee doen. Maar zoals ik al zei: Als dat niet zo is, ben ik de eerste die dat toe geeft. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel gedeputeerde Kuipers. Tot slot van de zijde van het college voor 17 min, de heer Stelpstra. Maar ook hier zeg ik weer: Het hoeft niet per se allemaal opgesoupeerd te worden. Ga uw gang.

Gedeputeerde Stelpstra. Goed mevrouw de voorzitter. Lang, lang geleden begon mijnheer Camies hier met zijn Algemene Beschouwingen. Sindsdien lijkt de discussie hier wel bijna over kernenergie te gaan en de wolf. Maar ik luister heel selectief, dat begrijpt u wel. En daar is ook een motie over ingediend en daar ga ik me eerst maar even op richten. Want u zegt van alles over kernenergie. Ik wacht trouwens nog steeds op die motie met gutst vanuit de Staten als het gaat over kernenergie. Dat iemand een keer zegt: We doen het aanbod om het afval hier op te

ruimen. Dan hebben we tenminste eens een keer een boodschap naar Den Haag. Maar dat terzijde. Uw motie gaat over de RES en dat is toch een beetje een apart verhaal. Kijk, wij hebben in 2019 'ja' gezegd tegen het Klimaatakkoord in deze Staten. In 2021 zeiden we 'ja' tegen de RES 2021. In 2022 blijven we ook gewoon 'ja' zeggen tegen de afspraken die we gedaan hebben, gemaakt hebben en dat blijven we ook in 2023 doen. Dus we kunnen dit helemaal niet zomaar gaan veranderen in de RES. Dat is ook een landelijke afspraak die we gemaakt hebben. Maar kernenergie past ook niet in de RES. In de RES hebben we het ook niet over wind op zee of over allerlei andere dingen. De RES gaat over de Regionale Energiestrategie en wat we daarvoor zouden opleveren op warmtegebied en op elektriciteit. Dus dat past daar niet in. Dus in die zin moet ik deze motie ook ontraden. Maar u heeft nog iets anders gezegd mijnheer Camies. En daar wil ik toch even, dat ging even heel snel, opmerken, omdat ik daar fundamenteel een andere opvatting over heb dan u. U zei: Laten we dat aardgas maar wat langer gebruiken. Dat betekent dat we over de rug van onze inwoners hier in Noord-Drenthe, over de rug van onze inwoners in Groningen, wij lekker lang niks hoeven te doen en dat aardgas maar gebruiken. Nou never nooit niet. Daar ga ik dwars voorliggen Mijnheer Loof. [Gelach in de zaal]. U had het over de stijgende energierekeningen en ook met name over de maatschappelijke voorzieningen. Het is door meer van u naar voren gebracht. Mevrouw Kort heeft het daarover gehad, als het ging over de voetbalclub en de laatste ondernemer in het dorp. Mijnheer Van Dekken heeft het erover gehad, hij noemt het leefbaarheidsdragers. Zo hebben we allemaal onze termen. Nou, het mooie nieuws is, collega Brink tipte mij er net op, dat voor ondernemers in ieder geval de regelingen om ooit iets aan energie te doen worden aangepast. Het gaat van 12,5% naar 7% van de jaaromzet. Dus dat is al een eerste mooie stap vanuit het Rijk. Maar dat desondanks blijven de zorgen voor het maatschappelijk vastgoed behoorlijk groot. Wij hebben aangegeven dat we daarmee aan de slag gaan en zoals het er nu uitziet, ik houd even een slag om de arm, zoals het er nu uitziet, collega Vedelaar en ik heb het daar voornamelijk over gehad, zullen wij in december bij u met een Statenvoorstel komen voor het Drents Energiefonds, dat een uitvoering is van de motie van mijnheer Vianen van de VVD. Het plan is nu om daar een plus op te zetten, zodat er dan nog € 10 miljoen eventueel kan worden ingezet voor renteloze leningen, want daar gaat het dan om, voor het maatschappelijk vastgoed, zodat dat die zeg maar hun energiebesparende maatregelen kunnen nemen. En volgens mij maken we dan echt een hele grote slag, want dan kunnen we daar heel veel mee doen. We zullen het Energiefonds vragen daar een specifiek programma op te zetten. Mevrouw Dijkers, u heeft het over afvalwater Schoonebeek gehad.

De voorzitter: Maar eerst heeft de heer Pormes nog een vraag voor de heer Stelpstra.

Gedeputeerde Stelpstra: Dank u wel mevrouw de voorzitter. Mag ik het Energiefonds zo interpreteren dat het ook betrekking heeft op de vraag die ik heb gesteld voor inwoners met een 'co-operatie' voor spouw- en bodemisolatie?

Gedeputeerde Stelpstra: Daar kom ik straks even op terug, als het goed is. Oké. Ik ga door, anders raak ik zo in de war met mijn volgorde. Mevrouw Dijkers, u heeft het gehad over afvalwater Schoonebeek. Daar blijven wij u over informeren. We zijn nu in het gebiedsproces bezig. En zodra ik iets heb, dat heb ik u ook beloofd, om over te melden, waarvan ik denk dat het relevant is dat uw Staten het weten, dan zal ik dat ook actief doen. Dat komt bij u terug, maar uw oproep is helder. Of we helemaal aan uw oproep gehoor kunnen geven, is dan de tweede vraag. Maar daar zullen we dan ook het gesprek over voeren. U zegt: Het geld moet niet naar de grote kapitaalcrachtige bedrijven gaan als het gaat om verduurzaming, die moeten hun eigen broek maar ophouden. Volgens mij hebben we daar geen verschil van mening over. En u wilt graag de

energievoorziening zoveel mogelijk in publiek beheer. Dat is volgens mij de discussie die uw partij op landelijk niveau stevig voert. Mevrouw Meeuwissen heeft eigenlijk meer met name de vraag gesteld, die 25 m van windmolens. Maar u maakte daar de opmerking bij: Omdat het voor eigen gebruik is. Ik gebruik het maar even als haakje, collega Brink en ik zijn op dit moment ook echt op pad bij bedrijven, ook bij grote bedrijven. Die lopen echt tegen grote problemen aan als het gaat om de verduurzaming, namelijk omschakelen van gas naar elektrisch. Dat heeft ook heel veel met het netwerk te maken. Daar zal ik zo meteen ook nog iets over zeggen. Daar zouden misschien wel mogelijkheden zijn om daar toch, als het gaat om duurzame energie voor eigen gebruik, iets mee te doen. Die discussie hebben we hier niet gevoerd, tot op heden. Het is heel vaak over wind, die grote parken enzovoort. Ik denk dat het misschien wel eens goed is dat we daar een discussie over gaan voeren. Dan heb ik geen vraag gekregen van mijnheer Uppelschoten, van mijnheer Van Dekken en mevrouw Kleine Deters ook niet. U was door uw spreek-tijd heen. Maar u heeft wel een reactie gegeven op een interruptie ergens, die ik uiterst merkwaardig vond. Want u zei: Drenthe bungelt onderaan als het gaat om de klimaatdoelen. Ik weet niet of u iets op de kop heeft gehouden, maar dat is mij volstrekt niet bekend. Als ik zie dat wij in het kader van de RES 10% van de landelijke opgave doen, als ik zie dat wij heel erg voorlopen op zaken als waterstof, als ik zie dat we heel erg voorlopen als het gaat om de aanpak van netcongestie, dan kan ik dat niet rijmen. Mijnheer Pormes. Nu we het over netcongestie hebben, u heeft gevraagd om een spoedpakket netcapaciteit. Ik weet niet precies wat u daarmee bedoelt, maar ik neem aan dat u duidt op de hele congestie van het net. Die is nijpend en die zal alleen maar nijpender worden. Dat zijn ook de signalen die we krijgen. We hebben daar regelingen voor hier en die gaan we zelfs nog weer uitbreiden. We zullen ook, om te kijken hoe kunnen we dan buiten dat net om, want dat net heeft enige tijd nodig om dat te besparen, hoe kunnen wij in ieder geval daar buitenom oplossingen bedenken, die in ieder geval bedrijven of instellingen verder helpen? U kent de manege in, ik weet niet eens meer precies waar het is, maar goed, de voetbalclub in Nieuw-Buinen, wereldberoemd in de Tweede Kamer en dat soort voorbeelden. We zien dat daar steeds meer vraag naar komt, we hebben dat ook net wat opgehoogd. Maar we zullen er ook aan de andere kant, als het gaat om de afnamekant, meer aandacht voor moeten hebben. U mag ook verwachten van ons, dat wij daar zeker met het Rijk over spreken en met de netbeheerders natuurlijk, met TenneT, de druk voor we continu op, om te zorgen dat het net snel verzwaard wordt. En waar het niet verzwaard kan worden, dat er ook echt onconventionele oplossingen en dat soort dingen, zoals die nu ook in Brabant zijn genomen, in Drenthe worden genomen. We wezen op de personele kant, opleidingskant, helemaal met u eens. Er wordt van alles aan gedaan, er gebeurt ook heel veel op landelijk niveau en dat is echt een groot vraagstuk. Helaas, ik heb alleen maar problemen te bieden eigenlijk, maar daar wordt wel heel veel aan gedaan. Kosteloze leningen voor verduurzaming hebt u naar gevraagd. Die zijn er al heel veel. Daar is Drenthe koploper in. Ik kijk even naar links. Als het gaat om de aanvraag van verduurzamen, we zijn echt de koploper in Nederland en ook het Warmtefonds zit volgens mij nu op 0%, dus daar loopt echt heel veel. En vanzelfsprekend hoort daarbij, dat wij in onze hele Expeditie Energieneutraal Wonen autoverhuurders verleiden om zoveel mogelijk te doen om tot een ander label te komen. U heeft ook gevraagd of wij iets willen doen met coöperatieve openbare verlichting en energie, om daar een soort gezamenlijk project voor te doen. Ik vind het interessant om naar te kijken, maar ik ben ook heel eerlijk in uw richting: Onze medewerkers lopen op hun tenen wat dat betreft, binnen de energiecluster. Er is zoveel en zoveel te doen. Dus ik probeer ook een beetje te kijken dat we focussen op de dingen waar we nu echt eerst de aandacht op moeten richten. Isolatieoffensief. We zitten over de helft. Versnellen, ja. Daarvoor is denk ik ook dat Noodfonds ingesteld, zodat we sneller kunnen acteren. Het is wel heel belangrijk dat we straks even een overzicht hebben van waar landt het nou. Ik hoorde dat

het geld bijvoorbeeld veel bij mensen met een wat grijzere haardracht landt. Dus dat wil zeggen, dat het nog niet echt bij de jongere gezinnen landt. Nou, dat willen we ook uitzoeken, hoe komt dat nou. We gaan er ook extra capaciteit op zetten om het onder de aandacht te brengen. Ik heb volgens mij in de commissie al gezegd, dat ik verwacht dat binnenkort de busjes gaan rijden. Dat doen we samen met gemeenten waar we gewoon aanbellen: Kunnen wij u helpen? En dat zal mogelijk weer een nieuwe vraag oproepen. Dan heb ik nog een vraag open staan, dat is van mijnheer Pruisscher. Dat gaat over het gasdossier en een beroep van Groningen, of wij dat willen duiden. Ja, dat wil ik wel duiden. De staatssecretaris heeft in een debat met de Tweede Kamercommissie toegezegd, dat hij vindt dat de omgekeerde bewijslast ook voor de gasopslag Norg weer naar de oude toestand toe zou moeten, zeg maar voordat de IMG dat allemaal ging veranderen. Hij heeft gezegd dat hij probeerde dit in november/december te doen. Inmiddels is het gasbesluit genomen. We hebben daar ook gevraagd, wilt u daar dan ook op acteren? In het gasbesluit is daar wel een vriendelijke zin over opgenomen dat het zijn aandacht heeft, maar niet dat het nou gaat gebeuren. We hebben daar dus een beroep op ingesteld om in ieder geval de beroepstermijn niet te laten verlopen en ook de druk in die zin op de staatssecretaris te houden, zodat dat komt. Mooie bijkomstigheid is, vind ik, dat hebt u waarschijnlijk allemaal kunnen lezen uit de krant, dat inmiddels de peer review op het onderzoek van TNO verschenen is, waar we als provincie ook hard ondersteuning hebben gegeven aan de werkgroep EEN, een zeer actieve club inwoners die hiermee bezig is. Je kunt zeggen helaas of fantastisch, maar die peer review heeft in ieder geval uitgewezen dat op basis van het TNO-rapport niet de conclusie kan worden getrokken dat er geen schade kan ontstaan door diepe bodemdaling. En dat zette in mijn ogen een dikke streep door wat de IMG heeft gedaan. En ik verwacht ook niet anders dan dat de IMG, ik heb het gezegd, met dezelfde snelheid waarmee zij dat besluit hebben ingevoerd, ook met dezelfde snelheid intrekt. Maar dat heb ik verder niet gehoord.

De voorzitter. Mevrouw Slagt van de zijde van GroenLinks.

Mevrouw Slagt. Voorzitter, ik had er bijna een rondvraag over gesteld en ik ben blij dat het ook nu gewoon ter sprake komt. Ik dacht: Het is onder de aandacht van de gedeputeerde, dit rapport, gaat de gedeputeerde of gaan GS naar aanleiding van dit rapport opnieuw een brief schrijven naar de minister, om het nogmaals te benadrukken?

De voorzitter. De heer Stelpstra.

Gedeputeerde Stelpstra. Ik weet niet of ik een brief ga sturen. Ik vind dat we IMG even de kans moeten geven om dit even te laten indalen. Ik verwacht wel dat ze op korte termijn op hun besluit terugkomen. Gaan ze dat niet doen, dan zal ik maar zeggen bij de staatssecretaris verstaan geven om te zorgen dat er iets gaat gebeuren. Dat is ook overeenkomstig zijn belofte. Hem kennde gaat hij die belofte zeker nakomen.

De voorzitter. Nou, dit is geweldig.

Gedeputeerde Stelpstra. Ik ben nog een motie vergeten. Ja, sorry, de motie van mijnheer Pormes die gaat over de klimaatnoodtoestand. Ik denk, de dingen die u noemt in uw motie zijn zeer herkenbaar. Dus ja, wat moet ik nou van die motie vinden? Ik vroeg me wel een beetje af: Wat moet ik nou morgen gaan doen als deze motie is aangenomen? Want we zitten er al bovenop bij de gemeenten. We zitten bij het Rijk continu aan tafel op dit punt. Doen we het niet goed genoeg? Maar dat geloof ik niet dat u dat vindt. Dat zal ook niet de intentie zijn van uw motie.

Of zegt u: We willen nog eens een keer een uitspraak doen als Staten dat we dit belangrijk vinden. Dan neem ik daar kennis van. Maar ik heb nou niet het gevoel dat ik direct dan tot een andere actie over moet gaan. Dus ik worstel daar een beetje mee.

De voorzitter: Dank gedeputeerde Stelpstra en dank leden van het college. We zijn aan het eind gekomen... Sorry, is er nog een interruptie? Oh, de heer Pormes, ga uw gang.

De heer Pormes: Dank u wel mevrouw de voorzitter. Nee voorzitter, het is echt heel simpel. Als de gedeputeerde zegt: Nou goed, niets kwaads mee, wij nemen dit ook zo over, dan hoeft ik het niet in te dienen. Mag ik het zo begrijpen? Ja?

De voorzitter: Begrijp ik dan goed dat de motie van de zijde van GroenLinks op dit onderdeel is ingetrokken? Dan maakt hij geen deel meer uit van de beraadslaging. Dank u wel. Leden van de Staten, ik stel voor dat we kort schorsen en dat doen wij tot 16.10 uur. Dan kunt u even kijken, even de benen strekken, maar ook even kijken naar de verschillende moties en amendementen en dan gaan we om 16.10 uur beginnen met de tweede termijn.

De voorzitter: Dames en heren, mag ik u verzoeken om uw plaatsen wederom in te nemen. Het is 16.10 uur. Ja, heel fijn Jelly, de bel klinkt, want dan kunnen we beginnen met de tweede termijn van de zijde van de Staten bij deze Algemene Beschouwingen. De spreektijd bedraagt 2 min per fractie. Ik moet constateren dat de heer Bos van Forum voor Democratie ons heeft verlaten. Daarmee is Forum niet meer vertegenwoordigd hier in onze Statenzaal en zal hij dus ook geen inbreng meer leveren, stel ik me zo voor, bij de tweede termijn. Ik begin bij de heer Camies. Even kijken: Waar is de heer Camies?

De heer Duut: Die wordt nu gehaald.

De voorzitter: Oh, hij wordt nu gehaald.

De heer Duut: Hij is zijn neus aan het poederen.

De voorzitter: Oh jeetje. Ik weet dat hij in de filmwereld zit, dus dan moet je zo nu en dan in de plamuur. Dat is zo. Kijk, daar is hij al. Heel goed. De heer Camies, fijn dat u er bent. U kunt meteen doorlopen naar het spreekgestoelte voor uw tweede termijn. Heel goed, voor uw 2 min inbreng. Aan u het woord.

De heer Camies: Dank u wel voorzitter. Ik wist niet dat ik direct acte de présence moest geven. Ten eerste aan het college, dank u wel voor de beantwoording van de vragen die wij allemaal met zijn allen hadden. Ik zou nog wel wat willen reageren op een paar dingen. De eerste, en dat is natuurlijk dat kon u niet ontgaan zijn, de heer Stelpstra die meende dat wij over de ruggen van de bewoners het een en ander willen gaan doen. Het is, wat ik ervan weet, ook gewoon regeringsbeleid om de overige velden, om daar te gaan boeren, mits dit veilig gaat. Dus ik zie dat dan maar gewoon een beetje als verkiezingsretoriek van de gedeputeerde. Dus dat laat ik dan maar aan me voorbijgaan. Dan zou ik het willen hebben over de het amendement wat wij ingeleverd hebben en de moties waar wij vóór gaan stemmen. Ten eerste het amendement. Ja, mea culpa, ons is niet vreemd dat wij ook wel eens dingen niet helemaal netjes aanpakken. Deze was misschien toch wat te gehaast ingeleverd. We hadden deze misschien beter door de griffie kunnen laten checken. Dus wij trekken dit amendement nu in en laten hem doorrekenen door de griffie en nemen hem mee in een begrotingswijziging voor de volgende periode.

De voorzitter. Dan constateer ik dat het amendement...

De heer Camies. Oh, wacht even. Er is nog een interruptie.

De voorzitter. Ik dacht dat u hem al had ingetrokken. Maakt hij nog deel uit van de beraadslaging?

Mevrouw Kleine Deters. Even een vraag.

De voorzitter. Ga uw gang, mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Even een vraag ter verduidelijking mijnheer Camies. U zegt uw amendement in te trekken. U kunt niet een tweede keer hetzelfde amendement indienen, dus zou het dan niet verstandiger zijn dat u hem aanhoudt en bij de Belastingverordening de volgende maand indient?

De heer Camies. Dat is wellicht verstandiger. Wij zouden hem zelf het liefst meenemen in de Begrotingswijzigingen van volgend jaar.

De voorzitter. Dus bij dezen is hij ingetrokken? Dan constateer ik dat hij geen deel meer uit maakt van de beraadslaging. Heer Camies.

De heer Camies. Voor de volgende periode hebben we het over. Overigens was het niet incidenteel, maar was het structureel bedoeld, dit amendement. Wij houden de motie over kernenergie niet aan, die laten we gewoon doorgaan. Dus wij zijn benieuwd wat de rest van de fracties daarover denken. Wij gaan voor de motie voor het oppervlaktewater stemmen. En we waren ook voor de motie voor Politiek Actief, maar zo ik begreep, wordt dat reeds overgenomen. We zouden er wel voor willen pleiten om ook bullet 3 over te nemen voor wat betreft toegankelijkheid voor mensen die niet zo goed ter been zijn. En daar houd ik het bij.

De voorzitter. Dank u wel. Dank u wel tweeërlei. Namens de mensen die niet zo goed ter been zijn en voor uw inbreng. De heer Loof van de Partij van de Arbeid. Ga uw gang.

De heer Loof. Dank u voorzitter. Ik denk dat ik ook vrij beknopt kan zijn. Een lange dag. Het mooiste wat vandaag, althans het warmste dat vandaag voorbijkwam wat ons betreft, was de warme kamer van de ChristenUnie. Goed voorstel. Ook mooi dat het college daar volop aandacht aan wil schenken. Dat is denk ik ook iets wat past bij de bijdrage die ik vanochtend heb proberen te brengen, waarin we het hebben over samen en sociaal. De warme kamer is daar een mooi voorbeeld van. Voor het overige moet ik toch wel bekennen dat ik wel behalve warmte ook wel wat kilte voelde, met nogal een Trigger Happy fractievoorzitter van het CDA als het gaat om de wolf. Ik had helemaal niks willen zeggen over de wolf. Ik heb hem ook helemaal geschrapt bij mijn eigen bijdrage, maar vanwege de uitgebreide discussie wil ik daar toch wel iets over kwijt. De provincie heeft een beschermplicht als het gaat om onze natuur. En even los van allerlei moties en ellende die het beest op sommige plekken veroorzaakt, dat is gewoon zo, dat erkennen wij ook, hebben wij ook oog voor, vinden we dat één aspect van de hele discussie onvoldoende wordt belicht. Ik vind dat het college daar meer aandacht aan moet schenken. In die zin ben ik het volledig eens met mevrouw Zuiker, als het gaat om het voorlichten van onze samenleving over het leren omgaan met een nieuw dier in onze samenleving. Dat is nou een keer

ook een plicht van ons en die hebben wij ook na te komen. Ik vind dat we daar wat in tekortschieten. En als we dan een wolvenexcursie organiseren in Drenthe die door dreigementen niet door kan gaan, dan vind ik dat ernstig. Als er een wolvensafari tegenover gezet wordt, vind ik dat nog ernstiger. Ik heb alle waardering voor de VVD die op onze uitnodiging mee is gegaan met de wolvenexcursie. We hebben een aardige ochtend gehad, dacht ik zo. Standpunten zijn niet veranderd, is ook helemaal niet aan de orde denk ik op zo'n moment. Maar het is wel van belang om goed kennis te nemen van: Waar heb je het nou eigenlijk over? Om sprookjes te voorkomen, zeg maar. Dat wou ik nog even kwijt. Voor het overige ook wel weer waardering voor de fractievoorzitter van het CDA die sprak over verbinding. Dat zijn ook zaken die heel erg bij ons passen. Goede woorden, ook naar de toekomst toe. Uitstekend. Dan wil ik nog even kort reageren richting de heer Uppelschoten, die het opnam voor Forum voor Democratie. Die kennelijk het idee had dat wij met allerlei fracties, met allerlei woordvoerders de heer Bos het zwijgen wilden opleggen. Dat was bepaald niet aan de orde. Helemaal niet. We waren gewoon met elkaar in gesprek. Dus ik vond het ook wel een beetje vreemde interruptie van de heer Uppelschoten om te zeggen: Hoezo, en waarom proberen jullie Forum zo te plagen? Deden we helemaal niet. De moties voorzitter. Ik denk dat wij zo'n beetje overal tegen zijn, zoals u van ons gewend bent. En als we straks toch ergens mee instemmen, dan hoor ik dat wel. Over het derde bolletje, dat op verzoek van Anry Kleine Deters gevraagd werd bij onze motie over Politiek Actief, het derde bolletje zetten we er niet bij na overleg met de overige indieners, omdat wij vinden dat de insteek van Politiek Actief een andere is dan het verhaal zoals rondom toegankelijkheid speelt. Dat vinden we óók belangrijk. Maar dat is nu even niet aan de orde. Dus ik stel vast dat wij de motie indienen op de originele wijze. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel heer Loof. U bent wel over uw tijd heen, dus ik ga echt even proberen om iedereen aan zijn 2 min te houden. Even kijken, mevrouw Dijkers.

Mevrouw Dijkers: Dank u wel voorzitter. Naar aanleiding van de hele discussie de afgelopen paar uur zijn me twee dingen een beetje bijgebleven. Dat we van alle hele grote thema's waar we het over zouden moeten hebben, er eentje uit springt als het gaat over de wolf. Maar wij denken: Het zal toch niet waar zijn dat we straks in een verkiezingsperiode zitten, terwijl de natuur wordt bedreigd, het klimaat een rampscenario heeft en we ik weet niet wat aan problematiek rondom ons heen zien, dat we straks een verkiezingsthema krijgen op kop 'De wolf in Drenthe'. Nou, ik ga een rood kapje opzetten, geloof ik. Daar word ik echt helemaal niet goed van. En het tweede wat me opviel, was de wonderlijke toespraak van de heer Bos, die, misschien moeten we hem een compliment geven, want hij moest iets overnemen dat hij waarschijnlijk niet had voorbereid, misschien zelfs niet gelezen. En dan sta je hier toch maar mooi. Hij had nog wel een lieve glimlach, dus dat is dan in ieder geval iets dat we nog meenemen. Verder. We zullen tegen de JA21-motie stemmen met betrekking tot kernenergie en de opcenten. Tegen de PVV-motie PAS-melders en de uitkoop van boeren. Verder zijn we mede-indiener van de motie Politiek Actief, maar die is al overgenomen. De motie Internationale culturele samenwerking komt nog. En de laatste is in ieder geval eentje die we zeker mee-indienen. De Partij voor de Dieren motie met betrekking tot de wildopvang gaan we ook steunen.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Dijkers, mooi binnen de tijd. Mevrouw Meeuwissen, VVD-fractie.

Mevrouw Meeuwissen: Dank u wel voorzitter. Ik ga even de vier punten uit ons eerdere betoog bij langs. Allereerst over het landbouwperspectief. We zijn blij om ook vandaag weer te horen hoe het college erin staat, met name ook voor de PAS-melders. Er is geen woord Chinees bij. Wij

staan achter deze mensen en daar zijn we blij mee. Dan de wolf. We begrijpen dat ons handelen juridisch stand moet houden, dat we het goed moeten uitzoeken. En ook hier proef ik een grote inzet van het college om tot actie te komen, en in onze woorden gaat het dan ook om beheer. Wij onderstrepen nogmaals de haast die we moeten maken en we horen dat ook terug in de woorden van de gedeputeerde. Dus dank daarvoor. Dan de energiekosten en de energietransitie. Over die transitie. Mooi dat er een proef met die 25 m windmolens bij boerderijen van start gaat. En we horen ook de suggestie om eens te kijken bij de zwaardere industrieën, om te kijken wat zij nodig zouden kunnen hebben voor opwekking voor eigen gebruik. Dat vinden wij een interessante gedachte, dus daar gaan we graag nader over van gedachten wisselen. Wat we ook heel mooi vinden, en dat zal ook de heer Vianen deugd doen want die vroeg daarom, is de extra financiering voor het energiefonds van DEO. Dan over wonen. Wederom dank, ik blijf aan de gang, gedeputeerde, voor de punten die we ophaalden om die te verwerken in de woon... Nou ben ik even het woord kwijt. Agenda's? Agenda's, visies, regionale woondeals. De drie regionale woondeals die we nog dit jaar krijgen, we gaan die uiteraard met zeer veel interesse lezen, wat we daar allemaal in terugvinden. Maar met nog veel meer interesse gaan wij volgen of dit ook gaat leiden tot uiteindelijk die extra woningen, want daar is het ons natuurlijk allemaal om te doen. Dan over de moties. Er zijn drie moties waar wij inhoudelijk het eigenlijk heel erg eens zijn met de grondgedachte. Alleen met de uitwerking in de motie kunnen wij niet instemmen. Dan hebben we het over de, oh die is al weg, over kernenergie, ja kernenergie maar in de RES nee. We hebben het over geen dwang bij uitkoop. Helemaal mee eens. Maar de formulering lijkt ons niet de bedoeling zo. En beleid voor de PAS-melders idem dito. Dus wij kunnen niet met die moties instemmen, maar we zijn het wel helemaal eens met het achterliggende gedachtegoed. En voor de overige moties, ik houd het maar even kort. Oh nee, de motie Politiek Actief dienen wij mee in, dus uiteraard zijn wij daarvoor en de overige moties zijn wij niet voor.

De voorzitter: Fijn, ook kort maar krachtig. De heer Uppelschoten van de PVV.

De heer Uppelschoten: Dank u wel mevrouw de voorzitter. Ik had van de heer Kuipers een compliment verwacht. Ik denk, ik zal zeggen dat het recht op woningen iets uit de grondwet is en dat hij daar heel blij mee zou zijn. Ik zat niet te wachten op een exegese van de grondwet, maar ik dacht: Hoe kunnen we de woningen nog belangrijker maken door te zeggen dat het zelfs in de grondwet staat, dat de overheid ervoor moet zorgen. Maar goed, geen exegese. Een tweede is, want het lijkt wel of, als je GroenLinks of Partij voor de Dieren bent, je dan het exclusieve recht hebt dat je je zorgen maakt over je kinderen en kleinkinderen. Dat doen wij ook. Wij hebben misschien een beetje andere wereld voor ogen dan GroenLinks en Partij voor de Dieren, maar dat betekent niet dat onze zorgen over de kinderen en kleinkinderen minder zijn, maar dat je gewoon een ander wereldbeeld hebt en dat je een andere toekomst denkt.

De voorzitter: Dat is een beetje uitlokking. Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ja, wat kan ik daarop zeggen?

De heer Uppelschoten: Het hoeft niet.

Mevrouw Zuiker: Nou ja, nee, want ik ga er wel wat op zeggen. Want u zegt, wij hebben dan het alleenrecht om ons zorgen te maken, maar wij baseren ons op de wetenschap, op het IPCC. Dat is een organisatie die werkt voor overheden en waar iedereen van overtuigd is dat het zo

niet langer kan. En dat geldt ook voor uw nakomelingen. Dus u kunt... Die leven niet in een andere wereld. Die staan niet ineens in een wereld, op een planeet waar geen klimaatverandering is. Dus het gaat om de feiten, het gaat niet om een mening.

De heer Uppelschoten: Ja maar...

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Dat heeft ook te maken met de perceptie van de wereld. Die perceptie maakt uit hoe je dan de toekomst ziet en of je ziet wat voor wereld het moet worden. Misschien dat we een wereld die u schetst hoe die zou moeten zijn, helemaal niet zo aantrekkelijk vinden en dat we het niets zouden vinden dat onze kinderen of kleinkinderen in zo'n wereld leven. Dat is dus het verschil en die perceptie maakt uit dat je een andere visie hebt en dat je je ook zorgen maakt over je kinderen en kleinkinderen. En dat het niet alleen het exclusieve recht is voor mensen die in de klimaatpaniek geloven. Ik zal ook nog even iets algemeen zeggen. Wij zijn ook naar aanleiding van de discussie die we hier gehad hebben met Forum... Wij maken ons wel heel erg zorgen over het politieke systeem en dat is niet alleen maar het stemrecht. We zien dat er weinig draagvlak is, helaas moet ik zeggen. Het lijkt of we van crisis naar crisis gaan en dat er weinig draagvlak is voor de politiek en ook voor de regering. Maar ik denk dat we in een andere fase komen als mensen heel erg in hun portemonnee getroffen gaan worden: Wat we nu merken, dat energierekeningen niet betaald kunnen worden; als je ook de huur niet meer kunt betalen; als je je boodschappen niet meer kan doen; als je merkt dat je geld steeds minder waard wordt, dat je wel hetzelfde geld hebt maar er steeds minder voor kan kopen; dat er een recessie zal komen; en dat er geen woningen beschikbaar zijn of voldoende woningen om in te leven. Nou, dan denk ik dat we in een hele rare situatie terechtkomen. De linkse mensen moeten dat kennen. Dat heet in de theorie van Marx Verelendungstheorie. Dan denk ik dat we daar niet ver vandaan staan, maar dat er dan hele rare dingen kunnen gebeuren in de niet zo verre toekomst.

De voorzitter: Denkt u aan uw tijd.

De heer Uppelschoten: Dat is de grote zorg die wij hebben en daar zijn we zeker niet op uit. En de luchtigheid waarmee over dit soort dingen gesproken wordt, dat baart ons echt zorgen. Maar nu de moties. Onze eigen motie over geen dwang bij uitkopen van boeren. Ik heb goed gehoord, of we hebben goed gehoord, wat de gedeputeerde gezegd heeft, dat het wat hem betreft nooit aan de orde zal komen in dit college. Dus betekent dat dat het een overbodige motie is, dus die trekken we dan in.

De voorzitter: De motie over gedwongen uitkoop van boeren wordt ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging. Dat is motie M 2022-38.

De heer Uppelschoten: Bij de motie Beleid ten aanzien van PAS-melders, hebben wij een heel groot probleem. Ik heb van de gedeputeerde begrepen, en daar twijfel ik geen moment aan, dat hij zijn uiterste best doet om de PAS-melders te helpen en ook actieve hulp biedt bij het maken van verweerschriften.

De voorzitter: Kunt u heel snel zijn, want u bent ver over uw tijd heen.

De heer Uppelschoten: Dus wij meenden dat deze motie de positie van de gedeputeerde sterker kon maken. Dat menen wij eigenlijk nog steeds, maar hij is dat niet van mening. Dus we zitten

er allemaal aan of we hem in stemming brengen. Nou, we willen hem toch in stemming brengen en we hopen van harte dat hij de motie kan gebruiken om sterker te staan naar Den Haag. De verlaging van de opcenten, die motie was er niet meer.

De voorzitter: De heer Van de Weg heeft een interruptie. Ik ga nu zo meteen gewoon u... Ik bedoel, u bent nu op -1,38 min, dat was niet de bedoeling. De heer Van de Weg mag een interruptie plegen. Ga uw gang.

De heer Van de Weg: Dank u wel voorzitter. Het heeft niet met deze motie te maken, maar ik grijp even terug, want het moest even bezinken, want ik was echt helemaal stomverbaasd, de manier waarop de heer Uppelschoten zei: Van de luchtigheid waarmee daarover werd gesproken. Welke luchtigheid bedoelt u in vredesnaam? Ik heb de hele dag nog geen luchtigheid gehoord hier over alle problemen die er spelen. Wat bedoelt u in vredesnaam?

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik heb het idee dat we met veel grotere problemen te maken hebben dan... Er is net gezegd de wolf, dat is een van de problemen, want dat vind ik dan een interessant probleem. Maar waar we het verder over hebben, er zijn veel grotere dingen en daar zouden we het volgens mij over moeten hebben. Wij maken ons hele grote zorgen naar de nabije toekomst toe: Wat gaat er gebeuren in Nederland als er zo weinig mensen stemmen, maar ook als er zoveel ellende gaat ontstaan? En ik heb er dus een kreet aan verbonden die zeker bij socialisten bekend zal zijn. Dat is mijn antwoord.

De voorzitter: Dank u wel heer Uppelschoten. Ik geef het woord aan de heer Van Dekken. Ja, u bent behoorlijk over tijd. ...

De heer Uppelschoten: ... .. stemmen.

De voorzitter: Ja precies. De heer Van Dekken. Ga uw gang.

De heer Van Dekken: Wat een mooie dag hè. We zijn nog lang niet klaar, er gaan nog een paar moties vreemd voorbij. Straks gaan de collega's er misschien nog wat over zeggen. Ik vind dat wij wel begonnen zijn vandaag met dat maatschappelijk verzoenen dat we hier nodig hebben. Ik kijk ook even naar ons college van GS, dat hele heldere toezeggingen doet, niet alleen rondom de Sociale Agenda. Ik zie de uitgestoken hand van gedeputeerde Kuipers van, misschien moeten we tegen elkaar zeggen: In de komende periode zullen we met die Sociale Agenda nog veel meer richting moeten nemen dan wat we nu doen. En ook die € 10 miljoen rondom die verduurzaming, en dan kijk ik even richting gedeputeerde Stelpstra, die vind ik gewoon fantastisch. Want wij plaatsen hem in de context van dorpshuizen, maatschappelijk vastgoed en dan kun je niet anders concluderen dan dat dat hartstikke goed nieuws is. En een andere opmerking nog, dat heeft toch betrekking op die sociale onveiligheid. Dat gevoel her en der op het platteland, wanneer daar grote roofdieren voorbijkomen. Los van wat mijn collega Loof daar zojuist over zei, ik denk echt, zo zeg ik dat ook in de richting van mevrouw Dijkers, je kunt dat niet afdoen als alleen maar een enkelvoudige discussie over een wolf. Dat raakt aan veel meer. Ik ben daar echt van overtuigd dat, zoals collega Loof ook zei: Er is geen enkele behoefte om dat te polariseren. Maar we zien dat er grote problemen zijn en dat wou ik toch in de tweede termijn maar even onder de aandacht brengen. Voorzitter, dan kijk ik ondertussen naar de oogst van moties die steeds kleiner lijkt te worden. Het amendement is van tafel, dus daar hoeven we het allemaal

niet meer over te hebben. Maar ik vat het even samen: Alles waar wij positief achter kunnen staan, dat hebben we mee-ingediend. Dus ja, voor de rest kunt u dan uw eigen conclusies wel trekken. Dus daar wou ik het bij laten. Dank u.

De voorzitter: Dat is een overzichtelijke manier van ons dingen meegeven. Dan ga ik naar mevrouw Kleine Deters van D66-fractie.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter dank u wel. Duidelijk is, D66 wil keuzes maken voor schone lucht, schone bodem, schoon water. In de beantwoording van GS horen wij alleen maar het zoeken naar belemmeringen. D66 wil zoeken naar mogelijkheden en oplossingen. En die hebben we ook samen met de SP en de Partij voor de Dieren geprobeerd te verwoorden in de moties. Als ik het goed begrepen heb, in de motie wat betreft de bescherming oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa lijkt het alsof de twijfel van de gedeputeerde zit in de huidige of mogelijk eventueel aan te passen POV. We hebben net in de schorsing even met de drie partijen gezegd: Daar willen we best de gedeputeerde mee tegemoet komen als zij zegt: Dat biedt mij extra mogelijkheden. Dus even de motie bescherming oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa. Wij zouden in de laatste zin in het besluit, vanuit de huidige POV of zo nodig aangepaste POV willen toevoegen. Dus dat kleine stukje daartussen. En we hopen dat, maar goed ik heb de gedeputeerde eerder gemaïld, dit moet u toch een handreiking, een steun in de rug zijn om stappen te kunnen zetten. Dus dan wil ik die dan maar zo toevoegen namens de drie genoemde partijen.

De voorzitter: Dus de motie rond de Drentsche Aa wordt nu gewijzigd aangeboden. Ja?

Mevrouw Kleine Deters: Ja. Met die korte toevoeging daartussen in de slotzin. Dan voorzitter, het gaat om de urgentie. Als we naar de toekomst kijken zien wij een nieuwe generatie, die wat ons betreft niet de dupe mag worden van het beleid nu. Een nieuwe generatie die zich wel bewust is van vraagstukken van de toekomst. Een generatie die van ons mag verwachten dat wij mogelijkheden bieden voor hun toekomst. En de heer Stelpstra, of gedeputeerde Stelpstra voorzitter, had het over de tussenzin van D66. Spijtig mijnheer Stelpstra, als wij het met de minister Klimaat hebben over de Drentse aanpak, dan hebben we het niet alleen over uw portefeuille. Ik denk dat u uit ervaring van de afgelopen 3 jaar kunt putten, dat D66 zeker als het om uw portefeuille gaat, altijd een zeer constructieve inbreng heeft, steun daarvoor, stappen heeft willen zetten. Maar als we naar het geheel kijken, hebben wij als D66 zich steeds gezegd: Er mag wel een stapje bij, wij willen wel wat harder lopen, het mag wel iets flinker en wij willen zoeken naar oplossingen. Dus in zijn totaliteit is die opmerking voorzitter over het halen van de klimaatdoelen en onze typering over de noodtoestand. Dan de laatste vraag wat betreft de motie, want daar is enige verwarring van de Partij van de Arbeid. Uiteraard zijn wij heel positief over de deelname van de cursus Politiek Actief. Maar onze inzet is, dan moeten wij wel allereerst zorgen dat de basis, de ruimte daartoe, geschikt is. Wij zien het dan... Mijnheer Loof zegt, het zijn twee verschillende zaken, dat begrijpen we ook wel. Maar wij zeggen: Als we de basis niet op orde hebben, als mensen al afhaken omdat deze zaal niet voor een rolstoel toegankelijk is of anderszins, dan kunnen we cursussen aanbieden wat we willen. Maar is de motie overgenomen gedeputeerde? Nee, schudt ze nu. Voorzitter, dan is onze vraag: Als de Partij van de Arbeid niet de derde bullet toevoegt, wil het college dan toch onderzoek doen naar aanpassingen van de Statenzaal? Om die basis in onze overtuiging hebben we blijkbaar verschil van mening over met de Partij van de Arbeid. Die zegt twee verschillende en wij zeggen: Het is de basis, die moet toegankelijk zijn. En dan steunen we ook de motie van harte. Maar het gaat allereerst om die basis die toegepast, of toegankelijk moet zijn.

De voorzitter. De heer Camies wil u een vraag stellen. De heer Camies.

De heer Camies. Dank u wel voorzitter. Het was ook mij enigszins onduidelijk, ook mij werd aangegeven dat de motie onherroepelijk over werd genomen. Het blijkt dat hij wel in stelling komt. Dus wij volgen als JA21 dan ook de koers van D66 hierin.

De voorzitter. Dat is een heldere opmerking, meer een statement dan een vraag. Was u aan het eind gekomen van uw betoog?

Mevrouw Kleine Deters. Even, ik begrijp dat u zegt: Dan sluiten we aan bij de vraag aan het college: Als de Partij van de Arbeid niet de derde bullet toevoegt, of het college bereid is om toch het onderzoek te verrichten? En als het een vervolg heeft, dan zullen we daar later wel over spreken met elkaar. Maar dat het nu allereerst even gaat om de toegankelijke basis.

De voorzitter. Voordat iedereen naar voren snelt, ik zie dat gedeputeerde Vedelaar even wat ruis van de lijn weg wil halen.

Gedeputeerde Vedelaar. Ik heb gezegd: Als de Staten deze motie aannemen, zijn wij graag bereid om hem uit te voeren. Dat betekent, budget in de Begroting opnemen, omdat de uitvoering verder bij de griffie ligt. Dus we vinden het eigenlijk helemaal niet aan ons om het over te nemen. Het ligt aan u om daar een uitspraak over te doen en dan wijzigen wij de begrotingen als zodanig en dan kan het ook gewoon uitgevoerd worden op de plek waar dat thuishoort. Dus in die zin wil ik het... Het is niet dat we iets tegen de motie hebben, maar we vinden het zuiver om zo te redeneren.

De voorzitter. En ik kan me ook voorstellen, zeg ik dan maar even als voorzitter, dat wij in de boezem van ons college ook kijken naar de begaanbaarheid van onze Statenzaal, want daar is wel een puntje van aandacht. Dat is ook zo. Dus ik laat het even bij de gedeputeerde die dit aangaat en die zal daar ongetwijfeld in zijn tweede termijn iets over gaan zeggen.

Mevrouw Kleine Deters. Goed voorzitter, dank u wel. Misschien had ik me inderdaad wel tot u als voorzitter moeten richten. U hebt geen beantwoording van de eerste termijn gedaan. Of het nu de gedeputeerde gebouwen of wat dan ook maar, het gaat erom dat mensen inderdaad ook een interruptiemicrofoon gewoon met een beperking moeten kunnen nemen bijvoorbeeld. Dus graag antwoord na de tweede termijn. Voorzitter, volgens...

De voorzitter. Ik zie de heer Loof nog een vraag voor u hebben. De heer Loof.

De heer Loof. Voorzitter, nog even om de laatste ruis op te lossen, want ik had hetzelfde willen zeggen als de gedeputeerde zojuist heeft gezegd: Wij handhaven de motie in de vorm zoals ik hem in originele staat heb ingediend. Dank u.

De voorzitter. Dank u heer Loof. Dan is dit glashelder denk ik. Tot slot.

Mevrouw Kleine Deters. Ja voorzitter, dan gaat het inderdaad om de 18 pagina's van de heer Brink, dat heb ik al genoemd, dan zijn we niet in staat geweest om die te lezen. Maar we hebben overleg gehad, en als SP, de Partij voor de Dieren en D66 handhaven wij de motie zoals ingediend met een kleine aanpassing, die u net al verwoord hebt. En dan moeten de fracties de

partijen hier in de Staten maar middels hun stemgedrag laten zien wat men ervan vindt. De gedeputeerde is duidelijk geweest. Het college wil, zal...

De voorzitter: Dit is duidelijk en uw spreektijd is allang vervlogen. Dank u wel. Ik ga naar de heer Pormes van GroenLinks.

De heer Pormes: Dank u wel mevrouw de voorzitter. Ik begin meteen met de moties. RES 2 kern-energie: Tegen. Politiek Actief: Voor. PAS-melders: Tegen. Nedersaksenlijn: Tegen. Wildopvang: Voor. Dan zijn er nog twee andere moties voorzitter. En u kent onze fractie. Wij kennen nauwelijks enige vorm van fractiediscipline en het behoort af en toe tot onze charme om, als we het niet met elkaar eens zijn, je gewoon je geweten moet volgen. En daarom stemmen wij verdeeld over de activiteiten... Hmm? Welke was het nou, ik dacht dat ik alles op had geschreven? Maar het is in ieder geval de motie van D66, Partij voor de Dieren en dat betreft spuitvrije zones. Zo zeg ik het goed hè? Daar stemmen we dus verdeeld. Dan een nadere duiding over het debat vandaag. Ik ben een beetje tweeslachtig. Enerzijds heel erg warm, ik ben blij op de manier waarop het college reflecteert op onze vragen en de uitwisseling van argumenten. Daar ben ik erg content over. Dat heeft ertoe geleid dat wij het niet nodig meer vinden om een amendement en een motie in te dienen. Dus daar zijn we erg blij mee. Compliment. Ik zal zodra ik thuis kwam snel contact opnemen met onze internationaal secretaris om te kijken of we niet een app naar de secretarisgeneraal kunnen sturen, met dank aan de heer Stelpstra dat hij onze motie heeft overgenomen, waardoor ook de secretarisgeneraal van de Verenigde Naties erg tevreden kan zijn. Voorzitter, de tweeslachtigheid heeft ook te maken met de bijdrage van de PVV en Forum voor Democratie. Daar word ik niet vrolijk van. En eigenlijk is het ook niet verrassend, want deze beide partijen staan bekend uit onderzoek en uit weging van juristen, dat ze de minst rechtsstatelijke partijen zijn van Nederland. En dan is het ook niet vreemd hoe zij zich opstellen tegen wetgeving. Maar daar kom ik zo meteen op terug als we de andere moties behandelen. Ik zou het hierbij willen laten.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de heer... Oh, de heer Uppelschoten snelt naar het spreekgestoelte. Ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Nou ja, dit vind ik een rare beschuldiging. Ik bedoel, de PVV doet zijn uiterste best om altijd rechtsstaat te zijn. We hebben nooit acties ondernomen die met het recht in strijd zijn. Dus dat u hier zo'n bewering doet, ik ben helemaal stomverbaasd.

De heer Pormes: Nou ja, omdat u uw huiswerk niet doet. Kijk... .

De voorzitter: Ho, ho, de voorzitter geeft u het woord.

De heer Pormes: Voorzitter neemt u me niet kwalijk. Het gaat via de voorzitter en we doen nu gewoon even...

De heer Uppelschoten: Mijn excuus.

De heer Pormes: Alle partijen hebben een verkiezingsprogramma ingeleverd. Vervolgens heeft een hele werkgroep van rechters, juristen gekeken naar de rechtsstatelijkheid van de verkiezingsprogramma's. En daar kwam u en Forum heel slecht vanaf, het minst rechtsstatelijk. En dat is nou de kern van onze rechtsstaat. En dat heeft u ook hier weer laten blijken door de het college op te roepen om wettelijke besluiten naast zich neer te leggen. Dat kan eigenlijk niet.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Pormes. We gaan naar de heer Bos van Forum voor Democratie, maar die is er niet meer. De heer Pruisscher van de ChristenUnie.

De heer Pruisscher: Dank u wel voorzitter en ook dank aan het college voor de beantwoording op de eerste termijn, want zo weten we toch ook weer dat er ook komend jaar weer ingezet wordt met de gedachte: Hoe kunnen wij nou als provincie van betekenis zijn? En dan kan ik het rijtje eigenlijk gewoon zo weer af. We gaan verder op het gasdossier, de warme kamer heeft de gedeputeerde een toezegging op gezegd. Ook de kazerne Assen kwam voorbij inderdaad met de inzet daarop, en de circulaire economie en natuurlijk de Nedersaksenlijn waar we in volle vaart mee verder gaan. Dan ben ik nog één gedeputeerde vergeten. Ik had het in een bijzin ook over het hartcentrum in Groningen. Dus daar zou ik in tweede termijn nog graag wat op horen, dan kunnen ze alle vijf mooi aan de slag volgend jaar. Voorzitter, wat betreft de moties steunen we alleen motie Politiek Actief. Dus dat is ook kort en bondig. En dan rest mij niets anders dan het college veel wijsheid te wensen bij het uitvoeren van deze Begroting volgend jaar en u daarbij ook Gods zegen toe bieden.

De voorzitter: Dank u wel heer Pruisscher. Ik ga naar de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Dank u wel voorzitter. Laat ik beginnen. In tegenstelling tot de fractie van GroenLinks heeft deze 4 jaar onze fractie wel fractiediscipline. Wij stemmen niet verschillend. Hopelijk is dat de volgende periode wellicht anders. We hebben veel gehoord vandaag. Ik ben blij met de woorden van gedeputeerde Kuipers over de plannen rondom woningbouw, dat daar ontwikkelingen zijn. Gemeentes zullen daar blij mee zijn, meenemen in de planvorming, maar we blijven ook heel graag aangesloten bij de voortgang daarop en dat horen wij natuurlijk ook via de gemeentes terug als onze partij. Maar we zouden ook hier graag die mededelingen willen ontvangen. Hoe loopt dat nu in de toekomst en worden er stappen gemaakt om die woningen te realiseren? Andere goede geluiden, dat het budget vrijgemaakt kan worden en dat het college eventueel een voorstel doet rondom dorpshuizen en ondersteuning van verenigingen. Die uitdaging, ik denk dat die er ligt en wij zien heel graag daar een mogelijkheid om daar wat mee te betekenen voor het sociale leven in de provincie. In mijn bijdrage en daar sluit ik mee af, heb ik niets gezegd over de wolf. Ik wilde wegblijven van de polarisatie, alleen waar je wel mee te maken hebt, is dat mensen oprecht zorgen hebben. Het gaat om dierenliefhebbers die dierenliefhebber zijn, geconfronteerd worden met dieren in hun weilanden die doodgaan of zwaargewond zijn. Dat is zeer onprettig om te zien. Niet elke hobbyboer is bij machte om te zeggen: Ik doe alles in de rasters. Je kunt niet alles in de rasters doen. De meesten kiezen ervoor om te stoppen met de hobbydieren en dat is vervelend. De angst dat er nog geen mensen aangevallen zijn. Dat kan. Er zijn natuurlijk aanvallen van wolven bekend in de wereld, maar of dat hier gebeurt, je weet het niet. Maar er is geen enkele ouder in Drenthe waar de wolf rondloopt die zijn eigen kind als proefkonijn rond laat lopen om te weten of dat inderdaad zo blijkt te zijn. Wij kunnen niet beoordelen of het klopt, maar tot een jaar geleden zouden ze inderdaad geen schapen, ja wél schapen, geen pony's, geen paarden, geen koeien aanvallen. En op dit moment blijkt alles waar ze toen van zeiden 'Dat gebeurt niet', wel waar te zijn. Of het oprecht is die angst of niet, we snappen hem wel en we willen toch wel dat gevoel meegeven. Dan heb ik nog... Oh, ik zit in de min. Excuus voorzitter. Ik stop.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Schoenmaker en ik ga naar mevrouw Zuiker van...

De heer Schoenmaker: Nog één zin.

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Schoenmaker: De zin is, dat wij alleen de motie van de PvdA steunen over Politiek Actief.

De voorzitter: Helder. Mevrouw Zuiker, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Dank u voorzitter. Ten eerste, fijn dat het college de motie Klimaatnoodtoestand overneemt. We hopen dat dit betekent dat ook het klimaataboe van tafel gaat. Wat is dan het klimaataboe, zie ik u denken. Nou, de overconsumptie van vlees en zuivel ook bijdraagt aan klimaatverandering en op de een of andere manier willen mensen dat niet graag weten. Dus daarvoor wil ik graag een reactie van de heer Stelpstra of dat nu ook deel uitmaakt van onze acties. En dan wil ik het nog even hebben over de wolf, want die staat voor een groter probleem, namelijk dat mensen denken dat zij over de natuur kunnen heersen. En dan wil ik het ook hebben over de verantwoordelijkheid van mensen die dieren houden. Ik lees dan even van de website van de Rijksoverheid, RVO, regels voor huisvesting en verzorging van dieren. Houdt u dieren, dan zorgt u voor de gezondheid en het welzijn van de dieren. U verzorgt ze goed en mishandelt en verwaarloost ze niet. En voor alle dieren die u houdt, gelden algemene regels, huisvesting en verzorging. En wat zijn die regels huisvesting onder andere? De ruimte beschermt de dieren tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en roofdieren. Dus als er iemand op de stoep staat met een dood dier, dat niet adequaat was gehuisvest, dus niet beschermd, dan is die persoon in overtreding. Dus de provincie kan dan eigenlijk vragen om handhaving en naar de NVWA stappen. Maar wat ze in ieder geval moeten doen, is het gesprek aangaan over de gebrekkige bescherming van die dieren. En dan moet het niet gaan over: Wat kunnen we doen tegen de wolf? Nee, dan moet het gaan over: Wat heeft u nodig om uw dieren beter te beschermen? Want als iemand dat simpelweg weigert, dan is die persoon misschien niet geschikt om dieren te houden. Tot slot de motie Wildopvangcentra. Tot nu toe heeft Drenthe niets bijgedragen aan de opvang van in het wild levende dieren.

De voorzitter: De heer Moes heeft een vraag aan mevrouw Zuiker.

De heer Moes: Is de Partij voor de Dieren ermee bekend dat er ook dieren aangevallen zijn die in eigendom zijn van terreinbeherende organisaties? Dieren die vrij in de natuur lopen en die ook slachtoffer zijn geworden van de wolf?

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ja, die zullen ook slachtoffer kunnen worden van de wolf. En ook daarvoor geldt, dat als wij dieren houden, wij ze moeten beschermen.

De voorzitter: De heer Moes.

De heer Moes: Dus onze beweiding van al onze natuurgebieden komt in gevaar door de komst van de wolf? Want ook zij zullen moeten beschermen, ze zullen de heide en de natuur dus minder kunnen beweiden. Dus dat gaat ook gevaar opleveren voor ons natuurbeheer.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Een verantwoorde herder zorgt wel dat die kudde zodanig is, dat die a) zichzelf voor een deel kan beschermen, ook doordat er honden bij worden gezet én b)'s nachts doe je je dieren dan in een kraal of in een kooi. En dat is echt wel mogelijk. En als je dat niet kan, als je ze niet kan beschermen, dan kan het gewoon niet.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik werd getriggerd door het beeld van: Er staat hier iemand voor de deur met een dood beest, en die is in overtreding, omdat hij blijkbaar zijn beesten niet goed kan beschermen. Hij moet een boete krijgen? Is dat de consequentie?

De voorzitter: Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Als je de wet volgt wel. Ik snap best wel dat het akelig is voor die mensen om hun dieren dood te zien, maar het is ook akelig dat die dieren niet goed beschermd waren. En ik denk dat de provincie de verantwoordelijkheid heeft om daar ook op te wijzen. Niet alleen maar zeggen: Echt, wat erg voor u, want het is misschien... Het is echt erg voor u, maar het is ook erg voor het dier en het is ook erg dat wij die dieren niet beschermen. Dus niet altijd maar gaan zeggen: Die wolf is het probleem. Die wolf doet gewoon zijn natuurlijke gedrag.

De heer Uppelschoten: Hij bijt gewoon andere beesten dood. Misschien valt hij wel mensen aan. Maar u stelt dus serieus voor, dat als hier iemand komt die zegt 'Het is overmacht geweest', want dat is het dan vaak wel, want niemand laat voor de lol zijn beesten doodbijten, dat hij dan in overtreding is en een boete zou moeten krijgen?

De voorzitter: Dat is dezelfde vraag. Dus dat antwoord is al gegeven. Wil mevrouw Zuiker nogmaals?

Mevrouw Zuiker: Nee hoor, nee hoor, nee hoor, daar hoef ik niet nog een keer iets over te zeggen. Wildopvangcentra. Ik moet het even heel kort houden. Tot nu toe heeft de provincie Drenthe niets bijgedragen aan de opvang van in het wild levende dieren en daarmee zijn wij uniek in Nederland en dat is niet in positieve zin. Andere provincies geven al jaren structureel en incidenteel geld voor wildopvang. Wij houden vast aan de motie. Daar komt het op neer.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Zuiker. Dan komen we tot slot bij mevrouw Kort van de fractie van STIP.

Mevrouw Kort: Dank u wel voorzitter. Het is toch al met al een enerverende best wel lange dag geworden. Heel veel onderwerpen. Maar ik denk wel dat we kunnen stellen met zijn allen, dat er nog heel veel grote onderwerpen op ons afkomen, die vandaag al redelijk uitgebreid aan bod zijn gekomen. Nu net weer de wolf gehad natuurlijk. De stikstof komt weer terug, woningproblematiek. We kunnen onze lol nog op de komende dagen of de komende maanden. En anderszins de nieuwe Staten en college heel veel succes de volgende periode. Wat betreft de moties: Ik stem alleen mee met de motie Politiek Actief en de rest ga ik tegenstemmen.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Kort. We zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen in tweede termijn van de zijde van de Staten. We kunnen meteen door neem ik aan naar

de tweede termijn van Gedeputeerde Staten. Mag ik mevrouw Vedelaar vragen, of... Alleen de heer Jumelet? Oké, prima. De heer Jumelet, Ga uw gang. GS hebben 25 min.

Gedeputeerde Jumelet: Oh, dat heb ik niet nodig voorzitter. Ik wil even ingaan op de suggestie die mevrouw Kleine Deters deed richting de motie van de Partij van de Arbeid, waar het betreft de toegankelijkheid. U duidde net zelf al even op facilitair of iemand van gebouwen. Ik doe ook dat onderwerp in ons college, dus daarom mag ik deze vragen beantwoorden. Het is denk ik goed om te constateren dat al enige tijd geleden deze zaal is ingericht. Voor die tijd natuurlijk met technische maatregelen, zodat het ook optimaal, maximaal toegankelijk zou moeten zijn. We horen wat u zegt. Het is denk ik goed om hier toe te zeggen dat we ook even moeten gaan kijken naar de beleving, namelijk van de toegankelijkheid. Dus ik kan me voorstellen dat we daar ook op gaan acteren en daar dan ook werk van gaan maken en dat zult u dan ook merken als het goed is voorzitter. Dat wilde ik graag even toelichten, om toch wel even serieus met elkaar dat onderwerp nog bij de kop te hebben en ook afspraken over te maken. Wij komen erop terug. Dank u wel.

De voorzitter: Fijn, ik zie dat mevrouw Kleine Deters nog even wil reageren. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel voorzitter. Ik beschouw dit als een toezegging en ik zou graag met de gedeputeerde in ieder geval ook... Technisch zal die absoluut wel oké zijn, maar de feitelijke toegankelijkheid, en ik zou daar graag inderdaad in een vervolgoverleg met u de punten willen aangeven. En ik hoor het als toezegging.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Ik noemde het zelf ook al een toezegging, dus u hoeft het niet eens zo te horen, het is zo. En inderdaad, zoals de inrichting nu is, technisch toen zo ingericht een aantal jaren geleden, maar de beleving kan inmiddels anders zijn. Ik denk dat het goed is daarover te spreken met elkaar en acties zo nodig op te zetten. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Fijn, dank u wel gedeputeerde Jumelet. Gedeputeerde Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers: Dank u wel. Nog een viertal zaken in mijn richting. Even bij de heer Uppelschoten. U had een compliment van mij verwacht omdat u zegt: Volkshuisvesting is een grondrecht. Daar zijn we het over eens. Maar als u dan in een moeite door zegt: We moeten hier bouwen voor de mensen die hier zijn geboren en opgegroeid, dan heeft u weer een ander probleem met een ander belangrijk artikel uit de grondwet. Mijnheer Pruisscher kan daar misschien meer over zeggen dan ik. En u roept ons bij motie ook nog eens op om de rechtsstaat te ondermijnen, namelijk niet te luisteren naar de hoogste bestuursrechter. Dus daarom heeft u helaas geen compliment van mij verdient mijnheer Uppelschoten, maar volgende keer doen we dit kunstje en dan proberen we het gewoon nog een keer. Voorzitter, de heer Pruisscher. Ik kreeg net eventjes als enige geen compliment van de heer Pruisscher, want ik was natuurlijk gewoon glad vergeten om iets te zeggen over de kinderhartchirurgie, maar dat ga ik alsnog doen. En dan hoop ik, hij heeft geen termijn meer, dat hij even kan knikken dat ik alsnog dat compliment heb verdiend. Zoals u weet, we hebben daar natuurlijk voor gelobbyd in het verleden, ook samen met de commissaris heb ik dat opgepakt. De minister van VWS heeft net voordat het nieuwe kabinet werd geïnstalleerd nog een besluit genomen. De minister van VWS, maar nu in een andere persoon, de heer Kuipers, heeft een nieuw onderzoek ingesteld op dat besluit van

zijn voorganger. Daar wachten wij nog op. Vorige week was minister Kuipers op werkbezoek bij de zorgtafel bij Treant in Emmen, en daar hebben wij nogmaals gezamenlijk de aandacht voor de kinderartschirurgie gevraagd, want het moet wel hoog op de agenda blijven staan. Ik zag vanochtend ook in de krant, dit initiatief in Groningen laat zien hoe dit leeft in de regio en wat het belang is voor zo'n centrum voor heel Noord-Nederland. Volgens mij is dat met elkaar heel belangrijk. Mijn complimenten ook aan de initiatiefnemers daarvoor. Ik kijk even of de heer Pruisscher knikt. Kijk. Dan voorzitter D66, de Partij voor de Dieren en de SP, u heeft uw motie aangepast. U zegt... Nou ja, ik zoek ook echt de ruimte om de POV, de Omgevingsvisie, het NPLG, al dat soort maatregelen aan te grijpen. Ik heb net nog even gekeken in de notulen van de stuurgroep, die ik zelf ook heb, en daar schets ik ook dat hele beeld. Er zijn zoveel sporen, daar moeten we naar kijken. Hoe kunnen we de meest effectieve manier, maar wel met inzet van alles wat er op tafel ligt, hoe kunnen we dat doelbereik garanderen? Dus ik ben heel blij met uw aanpassing. Dank daarvoor. Er staat nog wel in 'voor eind 2022', terwijl ik net heb gezegd: Dat gaat mij niet lukken. Het eerste kwartaal 2023 lukt mij sowieso. Ik stel voor, als we met elkaar afspreken dat we ervan maken... Dat geef ik dan ook mee aan de commissie die wij instellen, zo spoedig mogelijk, uiterlijk eerste kwartaal 2023, kom ik u aan die kant tegemoet. Dan hoop ik dat we elkaar vinden en dan neem ik de motie in dat geval over, als dat akkoord is voorzitter. Tot slot. De heer Schoenmaker Sterk Lokaal, wonen. Wij hebben u al een aantal keer geïnformeerd over de voortgang van wonen, dus dat zullen we blijven doen, van de Woonagenda. En een van de onderdelen van de prestatieafspraken, zoals we die hebben gesloten met de minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, is ook dat de provincie een monitorende rol op zich neemt. Dus wij hebben ook steeds meer de tools om dat te doen. Dus ja, absoluut.

De voorzitter. Mevrouw Kleine Deters heeft een vraag. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter even ter verduidelijking, want de gedeputeerde stelt ook een vraag: Bent u akkoord met het eerste kwartaal 2023? Dat is natuurlijk januari/ februari/maart. Maar zij het even dat wij 15 maart verkiezingen hebben en natuurlijk aansluitend de PS-vergadering installatie en dergelijke. Dus dat vind ik even een lastige. Mogen we dan toch hopen op februari, zodat de huidige Staten daar nog over zouden kunnen spreken?

De voorzitter. De heer Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers. Voorzitter, ik heb net ook al aangegeven, we zoeken allemaal dezelfde experts. En de mensen die wij nu hebben gevonden, ik ga pas zeggen wie dat zijn als we de commissie hebben benoemd, maar dan zult u ook zeggen: Dat zijn mensen, hoop ik, denk ik, die er verstand van hebben. Maar die geven aan, dan moet het zwaartepunt van het werk wel in het eerste kwartaal liggen. Dus ik stel nu voor dat ik hen meegeef: Zo spoedig mogelijk, uiterlijk eerste kwartaal 2023. Dan is dat iets waarvan ik zeker weet dat ik het waar kan maken. Dus dat kan ik doen. Ik doe mijn best. Maar dan maken we daarvan: Zo spoedig mogelijk, uiterlijk eerste kwartaal 2023. En dan kan het dus zijn dat ik het niet helemaal red.

De voorzitter. Nou dat gaat...

Gedeputeerde Kuipers. Voorzitter...

De voorzitter. U was aan het eind gekomen?

Gedeputeerde Kuipers: Dan neem ik met die aanvulling de motie over.

De voorzitter: Oké, maar de motie komt wel in stemming, gewijzigd en wel? Ja. Oké. Tot slot, gedeputeerde Stelpstra.

Gedeputeerde Stelpstra: Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Mag ik nog even de aandacht? Mag ik nog even de aandacht? Ja, ga uw gang.

Gedeputeerde Stelpstra: Eén antwoord en eerst een opmerking. Ik kreeg even min of meer te horen dat ik aan verkiezingsretoriek deed, de heer Camies verwees naar het landelijk beleid. Ja, ik kijk gewoon op uw landelijke website. Daar staat gewoon: Groninger gasveld moet weer open en moet in productie komen. Dus ik kan het niet mooier maken dan het is. Tweede opmerking was mevrouw Zuiker, die vroeg naar het klimaataboe. Nou, wij hebben niet zoveel taboes in het in het college, dus dat was er volgens ons niet. En u zei: Geldt dat dan ook voor alle andere dingen, overconsumptie? Overconsumptie, het woord zegt het zelf al, dat is eigenlijk nooit goed. Maar tegelijkertijd wil ik ook zelf wel een beetje waken, dat probeer ik ook ondanks misschien wel heel persoonlijke overtuigingen, dat we ook altijd de boel een beetje bij elkaar moeten houden en dat heeft ook met consumptiegedrag te maken, hoe erg ik misschien anders zelf andere keuzes zou willen maken. Ik moet wel zeggen, ik heb wel eens een saucijzenbroodje gegeten, maar uiteindelijk moeten we dan met zijn allen stappen maken. We hebben heel verschillende standpunten, ook in de coalitie op dat soort dingen soms, en daar wil ik toch ook altijd nog een beetje rekening mee houden, omdat ik democratie een hoog goed vind.

De voorzitter: Dank u wel heer Stelpstra. Oh wacht even. Wilt u even terugkomen, want daar komt mevrouw Meeuwissen, VVD-fractie. Ga uw gang. Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Ja, ik heb nog even een vraag, omdat ik wat in verwarring leef over de motie die eerst was ingediend maar nu is teruggetrokken. U heeft daarover gezegd, gevraagd, het gaat over de motie Klimaatnoodtoestand: Wat zou ik dan anders doen? En toen is hier geconcludeerd door de heer Pormes: Dus het college neemt hem over. Nou heb ik dat niet gehoord en dat wou ik even heel expliciet vragen, want het praten over Klimaatnoodtoestand gaat ons echt vele, vele malen te ver. Ik verwijs ook naar wat de heer Uppelschoten daarover heeft gezegd vanochtend. Dus ik wou dat nog even checken bij de gedeputeerde.

Gedeputeerde Stelpstra: De eerste opmerking: Staatsrechtelijk kun je een motie nooit overnemen, want dat is een uitspraak. Je kunt hooguit een amendement overnemen. Daar ga ik niet over, maar zo werkt het wel in het Staatsrecht. Dus ik kan hem niet eens over nemen. Ik heb op de motie van de heer Pormes inderdaad gereageerd zoals u gezegd hebt: Volgens mij doen we dit allemaal. Daar heeft de heer Pormes volgens mij de conclusie uit getrokken dat in zijn ogen dan een motie is uitgevoerd. Maar ik heb gezegd: Wij dringen al aan bij gemeenten om actief te zijn bij het klimaat. Wij hebben er continu het gesprek over met het Rijk, dus wat moet ik dan nog anders doen dan dat? En ik heb geconcludeerd dat we niets anders hoeven te doen.

Mevrouw Meeuwissen: Voorzitter, dan is mijn vraag heel expliciet: Gaat u het woord Klimaatnoodtoestand gebruiken in uw communicatie?

Gedeputeerde Stelpstra: Nee, dat was ik niet van plan.

De voorzitter. We zijn aan het eind gekomen van de tweede termijn van de zijde van de Staten en GS. Mag ik nog even uw aandacht? Mag ik nog even uw aandacht? Want wat mij betreft kunnen we nu gaan stemmen, maar ik ga het nu echt even heel helder maken waarover we gaan stemmen. De heer Pormes wou nog iets te berde brengen, want hij staat?

De heer Pormes. Voorzitter, want in tweede termijn heb ik dat zo geïnterpreteerd en daar was geen weerwoord van het college. En nu op de vraag van de VVD wordt gezegd: Die klimaatnoodtoestand is ook maar formeel, gaan wij niet gebruiken. Maar wat is het bezwaar om dat niet te gebruiken? Anders moeten we het opnieuw indienen.

De voorzitter. Even voor de goede orde, u heeft geluisterd naar de inbreng van het college in de eerste termijn van de zijde van het college. Op basis van die inbreng heeft u gemeend uw motie in te moeten trekken. Dat is dus nu gebeurd. Dus die motie maakt geen deel meer uit van de beraadslaging. En wat er dan vervolgens gebeurt, ja, dat is dan gewoon het vervolg. Maar die motie maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De heer Pormes. Mevrouw de voorzitter, maar het is ook algemeen gebruik dat de indiener van de motie het dictum bepaalt en daarmee zullen wij dan in de communicatie naar buiten zeggen, dat wij in de geest van de motie de klimaatnoodtoestand hebben uitgeroepen.

De voorzitter. Kijk dat is aan u, stel ik vast. Ja. Goed. Statenleden, we hebben een zevental moties over, namelijk: M 2022-36, M 2022-37, M 2022-39, M 2022-40, M 2022-41, M 2022-42 en M 2022-44. De gewijzigde motie M 2022-42 wordt door het college oordeel Staten gelaten, want je kunt de motie niet overnemen. Ik kijk even naar de heer Kuipers, want die heeft net in zijn tweede termijn gezegd dat de gewijzigde motie M 2022-42 geen problemen oplevert.

Gedeputeerde Kuipers. Ik zoek even naar... Ik heb aangegeven dat met de aanpassing die gedaan is en als we de einddatum die erin staat kunnen lezen als 'zo spoedig mogelijk, uiterlijk eerste kwartaal 2023' dat ik hem overneem. Ik heb net van collega Stelpstra gehoord dat dat niet kan. Maar als u hem dan toch per se in stemming wil brengen, dan mag dat.

De voorzitter. Nee, dat hoeft helemaal niet.

Gedeputeerde Kuipers. Dan zou ik het zo hebben dat u die datum even zo in de tekst vervat.

De voorzitter. Mag ik even. Ik vat hem even samen. Ik vat hem even samen. Het college heeft gezegd: Deze motie laten wij oordeel Staten, want wij willen deze motie wel uitvoeren. Dat is wat er gezegd is. Dus vervolgens is de motie ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, even voor de helderheid inderdaad. Misschien moeten we het dan nog een keer hebben over 'motie overnemen', zo heb ik hem ook begrepen. Ik heb een handreiking namens de Partij voor de Dieren, de SP en D66 aan de gedeputeerden gedaan door de aanvulling. De gedeputeerde heeft weer een gebaar naar ons gedaan wat betreft de termijn. Toen hebben we gezegd, dan zijn we het eens. Dan wordt hij zo uitgevoerd. Ik ben ook in de veronderstelling dat de gedeputeerde zei: We nemen hem over en daarmee is hij klaar.

De voorzitter. Zo is het. Dus hij komt niet meer in stemming. Goed zo. Dan gaan we nu stemmen. Eens even kijken of dat gaat lukken, want dan beginnen we met het voorstel... Dat is het

besluit van het Statenvoorstel 2022-76 bij het onderwerp Begroting 2023 en 12e wijziging van de Begroting 2022. Voor dit voorstel hebben gestemd 32 leden, daartegen 3 leden, zodat dit voorstel is aanvaard. Dan gaan we nu over de moties stemmen en we beginnen bij de motie M 2022-36 van JA21, Kernenergie opnemen in de RES 2.0. Voor deze motie hebben gestemd 5 leden, daartegen 30, zodat deze motie is verworpen. Dan gaan we naar motie M 2022-37 van de zijde van de Partij van de Arbeid, CDA, SP, PVV en VVD over Politiek Actief. Daarvoor hebben gestemd 35 leden, daartegen 0, zodat deze motie met algemene stemmen is aanvaard. Dan gaan we naar motie M 2022-39 van de PVV en Forum voor Democratie over het beleid ten aanzien van de PAS-melders. Daarvoor hebben gestemd 2 leden, daartegen 33, zodat deze motie is verworpen. Dan gaan we naar motie M 2022-40 van de PVV en Forum voor Democratie en die gaat over de Nordersaksenlijn. Daarvoor hebben gestemd 2 leden, daartegen 33, zodat deze motie is verworpen. Motie M 2022-41 van D66, Partij voor de Dieren en SP over het starten Proces spuit- en teeltvrije zones in de nieuwe Omgevingswet. Daarvoor hebben gestemd 7 leden, daartegen 28, zodat deze motie is verworpen. Dan de gewijzigde motie M 2022-42 is ingetrokken. Dan kom ik bij de laatste motie M 2022-44 van de Partij voor de Dieren en de Partij van de Arbeid over ondersteuning wildopvang. Daarvoor hebben gestemd 16 leden, daartegen 19, zodat deze motie is verworpen. Dan zijn we aan het eind gekomen van de stemmingen over de Begroting 2023 en de Begrotingswijziging. Dank allen voor deze mooie manier met elkander verkeren in deze Algemene Beschouwingen, want het waren inderdaad Algemene Beschouwingen. En nu komen we natuurlijk nog bij een aantal moties vreemd aan de orde van de dag. Ik kijk even de kring rond. Kunnen we meteen door of wilt u kort schorsen? We kunnen meteen door hè?

De heer Pragt: Graag even schorsen, even een korte pauze.

De voorzitter: Even schorsen, nou 5 min dan. Ik schors tot, even kijken, 17.20 uur.

K. Motie vreemd aan de orde van de dag – wijzigen (loskoppelen) besluitvorming verkeersplein Gieten

De voorzitter: Ik heropen de vergadering en vraag iedereen om weer te gaan zitten om nog een aantal moties vreemd aan de orde van de dag te behandelen. Kunt u allen weer gaan zitten? Dank u wel, dank u wel. De heer Pruijscher heeft de Statenzaal verlaten, kan ik u melden, en ik denk mevrouw Kort ook, want die heeft dat wel aangekondigd. Ja. Dus de heer Pruijscher en mevrouw Kort. Ik stel nu voor om de motie vreemd aan de orde van de dag over loskoppeling besluitvorming knooppunt rotonde Gieten en mogelijke verdubbeling N34 aan de orde te stellen. De spreektijd is voor de indiener 2 minuten en voor de reactie van de fracties maximaal 1 minuut. Het college krijgt 6 minuten en ik geef de heer Pragt het woord. Ga uw gang. U staat er gelukkig al.

De heer Pragt: Ja, dank u, voorzitter. Ja, een beetje snelheid vanavond hè.

De voorzitter: Ja, heel goed.

De heer Pragt: Ja. De N34 en het verkeersplein Gieten. Wij zijn allemaal voor een veilige N34 met weinig ongelukken en ongevallen, nul zal niet haalbaar zijn maar zo weinig mogelijk, en een weg die goed doorstroomt. We hebben deze motie gemaakt omdat je hoort in de bezwaren en zienswijzes van insprekers en omwonenden, natuurorganisaties, dat die over het algemeen te-

gen een gedeeltelijke verdubbeling van de N34 zijn, of er in ieder geval bezwaren tegen hebben, maar voorstander zijn van het verkeersplein Gieten. Dus je kunt voorzien als je dit aan elkaar gekoppeld laat, dat er dan lange procedures zullen plaatsvinden, en het hele project jaren gaat duren. En terwijl de discussie over het verkeersplein Gieten minimaal is en versneld kan uitvoeren. Daarbij komt, dat in het rapport Verkeersonderzoek N34 van Sweco Nederland bv in opdracht van de Gedeputeerde Staten wordt geconcludeerd dat er alleen ter plaatse van het verkeersplein Gieten filevorming plaatsvindt, en dat is ook mijn eigen beleving. In hetzelfde rapport wordt tevens aangegeven dat het grootste aantal ongevallen plaats vindt rondom verkeersplein Gieten. Dus als we dat aanpakken, krijg je in één keer dat de doorstroming goed is en het aantal verkeersongevallen sterk daalt, en als je dat vergelijkt met de omliggende wegen of vergelijkbare wegen, de N34 niet onveiliger is dan die wegen. Wij overwegen dan ook dat voor een goede doorstroming van het verkeer op de N34 het verkeersplein Gieten de belemmerende factor is; door verkeersplein Gieten versneld aan te pakken het aantal ongevallen op de N34 sterk zal dalen en dit de verkeersveiligheid op de N34 sterk zal beïnvloeden op een positieve manier; de aanpak van verkeersplein Gieten op weinig verzet zal stuiten en dus zonder veel bezwaren op korte termijn kan worden uitgevoerd; Wij verzoeken Gedeputeerde Staten te komen met het voorstel om de besluitvorming omtrent verkeersplein Gieten los te koppelen van de besluitvorming omtrent de gedeeltelijke verdubbeling van de N34 en dit voorstel ter besluitvorming voor te leggen aan de Staten voor maart 2023. En dit is geen motie tegen de verdubbeling van de N34 maar echt om versneld het verkeersplein Gieten aan te pakken. Dank u, voorzitter. Ik ben iets over m'n tijd, dit keer.

De voorzitter. Ja maar, dat valt mee, mijnheer Pragt. Dank u wel en ik geef het woord aan de gedeputeerde, want dan kan zij reageren en daarna kijk ik nog even de Statenzaal rond. Ga uw gang.

Gedeputeerde Vedelaar. Ja, voorzitter, dit college werkt in opdracht van deze Staten en in december van 2020 is de opdracht vastgesteld voor nader te onderzoeken onderdelen richting de MER, 16 alternatieven, waarbij in hoofdlijnen we onderzoek doen naar een oplossing voor de congestie bij verkeersplein Gieten en, voor de veiligheid, de gedeeltelijke verdubbeling van de N34. Nou, dat kun je op verschillende plekken doen. Vlakbij het verkeersplein Gieten, maar ook elders in dat traject. Dat onderzoek je zorgvuldig, zodat je de meest ideale posities daarin ook kunt bepalen. En de vraag terug zou eigenlijk zijn: waarom de opdracht nu herzien en ook de hele MER herzien, dat zeg ik er dan maar even bij, wat niet direct tot versnelling in het traject leidt. Dus, voorzitter, maar dit is een herhaling van wat ik eigenlijk al een aantal weken op rij zeg: het college ontraadt deze motie.

De voorzitter. Oké, dat is helder. Ik kijk even de Statenzaal rond of er mensen willen reageren, maak daar even een lijstje van. Ja, CDA. Verder nog? Ja, de heer Oosting, de heer Camies, de heer Bos, de heer Schomaker, de heer Moinat, dat is het? Ja, dat is het. Mag ik beginnen bij het CDA. Ja, u mag daar blijven zitten, want het is een korte reactie, neem ik aan. Ga uw gang.

Mevrouw Vedder. Nou, dat bespaart veel tijd.

De voorzitter. Ja.

Mevrouw Vedder. Voorzitter, de CDA-fractie zal niet voor deze motie gaan stemmen. Daar heb ik meerdere redenen voor, maar de belangrijkste is eigenlijk wel: de tweede overweging uit de motie impliceert dat met het aanpakken van Gieten de veiligheid van de N34 enorm verbetert.

Maar dan doe je echt geen recht aan het feit dat alle ongevallen bij Gieten op eentje na, en dat was een onwel geworden kraanmachinist, allemaal ongevallen zijn zonder schade, dus blik-schade, en dat alle ernstige ongevallen met letsel of dodelijke afloop juist op de rest van de N34 plaatsvinden, zelfs ook verspreid over het hele traject, want dat plaatje met die stipjes zo verspreid over die hele route, die staat mij nog in het geheugen gegrift. En juist die veiligheid van de N34 vindt de CDA-fractie ongelofelijk belangrijk. Dus die overweging klopt gewoon echt niet. Want er staat echt een onjuistheid in die motie en bovendien vinden we dat we die tijdlijn nou niet op de schop moeten gaan gooien en die MER opnieuw moeten gaan doen. We gaan gewoon die MER afwachten en daar dan verstandige beslissingen over nemen.

De voorzitter. Dank u wel, mevrouw Vedder, netjes binnen de tijd. Ik kijk naar de heer Oosting, VVD-fractie.

De heer Oosting. Ja, dank u wel, voorzitter. Evenals de indieners van de motie zijn wij natuurlijk ook voor een veilige N34 met een goede doorstroming, eigenlijk met de beste doorstroming. Maar wij horen in tegenstelling tot de indiener van de motie, enorm veel voorstanders voor een reconstructie van verkeersplein Gieten én een volledige verdubbeling van de N34, waar we nog steeds voor gaan. Dus: we zijn tegen de motie. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel, heer Oosting. De heer Camies, JA21.

De heer Camies. Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, goed, het werd eigenlijk al een beetje gezegd door onze collega's van CDA en VVD. Wij sluiten ons daarbij aan. De kosten zullen daar ook aan toenemen, maar vooral de vertraging die het oplevert, daar zijn wij niet voor, dus wij zullen hier tegen stemmen.

De voorzitter. Dank u wel. De heer Bos, GroenLinks.

De heer E. Bos. Ja, voorzitter, dank u wel. Wij zien dat we dit democratisch proces eerder belopen hebben en zien geen reden om daarvan af te wijken in verband met de mogelijke tijds winst.

De voorzitter. De heer Schomaker, Partij van de Arbeid.

De heer Schomaker. Voorzitter, wij sluiten ons ook aan bij de vier vorige sprekers en we willen nog even opmerken dat twee ernstige ongelukkenplekken, dat zijn de gelijkvloerse kruisingen Odoorn en Emmen-Noord, zijn verdwenen. Dus wat ons betreft zorgvuldigheid en koers houden boven snelheid. Wij steunen de motie dus ook niet. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter. De heer Moinat, SP.

De heer Moinat. Ja, dank u, voorzitter. Wij vinden de motie op zich, de vraag om het los te koppelen van elkaar omdat je anders een alles of niets hebt, nu heb je in ieder geval twee verschillende weegmomenten, vinden wij wel een goeie. Ik hoor de gedeputeerde ook zeggen dat het hele project dan vertraging op zal lopen, als we deze motie aannemen. Ja. Nou ja. Wij willen wel voor deze motie stemmen, omdat we het beter vinden dat je twee opties hebt.

De voorzitter. Tot slot geef ik de heer Pragt het woord.

De heer Pragt: Ja, even voor de MER, ter verduidelijking aan gedeputeerde Vedelaar: de MER is al apart, een stukje MER voor het verkeersplein Gieten. Dat is toen met een amendement in het besluit opgenomen, net voordat u aantrad. Dus dat staat erin, dat mag geen belemmering en geen probleem zijn en ook geen vertraging dus. Dus dat zal geen vertragende factor zijn. Als je goed geluisterd hebt naar alle insprekers en ook de zienswijzes hebt gelezen, dan lees je toch echt duidelijk de weerstand tegen de verdubbeling van de N34, dat daar veel bezwaren tegen zijn, en niet tegen het verkeersplein Gieten. Maar ik hoor iedereen, dus ik ga ervan uit dat het niet aangenomen wordt. Ik breng het wel graag in stemming. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel, heer Pragt. Ik kijk de Statenzaal even rond, want de motie is nog niet helemaal rondgedeeld. Kunnen we al wel stemmen? Ja? Dat gaan we dan doen. Want u kent de tekst hè, de motie is niet gewijzigd. Oké, kan de motie in stemming worden gebracht? Fijn. Aan de orde is de stemming over de motie vreemd aan de orde van de dag van D66 over de loskoppeling besluitvorming rotonde Gieten. Daarvoor hebben gestemd 6 leden, daartegen 27, zodat deze motie is verworpen.

L. Motie vreemd aan de orde van de dag – Huisvesting asielzoekers

De voorzitter: We gaan naar agendapunt L, de motie vreemd aan de orde van de dag van de PVV, over huisvesting, noodopvang asielzoekers, en ik geef het woord aan de heer Vorenkamp. Ga uw gang.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de asielstroom heeft proporties aangenomen die voor Nederland niet meer draaglijk zijn. Dat weet iedereen die geen oogkleppen op heeft, inclusief het overgrote deel van Nederland. De immigratiestroom wordt steeds sterker en uit zich reeds lang in problemen op gebieden als wonen, onderwijs, veiligheid, zorg, uitkeringen, culturele verschillen die tot spanningen leiden, denk aan de zogenaamde kansen- en krachtwijken, en denk ook aan de enorme kosten, heel veel miljarden per jaar. Voorzitter, in Denemarken zijn de sociaaldemocraten erachter gekomen dat asiel- en immigratiestromen helemaal niet sociaal zijn, met name niet voor de bestaande inwoners van het land. Waarom wordt die instroom hier ook niet maar een beetje beperkt. Dat zou gemakkelijk kunnen, maar de politieke wil in Den Haag ontbreekt ten volle. Ik zou de burgemeester van Ter Apel willen adviseren: zet al die asielzoekers waar geen ruimte voor is, soms melden zich er wel 850 per dag, in bussen en lever die maar af op Plein 1 in Den Haag. Het is tenslotte een probleem van het Rijk. Mogelijk gaat het dan daar dagen waar ze mee bezig zijn. Oplossingen die er zijn om die instroom te beteugelen worden gewoon genegeerd. De problematische instroom gaat nu bij de gemeente gedropt worden en die kunnen daarna verplicht voor woningen gaan zorgen voor diezelfde asielzoekers nadat ze statushouders zijn geworden. Maar, voorzitter, nood breekt wet. Daarom de volgende motie: Constaterende dat: de instroom van asielzoekers uit Syrië toeneemt ondanks het einde van de gevechten in Syrië; de instroom van asielzoekers uit Afghanistan toeneemt ondanks het einde van de gevechten in Afghanistan; de instroom van asielzoekers uit Noord-Afrika en Midden-Afrika toeneemt ondanks het feit dat er geen oorlogen zijn in dat deel van Afrika, of nauwelijks in ieder geval; Overwegende dat: de bevolking van Nederland volgens een ministeriële commissie zal groeien met 1,4 miljoen mensen tot 2036 waarvan 0,4 miljoen zal ontstaan door natuurlijke aanwas en 1,0 miljoen door immigratie; de stroom van asielzoekers niet zal afnemen, maar een constante stroom zal blijven; de huisvesting van deze mensen in de azc's, de noodopvang en in sociale huurwoningen een groot probleem is en zal blijven; Nederlanders al jaren moeten wachten op een sociale huurwoning; het sociale systeem onder druk komt te staan

omdat veel van de asielzoekers in de bijstand zullen belanden, nu is reeds de helft van de mensen die een bijstandsuitkering hebben van allochtone afkomst; de armoede in Nederland alleen maar zal toenemen onder de Nederlanders en de bestrijding hiervan de prioriteit behoort te hebben; de Drentse gemeentes constructief hebben meegewerkt aan de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne; Verzoeken GS: om niet meer mee te werken aan het realiseren van noodopvang voor asielzoekers in Drentse gemeenten; om Drentse gemeenten te ondersteunen die weigeren om de door het Rijk afgedwongen of dringend verzochte noodopvang te realiseren; om bij het Rijk aan te dringen op het stoppen van de genereuze opvang van asielzoekers en dit ook, vooral via internet, bekend te maken; en gaan over tot de orde van de dag. Namens de PVV en Forum voor Democratie.

De voorzitter. Dank u wel. De motie maakt deel uit van de beraadslaging. Ik vraag de heer Kuipers namens het college te reageren, en inventariseer daarna wie het woord nog wil voeren.

Gedeputeerde Kuipers. De heer Kuipers. Dank u wel, voorzitter. Ja, wat het college betreft is deze motie eigenlijk totaal niet aan de orde in Drenthe. En als ik zie hoe gemeenten, vrijwilligers en onze inwoners zich in Drenthe enorm inspinnen om mensen in moeilijke situaties een plek te bieden, of het nou gaat om statushouders, asielzoekers of Oekraïners: de ene gemeente op het ene vlak wat meer en het andere wat minder, maar in totaal doet Drenthe echt meer dan zijn deel. En het gaat ook goed in Drenthe. Er is hier weinig protest. En zeker als het wat spannend wordt, wordt dat zo opgelost dat het in Drenthe geaccepteerd wordt, in onze hele provincie. En ik ben er ook trots op dat het hier zo kan. Dus ik zie in deze motie eigenlijk totaal niet wat Drenthe wil, althans wat wij in de praktijk zien. Als ik dan eventjes dit in het licht zie van het wetsvoorstel dat nu boven de markt hangt, voorzitter, dan, vanuit Drents perspectief, bereikt u ook niet wat u wilt. Met die, en dan leef ik me even in in de geest van de PVV, maar met die spreidingswet, als de rest van het land ook evenredig zijn deel zal doen, dan betekent dat minder huisvesting in Drenthe. Volgens mij is dat, als ik mij even probeer in te leven, ook uw doel. Ons doel daarmee zou eerder zijn dat daardoor de instroom van de verschillende doelgroepen die gehuisvest moeten worden veel voorspelbaarder wordt, dat daardoor meer rust ontstaat, zodat we in Drenthe ook minder te maken krijgen met noodgrepen en noodvoorzieningen omdat de rest van het land zijn deel niet doet, maar dat wij structurele, betere, voorspelbare opvang kunnen realiseren, in betere afstemming met de omgeving. Volgens mij is dat, dat is in ieder geval wat het college hiermee beoogd, met die gemeenten, die vrijwilligers en onze inwoners. Nou, voorzitter, ik heb nog wel een aantal meer redenen, maar volgens mij is dit voldoende om op deze manier de motie te ontraden. Hartelijk dank.

De voorzitter. Dank u wel, gedeputeerde Kuipers. Ik inventariseer even wie het woord willen voeren. Ja, de heer Camies, mevrouw Meeuwissen, de heer Pormes, even kijken, mevrouw Kleine Deters, de heer Du Long, de heer Moinat, de heer Van Dekken, even kijken, verder nog? Dat is het. Mag ik het woord geven aan de heer Camies. Ga uw gang.

De heer Camies. Dank u wel, voorzitter. Nou ja, wij zijn het eens met gedeputeerde Kuipers dat dit een gemeentetaak is. In het dictum staat wel iets waar wij het niet helemaal mee eens zijn. Op dit moment is Afghanistan niet een veilig land, daar worden nog steeds mensen vervolgd, gevangen gezet, gemarteld door de Taliban, dus daar zijn we het al sowieso niet mee eens. Maar nogmaals, dit lijkt ons een taak voor de gemeente, dus wij zullen hier niet in meegaan.

De voorzitter. Dank u wel, heer Camies. Mevrouw Meeuwissen.

Mevrouw Meeuwissen: Ja, dank u wel. De opvang van asielzoekers, dat weten we allemaal, is op dit moment een groot probleem in Nederland, maar eigenlijk vooral ook omdat andere gemeenten, andere provincies, hun aandeel niet leveren, en vandaar ook die spreidingswet die eraan zit te komen. U weet allen vast, dat dat binnen mijn partij tot hevige debatten heeft geleid, overal in den lande. Ik kan u zeggen dat wij vanuit Drenthe heel goed snappen dat die spreiding nodig is en dat we dat ook ondersteunen. Maar waar we het binnen de partij wel heel erg over eens zijn, is dat die instroom naar beneden moet. Dat noemt u wel in het derde punt van uw motie, maar wij denken toch echt dat dit gesprek ook aan de landelijke tafel verder uitgevochten, wil ik wel zeggen, moet worden, want zo hevig gaat het er wel aan toe. Daar steunen wij ze ook in, onze fractie daar, maar deze motie draagt dáár niet aan bij. Dus wij zullen deze niet steunen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Meeuwissen. De heer Pormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Ik heb even gekeken wat er gebeurt als we gaan spreiden. Dan zou Westerveld 58 vluchtelingen moeten opnemen, Tynaarlo 95. Wat is het probleem, vraag ik me af en toe af. Maar, de motie die wordt ingediend is echt 'abject'. Mensen worden tegenover elkaar geplaatst, Nederlanders tegen mensen in noodopvang. En toen heb ik even gekeken: wat zegt de PVV nu echt. Op pagina 8 en 9 van hun verkiezingsprogramma zeggen ze: intrekken van het verblijfsrecht van Syriërs, weren van migranten uit islamitische landen, sluiten van asielzoekerscentra. Maar het toppunt is wat zij zeggen in punt 5. Wat zij beweren, is dat er 2.326.462 allochtonen in Nederland afhankelijk zijn van de bijstand. Want u hebt het over de helft van alle allochtonen. En ik heb even gekeken: op 1 oktober 2022 woonden er totaal in Nederland 4.652.927 allochtonen. En ik kan het weten, want ik ben een allochtoon. Ik ben in West-Friesland geboren, maar ze beschouwen me nog steeds als allochtoon, iemand met een migratie...

De voorzitter: Wilt u op uw tijd letten?

De heer Pormes: Met andere woorden voorzitter, er wordt ook gewoon gelogen. Je kunt het niet maken om te zeggen: 2.326.462 allochtonen leven van een bijstand.

De voorzitter: Dank u wel, heer Pormes. Even kijken, we gaan naar mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, er is elke keer twijfel of we als D66 zullen reageren, en dat doen we toch wel, omdat we dit opnieuw heel kwalijk vinden. De gedeputeerde heeft al aangegeven: wat kunnen we hier feitelijk mee als Staten? Helemaal niets. Het is stemmingmakerij, het is populisme en het is een bijna elke vergadering terugkerend onderwerp. Voorzitter, D66 vindt het een gênante vertoning. En wij vinden toch echt dat de PVV zelf maar eens in de spiegel moet kijken. Het ligt niet alleen aan instroom. Ook doorstroom is van belang. Er zijn vele factoren, alles wordt door elkaar gehaald, maar wij schamen ons gewoon, dat we elke maand hier weer op deze manier over moeten spreken, voorzitter. Gênant.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. De heer Du Long.

De heer Du Long: Ja, dank u, voorzitter. Min of meer in dezelfde lijn: de PVV gooit, zoals altijd, allerlei vormen van migratie door elkaar. Ter herinnering: nog niet zolang geleden had de PVV een zogenaamd Polenmeldpunt. Dat zal op enig moment ook nog wel weer tevoorschijn komen. Voor nu beperk ik me noodgedwongen tot de drie verzoeken. De eerste: ik verwijs naar de fractievoorzitter van de PVV in Ter Apel die het heeft over een, niet mijn woorden, ik citeer: dikke

middelvinger naar Ter Apel. Op het tweede verzoek: het is een, wat ons betreft, vandaag al een paar keer aan de orde geweest, heilloze en zelfs riskante weg als we als regionaal bestuur gaan oproepen lokaal bestuur te ondersteunen om de wet te negeren. Nogmaals, PVV heeft dat vandaag al een paar keer gedaan, het begint een gewoonte te worden en 3, de laatste: de toestand die we al maanden zien in Ter Apel is allesbehalve genereus. Voorzitter, afsluitend, de PVV blijft het verband leggen, en dat heb ik eerder genoemd, tussen sociale huurwoningen, armoede onder Nederlanders, enzovoorts. Dit land is ongelooflijk rijk. Er is iets steeds grondiger mis met de verdeling van die rijkdom en met de gevolgen van dat neoliberalisme hebben asielzoekers niet zoveel te maken en zeker niet met een xenofobe motie als deze.

De voorzitter. Dank, voorzitter. De heer Moinat van de SP-fractie.

De heer Moinat. Dank u wel, voorzitter. Ik moet wel zeggen: een typische PVV-motie. Ik moest echt even tot 100 tellen, want 10 was niet genoeg. Ik heb eens naar de constatering gekeken. Instroom vanuit Syrië neemt toe ondanks einde oorlog. Afghanistan hetzelfde en Noord- en Midden-Afrika neemt toe, ondanks dat er geen oorlogen meer zijn. Dus dan ga je even zoeken of dat correcte constatering zijn. Bij Stichting Vluchteling top 10, er is een top 10, daar staan ze allemaal in. Syrië staat op nummer 9: er is een blijvend risico dat een groot militair offensief zich richt op gebieden buiten de controle van de regering. Daarnaast zorgt klimaatverandering voor overstromingen en regionale droogte. Er is voedselonzekerheid voor zo'n 6 miljoen mensen. Afghanistan staat zelfs op nummer 1. Sinds de machtsovername in augustus vorig jaar worden mensenrechten aan alle kanten geschonden. Islamitische Staat is een voortdurende dreiging en maakt veel burgerslachtoffers, elke dag weer. Noord- en Midden-Afrika: hier zijn ook geen oorlogen meer volgens de PVV. Helaas. Ook hier zitten ze heel erg fout. Ethiopië staat op 2: aanhoudende conflicten in Tigray en aangrenzende regio's, naar schatting hebben zo'n 900.000 mensen dagelijks te maken met hongersnood. Nigeria staat op 4, het noordoosten is al 12 jaar in staat van oorlog door separatistische groeperingen. Dit breidt zich inmiddels ook uit naar het noordwesten. Democratische Republiek Congo staat op 6. Hier is al ruim 20 jaar een gewapend conflict en het is nog lang niet afgelopen. Somalië staat op 8, nog even voorzitter, Somalië wordt gezien als één van de meest kwetsbare en complexe crises ter wereld. De kans op oplaaiend geweld is groot door de voortdurend escalerende politieke spanningen. Dus voorzitter, de constatering zijn niet juist, de overwegingen kloppen niet en het verzoek is wat ons betreft om je voor rot te schamen. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel, heer Moinat. Tot slot de heer Van Dekken.

De heer Van Dekken. Ja, voorzitter, dank u wel. Ik wil grotendeels terug wijzen naar de bijdrage die we hier rondom de begroting hebben ingebracht, maar toch een paar dingen over inderdaad de constatering hier nu. Kijk, op het moment dat gevechten ergens in de beleving van een PVV zijn gestopt, dan hoeft dat natuurlijk niet te betekenen dat er dan nog steeds mensen zijn die een veilig heenkomen proberen te zoeken. En dat staat even los van die constatering of er nu wel of niet gevechten zijn. Maar op die instroomkant van vluchtelingen, daar ben ik het wel ook met de collega's van de VVD eens. Kijk, dat betekent dat we dus steeds meer opnieuw die opvang in de regio moeten doen. En dan toch even richting de Oekraïners, want dat ging inderdaad, een aantal collega's spreekt er ook al over, dat gaat bij de PVV weer alle kanten op. Maar ik wil erop wijzen dat de Oekraïense vluchtelingen hier in groten getale in de zorg actief zijn, in de horeca actief zijn, invulling geven aan banen die we ernstig nodig zijn, gegeven de werkloosheid die we her en der hebben. Dus die zullen zeker niet komen tot een bijstandsuitkering, maar ons helpen in Nederland om die hoge kwaliteit van leven, om die hier te behouden.

En om dan vervolgens, en dan beperk ik me even tot dat verzoek, niet meer mee te werken aan een noodopvang: dat moeten we natuurlijk helemaal niet doen. Sterker nog, dat moeten we ondersteunen, want die mensen hebben gewoon recht op een veilige haven. En dat we bij het Rijk zouden moeten aandringen om te stoppen, daar sluit ik me aan bij de woorden die de gedeputeerde Kuipers daarover al heeft gezegd: slechte motie, slecht werk, hele gepolariseerde populistische verhalen en gewoon niet doen, zijn we tegen.

De voorzitter: Dank u wel, heer Van Dekken. Tot slot de heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. Ja, ik heb net even overleg met mijn collega, maar ik zie dit als een typisch voorbeeld van wegstappen van de mainstream politiek, van de werkelijke problemen die de mensen in Nederland zien. Zo zie ik dat. En dan zegt de gedeputeerde koudweg: dit heeft niks met Drenthe te maken. Terwijl we allemaal weten dat er een woningtekort is dat enorm oploopt en dat asielzoekers en dat statushouders gewoon voorrang krijgen. Die moeten binnen drie maanden ondergebracht worden in sociale woningen. Dat heeft dus wel deegelijk met Drenthe te maken. En zo meteen moet er volgens de wet die eraan zit te komen, de provincie gaan toezien, niet alleen op de onderbrenging van statushouders in woningen, maar ook op verspreiding van nood-azc's. Hier gaat zo meteen een aanzuigende werking van uit.

De voorzitter: U heeft verder geen aanvullende aangelegenheden meer.

De heer Vorenkamp: Ik heb nog één aanvullende...

De voorzitter: Nog één aanvullende regel, ga uw gang.

De heer Vorenkamp: Er werd gesproken over oorlogsvluchtelingen. Maar oorlogsvluchtelingen vallen niet onder het Vluchtelingenverdrag van Genève, namelijk: het Vluchtelingenverdrag van Genève, ik heb dat bestudeerd, is met name bedoeld vooral voor politieke vluchtelingen. Oorlogsvluchtelingen, denk aan wat er in de Eerste Wereldoorlog gebeurd is bijvoorbeeld, oorlogsvluchtelingen worden opgevangen in de regio. Belgische oorlogsvluchtelingen werden opgevangen in Zuid-Nederland en gingen allemaal weer terug...

De voorzitter: Punt.

De heer Vorenkamp: ...na de oorlog...

De voorzitter: Punt.

De heer Vorenkamp: ...naar hun eigen land, en dat is de manier waarop het gedaan moet worden.

De voorzitter: Prima. Of prima? Ja, helemaal niet prima. Maar: ik breng wel deze motie in stemming en dat doe ik nu. Aan de orde is de motie vreemd aan de orde van de dag van de PVV over huisvesting en noodopvang asielzoekers. Voor deze motie hebben gestemd 2 leden, daartegen 31, zodat deze motie is verworpen. Ik moet u zo gaan verlaten omdat ik aan de Landelijke Regietafel Vluchtelingen mijn partij ga meeblazen en ik vind dit een mooie ruggensteun vanuit mijn provincie, dank u wel. Goed zo.

M. Motie vreemd aan de orde van de dag – Bollen binnen de perken

De voorzitter: Dan een motie vreemd aan de orde van de dag van de Partij van de Arbeid: Bollen binnen de perken. Even kijken, daar geef ik de heer Bosch van de Partij van de Arbeid het woord voor, 2 minuten spreektijd, en hij dient daarbinnen ook zijn motie in. Ga uw gang.

De heer Bosch: Dank u wel. Ik ga mijn best doen, voorzitter. Voorzitter, mijn vader groeide op in Berkhout, West-Friesland, en was in zijn jeugd jaar in jaar uit op het bedrijf van de buren te vinden. De buurman, bollenteler Groot, bezat vele hectares en in alle jaren dat mijn vader daar een flinke zakcent bijverdiende moeten er tienduizenden bollen door zijn handen zijn gegaan. Pellen, tellen, inpakken. Hij heeft er wel bolleneuzeem aan overgehouden aan z'n handen, zei hij, maar dat terzijde. In 1971 kwam hij naar Drenthe, trouwde, en is nooit meer teruggegaan naar Noord-Holland. En hier staat het resultaat, of één van de resultaten. Maar de bollen kwamen hem wel achterna. Naast Westerveld en Midden-Drenthe, we hebben het kunnen horen van de insprekers tijdens de commissie, duikt de bollenteelt ook op in Tynaarlo, Coevorden en Borger-Odoorn. De zware bodembewerking, ingrepen om de waterhuishouding op peil te houden die bollenteelt op de hoge zandgronden in Drenthe nu eenmaal nodig heeft, maar ook het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen leidt tot onrust onder omwonenden. Over hun gezondheid, maar ook over de effecten op de bodem, het water en de biodiversiteit. Met deze zorgen moeten we als volksvertegenwoordigers uiterst zorgvuldig omgaan. We hebben de indringende bijdragen van de insprekers gehoord en als politiek zijn wij schatplichtig aan onze natuurlijke omgeving. Goed rentmeesterschap voor een gezonde leefomgeving en een robuuste balans tussen natuur en menselijke activiteiten, vergt van ons allemaal politieke wil om voorbij onze kortetermijnbelangen te kijken. Voorzitter, we staan voor grote ruimtelijke opgaven in dit land en in Drenthe ook. Wat doen we waar? En we weten ook: niet alles kan overal. We staan dus, de VVD heeft het al ingebracht bij de Algemene Beschouwingen, we staan voor fundamentele keuzes. En in dit vraagstuk heeft dit Drents Parlement een eigen verantwoordelijkheid vanuit haar kaderstellende rol. We kunnen in de ontwerpfase van de nieuwe Omgevingsvisie de bakens plaatsen. Wat doen we het beste waar? Dit is een legpuzzel, voorzitter, die veel van dit huis gaat vergen, politiek, bestuurlijk en ambtelijk. Laten we daarin de zorgen die leven over de impact van ons handelen serieus nemen. Ik keer nog even terug naar Noord-Holland, want daar heeft de provincie in hun Ruimtelijke Verordening ook regels opgesteld over hoe men bollenteelt ruimtelijk wil inpassen. Waar het wel kan, zijn zogenaamde bollenconcentratiegebieden aangewezen. Buiten deze gebieden is bollenteelt op kleinere schaal ook toegestaan, maar er wordt dan wel met ruimtelijk instrumentarium paal en perk gesteld aan ingrijpende grond- en waterwerken. Voorzitter, ik rond af. Deze motie ziet niet op direct ingrijpen in bestaande situaties, het roept het college niet op om zaken nog voor die periode te forceren. Sterker nog, dit is geen oproep aan GS maar aan PS, een oproep aan alle politieke partijen om politieke wil uit te spreken om in de voorbereiding naar de nieuwe Omgevingsvisie, op het moment dat daartoe ook de juridische ruimte bestaat, durf te tonen. Durf om te kiezen voor een gezonde fysieke leefomgeving, durf om echt de bakens uit te zetten en de durf om ook echt paal en perk te stellen aan de bollenteelt in ruimtelijke zin, daar waar dat wenselijk en mogelijk is. En vandaar deze motie, waarvan ik nu uitsluitend het dictum voorlees: Provinciale Staten, in vergadering bijeen op 9 november 2022, spreken uit: in de voorbereiding van de nieuwe Omgevingsvisie en gericht op de verruimde mogelijkheden onder de nieuwe Omgevingswet, nadrukkelijk de bakens te verzetten en waar mogelijk paal en perk te stellen aan de bollenteelt in Drenthe, en gaan over tot de orde van de dag. Dank u wel.

De voorzitter: De motie wordt nu ingediend, maakt deel uit van de beraadslaging. En ik kijk naar gedeputeerde Jumelet of hij wil reageren namens... Of is het gedeputeerde Brink? Even kijken, gedeputeerde Brink hè? Ja. Sorry. Ga uw gang. Het gaat over ruimtelijke ordening, ja.

Gedeputeerde Brink: Ja, voorzitter, dank u wel. Maar ik zeg ook maar heel eerlijk: de heer Bosch geeft aan dat het ook een oproep met name aan PS is en niet aan het college. Dan is wat mij betreft ook het oordeel aan PS. Het enige wat ik wil aangeven, en dat heb ik vanmorgen, of vandaag al eerder gezegd: wij krijgen een nieuwe Omgevingswet. We krijgen ook een nieuwe Omgevingsvisie. En ik denk dat de heer Bosch, maar dat is al eerder vandaag gezegd: we staan voor grote uitdagingen ook in onze provincie, kijk naar alle opgaves die we hier hebben. En het zal aan de nieuwe Staten zijn, aan een nieuw college, om daar invulling aan te geven en om te kijken hoe we Drenthe gaan inkleden en waar is de ruimte waar. Nou, daar doet deze motie een oproep op. Ik heb vanmorgen ook gezegd: als het om juridisch gaat, zeg ik nog een keer D66, heb ik mijn opmerkingen gemaakt, en tegelijkertijd kijk ik naar de rechterzijde, want dat ben ik vanmorgen vergeten, proberen we natuurlijk ook op vrijwillige basis. Want terecht noemt de heer Bosch, maar volgens mij leeft dat breed, gaat het ook om de onrust die er hier heerst. En of dat nou terecht of niet terecht is, ik heb ook insprekers gehoord, ik denk dat ik aan beide kanten wel ongeveer weet hoe het leeft. Als college voel je je verantwoordelijk om te kijken: hoe kun je het landelijk gebied daarmee omgaan, en er wordt ook aan de bollentafel gekeken hoe je op een andere wijze misschien invulling kunt geven. Maar ik laat deze motie graag over, voorzitter, aan het oordeel van de Staten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Brink. Wil nog iemand reageren? Ja, want deze motie is mede-ingediend namens GroenLinks, en ik zie mevrouw Slagt, dus die krijgt straks als eerste het woord. Even kijken. Dan mevrouw Zwaan, de heer Camies, de heer Van de Weg, de heer Vegter, de heer Veldsema, mevrouw Zuiker, dan hebben we de heer Schoenmaker, de heer Vorenkamp, heb ik daarmee iedereen genoemd? D66, mevrouw Kleine Deters. Mooi zo. Het is een heel waslijstje. Ik ga beginnen met mevrouw Slagt.

Mevrouw Slagt: Ja, voorzitter. Wij zijn mede-indiener van deze motie en we vragen aan de andere Statenleden om deze motie vooral te steunen, en met name omdat deze motie recht doet aan de zorgen van de omwonenden en de zorgen om de kwaliteit van het water en de natuur. En vandaar dat we vragen aan de partijen om deze motie vooral te steunen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Slagt. Mevrouw Zwaan.

Mevrouw Zwaan: Ja, dank u wel, voorzitter. Nou ja, ook onze fractie heeft uiteraard goed geluisterd naar de insprekers onlangs en hun zorgen gehoord. Voorzitter, onze fractie voelt zich voor heel Drenthe en de Drenten schatplichtig, neemt verantwoordelijkheid en toont ook politieke wil. Maar met alle respect voor de zorgen van onze inwoners hebben we ook te respecteren dat bestaand gebruik bij wet geregeld is en dat daar bij monde van het college op dit moment niet aan te tornen is. En voorzitter, ook dat is vanuit onze rol goed rentmeesterschap. Voorzitter, ruimte is schaars en daarin zullen keuzes gemaakt moeten worden, maar wel vanuit het oogpunt van realisme en haalbaarheid en wat onze fractie betreft is dan niet alleen bodem en water leidend in het ruimtelijk beleid. Voorzitter, wij spreken vertrouwen uit in al door ons eerdergenoemde instanties en zien geen enkele aanleiding daaraan te twijfelen. Onze fractie wil ook benadrukken dat we in Europa en in Nederland al heel veel dingen doen. Daarin wordt de fysieke leefomgeving, de waterkwaliteit, bodem en natuur nadrukkelijk meegenomen en met de kennis van nu worden daarin al jaren drastische veranderingen bewerkstelligd. Voorzitter, ik

kan nog wel een heel verhaal afsteken maar dat ga ik niet doen, ook niet omwille van de tijd. De motie Bollenteelt binnen de perken zal onze fractie in ieder geval niet steunen. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Camies.

De heer Camies. Dank u wel, voorzitter. Ja, nog niet zo heel erg lang geleden hebben we hier in dit huis gestemd voor een motie om gedegen onderzoek te doen naar de cumulatieve effecten van gewasbeschermingsmiddelen. Dat vond de PvdA toen niet nodig, staat me nog vers in het geheugen, en nu wil men dus zonder vastgestelde noodzaak paal en perk stellen aan de bollenteelt, terwijl, hadden ze wel ingestemd met het onderzoek, dan was er ook, als dat daaruit gebleken was, ook wetenschappelijke basis voor geweest. Wij zullen dus niet meegaan in deze motie.

De voorzitter. Dank u wel, heer Camies. De heer Van de Weg.

De heer Van de Weg. Ja, dank u wel, voorzitter. Wij zullen niet voor deze motie stemmen. Wij vinden dit een pas op de plaats en gezien onze opstelling in het verleden, ook ten aanzien van dit hele bollendossier en de teelt- en spuitvrije zones, vinden wij dit naar bewoners eigenlijk een beetje een, ja, toch een pas op de plaats en wat ons betreft is dat eigenlijk een achteruitgang. We hebben vanmorgen inderdaad die brief gekregen van GS en wij willen die sowieso eerst eens even heel goed bestuderen, van wat daar de strekking van is, wat daar de uitwerking van is. Maar wij vinden het inderdaad wel iets waarvan wij zeggen: wij roepen GS op om dingen te doen. En het terug leggen bij PS: ik denk dat we daarmee de zaak alleen maar vertragen. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel, mijnheer Van de Weg. De heer Vegter van het CDA.

De heer Vegter. Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Allereerst wil ik de Staten oproepen nog deze maand hun bloembollen te poten op weg naar een mooi kleurrijk voorjaar 2023. Tijdens de behandeling van de begroting en nu ook weer heeft de gedeputeerde Brink de toezegging gedaan dat GS en PS sowieso komen te spreken over de inrichting van Drenthe op het moment dat de nieuwe Omgevingswet een feit is. Voorlopig wordt gegokt op juli 2023, en dan is dat een mooie klus voor de nieuwe Staten en het nieuwe college. Dat betekent dat wij vinden dat deze motie daarmee overbodig is geworden en uiteraard delen wij wel de zorgen die er zijn. Wij zullen de motie dus niet steunen.

De voorzitter. Dank u wel, heer Vegter. De heer Veldsema.

De heer Veldsema. Ja, voorzitter. Eigenlijk hadden we overleg intern om de PvdA-fractie te vragen deze motie eerst aan te houden, omdat we inderdaad een behoorlijk stuk van GS gekregen hebben en wij doen het graag op basis van inhoud. We willen dat stuk toch echt eens even goed tot ons nemen. Maar goed, de meesten hebben al hun oordeel hierover gevormd en wat ons betreft: aan de ene kant horen we de inspraak van mondige burgers, terecht, maar daar staat tegenover de gerechtvaardigde wens van kwekers om met legale middelen hun gewassen te beschermen. En op basis daarvan moeten we dus op dit moment concluderen dat wij deze motie niet zullen steunen.

De voorzitter. Dank u wel, heer Veldsema. Mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker: Ja, dank u wel. Ja, wij vinden dit een wat vreemde motie, waarbij je dan PS gaat oproepen, dus niet GS, om in de voorbereiding van de Omgevingsvisie de bakens te verzetten en paal en perk stellen. Ja, PS gaat die Omgevingsvisie niet voorbereiden, dat doet het college. Dus dan snap ik niet dat de heer Bosch tegen een motie stemt die net is ingediend bij de begroting, waarbij het college daartoe wordt opgeroepen en dan met een motie komt waar PS moet worden opgeroepen daarvoor. Ja, het is niet geloofwaardig op die manier. En ik zou graag willen weten waarom mijnheer Bosch net tegen die motie die GS tot hetzelfde ongeveer opriep heeft gestemd. En waarom hij nu dan met deze motie denkt dat het wel helpt.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Zuiker. De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ook de fractie van Sterk Lokaal Drenthe zal deze motie niet steunen. Het is wat te ver voor de muziek uitlopen. We willen inderdaad, we hebben, we nemen kennis tot ons, we hebben nog steeds meer kennis, vandaag ook weer, ontvangen. Er zijn projecten ook, Duurzame Bollenteelt, Ctgb is een orgaan in Nederland die allerlei zaken keurt. De georganiseerde burgers die hier hebben ingesproken hebben wij ook gehoord, maar of dat de stem van alle inwoners is, dat vragen wij ons ten zeerste af. Dus wij gaan die discussie straks graag aan, en dan op basis van goede informatie en goede onderbouwing.

De voorzitter: Dank u wel, heer Schoenmaker. De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Ja, dank u, voorzitter. Ja, wij gaan deze motie ook niet steunen. Het voorbeeld dat genoemd werd door de heer Bosch is wel een heel specifiek voorbeeld, want Noord-Holland heeft namelijk bijzonder goede gebieden, specifieke gebieden die geschikt zijn voor die bollenteelt en ik vind het dus ook wel min of meer een beetje logisch dat Noord-Holland zo'n zonering dan instelt op een gegeven moment. Drenthe heeft dat in veel mindere mate. En wat belangrijker ook voor ons is: als PVV willen we geen 'koppen' op landelijk beleid, voor wat betreft het ondernemerschap. En daar begint het erg op te lijken. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel heer Vorenkamp. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, dank u wel. Allereerst wat verbazingwekkend dat PS een uitspraak gevraagd wordt. Ik weet niet anders dan dat bij elke motie PS stemmen en PS een uitspraak doen. Dus dat is volgens mij bij deze motie niet anders dan dat we altijd doen. Ik denk dat de zorgen van omwonenden, ook de laatste OGB-vergadering naar aanleiding van het rapport van Bout advocaten niet de eerste keer was, dat de zorgen enorm groot zijn. En wat vragen de insprekers, wat vragen de omwonenden: politiek, neem je verantwoordelijkheid. En de verantwoordelijkheid is wat D66 betreft voldoende verwoord. Maar de motie zegt paal en perk te stellen aan de bollenteelt. Nou, ik heb vanmiddag de beantwoording van GS gehoord en die zeiden: wij kunnen geen paal en perk stellen, dus op deze motie zal het antwoord zijn dat het dus niet kan vanuit GS. Het standpunt van D66 mag voldoende duidelijk zijn. Deze motie voegt wat ons betreft niks toe, omdat wij veel verder willen gaan en werkelijk verantwoordelijkheid willen nemen, en dat is wat ontbreekt in de motie van de Partij van de Arbeid en die wat ons betreft dan dus ook niet ver genoeg gaat en die we daarmee ook niet zullen steunen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Ik kijk nog even naar de heer Bosch van de Partij van de Arbeid.

De heer Bosch: Ja, ik hoor weinig steun voor onze motie, dat is wel duidelijk. Ik wil nog wel even een paar punten toelichten. Deze motie gaat wat ons betreft juist wél verder, roept de partijen in Provinciale Staten juist wél op om die verantwoordelijkheid te nemen. En op het moment dat het college zegt: ja, wij kunnen er deze periode niks meer aan doen, dan is dat ook geen stilstand of achteruitgang, maar zeggen we juist: we moeten die vlucht naar voren nemen en ook visie tonen. Even over de gezondheidsaspecten ... .., het gezondheidsonderzoek: deze motie is specifiek niet gericht op die cumulatieve gezondheidsaspecten, juist ook omdat daar het voorzorgsbeginsel op treft. PS zijn dus wat ons betreft wel aan zet. Die geloofwaardigheid is wat ons betreft nog steeds overeind. En we lopen niet voor de muziek uit, wij willen juist duidelijk een visie. We zullen deze motie dus wel in stemming brengen, omdat we gewoon duidelijk willen hebben welke kant we op willen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we stemmen over de motie vreemd aan de orde van de dag en die motie heet Bollen binnen de perken en is van de Partij van de Arbeid en GroenLinks. Voor deze motie hebben gestemd 9 leden, daartegen 24, zodat deze motie is verworpen.

N. Motie vreemd aan de orde van de dag – Internationale culturele samenwerking voor een sterke grensregio

De voorzitter: We komen nu bij de laatste motie vreemd aan de orde van de dag van de ChristenUnie, over de culturele samenwerking voor een sterke grensregio, en ik zie dat de heer Veldsema naar voren komt om de motie in te dienen. Fijn, ga uw gang.

De heer Veldsema: Ja, dank u, voorzitter. Aan het eind van deze vergadering een compleet ander type onderwerp. Iets voor de toekomst en iets om naar uit te kijken. Juist dat wat we de afgelopen periode zo hebben moeten missen, het persoonlijke contact, waardoor we iedere keer achter een schermje zaten, juist dat is leuk en geeft energie. Zo ook het werkbezoek van de Graftschap Bentheim op 7 oktober onlangs, een succes. Moeten we vaker doen, was ook de wens van de Kreis. En ik raad jullie allemaal aan en ik wens jullie allemaal toe dat bij een terugkerbezoek, waarbij deze Staten naar Bentheim gaan, dat jullie meegaan, ook om het te ervaren. Ik zal er zelf waarschijnlijk niet bij zijn en dat is erg jammer, want het is heel leuk. Goed. Tijdens de bijeenkomst kwam een nieuw aspect aan bod: culturele samenwerking langs de toekomstige spoorlijn, die gaat lopen tussen Emmen en Rheine. Er zijn nu al aspecten die ons verbinden: de hunebedden, of Hünengräber aan de andere kant, muziekfestivals aan weerszijden, Aurora of de Musiksommer, een historische relatie tussen ons koningshuis en het kasteel in Bentheim en er is zelfs een periode geweest dat het hele gebied werd weergegeven als Hümmlingen. Die hele streek, die had een bepaalde taal en overeenkomst. Dat is al wel een paar eeuwen geleden, moet ik dan wel zeggen. Maar goed, zojuist was de gedeputeerde enthousiast over de energie rond de Nedersaksenlijn en ik schets u een aanvullend toekomstbeeld. Na realisatie van de spoorverbinding tussen de steden Emmen en Bentheim wordt een cultureel evenement, een soort kralensnoer, georganiseerd, waarbij op alles stoplocaties culturele activiteiten plaatsvinden. Voorlopig met als uiteinden Emmen in het noorden en Bentheim in het zuiden. Daarmee promoten we de grensregio naar buiten toe en stimuleren we de toeristische culturele uitwisseling. En achterliggend hierin is dat als je op dat gebied al met elkaar samenwerkt, dan wordt samenwerken op andere gebieden gewoon. Dat voelt dan veel natuurlijker aan en dan biedt dat kansen. En daarom dien ik nu namens de indieners de motie in. Provinciale Staten, in vergadering bijeen op 9 november; Constateerend dat: de samenwerking bij het spoortraject Emmen-

Rheine goed verloopt; tijdens het werkbezoek van Bentheim de wens is uitgesproken tot culturele samenwerking; er bereidheid is uitgesproken dit samen te doen; uitwisseling op cultureel gebied nu nog beperkt is en kansen biedt voor toerisme en de cohesie versterkt; Verzoeken het college van GS: een cultureel evenement te ontwikkelen langs de spoorlijn, in samenwerking met de Kreis Grafschaft Bad Bentheim en de Bentheimer Eisenbahn; hiertoe een uitgewerkt voorstel aan Provinciale Staten te sturen voordat de spoorverbinding Emmen-Rheine voor personenvervoer wordt geopend; en gaan over tot de orde van de dag. Ik heb een exemplaar, dat mee is ondertekend door GroenLinks, PvdA, VVD, STIP, de SP, CDA en Sterk Lokaal. En anders dan wat echt nodig is, staan van alle deelnemers ook de handtekeningen erop, en dat is ook omdat we dit willen delen met de Duitse collega's aan de andere kant. Ja, en die vinden dat wel heel erg leuk. Ik dien hem hierbij in.

De voorzitter. Nou, geweldig. Dank u wel, heer Veldsema. De motie is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging. Ik kijk even naar onze gedeputeerde van cultuur en van de Eisenbahn, mevrouw Vedelaar.

Gedeputeerde Vedelaar. Ja, mooie combinatie. Ja. Een mooiere combinatie kan je bijna niet bedenken als het om deze motie gaat. Ook dit enthousiasme is aanstekelijk, ook gezien de hoeveelheid mede-indieners en ik denk dat het ook heel erg leuk is om te delen met onze Duitse vrienden, hoeveel steun hiervoor is. Voorzitter, het nieuws kwam al vooruitgesneld hier in het provinciehuis, na de mooie ontmoeting waar u al aan refereerde. En dat heeft ervoor gezorgd dat we als college alvast ook met onze Duitse collega's contact zoeken om met elkaar te kijken hoe we elkaar ook op dit terrein kunnen vinden. Want ik was net zo enthousiast over de Nedersaksenlijn, maar dat ben ik ook echt over de samenwerking in het kader van Emmen-Rheine. Het is bijzonder hoe je vanuit verschillende taalgebieden en verschillende culturele gebieden ook een gezamenlijke geschiedenis hebt. Maar als je dat cultureel vorm kunt geven in de komende jaren, is het mooi, denk ik, om dat vast te leggen, zodat we dat ook kunnen overdragen aan mogelijke opvolgers, maar we delen het enthousiasme dat in deze Staten hiervoor leeft.

De voorzitter. Nou, dat is mooi verwoord. Ik kijk rond, maar omdat de motie zo breed ondersteund wordt, zou het kunnen zijn dat er niet zo heel veel inbreng meer is. Mevrouw Kleine Deters wil in ieder geval nog iets toevoegen. Ja, de heer Camies. Even kijken, nog meer? Ja, de heer Vorenkamp. Ja, mevrouw Slagt. Ik probeerde iets aan demotivatie te doen, maar... Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Ja, voorzitter, ik constateer dat er een andere motie is ingediend, dan die ik op de mail heb, maar toch. Wat bijzonder: de fractie van de ChristenUnie is volgens mij altijd de fractie die de hele periode al roept van: we letten sterk op procedures en de juistheid. Wij vinden het op z'n minst bijzonder dat de voorzitter van DrEUn een motie vanuit DrEUn via de griffie rondmailt en vraagt om dat te steunen. Eigenlijk, een werkgroep zoals DrEUn, a-politiek, en dan op deze wijze toch een rol voor de voorzitter om het a-politieke te bewaken, ja, daar past volgens ons niet bij om dan een motie in te dienen. Nou, de motie verrast me enigszins, wat aangepast, maar wij kennen alleen de motie die vanuit de griffie rondgemaild is. Maar we snappen ook eigenlijk helemaal niet wat een cultuurproject, een kunstproject met een nog aan te leggen spoorlijn te maken heeft. Zoals hij nu op ons overkomt, voorzitter, zullen wij er ook niet mee instemmen.

De voorzitter. Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. De heer Camies.

De heer Camies: Ja, dank u wel, voorzitter. Bij ons heerste in eerste instantie ook wat verwarring over hoe de motie tot ons kwam. Nu moeten we zeggen dat wij bij nader inzien toch eigenlijk deze motie wel heel sympathiek vinden. Ook gezien het feit dat het ondertekend wordt voor onze Duitse vrienden zou ik willen zeggen: wir werden dann diese kulturelle Zusammenarbeit dann auch gerne mit euch weitmachen. Nou, dat is... De Duitsers zitten vast mee te luisteren, dus dat klinkt helemaal mooi.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Ja, dank u, voorzitter. Ja, we hebben inderdaad een heel leuk werkbezoek gehad een aantal weken geleden, waarbij je ook daadwerkelijk informatie kunt uitwisselen met elkaar en ook van elkaar wel kan leren. Ik hoop dat de Duitsers ook van ons iets geleerd hebben, ik heb ze wel iets proberen op te porren. We hebben over dit voorstel wel een discussie gehad in onze fractie en dat is ook de reden waarom wij niet mede-indienen. En als laatste zeg ik: ja, ik hoop ook dat het ook economisch iets gaat betekenen op de lange duur, deze samenwerking, dat is wel onze insteek. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Vorenkamp. Tot slot mevrouw Slagt.

Mevrouw Slagt: Ja, ik wil de voorzitter van DrEUn heel erg bedanken, ook voor het organiseren van dit bezoek, met de ondersteuning vanuit de griffie, echt enorm waardevol. En dat de gedeputeerde ook aanwezig was, even, bij het bezoek en tijd heeft vrijgemaakt bij dit bezoek, dat heeft allemaal bijgedragen aan een goede internationale samenwerking en op naar meer.

De voorzitter: Dank u wel. Tot slot, de heer Veldsema.

De heer Veldsema: Dank voor de lovende woorden. Die geef ik ook direct door richting de griffie. En misschien nog even richting D66: dat het via de griffie gelopen is, dat was niet met opzet. Dat had domweg te maken met het feit dat ik ruzie had met mijn iPad en het niet op die manier over de zender krijgen kon. Ze hebben mij geholpen om het op te sturen, vandaar. Verder, ja, ik denk dat dit goed past in grensontkennend samenwerken en daarom zou ik u willen vragen het toch nog te heroverwegen.

De voorzitter: Ja, kijk, de griffie staat altijd in de hulpstand, dat blijkt maar weer. Goed zo. We gaan stemmen over de motie vreemd aan de orde van de dag van de ChristenUnie, over de culturele samen..., en nog heel veel andere mede-indieners moet ik zeggen, over de culturele samenwerking voor een sterke grensregio. Voor deze motie hebben gestemd 30 leden, daartegen 3, zodat deze motie is aanvaard.

O. Sluiting

De voorzitter: Statenleden, wij zijn aan het eind gekomen van onze vergadering, van onze Algemene Beschouwingen en van onze hele agenda. Dank voor uw uithoudingsvermogen en ik wens u allen wel thuis.